

Vilém Jarský

Inovace v lesním hospodářství

Systémový pohled

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta lesnická a dřevařská

2014

Powerprint

Ing. Vilém Jarský, Ph.D.

Inovace v lesním hospodářství – systémový pohled

Vzor citace:

Jarský, V. 2014. Veřejné finance v lesním hospodářství – systémový pohled. 1. vydání. Powerprint, Praha. 136 s.

Recenzenti:

doc. Mgr. Ing. Rastislav Šulek, PhD.

Mgr. JUDr. Zuzana Dobšínská, PhD.

Vydavatel Powerprint, Praha
Brandejsovo náměstí 1219/1, 165 00 Praha 6 – Suchbátka

Schváleno vědeckou redakcí

Počet stran 136

Náklad 300 výtisků

Vydání první, Praha

Publikace byla zpracována v rámci řešení projektu Národní agentury pro zemědělský výzkum (NAZV) QJ1220313 - Diferenciace intenzit a postupů hospodaření ve vztahu k zajištění biodiverzity lesa a ekonomické životaschopnosti lesního hospodářství a projektu COST CZ LD14083 - Změny vlastnictví lesa a její dopady na lesnickou politiku a způsoby obhospodařování lesů v České republice.

ISBN 978-80-87415-98-6

Obsah

Úvodem	5
1. Problematika inovací	6
1.1 Moderní pohled na inovace	10
1.2 Metody hodnocení inovačního systému	11
2. Lesní hospodářství a inovace	13
2.1 Inovační systém v lesním hospodářství	14
2.2 Inovační výzkum v sektoru lesního hospodářství	15
3. Zavádění inovací v lesním hospodářství – pohled vlastníků lesů	16
3.1 Metodika	16
3.2 Výsledky	17
3.2.1 Základní informace	17
3.2.2 Inovační charakteristiky	18
3.2.3 Faktory ovlivňující zavádění inovací	19
3.2.4 Impuls k zavedení inovací	21
3.2.5 Názory na rozvoj lesního hospodářství	22
3.3 Hlavní výstupy	24
4. Zapojení inovací do politik souvisejících s LH	26
4.1 Metodika	26
4.1.1 Národní úroveň	26
4.1.2 Mezinárodní srovnání	27
4.2 Výsledky	30
4.2.1 Národní úroveň	30
4.2.2 Mezinárodní srovnání	46
4.2.3 Hlavní výstupy - shrnutí politik	48
5. Podpora lesního hospodářství v rámci rozvoje venkova	53
5.1 Programovací období 2004-2006	55
5.1.1 Metodika	56
5.1.2 Výsledky	57
5.1.3 Závěry – What is behind?	70
5.2 Programové období 2007-2013	73
5.2.1 Metodika	74
5.2.2 Výsledky	75
5.2.3 Závěry	84

5.3	Porovnání programových období z pohledu inovací	86
5.4	Interim evaluace PRV pro období 2007-2013	88
5.4.1	Metodika.....	88
5.4.2	Výsledky.....	88
5.4.3	Závěr.....	91
5.5	Podpora lesního hospodářství – další evropské zdroje.....	93
6.	Příklady vybraných inovativních přístupů	94
6.1	Stanovení nákladů podle souboru lesních typů	94
6.1.1	Analýza dotací na zalesnění zemědělské půdy	97
6.1.2	Problematika hrazení újem.....	104
6.1.3	Možnost využití ekonomických kalkulací při likvidaci invazních dřevin	109
6.2	Sdružování vlastníků lesů jako forma inovace (opět)	111
6.2.1	Historie sdružování na území České republiky.....	111
6.2.2	Novodobá situace	112
6.2.3	Mezinárodní srovnání.....	116
7.	Závěr.....	119
	Summary	122
	Literatura	124
	Seznam tabulek	134
	Seznam obrázků	135
	Seznam grafů.....	135

Úvodem

Hospodaření v lesích má svá specifika, která vycházejí ze samotné podstaty lesů. Ve střední Evropě je to především dlouhověkost – tedy doba, která uplyne od zasazení sazenic či vzejití semenáčků po smýcení dospělého porostu. V našem kulturním prostředí vznikaly po více než dvě století postupy, které tuto dlouhověkost (z ekonomického hlediska označovanou jako dlouhou výrobní dobu) respektovaly a s postupem času se příliš neměnily. Lesní hospodářství se stalo jedním z nejkonzervativnějších sektorů národního hospodářství.

Existují však i další zvláštnosti lesů, z nichž je dnes za nejvýznamnější považováno jejich multifunkční působení. Les není chápán pouze jako prostředí produkční, ale plní současně také celou řadu funkcí celospolečenských a dále poskytuje mnoho ekosystémových služeb. Aby tato mnohostrannost funkcí lesů byla zajištěna ve společensky požadované výši, je potřeba hovořit nejen o multifunkčnosti lesů, ale i celého lesního hospodářství. Tradiční odvětví je třeba ze svého konzervatismu vyprostit. V mnoha jiných odvětvích je motorem oživení zavádění nejrůznějších forem inovací.

Inovace obecně představuje zavedení novinky. Podle moderního pojetí však není zavádění inovací pouze záležitostí vlastníka. K tomu, aby inovace byly úspěšné, je vytvářen institucionálně-inovační systém. Funkcí takového systému je přinášet informace, rozvíjet spolupráci s cílem omezovat konflikty a poskytovat podpory pro zavádění inovací.

Základním cílem této publikace je tak popsat a vyhodnotit zapojení inovačního systému do sektoru lesního hospodářství, analyzovat vybrané prvky tohoto systému a na vybraných příkladech ukázat možnosti dalšího rozvoje.

Publikace je svým zaměřením určena širokému okruhu čtenářů – jak vědecké sfěře (díky teoretickému systémovému pohledu), tak řídicím pracovníkům sektoru lesního hospodářství a vlastníkům lesů, kteří mají snahu inovace v lesích zavádět, a v neposlední řadě také politicko-administrativní reprezentaci lesnického odvětví. Kniha má také ambice oslovit studenty jak lesnických studijních programů, tak programů souvisejících s problematikou rozvoje venkova a rozvojem regionálním.

V dnešní době není vědecká práce a výsledky vědy a výzkumu už povětšinou dílem jednoho člověka. Není tomu tak ani v tomto případě. Proto bych na tomto místě chtěl poděkovat celé řadě kolegů, kteří se po více než desetileté období do výzkumu inovací v lesním hospodářství se mnou zapojili.

1. Problematika inovací

Za inovace se ve všeobecné rovině označuje úspěšné zavádění novinek (Rametsteiner a Weiss 2006). Prvním důležitým literárním zdrojem moderní inovační teorie jsou práce ekonoma Josefa Schumpetera (Kubeczko a Rametsteiner 2002), na kterého navazovali další autoři, např. P. F. Drucker a u nás pak F. Valenta. Ve své analýze se Schumpeter (1934) zaměřuje na podnikání a roli podnikatele v ekonomických procesech. Definuje inovace z širokého pohledu, jako nespojitě se vyskytující zavádění nových kombinací výrobních prostředků. Schumpeter navrhl seznam pěti typů inovací:

- Zavedení nových produktů.
- Zavedení nových výrobních metod.
- Otevření nových trhů.
- Rozvoj nových zdrojů dodávek surovin nebo jiných vstupů.
- Vytváření nových tržních struktur v průmyslu.

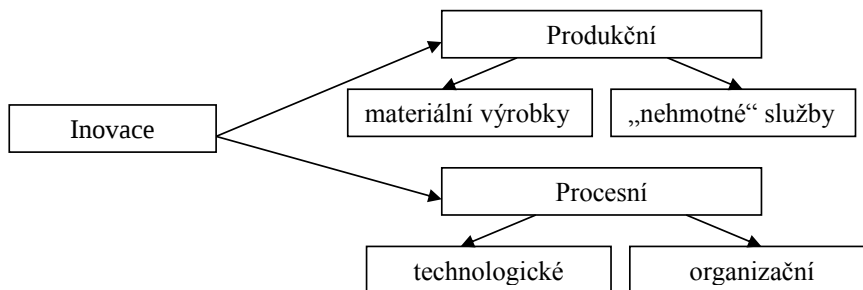
Schumpeterův pohled byl takový, že zdůrazňoval inovace jako tržní experimenty, které svými rozsáhlými změnami zásadním způsobem restrukturalizují průmysl a trhy.

Teorie inovací a inovativního chování má své kořeny v různých ekonomických tradicích, včetně evoluční ekonomie, standardní neoklasické ekonomii a ekonomii institucionální. Právě od 50. let vytvářená nová institucionální ekonomie je v tomto ohledu velmi významná, neboť instituce usměřují a ovlivňují chování jednotlivců.

Výzkum inovací na institucionální úrovni je tedy prováděn především ekonomickými disciplínami a odvětvími ekonomie jako je ekonomie institucionální, politická ekonomie (veřejná volba) a ekonomie evoluční a dále také v ekonomii geografické a regionálních vědách. Tyto disciplíny vytvořily několik konceptů, které jsou využívány ve výzkumu inovací. Jednotlivé koncepty berou v úvahu celkový inovační systém, pojednávají o otázkách důležitých pro společnost jako celek, o pravidlech tržní ekonomiky apod. (např. Jak mohou inovace a nové podnikání zvýšit nezaměstnanost? Jaké typy inovací existují a jak ovlivňují ekonomický systém?)

Dnešní výzkum vývojové ekonomiky může být zařazen mezi tzv. „neo-Schumpeteriánský“, který se pokouší využít Schumpeterova konceptu k tomu, aby empiricky analyzoval jevy reálného světa, a po více formální stránce pak literaturu „vývojového modelování“ spojenou s Nelsonem a Winterem (Fagerberg 2002).

Nelson a Winter (1997) ve své institucionální analýze definovali technologické inovace jako netriviální změny výrobků a procesů, se kterými nebyly dosavadní zkušenosti. V praxi jsou velmi často inovace požívány jako synonymum pro technologické inovace, nicméně moderní literatura týkající se inovací rozlišuje dvě hlavní kategorie inovací (obrázek 1) – produkční (výrobní) a procesní inovace (Rametsteiner a kol. 2005). Výrobní inovace se týkají změn ve výstupech podniku či organizace a mohou to být výrobky nebo služby. Procesní inovace mohou být technologické nebo organizační (ve smyslu organizačních změn v podniku či organizaci).

Obrázek 1: Typy inovací (Kuneczko a Rametsteiner 2002, upraveno)

Mezi nejvýznamnější klíčové pojmy používané ve výzkumu inovací na institucionální úrovni jsou „instituce“, „riziko a nejistota“ a „tacitní a explicitní znalosti“.

Instituce jsou, v kontextu institucionální ekonomie, definovány jako „lidmi navržené nástroje, které jsou strukturovány politickými, ekonomickými a sociálními interakcemi“ (North 1991). Instituce jsou velice často používány jako synonymum pro organizace. Každopádně organizace mohou být považovány za formalizované instituce (tedy termín instituce zahrnuje i organizace, ale jsou více než jen organizací). Základní charakteristikou institucí je jejich trvalost. V politické či institucionální ekonomii jsou za jedny z nejvýznamnějších institucí považovány například: vlastnická práva, trhy, zákony, smlouvy, tržní regulace, vládní systém, vědecký výzkum.

Termíny riziko a nejistotu zavedl do ekonomie Knight (1921) svou publikací *Risk, Uncertainty and Profit*. Instituce mohou ovlivňovat inovační chování právě prostřednictvím jejich vlivu na riziko a nejistotu.

Znalosti mohou být děleny do dvou skupin: explicitní a tacitní. Zjednodušeně řečeno, tacitní – nevyslovené, utajené – znalosti, jsou takové, které nejsou nebo nemohou být formalizovány a jsou proto sdělovány cestou „učení se za pochodu“, ústním sdělením nebo jinou formou neformální komunikace. V kontextu lesního hospodářství mohou být tacitními např. znalosti o mikroklimatu, půdě nebo fungování neformálních institucí a skupin. Tyto znalosti jsou často používány pro zdůraznění významu regionálního rozvoje. Explicitní znalosti jsou jednoznačně popsány nebo dokonce kodifikovány.

Ekonomie hlavního proudu nahlíží na inovace jednak jako na „vytvářeče“ majetku, jednak jako na tržní experiment. Z tohoto pohledu jsou inovace jedním z aspektů v obchodní strategii či částí souboru investičních rozhodnutí vytvářejících zdroje pro vývoj nových produktů nebo zvýšení efektivity. Nedávný vývoj se také soustředil na myšlenku „utopených nákladů“ – nenávratných zdrojů vynaložených pro vstup na nový trh nebo na vytvoření konkurenční výhody, a to tím, že se v rámci hodnotového řetězce přesouvají výroba nebo výstupy (Sutton 1998).

Inovace byla historicky vždy chápána jako jev, který je existenčně rozhodujícím způsobem spojen s podnikatelskou sférou; je primárně podnikatelským jevem. Podnikatelské subjekty se v konkurenčním tržním prostředí snaží cestou inovací nalézt a využít nové podnikatelské příležitosti, a tak zajistit další rozvoj svého podnikání a také svou další úspěšnou existenci. V globalizované ekonomice jsou pak inovace reálnou cestou vedoucí k přežití a k podnikatelskému úspěchu. V současné době však jde, jak je uvedeno dále, chápání inovace výrazně nad rámec podnikatelské sféry.

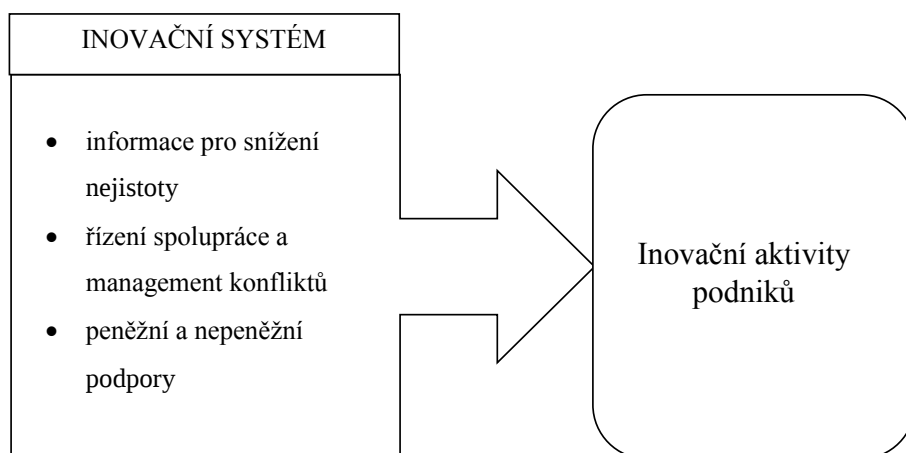
V dnešní době existují na akademické půdě rozdílné názory na význam technologických a organizačních inovací na straně jedné a produkčních inovací na straně druhé, avšak stále více

se v literatuře prosazuje konsensus v tom smyslu, že inovace jsou institucionálním procesem (Edquist 2001, Lundvall a kol. 2002, Moulaert a Sekia 2000), a že to tedy není jen podnikatel, kdo je zodpovědný za inovativnost firmy. **Je nezbytné, aby inovace byly zakotveny v systému institucí, které je mohou podporovat.**

Hlavními součástmi Inovačního Systému (IS) jsou aktéři (hráči) a instituce. Za aktéry jsou považovány organizace, které jsou chápány jako záměrně vytvořené formální struktury s konkrétním účelem (Edquist a Johnson 1997). Instituce (instituty) jsou chápány jako soubor zvyklostí, standardních postupů, pravidel, zákonů či nařízení, které regulují vztahy a interakce mezi jednotlivci, skupinami a organizacemi. Jinými slovy – tvoří pravidla hry. A právě vztahy mezi aktéry a institucemi jsou důležité pro inovační aktivity.

V poslední době výrazně přibývají diskuse o fungování IS, což je důležité zejména tehdy, hodnotíme-li výkonnost inovačního systému a také při záměrném plánování inovační politiky (Johnson 2001).

Základní funkcí inovačního systému je produkovat inovace, které jsou nové pro konkrétní trhy, šířit je a zajistit jejich využívání. Edquist a Johnson (1997) shrnuli funkce institucí v inovačním procesu do tří kategorií: snižování nejistoty poskytováním informací, řízení konfliktů a spolupráce a poskytování peněžních a nepeněžních podpor (Obrázek 2).

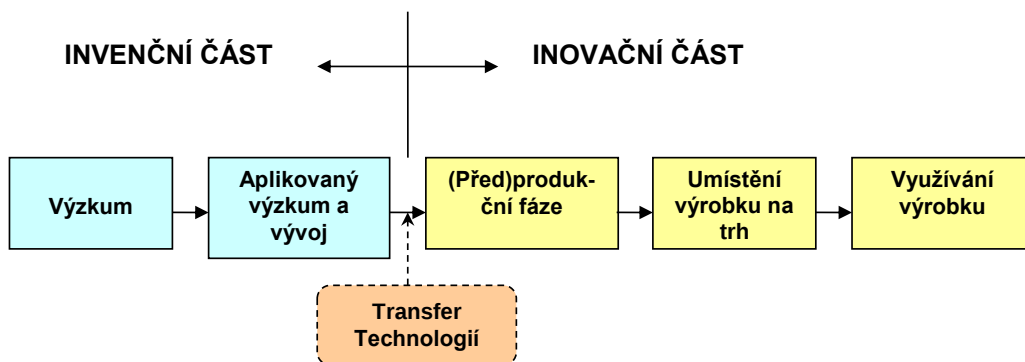
Obrázek 2: Funkce plněné IS z důvodu podpory inovačních aktivit (Edquist a Johnson 1997, upraveno)

Existuje mnoho různých přístupů k analýze inovačních systémů. Ty mohou být rozděleny několika způsoby, buď podle místních (prostorových) nebo odvětvových vymezení. Jedna z možností vytváření IS je národní úroveň, pak hovoříme o Národním inovačním systému (NIS). Prosté použití územních hranic je odůvodněno společnou kulturou, jazykem a legislativou, které společně výrazně ovlivňují inovační aktivity. Další možností je využít geografické hranice nižších územních jednotek a vytvářet tzv. regionální inovační systém (RIS), který bývá zdůvodňován využitím tacitních znalostí. Pro třetí způsob vytváření inovačního systému se používá přístup na základě odvětvového vymezení - odvětvový (sektorový) inovační systém (SIS). Tento přístup bývá odůvodňován zvláštnostmi konkrétního odvětví – specifickými znalostmi, potřebami, technologickou základnou, klíčovými hráči a jejich vzájemnými vztahy (Malerba 1999).

Jedna z debat se zabývá povahou Národní inovační systémy (NIS), a zejména způsobem interpretace institucionální dynamiky (Edquist a Johnson 1997, Lundvall 2010). Inovační systém je primárně definován v rámci vnitrostátních hranic, ve kterém je analyzována souhra aktérů na národní úrovni.

V literatuře zkoumající NIS je možno pozorovat celou řadu názorů na roli různých institucí, existuje však rostoucí shoda v tom, že inovace je sociálně-organizační proces, zůstává ale rozdíl v názoru na vztah mezi technologickými a organizačními inovacemi.

Inovační proces je možno rozdělit to dvou fází (TA AV ČR 2007) – invenční část, která je spojena s tvorbou originálních nápadů, myšlenek či konceptů. Druhou částí je část inovační, v níž je invenční část zhmotňována a implementována na trhu. Bez uvedení inovace na trh je proces neúplný a takovou inovaci tak není možné považovat za úspěšnou (viz obrázek 3).

Obrázek 3: Základní součásti systému podle Pazoura (TC AV ČR 2007)

Nejen v době zmítané ekonomickou krizí se inovace mohou stát odpovědí na její vhodné řešení. Evropská unie (EU), ale celý svět, investuje nemalé prostředky do podpory inovací. V rámci EU byl rok 2009 vyhlášen jako „Evropský rok kreativity a inovací“. To by mělo podpořit státy Evropské unie k naplnění cílů Lisabonské strategie, ke kterým se zavázaly, a tak posílit ekonomický růst a vytváření nových pracovních míst. To vše by mělo přispět ke snížení rozdílů v oblasti inovací a inovačního potenciálu mezi Evropskou unií a USA společně s Japonskem, tedy státy, které jsou na tomto poli doposud lídry.

1.1 Moderní pohled na inovace

Problematika inovací a jejich implementace je tématem celosvětovým, významným hráčem na tomto poli je organizace OECD, která formalizovala inovační proces v několika oficiálních dokumentech. Podle zásadního manuálu z Oslo (OECD 2005) je inovace chápána takto: „*Inovace představuje zavedení nového nebo podstatně zlepšeného produktu (zboží nebo služby), procesu, nové marketingové metody nebo nové organizační metody do podnikatelských praktik, organizace pracoviště nebo externích vztahů.*“

Manuál tak rozlišuje 4 typy inovací: inovace produktu, inovace procesu, inovace marketingu a inovace organizace.

Inovace produktu představuje uvedení nového nebo výrazně vylepšeného statku nebo služby s ohledem na jeho charakteristiku nebo zamýšlené využití. Jedná se především o významné zlepšení na úrovni technických specifikací, součástí a materiálů, včetně používaného software, uživatelské „příjemnosti“ a dalších funkčních charakteristik.

Inovace procesu je zavedení nové nebo výrazně vylepšené produkční nebo distribuční metody. Jedná se zejména o výrazné změny v technologii, vybavení a/nebo v software.

Inovace marketingu představuje zavedení nových marketingových metod, zahrnující významné změny ve vzhledu produktu nebo balení, dále zahrnuje změnu distribučního místa, reklamy a ceny.

Inovace organizace je zavedení nových organizačních metod v zavedených praktikách firmy, na pracovních pozicích, nebo v externích vztazích. Inovace organizace je výsledkem strategického rozhodnutí managementu firmy.

Existují různé úrovně inovací. Ještě v nedávné době bylo za inovaci považováno to, co bylo použito historicky poprvé (obdoba vynálezu). V současnosti je inovace širším pojmem, kdy minimálním požadavkem pro inovace je, že produkt, proces, marketingová metoda nebo organizační metoda musí být **nová** (nebo výrazně zlepšená) **pro subjekt (podnikatelský subjekt, vlastníka...)**, ne nová zcela. To zahrnuje produkty, procesy a metody, které podnik vytvořil poprvé, ale i ty, které byly převzaty od jiných podniků nebo organizací (Kruss 2005).

Existují však různé druhy inovací. Kromě inovací technické povahy (založených především na výzkumu) jde také o netechnické inovace (MPO 2005), jako např. inovace v oblasti organizace a řízení (nové formy organizace práce, řízení kvality, procesní řízení apod.), inovace trhů, inovace modelu podnikání či o prezentační inovace (komplexní pojem pro inovace v oblasti designu a marketingu).

Zvláštní kategorii představují **inovace institucionální**. Ty mohou zahrnovat nové nebo změněné organizace, nová nebo výrazně upravená pravidla implementována do právního systému, předpisy nebo procesy, týkající se vývoje a zavádění inovačních politik. Význam inovačních politik se v posledním období významně změnil.

Přestože v současnosti již panuje shoda v tom, že inovace mají pro společnost význam především tehdy, jsou-li zapojeny do komplexnějšího inovačního systému, neexistuje úplná shoda v tom, jak by takový systém měl vypadat, které veškeré prvky by měl obsahovat. Nicméně existuje shoda v tom, že součástí takového systému musí být „politiky“, které jsou chápány jako základna takového systému.

1.2 Metody hodnocení inovačního systému

V současné době dominují hodnocení inovačních politik dvě metody. Jedná se o tradiční metodu Výzkum a technologie (S&T – Science and Technology) a metoda systematického hodnocení inovací na politické úrovni.

Tradiční metoda **Výzkum a technologie** je charakterizována následujícími prvky:

- základní porozumění inovačním procesům začínající laboratorním výzkumem, který je prostřednictvím nových znalostí aplikován v komerční sféře;
- inovace je viděna jako ukončení procesů vědy a vývoje;
- významnou roli hrají ministerstva školství a ministerstva obchodu;
- hlavní politické nástroje zahrnují: veřejné financování výzkumu na univerzitách a veřejných výzkumných institucích, podpory pro vědu a vývoj v průmyslovém sektoru, zabezpečení vlastnických práv.

Metoda **systematického hodnocení** inovací je charakterizována následujícími prvky:

- inovace jsou považovány za komplexní inovační systém při vzájemné spolupráci aktérů a institucí, disponující rozmanitými zdroji a fungující na základě vícestupňového hodnocení;
- politické hodnocení systematiky prostředí, ve kterém jsou informace základem pro efektivní rozhodnutí o realizaci výzkumu, komercializaci, implementaci apod.;
- role politiky je primárně určena pro řešení problémů, které mohou nastat v systému inovací, např. při podpoře tvorby a vývoje institucí a organizací, podpoře vývoje informačních sítí;
- politické nástroje nejsou určeny jen jednotlivým organizacím, ale také pro samotné inovační systémy jako celek (např. firemní platformy vzdělávání);
- uspořádání, škály a aktéři inovační politiky jsou široké. Inovační politika není omezena ekonomickou doménou, ale je rozšířena na různé sektorové politiky (politika vědy a výzkumu, vzdělávání, zdraví apod.).

Jak je uvedeno v obrázku 2, je jednou ze zásadních funkcí inovačního systému podpora zavádění inovací. **Podpora inovací** může nabývat mnoha forem, od přímého financování vědy a výzkumu, až k podpoře šíření inovací ke zlepšení znalostní základy a spolupráci jednotlivých zúčastněných stran, např. přijetím rámcových podmínek vzájemné kooperace. Některá z těchto opatření jsou přímo zaměřená na podporu konkrétních inovačních aktivit, další jsou strukturálního charakteru. Podporu inovací je možno rozdělit následující oblasti:

- věda a výzkum; zahrnuje inovační podpory v užším smyslu, tzn. financování základního a aplikovaného výzkumu, vývoje nových produktů nebo procesů, pilotních projektů, demonstračních projektů a podporu pro komercializaci inovací. Podpora pro vědu a výzkum je obecně zaměřena na vytváření nových inovací v jednotlivých sektorech (v našem případě např. v lesním hospodářství), tzn., že podporuje vývoj nových produktů, procesů, marketingových a organizačních metod, které nejsou zavedeny nebo známy ve významných sektorech.
- šíření inovací; zahrnuje podporu pro široké přijetí známých, již existujících statků, služeb a procesů podniku v daném sektoru, v dané zemi. Není zahrnuta např. podpora standardních manažerských procesů.
- posílení znalostní základny; kapacita inovací firmy je silně závislá na dostupnosti a kvalitě lidského kapitálu, tzn. individuálním know-how, dovednostech a motivaci podnikatelů a zaměstnavatelů, úrovni kvalifikace a kompetence zaměstnavatelů. Dále přístup k informacím a znalostem a jejich výměnu ovlivňuje samotná podniková tendence k inovacím.
- propagace spolupráce. Firmy nevytvářejí a nevyvíjejí inovace v izolaci. K rozdílným cestám vývoje inovací přispívá větší objem účastníků, příp. organizací. Jedná se

především o ostatní podniky a sdružení podniků, výzkumné organizace, zainteresované skupiny apod. Politika v lesnickém sektoru může podpořit řadu inovací prostřednictvím posílení činností mezi jednotlivými klíčovými aktéry např. propagací spolupráce mezi lesnickými společnostmi, spoluprací s veřejností, propagací univerzit, výzkumných institucí, ale také mezisektorovou kooperací a kooperací v lesnicko-dřevařských řetězcích;

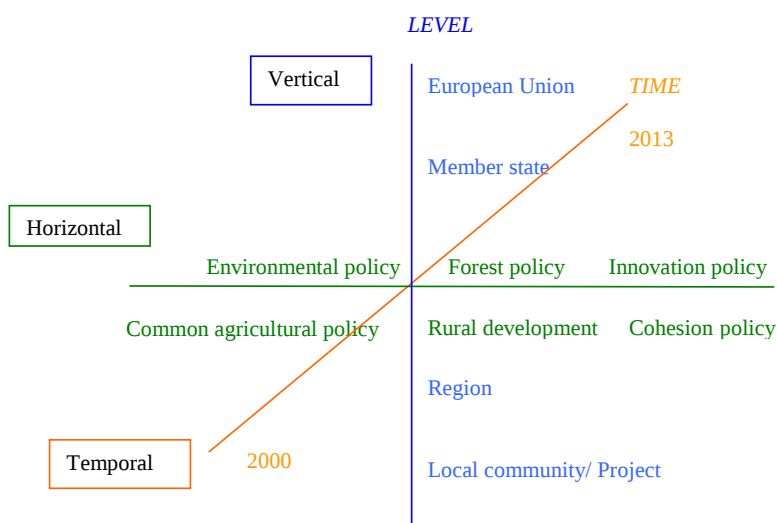
- tvorba veřejné poptávky po inovacích. Strana poptávky je velmi důležitou pro propagaci inovací. Politika nemůže podporovat jen výstupy inovačních snažení, ale také odvozenou poptávku po inovacích. To je často aplikováno v případě inovací v sektoru životního prostředí nebo trvale udržitelného rozvoje
- zlepšení rámcových podmínek. Základní rámcové podmínky včetně institucionálních jako jsou práva, opatření, standardy, daně nebo přístup k financování mají zásadní vliv na firemní rozhodování o inovacích. Za změnu rámcových podmínek často nezodpovídají sektorové politiky. Ke zlepšení rámcových podmínek inovací mohou přispět zejména institucionální reformy nebo zlepšení přístupu k finančním zdrojům.

2. Lesní hospodářství a inovace

Z pohledu Evropské komise je lesní hospodářství (LH) nedílnou součástí venkovského prostoru, který pokrývá více než 80% celkové plochy Evropské unie. Tyto oblasti jsou osídleny přibližně 56% obyvateli. Zemědělství i lesnictví má důležitý význam zejména na venkově, kde v současné době dochází z různých důvodů k poklesu ekonomické vitality. Od roku 1997 je lesnická politika považována za nedílnou součást Politiky rozvoje venkova Evropské unie (Elands a Wiersum 2001). Rovněž v České republice (ČR) je lesnictví považováno za důležitou část venkovských oblastí; lesy představují asi 34 % celkové rozlohy České republiky (MZe 2010). Hospodářský a sociální rozvoj naší společnosti (včetně rozvoje venkova) je významně ovlivněn vytvářením a zaváděním inovací. V současné době Evropská unie přikládá tomuto přístupu velký význam a inovace jsou považovány za motor budoucího udržitelného rozvoje.

Lesní hospodářství je vedle zemědělství zásadním prvkem ovlivňujícím tvář českého venkova. Jedním z cílů národní i evropské politiky je podpora právě venkovských oblastí a to nejčastěji prostřednictvím různých rozvojových programů. Dalším politickým cílem je neustálé zvyšování konkurenceschopnosti jednotlivých odvětví, kde podstatnou úlohu může sehrát podpora zavádění inovací.

Je zjevné, že lesní hospodářství (a lesnická politika) je přímo či nepřímo ovlivňováno a usměrňováno mnoha dalšími odvětvími a jejich politikami, např. rozvojem venkova (Bauer a Rametsteiner 2006). Integrace a koordinace takových politik je pro lesnickou politiku nesmírně významná. Pomocí přístupu „Integrovaného rozvoje venkova (IRV)“ se meziodvětvová koordinace stala ústředním kamenem strategie rozvoje venkovských oblastí (Sotte 2003, Giessen 2009). Koordinace je tedy důležitým mechanismem v politice rozvoje venkova. Spojuje různorodé zdroje, instituce, aktéry a cíle a to různých úrovní, včetně evropské, vnitrostátní, regionální a místní úrovně. Koordinace je potřeba na několika hladinách - vertikální, horizontální i časové (Obrázek 4).

Obrázek 4: Integrovaný rozvoj venkova - Různé úrovně koordinace podle FAO (1998)

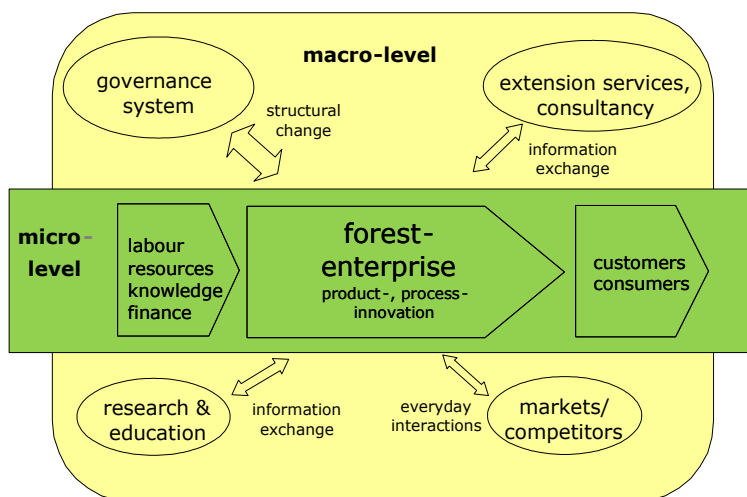
Vertikální koordinace se týká spolupráce mezi různými hierarchickými úrovněmi veřejné správy. Teoreticky se každý jednotlivý členský stát EU může rozhodnout realizovat politiku rozvoje venkova zcela samostatně. Nicméně, ne všechny státy v EU si mohou dovolit politiku, kterou skutečně potřebují (méně bohaté státy by si takovou politiku nemohli z finančních důvodů dovolit). Proto EU uplatňuje společnou politiku rozvoje venkova, která však přenáší značnou kontrolu do rukou jednotlivých členských států či regionů. Na úrovni EU se zavádí obecná pravidla především pro *podporu* (hlavně finanční) politiky rozvoje venkova. Horizontální koordinace se zaměřuje na propojení souvisejících politik. Pomáhá zajistit soulad s ostatními politikami EU, zejména v oblasti soudržnosti a životního prostředí. Politika rozvoje venkova obsahuje propojení na řadu dalších politik stanovených jak úrovni EU, tak i na nižších úrovních. Je zde velký důraz na zajištění soudržnosti mezi lesnickou politikou a politikou rozvoje venkova. Inovační politika je spojena s politikou rozvoje venkova spíše nepřímo. Některé aspekty, které se týkají inovací, se ale v evropských prioritách v oblasti rozvoje venkova nacházejí. Např. Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005, inovační přístup při vývoji nových produktů, postupů a technologií podtrhává, především v souvislosti se zvyšováním konkurenceschopnosti ve venkovských oblastech. Časová koordinace se týká zajištění optimální realizace politiky rozvoje venkova v EU napříč programovými (plánovacími) obdobími. Jedná se o plynulý přechod mezi programovými obdobími 2000-2006 => 2007-2013 => 2014-2020.

2.1 Inovační systém v lesním hospodářství

Je potřeba mít vždy na paměti, že lesnictví je, díky svým specifickým, odvětvím poměrně konzervativním. Jak však uvádí Šišák (2007b) je nutno podotknout, že tradicionalistické pojetí LH se netýká zdaleka jen lesníků, ale celého okolí, širšího společenského prostředí, do něhož je lesní hospodářství začleněno, včetně environmentálních či ekologických pojetí, názorů a aktivit. To je důvodem, proč i přes deklarovanou podporu inovací a zájem různých orgánů a organizací o inovace, jsou inovační procesy v uvedených směrech bržděny.

Pro odstranění těchto zábran je, jak je uvedeno výše, potřeba inovace chápat jako proces v celém inovačním systému. To platí obecně, lesní hospodářství nevyjímaje. Pro zajištění intenzivnějšího zavádění inovací v sektoru lesního hospodářství, je tak nezbytné zanalyzovat a ovlivňovat všechny významné prvky tohoto systému. Jak prvky tvořící „pozadí“ systému – politiky (politické dokumenty), institucionální zajištění, tak vlastní aktéry – vlastníky lesů a podnikatele v LH a další prvky tento systém ovlivňující.

Strukturu takového systému pro sektor lesního hospodářství navrhli Rametsteiner a kol. (2005), prvky jsou zobrazeny v obrázku 5.

Obrázek 5: Sektorový inovační systém LH (Rametsteiner a kol. 2005)

V předložené práci jsou zkoumány zásadní prvky tohoto systému – institucionální zabezpečení - policy dokumenty a jejich vztah k inovacím, podpora lesního hospodářství v souvislosti s inovacemi, vlastníci lesů – význam inovací z jejich pohledu. Každá z těchto částí je řešena v samostatných kapitolách. Doplňkově je nejprve krátce pojednáno o výzkumu inovačního systému v lesním hospodářství.

2.2 Inovační výzkum v sektoru lesního hospodářství

Součástí uvedeného inovačního systému jsou i výsledky vědy a výzkumu. Problematika inovací v lesním hospodářství je tématem, které je v evropských státech řešeno již více než 10 let. Jedním z iniciátorů takového výzkumu byl Evropský lesnický institut (EFI), v rámci něhož v roce 2001 ve Vídni vzniklo výzkumné pracoviště Regional Project Centre Vienna (EFI RPC Vienna), se zásadním projektem s názvem INNOFORCE – Innovation and Entrepreneurship in Forestry in Central Europe. Jak název napovídá, jednalo se původně o výzkum inovací a nových podnikatelských aktivit v lesnictví ve střední Evropě. Do tohoto výzkumu bylo zpočátku zapojeno 6 zemí: Česká republika, Itálie (provincie Trento), Maďarsko, Německo, Rakousko a Slovensko, ke kterým se posléze připojili zástupci z Finska, Norska, Slovinska a Švýcarska. Od roku 2004 probíhala druhá fáze výzkumu INNOFORCE II, do které se, kromě uvedených států, zapojilo celkem 16 evropských zemí, čímž se výzkum výrazně rozšířil nad rámec střední Evropy (podrobnosti možno nalézt na internetu <http://www.boku.ac.at/innoforce/>). Další rozšíření výzkumu nastalo v roce 2006 zahájením evropského projektu COST E51 s názvem Integrating Innovation and Development Policies for the Forest Sector s aktivními řešiteli z 20 států. Recentně je výzkum inovací související s vlastnictvím lesů a jejich změnami řešen v dalším COST projektu s názvem Forest Land Ownership Change in Europe: Significance for Management and Policy se zapojením výzkumných institucí z 28 evropských států. Autor byl od počátku členem výzkumného týmu za Českou republiku ve všech uvedených projektech. Vybrané výstupy uvedené spolupráce jsou prezentovány i v této práci.

3. Zavádění inovací v lesním hospodářství – pohled vlastníků lesů

Vlastníci a uživatelé lesů jsou tím subjektem, na který je celý inovační systém především zaměřen. Je nemožné vytvářet politiky a realizovat podpory, aniž by bylo známo, jaké potřeby a názory tyto vlastníci a uživatelé lesů mají. Ti jsou totiž těmi, jichž se jakékoliv zásahy do venkovské krajiny bezprostředně týkají, a bez nich není možné (v moderní demokratické společnosti) jakékoliv veřejné zájmy související s lesem provádět. Pro vytváření veřejných podpor lesnímu hospodářství je potřeba znát stav sektoru a zájem vlastníků o takové podpory.

V této kapitole je vyhodnoceno zavádění inovací do sektoru lesního hospodářství a popsán vývoj za uplynulé desetileté období. Kromě toho jsou ukázány také názory vlastníků lesů na budoucí rozvoj lesního hospodářství. Přestože je převážná část rozlohy lesů v České republice ve vlastnictví státu, byly subjekty, které na těchto plochách hospodaří, z výzkumu vyňaty. Důvodem byla skutečnost, že politika rozvoje venkova a potažmo také lesnická politika realizovaná různými formami podpor, je primárně zaměřena na nestátní vlastníky lesů. I jejich ovlivňování (ve smyslu dostatečného zajišťování veřejného zájmu lesy a v lesích) je principiálně odlišné v lesích státních a ostatních.

3.1 Metodika

Cílem analýzy je zhodnotit začlenění inovací v lesním hospodářství na úrovni nestátních vlastníků lesů v České republice. Hodnocení se opírá o dotazníkové šetření, které bylo provedeno dvakrát, s odstupem téměř 10 let. První šetření proběhlo od podzimu 2001 do jara 2002 (Jarský 2002, Šišák a Jarský 2002), následné pak od podzimu 2009 do jara 2010 (Pudivítrová a Jarský 2011). Šetření v obou případech probíhalo dotazníkovým šetřením, znění dotazníku bylo (až na nepatrné změny zavedené v novější verzi z důvodu mezinárodního srovnání) shodné. Dotazník, tak jak byl použit v rámci dotazníkového šetření, je složen z šesti částí:

- 1) otázky související s vlastnictvím lesa,
- 2) otázky související s inovacemi,
- 3) příznivé a nepříznivé faktory,
- 4) založení podniku,
- 5) osobní názor respondentů na rozvoj vybraných trhů a na lesní hospodářství obecně,
- 6) otázky související s podnikáním.

Šetření bylo rozděleno do dvou částí: část první se týkala inovací a byla sestavena jednak pro respondenty, kteří zavedli v posledních 3 letech inovace (kolik a s jakými dopady, odkud se o možnosti dozvěděli, jak byly financovány a co nejvíce bránilo či podpořilo jejich zavedení) a pak pro ty, kteří inovace nezavedli (co jim v tom nejvíce bránilo). Pro úplnost bylo v dotazníku uvedeno, co by mohlo být považováno za inovaci: produkty nebo služby, které byly v souvislosti s užíváním lesa nabídnuty poprvé, nebo významné či radikální technické nebo organizační změny v pracovním procesu, které slouží ke splnění podnikových cílů s následujícími příklady:

- nový výrobek/produkt: např. dřevo k energetickému využití, vánoční stromky, pitná voda, jiné nedřevní produkty jako štěrka nebo jiné suroviny, plody, houby,...
- nové služby: např. pronájem rekreačních objektů, naučné stezky, cyklistické trasy, rekreační koupání v rybnících, kempy, dovolená v lese, pořádání seminářů v příjemném prostředí, střelnice,...

- technické/organizační inovace: např. metody obhospodařování, zadávání určitých činností třetí osobě, sdružená správa či obhospodařování,....

Část druhá byla vyčleněna pouze těm respondentům, kteří v posledních 3 letech v souvislosti se svým lesním majetkem začali s novým podnikáním.

Metodicky byli v prvním šetření vlastníci lesů osloveni dvěma způsoby: korespondenční metodou byli osloveni střední a větší vlastníci (bylo využito adresáře Sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů SVOL – velká návratnost – 47%), menší vlastníci byli osloveni přímo. U novějšího výzkumu byla nejprve také využita korespondenční metoda, ale po jejím předběžném ověření, kdy míra návratnosti dotazníků byla minimální, byla použita metoda osobního rozhovoru s vlastníkem lesa. Celkem výzkum pracoval se 192 dotazníky z prvního a 132 vyplněnými dotazníky z druhého šetření.

3.2 Výsledky

3.2.1 Základní informace

Tabulka 1 shrnuje informace o vlastnické struktuře respondentů. Z tabulky je patrné, že v prvním šetření bylo zhruba 60 % respondentů vlastníci obecních lesů, a ze 40 procent se jednalo o vlastníky soukromé (osobní či rodinné vlastnictví). V druhém období byl poměr opačný.

Vlastník	Odpovědi (%)	
	2001	2010
Já osobně	21	30
Rodinný majetek	19	30
Obec nebo město	59	33
Společenství podnikatelů	1	3
Ostatní	1	4

Tabulka 1: Podíl typů vlastnictví (%)

Struktura velikosti majetku respondentů je zobrazena v tabulce 2; v obou případech byla struktura podobná.

Rozloha (ha)	Respondenti (%)	
	2001	2010
< 100	55	48
101 - 500	23	25
501 - 1000	8	11
> 1001	14	16

Tabulka 2: Rozloha lesů respondentů

Tabulka 2 ukazuje, že cca polovina respondentů obhospodařuje lesní plochu o výměře menší než 100 ha, což odpovídá situaci v České republice, kdy většina vlastníků lesa obhospodařuje lesní plochu o výměře menší než 50 ha (viz MZe 1999).

3.2.2 Inovační charakteristiky

V porovnání s výsledky z roku 2001 je možné pozorovat některé změny či vývoj inovačních aktivit v lesním hospodářství. Změny podílu respondentů, kteří zavedli inovace, jsou nepatrné. Tabulka 3 blíže zobrazuje toto porovnání.

Rok	Zavedení inovací (%)
2001	31
2010	28

Tabulka 3: Porovnání podílu inovujících respondentů

V tabulce 3 je popsán mírný pokles podílu respondentů, kteří zavedli inovace. To může být vysvětleno rozdílnou metodikou dotazníkového šetření, kdy u prvního šetření byly respondenti dotazováni korespondenční metodou. U této metody je možné očekávat, že míra návratnosti dotazníků je ovlivněna zájmem respondentů o sledované téma, v tomto příkladu, že dotazníky byly navraceny převážně inovujícími respondenty.

Typ inovace	2001 (%)	2010 (%)
Nové produkty	21	39
Nové služby	27	29
Technicko/organizační inovace	51	32

Tabulka 4: Porovnání typů zavedených inovací

Z tabulky 4 je patrné, že v roce 2001 byl největší podíl inovačních typů zastoupen u technologické nebo organizační inovace, zatím co v novějším výzkumu byla nejčastěji zastoupena inovace ve výrobcích. Je dobře vidět, že došlo k zásadním změnám v inovačních aktivitách v lesním hospodářství České republiky. Zatímco před 10 lety byly dovršeny organizační a technologické změny v lesním hospodářství České republiky, v současnosti není již třeba dalších velkých změn tohoto typu. Zájem je přesměrován na rozvoj podnikání za pomoci zvýšené nabídky nových produktů. Počet zavedených inovací respondenti hodnotili na škále jedna-dvě-více než dvě inovace. Ve většině případů vlastníci lesů zavedli pouze jednu inovaci. Dvě inovace byly nejčastěji zavedeny v 2001 v případě nové služby, v roce 2010 u nového produktu. Více než dvě inovace byly nejčastěji v roce 2001 zavedeny také v případě nových služeb, v roce 2010 byl stejný podíl u nového produktu i služby. Dopad zavedených inovací nemusí být vždy takový, jaký byl v počátcích zamýšlen. Strukturu dopadů zavedených inovací ukazuje tabulka 5.

Dopad	2001 (%)	2010 (%)
Velmi pozitivní	12	19
Pozitivní	67	57
Neutrální	18	23
Negativní	3	1
Velmi negativní	0	0

Tabulka 5: Porovnání dopadu zavedených inovací

Tabulka 5 zobrazuje, že u otázek týkajících se dopadu na zavádění inovací není velkého posunu mezi dvěma provedenými dotazníkovými šetřeními. Žádná ze zavedených inovací v rámci obou šetření nemá velmi negativní dopad na podnikání, na druhou stranu podíl velmi pozitivního dopadu inovací na podnikání se zvyšuje. Nicméně cca 20 procentní podíl inovací, které byly v důsledku považovány za neutrální, je poměrně významný. Lze předpokládat, že se jednalo o inovace, které bylo potřeba zavést z „nutnosti“, tedy ty, které byly pro další podnikání nezbytné.

3.2.3 Faktory ovlivňující zavádění inovací

Nejvýznamnější otázky šetření se týkají faktorů, které měly významný pozitivní či naopak negativní vliv na zavádění inovací. Z pohledu analýzy inovačního systému jsou tyto otázky zásadní; ukazují, které prvky tohoto systému jsou respondenty vnímány jako významné a zda se tyto názory s časem měnily. Samostatně byly hodnoceny pozitivní faktory, na škále 0 (žádný význam), 1+ (malý význam), 2+ (střední význam), 3+ (velký význam). Podobně faktory, které byly důvodem pro to, že inovace zavedeny nebyly, byly hodnoceny na škále 0 (žádný význam), 1- (mírně negativní), 2- (středně negativní), 3- (velmi negativní). V obou případech měli respondenti na výběr z více možností.

V tabulce 6 jsou zobrazeny faktory, které inovující respondenti v obou šetřeních vyhodnotili jako pozitivní, tedy ty, které jim v zavádění inovací pomohly. V obou sledovaných letech byla jako nejpozitivnější faktor (3+) vnímána spolupráce s odběrateli/dodavateli/službami a shoda také panovala ve významu spolupráce s jinými vlastníky lesů. V roce 2001 ještě nemohly být k dispozici podpory z evropských fondů, nicméně jako významné byly hodnoceny dotace do lesního hospodářství z národních zdrojů, a také nabídka finančních služeb (podpora PGRLF). V roce 2010 byly už právě podpory z EU hodnoceny jako faktor nejvýznamnější.

Faktory, které byly zásadním důvodem pro nezavedení inovací, jsou zobrazeny v tabulce 7. V obou případech byly jako nejvýznamnější hodnoceny vnitřní finanční faktory – nedostatek vlastních prostředků a vysoké zaváděcí náklady. Co se externích faktorů týká, tak v mezidobí došlo k některým významným posunům, kdy v novějším šetření se do popředí jako negativní faktory dostává nedostatek informací (o nových možnostech...), a také konflikty mezisektorové, zde projeveny jako zákony o životním prostředí. Třetím faktorem, který se stále více dostává do popředí, je jednak vážnoucí spolupráce s úřady, ale i špatná spolupráce mezi úřady.

Kromě výběru pozitivních/negativních faktorů měli respondenti možnost odpovědět i na otevřenou otázku, kdy tyto faktory volili sami bez preferencí (3+ 0 3-). Souhrn nejvýznamnějších faktorů je zobrazen v tabulce 8.

2001	2010
Nejvýznamnější pozitivní faktory	
Spolupráce s odběrateli, dodavateli, službami	Podpora z programů EU
Spolupráce s jinými vlastníky lesa	Spolupráce s odběrateli, dodavateli, službami
Nabídky veřejných podpor	Nabídka finančních služeb
Nejvýznamnější negativní faktory	
Spolupráce s úřady a komorami	Málo vlastních finančních prostředků
Málo vlastních finančních prostředků	Vysoké zaváděcí náklady
Právní předpisy	Nedostatek info o nových výrobcích a službách
Vysoké zaváděcí náklady	Zákony o ochraně přírody a životního prostředí

Tabulka 8: Porovnání pozitivních a negativních vlivů

Tabulka 8 ukazuje (v sestupném pořadí) nejdůležitější faktory, které měly velmi pozitivní či negativní vliv na zavádění inovací. Výsledky otevřené otázky (respondenti odpovídali přímo, bez výběru z předložených možností; tato otázka předcházela otázce s výběrem možností) byly velmi blízké výsledků otázky s výběrem možností. Velmi významný pozitivní vliv v obou sledovaných obdobích měla spolupráce se zákazníky, dodavateli a službami, dále je vidět rovněž rostoucí vliv veřejné podpory související především se vstupem České republiky do Evropské unie v roce 2004. V rámci dotazníkového šetření z roku 2010 jsou evropské dotace považovány za vůbec nejdůležitější faktor podporující zavádění inovací. U negativních faktorů je patrné, že finanční problémy hrají stále velký význam, i když z tabulky 8 vyplývá, že nabídka finančních služeb se zvyšuje. V obou šetřeních jsou za faktor s negativním dopadem považovány právní předpisy (zejména týkající se životního prostředí a lesní zákon, ale také zákony týkající se pracovního práva), které brání určité podnikatelské činnosti (např. v oblasti cestovního ruchu). Pozitivním zjištěním tohoto šetření je, že došlo ke zlepšení spolupráce s úřady, která už není považována respondenty za překážku. Tento výsledek je jedinou významnou nesrovnalostí s uzavřenou otázkou. Rozdíl je způsoben tím, že u otevřené otázky byla spolupráce s úřady často jmenovaná jako pozitivní faktor, jako negativní byla zmíněna jen výjimečně, naopak u uzavřené otázky (kde byly jednotlivé faktory hodnoceny zvlášť a tudíž různé faktory měli respondenti „před očima“) byla negativní zkušenost s úřady zmiňována jako faktor významně negativní.

3.2.4 Impuls k zavedení inovací

Dotazníkové šetření mělo rovněž odhalit, od koho vlastníci lesů získali prvotní impuls k zavedení inovací, přičemž respondenti mohli zvolit více možností (otevřená otázka). Mezi nejčastější odpovědi patřil podnět od spolupracovníka, vedení či předsednictva, dále pak od odborného lesního hospodáře nebo od zástupce orgánu státní správy lesů. Mezi další významné podněty byly jmenovány podněty od odběratelů nebo spotřebitelů, vlastníka/spoluvlastníka, z odborných časopisů, či veletrhů a konferencí, atd. Rovněž odborná školení hrají významnou roli. Podrobnosti zobrazuje tabulka 9.

Impuls k zavedení inovací	2001 (%)	2010 (%)	Pořadí v roce 2001
Spolupracovník	15	14	2
Lesní úřad	6	14	7
Spolu/vlastník	21	11	1
Odběratel	12	11	3
Časopisy	11	10	5
Semináře/exkurze	5	10	8
Odborné vzdělávání (školení)	12	9	4
Jiní vlastníci	10	8	6
Dodavatel	3	7	10
Workshopy, konference	4	2	9
Univerzity, výzkumné ústavy	2	2	11
Konzultanti pro regionální rozvoj	0	1	15
Poradenské firmy	1	0	12
Agrární komora	0	0	13
Jiné	0	0	14

Tabulka 9: Podnět k zavedení inovací

Na druhou stranu je možné říci, že role konzultantů stejně jako Agrární komory je velmi malá. Také dopad vědeckých seminářů a konferencí je malý v porovnání s prakticky zaměřenými semináři, kurzy a exkurzemi. Rozdíly mezi jednotlivými výzkumy nejsou zásadní, nejvýznamnější je posun významu státní správy lesů ze sedmého místa v roce 2001 na místo druhé v roce 2010. K mírnému propadu došlo u odborného vzdělávání. Pořadí je částečně ovlivněno skutečností, že v roce 2010 byly podíly jednotlivých odpovědí mnohem vyrovnanější, než údaje vyplývající z prvního šetření.

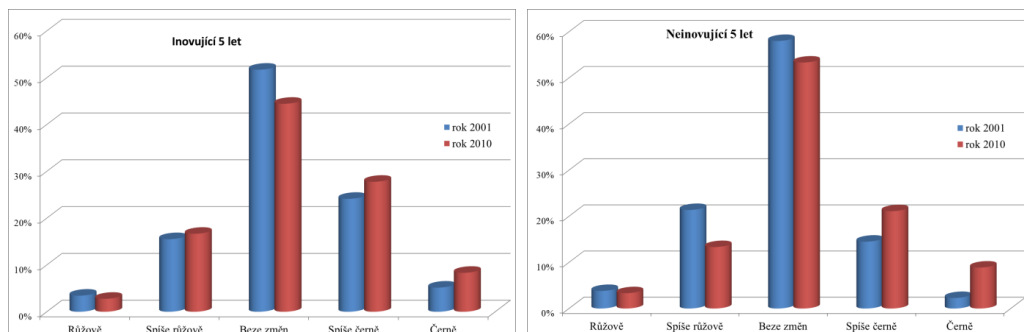
3.2.5 Názory na rozvoj lesního hospodářství

Samostatnou částí šetření bylo identifikovat, zda inovační jednání je odvozeno od představ, jakým směrem se bude lesní hospodářství ubírat. Otázka týkající se rozvoje lesního hospodářství byla rozdělena na dvě části - výhled za 5 a za 30 let s odstupňováním podle subjektivních kategorií: od „černě“ po „růžově“. Podrobnosti jsou zobrazeny v tabulce 10.

Rozvoj (%)	Střednědobý rozvoj, 5 letch		Dlouhodobý rozvoj, 30 letch	
	2001	2010	2001	2010
Černě	3	9	4	4
Spíše černě	17	23	23	42
Beze změn	56	51	18	10
Spíše růžově	20	14	49	39
Růžově	4	3	5	5

Tabulka 10: Názory na rozvoj lesního hospodářství v České republice (podíl odpovědí)

Z dotazníkového šetření je patrné, že většina respondentů neočekává žádné podstatné změny v nadcházejících 5 letech, na rozdíl od dlouhodobého horizontu 30 let, kde většina respondentů vidí rozvoj buď „spíše černě“ nebo „spíše růžově“. Rozdíly mezi výsledky z jednotlivých let jsou zde poměrně významné, názory respondentů z recentnějšího výzkumu jsou mnohem pesimističtější než v šetření předchozím (spíše černě vidí budoucnost 42 % respondentů v roce 2010 oproti 23 % z roku 2001). Poměrně malé procento respondentů očekává, že situace zůstane v dlouhodobém horizontu beze změn, především u novějšího šetření je tento údaj jednoznačný. Tabulka 10 obsahuje vyhodnocení celkové, záměrem ale také dále bylo vyhodnotit uvedené názory podle toho, zda respondenti ve sledovaném období (tři posledních let) zavedli inovaci či nikoliv. Pro přehlednost jsou údaje zobrazeny v grafech.

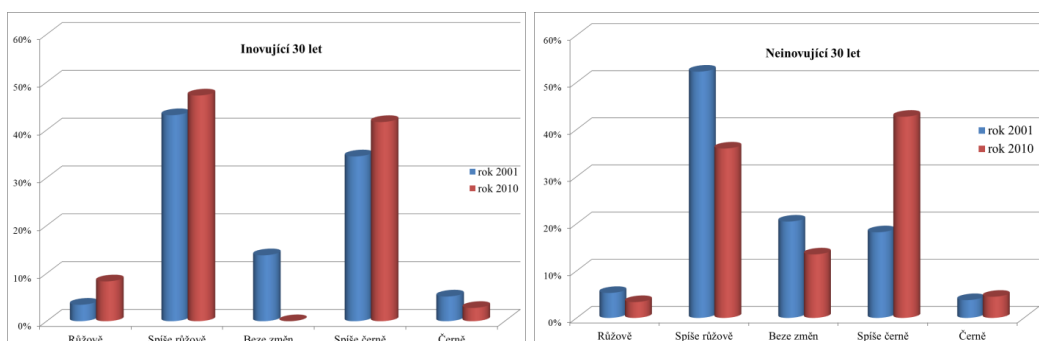

Graf 1: Porovnání názorů na rozvoj LH za 5 let podle zavedení inovace

Jak je patrné z grafu 1, je krátkodobý rozvoj sektoru v pětiletém období mírně odlišný podle toho, zda respondenti inovace zavedli nebo ne. Kategorii „spíše černě“ uvedl větší podíl inovátorů než neinovujících respondentů. Inovátoři jsou obecně více pesimističtí, přičemž u novějšího šetření je tato skutečnost výraznější.

Mnohem významnější rozdíly jsou patrné v názorech na rozvoj za 30 let, a to jak mezi inovátory a neinovujícími, tak v rámci obou šetření. Jak ukazuje graf 2, část neinovujících je stále přesvědčena o tom, že k žádným zásadním změnám nedorazí, předpokládá, že bude vše pokračovat beze změn. Tento rozdíl je zřejmý především v roce 2010, kdy dokonce žádný z inovátorů možnost „beze změn“ nevolil.

Inovující respondenti jsou novějším šetření v tomto horizontu mírně optimističtější než neinovující – pozitivně (spíše růžově a růžově) hodnotí budoucnost 56 % inovujících oproti 39 % neinovujících, naopak v prvním výzkumu byl poměr 46 % ku 57 % ve prospěch neinovujících.

Graf 2: Porovnání názorů na rozvoj LH za 30 let podle zavedení inovace

3.3 Hlavní výstupy

Výstupy z uvedených šetření jsou základním vstupním zdrojem informací pro analýzu celého inovačního systému. Jak je popsáno v obecné části, je základní funkcí inovačního systému produkovat inovace, které jsou nové pro konkrétní trhy, šířit je a zajistit jejich využívání. Ve výše analyzovaných dotazníkových výzkumech se objevují minimálně tři oblasti – evropské fondy, právní normy a fungování úřadů, které jsou samotnými respondenty zmiňovány jako faktory, které mají na zavádění inovací do LH v ČR významný vliv. Byl také identifikován velký prostor pro zlepšení zavádění inovací především pomocí pořádání odborných seminářů, školení či orientací konzultantských firem na tento sektor. Obecně tedy stále ještě není dostatečné povědomí o různých možnostech zavádění inovací do sektoru LH. Přestože v ČR je obecný systém inovací již funkční, o čemž svědčí například i dva samostatné operační programy Operační program Podnikání a inovace (MPO 2010) či Operační program Výzkum a vývoj pro inovace (MŠMT 2008), není tento systém (jak dokazují názory respondentů) do sektoru lesního hospodářství ještě dostatečně implementován.

Výsledky dotazníkového šetření prokázaly, že zavedení inovací má na podnikové hospodaření vlastníků lesů pozitivní vliv. A protože podpora hospodaření je jedním z veřejných zájmů proklamovaných i v hlavě 7 lesního zákona č. 289/1995 Sb., je potřeba také podporovat zavádění inovací.

Inovační aktivity v lesním hospodářství České republiky jsou do velké míry závislé na rozloze lesa. Téměř 1/3 respondentů zavedla za poslední tři roky alespoň jeden typ inovací, nicméně v kategorii celkové rozlohy lesů nad 500 ha zavedlo inovací více než 50% respondentů (ze skupiny respondentů nad 500 ha). Z toho důvodu by bylo vhodné se v podpoře inovací zaměřit na jednotlivé uvedené skupiny zvlášť. U podpory zavádění inovací u malých vlastníků lesů se především zaměřit na podporu sdružování malých vlastníků lesů a podporu zavádění a uplatnění jejich výrobků na trhu, což obecně odpovídá podpoře malého a středního podnikání proklamovaného Evropskou unií. Přestože, jak ukázal výsledek šetření, je situace u vlastníků lesa nad 500 hektarů z pohledu zavádění inovací příznivá, i zde doporučujeme její další podporu a to zejména v rámci podpory rozvoje venkovských oblastí. Je potřeba se zaměřit na podporu především takových inovací, které budou mít pozitivní dopad buď přímo na zaměstnanost v regionu, nebo podpoří rozvoj cestovního ruchu v dané oblasti. Ve srovnání se situací před 10 lety nedošlo k žádnému nárůstu v podílu inovujících vlastníků lesů, ale došlo k výrazným změnám ve struktuře zaváděných inovací. Šetření z doby před 10 lety prokázalo, že nejčastěji jsou zaváděny organizační a technologické inovace, zatímco dotazníkové šetření z roku 2009/2010 ukázalo, že nejčastěji dochází k zavádění inovací

produktu. Tato situace může být vysvětlena tím, že po velkých společenských změnách ve střední a východní Evropě v 90. letech minulého století hrály důležitou roli organizační (a z nich pramenící technologické) změny, které se projevily i v lesním hospodářství. Tyto zásadní změny (které je možné chápat dle definice jako inovace) byly téměř dokončeny na přelomu tisíciletí, a zájmy vlastníků lesů a celá společnost byla přeorientována na nabídku rozšíření nových služeb a především nových produktů. Důležitou roli ve výše popsané situaci (stejně jako v provedeném výzkumu) hrál vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004 a s ním související přístup k možnosti využít finanční prostředky z evropských fondů (finance z předvstupní pomoci SAPARD pro Českou republiku nebylo možno využít pro sektor lesního hospodářství).

Šetřením bylo zjištěno, že cca 30 % respondentů zavedlo ve zkoumaném období alespoň jednu inovaci. Přestože nebylo provedeno statistické ověření průkaznosti výsledků (to nebylo cílem výzkumu), a tudíž nelze výsledky zevšeobecnit, je možno obecně konstatovat, že uvedená doporučení jsou jen parciálními kroky podporujícími lesní hospodářství. Proto, aby inovace zavádělo více vlastníků lesů, je potřeba nejprve dokončit implementaci inovačního systému do sektoru lesního hospodářství.

4. Zapojení inovací do politik souvisejících s LH

Jedním ze zásadních prvků inovačního systému je jeho institucionální zabezpečení. To je zajišťováno systémem institucí na jedné straně a institutů (ve smyslu existence pravidel) na straně druhé. Podstatou stanovených pravidel jsou demokratické politické dohody, které by měly být v moderní společnosti vytvářeny průřezově, a na úrovni veřejné správy pak transformovány do dokumentů, které jsou obecně označovány jako politiky (sektorové, odvětvové, regionální apod.). Lesnická politika je, jako jeden z nemnoha příkladů v rámci Evropské unie, obecně stále ještě vytvářena na národních úrovních (s respektováním evropských dohod). V této kapitole je zhodnoceno, nakolik politika lesnická a další politiky s lesním hospodářstvím související, jsou spojeny s problematikou inovací, jak jsou do inovačního systému začleněny. Informace jsou doplněny výsledky mezinárodního srovnání v této oblasti, podkladové materiály byly získány z národních zpráv jednotlivých výzkumných týmů v rámci evropského projektu COST Action E51.

4.1 Metodika

4.1.1 Národní úroveň

Cílem této části je zhodnotit začlenění inovací a rozvojových politik v lesním hospodářství na úrovni České republiky, včetně inovačních politik souvisejících sektorů. K naplnění tohoto cíle byla jako neoptimálnější cesta zvolena analýza dokumentů. Do výběru byly zařazeny následující dokumenty:

- pro bod „Lesnická politika“:
 - o Národní lesnický program,
 - o Základní principy státní lesnické politiky,
 - o Koncepce resortní politiky Ministerstva zemědělství na období před vstupem ČR do EU, vydané v roce 2000,
 - o Zásady státní lesnické politiky
 - o Strategie regionálního rozvoje ČR;
- pro bod „Technologické platformy pro sektor lesního hospodářství“:
 - o Program strategického výzkumu,
- pro bod „Politiky odvětví založené na lesnictví“:
 - o Programové prohlášení Svazu průmyslu papíru a celulózy,
 - o Politika Svazu průmyslu papíru a celulózy v péči o životní prostředí,
 - o Nadace dřevo pro život;
- pro bod „Inovační politika státu“:
 - o Národní inovační politika ČR;
- pro bod „Politika rozvoje venkova“:
 - o Program rozvoje venkova ČR;
- pro bod „Politika trvale udržitelného rozvoje pro sektor lesního hospodářství“:
 - o Strategie udržitelného rozvoje ČR;
- pro bod „Politika využívání obnovitelných zdrojů ve vztahu k energetickému využití dříví“:
 - o Státní energetická koncepce ČR
 - o Zákon o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie.

Vybrané dokumenty pro jednotlivé body jsou analyzovány dle:

- klasifikace inovací na základě manuálu OECD z Osla,

- klasifikace metod hodnotící institucionální inovace,
- klasifikace podpor inovací,
- koordinace na politické úrovni.

Základem analýzy integrace inovací v jednotlivých dokumentech rozdílných politických sektorů bylo 1) pro každý dokument vyplnit tabulku, ve které je uvedeno, zda vybraný materiál obsahuje vybrané inovace, metody a podpory inovací podle výše uvedeného manuálu z Oslo (OECD 2005) a 2) pro vyhodnocení horizontálního IS zhodnotit koordinaci vybraného dokumentu na politické úrovni (Jarský a kol. 2007a).

Vzor tabulky je zobrazen níže v tabulce 11, vyplňování probíhá jednoduchým způsobem – zatržením vybrané možnosti, volit je možno libovolný počet bodů, tak jak to reálně odpovídá zkoumanému dokumentu.

Mezisektorová koordinace je zkoumána v následujících kategoriích:

- koordinace procesů a dokumentů. Materiály, které byly vybrány pro hlubší analýzu, mohou být provázány s ostatními procesy a dokumenty, a to na formální úrovni (např. významný dokument musí sledovat hierarchické uspořádání jiného dokumentu nebo musí odpovídat harmonizace a vedení souvisejících procesů);
- koordinace účastníků. Koordinace aktérů může probíhat na administrativní úrovni nebo mezi správou a jednotlivými účastníky rozdílných sektorů:
 - o koordinace na úrovni jednoho ministerstva zahrnuje organizaci mezi jednotlivými sektory a útvary jednoho resortu, např. koordinace lesního hospodářství a zemědělství uvnitř odpovídajícího ministerstva;
 - o meziministerská koordinace odpovídá organizaci mezi ministerstvy, např. ministerstvo životního prostředí a ministerstvo zemědělství;
 - o koordinace mezi ministerstvy a ostatními veřejnými institucemi;
- zúčastněné strany. Zahrnuje soukromé, zejména organizované aktéry, podílející se na politických procesech. Zahrnutí aktérů může nabývat různé formy od konzultačních procesů až po zapojení do rozhodovacích procesů výkonných organizací.
- mechanismy koordinace. Koordinace může probíhat jak na formální tak neformální úrovni.

4.1.2 Mezinárodní srovnání

V této druhé části jsou, pro dokreslení situace ve vybraných evropských státech, analyzovány inovace v politikách souvisejících či ovlivňujících lesní. Analýza byla provedena na základě dat z národních zpráv (k roku 2007) vypracovaných účastníky vědeckého projektu Evropské unie COST Action E 51 – „*Integrating Innovation and Development Policies for the Forest Sector*“. Analyzovány jsou dokumenty 13 partnerských zemí: Bulharsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Kypr, Litva, Norsko, Rakousko, Rumunsko, Slovensko, Švédsko a Švýcarsko (Jarský a kol. 2007b). Jedná se tedy o výběr zemí s rozdílnou historií ve vztahu k Evropské unii. Analýza není provedena samostatně pro jednotlivé státy, ale jedná se o jejich porovnání prostřednictvím řešených politik. Tabulka č. 12 zobrazuje přehled hodnocených politik. Prázdné pole znamená, že buď v dané politice není k dispozici vhodný dokument (Kypr, Rakousko, Švýcarsko) nebo existuje, ale není analyzován.

Název dokumentu

v oblasti politiky vydaný v roce

Klasifikace inovací									
Klasifikace inovací dle manuálu OECD z Osla					Hodnocení zahrnutí institucionálních inovací				
produkt		proces		marketing		organizace		Převažuje:	
								Výzkum a technologie ☐ systematické hodnocení ☐	
Pozn.: Inovace dle manuálu OECD budou v tabulce označeny „x“, jestliže jsou v analyzovaném dokumentu obsaženy. Institucionální inovace budou zhodnoceny dle uvedené metodiky a převažující typ bude vyznačen v tabulce.									

Klasifikace podpor inovací											
věda a výzkum		šíření inovací		znalostní základna		spolupráce		veřejnost		rámec	
výzkum podniku		produktu		vzdělání obecně		mezi podniky LH		komunikace		reformy	
vývoj nového		procesu		odborné vzdělání		podnik x výzkum		přeorientování		finance	
pilotní projekty		marketingu		nedostatek kapacit		mezisektorová		vedoucí aktéři			
komercializace		organizace		outsourcing							
				mobilizace kvalifikovaných							
				výzkum x realita							
Pozn.: Podpory budou v tabulce označeny „x“, jestliže jsou v analyzovaném dokumentu obsaženy.											

Tabulka 11: Hodnocení integrace inovací ve vybraném dokumentu - formulář

Země	Lesnická politika	Pol. sektoru souvisejících s LH	Inovační politika	Pol. rozvoje venkova	Pol. regionálního rozvoje	Pol. udržitelného rozvoje	Pol. obnovitelných zdrojů energie
Bulharsko	+	+	+	+	+	+	+
Finsko	+	+	+	+	+	+	+
Francie	+	+	+	+	+		+
Chorvatsko	+	+	+	+		+	+
Itálie	+	+	+	+			
Kypr	+		+	+	+		+
Litva	+	+	+	+	+	+	+
Norsko	+	+	+	+	+	+	+
Rakousko	+		+	+	+	+	+
Rumunsko	+					+	
Slovensko	+	+	+	+	+	+	+
Švédsko	+	+	+	+	+	+	+
Švýcarsko	+		+	+	+	+	+

Tabulka 12: Přehled hodnocených politik mezinárodního srovnání

4.2 Výsledky

4.2.1 Národní úroveň

4.2.1.1 Lesnická politika

V současné době je lesnická politika České republiky jako taková reprezentována Národním lesnickým programem, první byl schválen dle Usnesení vlády České republiky ze dne 13. ledna 2003 č. 53. Aktuálně platný NLP má označení II a byl schválen Usnesením vlády 1. října 2008 s platností do roku 2013. Jelikož lesnická politika svou širokou působností zasahuje do mnoha odvětví, prolíná se i s dalšími strategickými dokumenty ČR jako je např. Strategie regionálního rozvoje ČR, Program rozvoje venkova ČR, Strategie udržitelného rozvoje a jiné. Na regionální úrovni je však lesnická politika mnohdy součástí programu pro rozvoj kraje jako takového. V průběhu existence samostatné České republiky bylo vládou vydáno několik koncepcí, kterými se má lesnická politika řídit, poslední v roce 2012. Vývoj těchto koncepcí je součástí analýzy.

Analyzované dokumenty

K analýze byly vybrány tyto dokumenty:

- Národní lesnický program
- Základní principy státní lesnické politiky (1994)
- Koncepce resortní politiky Ministerstva zemědělství na období před vstupem ČR do EU (2000)
- Zásady státní lesnické politiky (2012)
- Strategie regionálního rozvoje ČR

Jedná se o strategické dokumenty ČR související s lesnickým sektorem.

4.2.1.1.1 Národní lesnický program

V ČR první návrh Národního lesnického programu (NLP) připravilo občanské sdružení Národní lesnický komitét již v roce 1993, které považovalo NLP za projekt vhodný k řešení principiálních problémů lesnictví. Jelikož EU nemá společnou lesnickou politiku, její rezoluce rámuje směr společného postupu – a také v souladu s nimi schválila vláda ČR svým usnesením ze dne 13. ledna 2003 první „Národní lesnický program“ (NLP I). NLP se zároveň stal součástí přístupové strategie lesního hospodářství v procesu přijetí země do EU. S odkazem na vládní usnesení č. 53 ze dne 13. ledna 2003 byly zahájeny práce na aktualizaci Národního lesnického programu. Koordinací těchto prací byl pověřen ÚHÚL (Ústav pro hospodářskou úpravu lesů) Brandýs nad Labem. Aktuální Národní lesnický program II byl schválen v roce 2008.

Základním principem, z něhož NLP II vychází, je obhospodařování lesů trvale udržitelným způsobem, při omezování administrativních zásahů státu na nevyhnutelné minimum, při motivačním působení státní lesnické politiky na podporu veřejných zájmů a při zvyšování odpovědnosti vlastníků lesů za svůj majetek. Navíc se předpokládá rozdílný přístup k lesům podle jejich kategorie a druhu vlastnictví. Obecně se dá říci, že větší důraz na sociální a environmentální funkce lesů prostřednictvím zákonných ustanovení bude kladen na lesy ve vlastnictví státu, případně obcí. Úplné a vyrovnané plnění všech tří pilířů (ekonomického, ekologického a sociálního) lze požadovat v hospodaření státu (ve státních lesích bez specifického určení - vojenské lesy, lesy v národních parcích atd.), u ostatních veřejnoprávních je nutno přihlídnout k specifickým užitkům lesa místního obyvatelstva, běžné trvale udržitelné hospodaření u vlastníků velkých lesních majetků a výrazná redukce

závazků u vlastníků malých lesních majetků, zejména tam, kde svým počinem nemohou ohrozit okolí, včetně obecného volného užívání lesů.

Zhodnocení:

Koordinace procesů a dokumentů: NLP II byl schválen Usnesení vlády České republiky ze dne 1. října 2008 č. 1221 o Národním lesnickém programu pro období do roku 2013, přičemž je doporučeno ministru zemědělství aktualizovat ve spolupráci s ministrem životního prostředí Program po roce 2013 podle aktuálního vývoje stavu lesů a lesního hospodářství, a hejtmanům a primátorovi hlavního města Prahy zohlednit záměry Programu při realizaci střednědobých politik krajů a zpracovat regionální programy rozvoje lesního hospodářství. V rámci přípravy konkrétních kroků k realizaci nejdůležitějších vybraných záměrů a opatření NLP bude ministerstvem zemědělství, ve spolupráci s ministerstvem životního prostředí, zadáno vypracování odborných podkladů. Tímto úkolem budou pověřeny interdisciplinární expertní skupiny, jejichž členy jmenuje MZe v dohodě s MŽP.

Koordinace účastníků: Hlavním koordinátorem je Ministerstvo zemědělství ČR.

Ministr zemědělství, místopředseda vlády a ministr životního prostředí mají zohlednit opatření Programu při přípravě návrhů věcných záměrů zákona o lesích a zákona o lesích v majetku státu. Je uloženo 1. místopředsedovi vlády a ministru pro místní rozvoj, místopředsedovi vlády a ministru životního prostředí, ministrům průmyslu a obchodu, zemědělství a školství, mládeže a tělovýchovy a ministryni obrany zohlednit záměry Programu při realizaci střednědobých politik v resortech a při přípravě souvisejících právních předpisů. Ministru zemědělství seznámí hejtmany a primátora hlavního města Prahy s Programem. Organizační a technickou koordinací činností spojených s realizací záměrů a opatření NLP je pověřen Ústav pro hospodářskou úpravu lesů.

Zúčastněné strany:

Na národní úrovni se jedná o:

- ministerstvo zemědělství
- životního prostředí
- průmyslu a obchodu
- pro místní rozvoj
- obrany
- financí
- ministryně školství, mládeže a tělovýchovy.
- ÚHÚL

Na regionální úrovni jsou to hejtmani jednotlivých krajů a primátor Prahy.

4.2.1.1.2 Základní principy státní lesnické politiky (1994)

Jedná se o dokument vydaný v roce 1994. Jeho úkolem bylo osvětlit základní principy státní lesnické politiky. Dokument vychází ze Zásad státní lesnické politiky hospodářského řízení lesů, projednaných ve vládě 25. srpna 1993.

Dokument je rozčleněn do pěti hlavních kapitol, ve kterých je zhodnoceno lesní hospodářství a stav lesů v ČR, dále je rozebrán restrukturalizační a privatizační proces v sektoru lesního hospodářství, stav státní správy lesního hospodářství, uplatnění veřejných zájmů v lesích a zásady státní lesnické politiky.

Zhodnocení:

Koordinace procesů a dokumentů: Dokument vychází ze Zásad státní lesnické politiky hospodářského řízení lesů, projednaných ve vládě 25. srpna 1993. Základní principy státní

lesnické politiky byly postupně projednány na poradách ministrů vlády dne 23. listopadu 1993 a 14. února na schůzi vlády České republiky 23. března 1994. Tento materiál byl shrnut do „Zásad státní lesnické politiky“ schválených vládou 11. května 1994. Dle usnesení vlády České republiky ze dne 11. května 1994 č. 249 z k zásadám státní lesnické politiky vláda schválila zásady státní lesnické politiky upravené podle připomínek vlády a uložila členům vlády, aby ve své působnosti zásady lesnické politiky naplňovali.

Koordinace účastníků: Tehdejší systém dělby kompetencí ústředních orgánů mezi Ministerstvem zemědělství a Ministerstvem životního prostředí byl motivován snahou oddělit výkon státní správy od řízení hospodářské činnosti. Transformací bývalých státních podniků lesního hospodářství, ukončením přímého zasahování Ministerstva zemědělství do výrobní činnosti a převodem práva hospodaření v lesích na území národních parků na správy těchto parků zanikl. Návrh nového zákona o lesích proto předpokládá sjednocení celého systému státní správy lesního hospodářství a jeho zastřešení jediným ministerstvem. Vládě ČR se proto navrhlo ustavit ústředním orgánem státní správy lesního hospodářství Ministerstvo zemědělství.

Zúčastněné strany: Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí

4.2.1.1.3 Koncepce resortní politiky Ministerstva zemědělství na období před vstupem ČR do EU

Jedná se o dokument, který podporuje státní lesnickou politiku. Opírá se nejen o legislativní akty České republiky jako je jmenovitě zákon č. 289/1995 (Lesní zákon) a zákon č. 114/1992 (Zákon o ochraně přírody a krajiny), ale rovněž o legislativní akty na Evropské úrovni (např. Lisabonská strategie, Konference v Rio de Janeiro z roku 1999, atd.).

Dokument je rozčleněn do pěti základních částí – Les a jeho funkce, Rozšíření využívání dřeva, Podpora lesnických institucí, Ekonomické aspekty projektů lesnické politiky a Národní lesnický program jako systém implementace projektů národní lesnické politiky.

Zhodnocení:

Koordinace procesů a dokumentů: Jedná se o podpůrný dokument lesnické politiky.

Koordinace účastníků: Hlavním koordinátorem je Ministerstvo zemědělství.

Zúčastněné strany: Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí, univerzity a výzkumná pracoviště

4.2.1.1.4 Zásady státní lesnické politiky (2012)

Jedná se o nejaktuálnější dokument související se státní lesnickou politikou. Byl schválen vládou České republiky usnesením č. j. 1088 ze dne 21. listopadu 2012. V dokumentu je stanoveno pět dlouhodobých cílů státní lesnické politiky:

1. Zajistit zachování lesa a lesní půdy pro budoucí generace.
2. Zvyšovat konkurenceschopnost lesního hospodářství.
3. Zvyšovat biodiverzitu v lesních ekosystémech, jejich celistvost a ekologickou stabilitu.
4. Posílit význam lesa a lesního hospodářství pro ekonomický rozvoj venkova.
5. Posílit význam školství, výzkumu a inovací v lesním hospodářství.

K těmto dlouhodobým cílům jsou vždy navržena opatření, která mají zajistit dosažení těchto dlouhodobých cílů.

Zhodnocení:

Koordinace procesů a dokumentů: Jedná se o zásadní dokument lesnické politiky, přičemž navazuje na předchozí zásady a NLP.

Koordinace účastníků: Vládní dokument předložený ministrem zemědělství (hlavní koordinátor). Ministři zemědělství, životního prostředí a obrany musí zohlednit opatření Zásad při přípravě právních předpisů v jejich rezortní gesci, ostatním členům vlády je uloženo zohlednit Zásady při realizaci střednědobých politik v rezortech a při přípravě souvisejících právních předpisů.

Zúčastněné strany: Přípravy zásad se účastnili: Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí, univerzity a výzkumná pracoviště.

4.2.1.1.5 Strategie regionálního rozvoje ČR

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (MMR) je dle zákona č. 2/1969 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ústředním orgánem státní správy ve věcech regionální politiky a dalších odvětví jako např. bydlení, cestovního ruchu a územního plánování, která rovněž významně ovlivňují rozvoj regionů. Na základě toho formuluje zásady regionální politiky ČR a podniká základní koncepční a realizační kroky k jejich naplnění. Základním dokumentem regionální politiky ČR na úrovni státu je Strategie regionálního rozvoje v gesci MMR ČR.

Stát i kraje plní při podpoře regionálního rozvoje své nezastupitelné role, spolupracují, ale nemohou se vzájemně nahrazovat. Kraje nemohou převzít funkci státu už z toho prostého důvodu, že působí pouze na svém vymezeném území a nemohou překonat prostorové limity působnosti územních samospráv. Naproti tomu odstraňování regionálních disparit vyžaduje jednotné posuzování problémů na celém území státu a rozhodování podle jednotných kritérií o tom, které zaostávající územní celky v rámci státu a jakým způsobem mají být podporovány. Stát navíc vystupuje ve vztahu k příslušným institucím Evropské unie jako nezastupitelný partner při uplatňování politiky hospodářské a sociální soudržnosti a tedy realizaci regionální politiky EU na území ČR.

Co se týče lesnické politiky, některé kraje ji mají zpracovanou v rámci regionální politiky či mají samostatnou lesnickou politiku na úrovni regionální politiky. Jedná se o tyto kraje:

Jihomoravský kraj: *Program rozvoje kraje, Strategie rozvoje hospodářství JMK, Regionální inovační strategie JMK*

Karlovarský kraj: Hospodaření kraje na státní lesní půdě

Královehradecký kraj: *Program rozvoje kraje*

Liberecký kraj: Krajský lesnický program Libereckého kraje

Olomoucký kraj: Program rozvoje územního obvodu Olomouckého kraje

Pardubický kraj: Regionální program rozvoje lesního hospodářství Pardubického kraje, Program rozvoje Pardubického kraje

Ústecký kraj: Programu poskytování podpor na hospodaření v lesích na období 2007 - 2009

Vysočina: Program rozvoje kraje Vysočina, Poskytování finančních příspěvků na hospodaření v lesích

Zlínský kraj: Studie o lesním hospodářství na území Zlínského kraje

Zhodnocení:

Koordinace procesů a dokumentů: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (MMR) je dle zákona č. 2/1969 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ústředním orgánem státní správy ve věcech regionální politiky a dalších odvětví. Základním dokumentem regionální politiky ČR na úrovni státu je Strategie regionálního rozvoje v gesci MMR ČR.

Hlavní směry a cíle regionální politiky ČR:

- se odvíjejí od Strategie udržitelného rozvoje ČR a z reformního, prorůstového plánu formulovaného ve Strategii hospodářského růstu ČR (SHR) – (schválená usnesením vlády ČR č. 1500 ze dne 16.11. 2005) a v Národním programu reformu (NPR),

- jsou v interakci k hlavním cílům resortních a krajských strategií a programů,
- jsou sladěny s prioritami EU, stanovenými v politice hospodářské a sociální soudržnosti a v obnovené Lisabonské strategii (koheze, růst, zaměstnanost).

Koordinace účastníků: Strategie regionálního rozvoje ve svém pojetí respektuje cíle regionální politiky Evropské unie a předpokládá maximální míru využití všech možností, které České republice z členství v Evropské unii vyplývají. Strategií navržené rozvojové aktivity budou podle principu subsidiarity realizovány na místní, regionální nebo resortní úrovni a financovány buď v rámci národních rozvojových programů, nebo v rámci operačních programů s využitím prostředků strukturálních fondů Evropské unie. Z tohoto pohledu předpokládá Strategie obě možnosti a zahrnuje aktivity ministerstev, krajů i obcí, pokud tyto relevantně ovlivňují regionální rozvoj.

Ministerstva

Ministerstvo pro místní rozvoj koordinuje aktivity ostatních ministerstev při zabezpečování regionální politiky státu a ve spolupráci s nimi vypracovává návrhy strategie a státních programů regionálního rozvoje.

K zabezpečení realizace Strategie regionálního rozvoje proto budou příslušná ministerstva (MPO, MPSV, MZe, MŽP, MŠMT, MD, MK, MZ, MV a MMR) v příštím plánovacím období 2007 – 2013 v odvětvích a úsecích své působnosti:

- analyzovat a každoročně vyhodnocovat v rámci odvětví (sektorů) ve své působnosti regionální rozdíly a identifikovat negativní disparity (viz § 11 zákona 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje ve znění pozdějších předpisů),
- spolupracovat s MMR na vypracování hodnotících zpráv o realizaci Strategie regionálního rozvoje,
- zapracovávat do resortních politik a koncepcí regionální přístupy s ohledem na realizaci cílů Strategie regionálního rozvoje,
- v operačních a resortních programech aplikovat regionální diferenciaci pobídek s cílem snížení nežádoucích regionálních disparit a posílení rozvojového potenciálu regionů se soustředěnou podporou státu,
- provádět opatření k podpoře území vyžadujících specifickou podporu vymezených v kapitole 5.3.

Kraje

V rámci své samostatné působnosti koordinují rozvoj svého územního obvodu a zajišťují zpracování, realizaci a kontrolu plnění strategie rozvoje kraje (vedoucí k udržitelnému rozvoji) a plnění programu rozvoje kraje. Dále provádějí hodnocení vnitroregionální úrovně rozvoje, poskytují půjčky obcím a jiným právnickým osobám, působícím v obvodu kraje, zřizují právnické osoby k podpoře regionálního rozvoje, např. regionální rozvojové agentury, spolupracují při plnění celostátních úkolů podpory regionálního rozvoje, zajišťovat přípravu, realizaci a kontrolu plnění regionálních operačních programů a regionálních podpůrných programů např. programu obnovy venkova.

Zúčastněné strany: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

Dále: MPO, MPSV, MZe, MŽP, MŠMT, MD, MK, MZ, MV a kraje.

4.2.1.1.6 Závěrem k lesnické politice

Analýzovaný národní lesnický program platí na období do roku 2013. Jedná se o základní a stěžejní dokument lesnické politiky ČR. Oproti předchozí verzi, ve které byl pojem inovace zmíněn jen zřídka (jednalo se především o inovace institucionálního charakteru; dokument byl psán velmi všeobecně, jednotlivá opatření byla spíše naznačená) je patrný výrazný posun v zaměření jednotlivých typů zmíněných inovací a především jejich podpor, ovšem s odkazem na Program rozvoje venkova. Inovace jsou přímo uváděny v cílech NLP, a to

v ekonomickém pilíři – ve dvou bodech klíčové akce 2 (1. Založit technologickou platformu pro lesní hospodářství a navazující průmyslová odvětví s cílem podpořit inovace a technologický rozvoj v lesnickém sektoru, jejím prostřednictvím podpořit účast domácích lesnických subjektů v evropské lesnické a dřevařské technologické platformě, v 7. rámcovém programu výzkumu EU a v dalších mezinárodních výzkumných projektech. 2. Vytvořit ekonomické, popřípadě legislativní podmínky pro intenzivnější spolupráci mezi výzkumem, podniky a třetími stranami při zavádění inovací a vývoji nových produktů, postupů, technologií a efektivních trhů.) a v sociálním pilíři – v jednom bodu klíčové akce 13 (Podporovat zakládání a rozvoj mikropodniků na venkově včetně vytvoření informačního a poradenského systému).

Co se týče dokumentů „historických“ - Základní principy státní lesnické politiky (vydané v roce 1994) a Koncepce resortní politiky Ministerstva zemědělství na období před vstupem ČR do EU (vydané v roce 2000), bylo jejich cílem podporovat lesnickou politiku České republiky. Oba dokumenty jsou psány všeobecně, v některých opatřeních uvedených v předmětných dokumentech lze nalézt inovační prvky. Jedná se rovněž o inovace převážně institucionálního charakteru. V dokumentu Koncepce resortní politiky Ministerstva zemědělství na období před vstupem ČR do EU je možné taktéž nalézt v rámci daných opatření podporu výzkumu na poli lesnického sektoru. Zásadní změna byla očekávána v dokumentu Zásady státní lesnické politiky z listopadu 2012 jako moderním dokumentu navazujícím na předchozí politické dokumenty včetně NLP II. Reálně však žádný nový přístup související s inovacemi tento dokument nepřinesl. Inovace jsou sice přímo uvedeny jako součást jednoho dlouhodobého cíle - posílit význam školství, výzkumu a inovací v lesním hospodářství, jedná se však o jedinou oblast, ke které nejsou v dokumentu uvedena žádná opatření, která by měla k dosažení cíle pomoci! Z hlediska systémového tak ani tento dokument nevyšel ze stínu předchozích zásad, inovace jsou stále chápány tradičním způsobem jako součást podpory vědy a výzkumu. Přestože například mnoho opatření dlouhodobého cíle Zvyšování konkurenceschopnosti lesního hospodářství může být z titulu definice za inovace považováno, dokument se k nim jako k inovacím nestaví.

Regionální politika České republiky je psaná poměrně podrobně. Popis opatření je však všeobecnějšího charakteru. Je zde kladen důraz na podporu vědy a výzkumu. Inovace související s lesnickým sektorem se zde nevyskytují.

Souvisejícím dokumentem lesnické politiky je také Koncepce Ministerstva zemědělství k hospodářské politice státního podniku Lesy České republiky od roku 2012 (z února 2011). Protože se však jedná pouze o resortní (ne vládní) dokument a dotýká se pouze jednoho subjektu (přestože se jedná o 50 % rozlohy českých lesů) není součástí výše uvedené analýzy. Termínem inovace se koncepce nezabývá, přesto jakákoliv změna v chování a zaměření podniku LČR, s.p., je z podstaty inovací (pro samotný podnik či potenciálně pro další hospodářské subjekty v odvětví).

4.2.1.2 Technologické platformy pro sektor lesního hospodářství

Záležitosti ovlivňující dnešní ekonomiku jsou celosvětové a navzájem propojené. V důsledku toho se musí řešit novátorským, celostním přístupem se znalostí a technologií jakožto zásadními součástmi. Panuje přesvědčení, že technologická platforma odvětví založeného na lesnictví, zahrnující všechny dotčené osoby a podporovaná Evropskou komisí, je mocným nástrojem pro udržení a posílení vedoucího postavení tohoto průmyslu.

Analýzované dokumenty

V současné době neexistuje na národní úrovni v této oblasti odpovídající dokument, proto byly vybrány výchozí materiály Evropské unie:

- Evropská lesnická a dřevařská technologická platforma – vize do roku 2030,
- Agenda strategického výzkumu,

4.2.1.2.1 Evropská lesnická a dřevařská technologická platforma – vize do roku 2030

Tento dokument předkládá komplexní hodnocení, které bylo ke kodifikaci klíčových faktorů provedeno, výzvy a příležitosti.

Splnění kladených nároků a využití předložených příležitostí prostřednictvím mechanismu řízení představovaného technologickou platformou nabízí významné přínosy v mnoha oblastech. Na poli výzkumu a vývoje umožňuje cílené investice a pečuje o efektivnější přístup k inovacím při stimulaci koordinace evropské a národní výzkumné agendy. Technologická platforma bude také podporovat průběžný rozvoj příslušné znalostní základny a uplatňování nastupujících technologií. Umožňuje zapojení všech klíčových zainteresovaných osob včetně veřejných institucí, stimuluje partnerství s dalšími odvětvími a slouží jako základna pro politický dialog.

Dokument je rozdělen do čtyř hlavních kapitol:

1. Výchozí bod: Úloha a příspěvek odvětví založeného na lesnictví v Evropě. Členěna je do následujících podkapitol:
 - a. globální kontext,
 - b. technologická úroveň a postavení výzkumu;
2. Pohyb vpřed: Budoucí změny; tato kapitola je dále členěna na podkapitoly:
 - a. potřeby společnosti, zákazníků a konkurenceschopnosti,
 - b. trvalá udržitelnost,
 - c. energie,
 - d. technologie a znalosti,
3. Rok 2030 – na cestě k trvale udržitelné Evropě: Příležitosti a vize pro odvětví založené na lesnictví
4. Realizace vize: Technologická platforma jakožto řídicí mechanismus

Zhodnocení:

Koordinace procesů a dokumentů: na tento dokument navazuje materiál Agenda strategického výzkumu

Koordinace účastníků: umožnění zapojení všech klíčových zainteresovaných osob včetně veřejných institucí, partnerství s dalšími odvětvími

Zúčastněné strany: hlavní zúčastnění – CEPF, CEI-Bois a CEPI, Evropská komise

4.2.1.2.2 Agenda strategického výzkumu

Technologická platforma odvětví, které je založeno na lesnictví, představuje významný krok do nové éry tohoto sektoru, do éry, která bude postavena více na znalostní základně, orientována na zákazníka a inovační procesy orientovány na průmysl.

Agenda strategického výzkumu má za cíl zvýšit konkurenceschopnost lesnického sektoru pomocí vývoje nových produktů a inovačních procesů. Úspěšné implementace Agendy strategického výzkumu je možno dosáhnout pouze smělými kroky a inovačními nápady. Zde by měla oblast výzkumu převzít vedoucí pozici, ve spolupráci s průmyslem a veřejnými organizacemi, k vyjasnění postupu implementace z hlediska komerčního nebo sociálního.

Agenda je rozdělena do tří hlavních částí:

1. Příspěvky a výhody; dále je rozčleněna na:

- a. příspěvky společnosti,
 - b. výhody pro průmysl a vlastníky lesů,
2. Pohyb směrem k hlavním cílům s výzkumem; tato kapitola je dále rozdělena na:
- a. vize 2030 a strategické cíle,
 - b. obsah výzkumu s 5 strategickými cíli:
 - i. Strategický cíl 1: Vývoj inovativních produktů pro změnu trhů a potřeb zákazníka,
 - ii. Strategický cíl 2: Vývoj inteligentních a efektivních výrobních procesů, včetně redukované spotřeby energie,
 - iii. Strategický cíl 3: Zvýšení schopnosti a užívání lesní biomasy pro produkty a energii,
 - iv. Strategický cíl 4: Uspokojení multifunkční poptávky po lesních zdrojích a trvale udržitelné obhospodařování,
 - v. Strategický cíl 5: Sektor ve společenské perspektivě;
3. Implementace – uvedení vize do reality je dále členěna na:
- a. od plánování k akci,
 - b. potřeba širšího spektra výzkumu,
 - c. zlepšení prostředí pro inovace,
 - d. zesílení vzdělávání a odborných školení,
 - e. komunikace se společností,
 - f. synergie s ostatními technologickými platformami.

Zhodnocení:

Koordinace procesů a dokumentů: Koordinace základních programových dokumentů a procesů

Koordinace účastníků: umožnění zapojení všech klíčových zainteresovaných osob včetně veřejných institucí, partnerství s dalšími odvětvími

Zúčastněné strany: hlavní zúčastnění – CEPF, CEI-Bois a CEPI, Evropská komise

4.2.1.2.3 Závěrem k technologickým platformám pro sektor lesního hospodářství

Jak je vidět z analyzovaných dokumentů, Evropská technologická platforma pro sektor lesního hospodářství a Agenda strategického výzkumu v co možná největší míře uplatňuje a podporuje inovace a inovační procesy. Tato aktivita vychází především ze snahy zvýšit konkurenceschopnost lesnického sektoru.

4.2.1.3 Politiky odvětví založené na lesnictví

Analyzované dokumenty

Pro analýzu byly vybrány tři dokumenty:

- Nadace dřevo pro život,
- Programové prohlášení Svazu průmyslu papíru a celulózy,
- Politika Svazu průmyslu papíru a celulózy v péči o životní prostředí

4.2.1.3.1 Nadace dřevo pro život

Soubor programových dokumentů spojených se založením Nadace dřevo pro život, která byla založena dne 4. 5. 2005 nadační listinou. Nadace byla zřízena za účelem dosahování obecně

prospěšných cílů zejména v oblasti humanitární a sociální činnosti, podpory školství, vzdělávání, vědy a výzkumu, ochrany a revitalizace přírodního bohatství a kulturních památek, podpory využívání dřeva jako domácí, obnovitelné a přírodní suroviny (Statut nadace). Nadace pomáhá rozvoji odborného lesnického a dřevařského školství, vědy a výzkumu. Konkrétně nadace podporuje ekologickou výchovu, odborné lesnické, dřevařské a stavební školství, výzkum, umění využívající dřevo jako své materie, studie, analýzy a průzkumy veřejného mínění. V oblasti zájmu je rovněž podíl na revitalizaci narušeného ŽP, pomoc rozvoji ekologicky šetrných způsobů využití dřeva, šíření informací o užitečných vlastnostech dřeva a pomoc vlastníkům lesů rozvíjet moderní způsoby správy jejich majetků. Nadace finančně podporuje práce studentů a projekty zaměřené na užití dřeva, a to od učňovských škol až po univerzity.

Zhodnocení:

Koordinace procesů a dokumentů: Koordinace základních programových dokumentů a procesů

Koordinace účastníků: Koordinace činností účastníků v oblasti výchovy účtů k přírodě a ke dřevu jako obnovitelné surovině.

Zúčastněné strany: Právnícké a fyzické osoby v odvětvích LH a dřevozpracujícího průmyslu.

4.2.1.3.2 Programové prohlášení Svazu průmyslu papíru a celulózy

Obecný dokument vydaný na období od roku 2006 explicitně nezmiňující inovace, uvádí však zkvalitnění podnikatelského prostředí, zvýšení dynamiky ekonomického růstu a využití potenciálu českého papírenského průmyslu, což se bez inovačních aktivit neobejde. I když podpory inovací nejsou v dokumentu explicitně zdůrazněny, implicitně a potenciálně jsou materiálu obsaženy. K naplnění základních cílů programového prohlášení byly vytvořeny pracovní skupiny pro odborné oblasti: životní prostředí; statistika; sociální věci a bezpečnost práce; administrativa; PR; lesy a dřevo; recyklace; energie; školství a vzdělávání; integrace a spolupráce. Jde spíše o institucionální inovace, kde institucí je Svaz průmyslu papíru a celulózy.

Zhodnocení:

Koordinace procesů a dokumentů: Koordinace základních programových a politických dokumentů a procesů účastníků.

Koordinace účastníků: Koordinace činností účastníků v oblastech: životního prostředí; statistiky; sociálních věcí a bezpečnosti práce; administrativy; PR; lesy a dřevo; recyklace; energie; školství a vzdělávání; integrace a spolupráce.

Zúčastněné strany: Právnícké a fyzické osoby v odvětví papírenského průmyslu a souvisejících oblastech a státní školská zařízení zaměřená na papírenský průmysl.

4.2.1.3.3 Politika Svazu průmyslu papíru a celulózy v péči o životní prostředí

Obecný politický dokument charakteru institucionální inovace, kde institucí je Svaz průmyslu papíru a celulózy (dále jen SPPaC). Jedná se o koordinaci činností v oblasti ŽP, jmenovitě podpora využití dřeva, podíl recyklovaného papíru, omezení škodlivého vlivu papírenského průmyslu na ŽP, snižování energetické náročnosti, vylučování surovin se škodlivým efektem na ŽP z výrobních programů, omezování vzniku odpadů úpravami technologií, informace veřejnosti o ekologických problémech a růst ekologického uvědomění pracovníků, podpora

uplatnění evropských standardů ekologického řízení EMS, EMAS, normy řady ISO 14000, pravidelné vyhodnocování účinků uplatnění legislativy ŽP.

Zhodnocení:

Koordinace procesů a dokumentů: Koordinace základních programových a politických dokumentů a procesů účastníků.

Koordinace účastníků: Koordinace činností účastníků v oblasti péče o životní prostředí.

Zúčastněné strany: Právnícké a fyzické osoby v odvětví papírenského průmyslu a souvisejících oblastech a státní školská zařízení zaměřená na papírenský průmysl.

4.2.1.3.4 Závěrem k politikám odvětví založených na lesnictví

Odvětví založené na lesnictví je multifunkční, poskytuje řadu materiálů a produktů, energii, zajišťuje rekreační aktivity a další služby pocházející z lesů. Přináší hospodářské, environmentální a společenské výhody, všechny založené na obnovitelném zdroji. Lesnické výrobky jsou recyklovatelné a opětovně použitelné pro nové produkty a energii. Jsou biologicky rozložitelné a mohou nahrazovat výrobky a energii z neobnovitelných zdrojů. Jen málo odvětví má takové multidisciplinární kompetence jako lesnické odvětví.

Tento sektor čelí významným výzvám ohledně své konkurenceschopnosti. Jedinečná síla je odvozena z jeho udržitelnosti a jeho úlohy při zmírňování změny prostředí. Ale záležitost není jednoduchá: zajištění dostupnosti surovin při respektování různorodého využívání lesů bude nadále náročným úkolem. Ústřední faktor úspěchu spočívá v rovnováze hospodářství a životního prostředí při používání lesní biomasy pro výrobky a energie.

4.2.1.4 Inovační politika

Na národních a regionálních úrovních jsou v České republice vytvářeny a realizovány inovační politiky, které zahrnují relativně široký okruh veřejných iniciativ orientovaných k podpoře inovačních aktivit a stimulujících vytváření proinovačního prostředí. Svým zaměřením se tyto politiky stále více dostávají také do přirozených vazeb s výzkumnou, průmyslovou, sociální a dalšími politikami. Inovační politika musí přitom respektovat konkrétní podmínky dané země či regionu. ČR dosud neměla svou inovační politiku, jediným relevantním dokumentem od roku 1992 byla Národní inovační strategie (Národní inovační strategie, schválená usnesením vlády č. 270 ze dne 24. března 2004 na období 2005 - 2010). Nelze však přitom přehlédnout, že zvláště v poslední době se objevuje řada opatření na podporu inovací a inovujících firem, zejména ze strany Ministerstva průmyslu a obchodu a agentury Czechinvest. Nicméně tato jednotlivá opatření nemohou nahradit z hlediska dalšího vývoje potřebnou ucelenou a koordinovanou inovační politiku. Požadavky právě na takovou politiku výrazně zaznívají i po vstupu ČR do EU, kde jsou inovace považovány za prioritu v podmínkách rostoucích konkurenčních tlaků ve světové ekonomice a inovační politika je zde stále více realizována jako skutečně celoevropský úkol.

Národní inovační politika je (nebo spíše, měla by být) součástí celého systému koncepčních dokumentů, zastřešených Strategii hospodářského růstu. V této základní strategii tvoří kapitola Výzkum, vývoj a inovace jeden z 5 pilířů (dalšími jsou Institucionální prostředí, Zdroje financování, Infrastruktura a Lidské zdroje). Inovace jsou svou povahou úzce spjatý zejména se dvěma aktivitami:

- s výzkumem a vývojem, jehož výsledky realizují v podobě tzv. technických inovací
- s podnikatelskými aktivitami, přednostně činnostmi z oblasti výroby, ale i služeb, kde se inovace realizují.

NIP respektuje v dosažitelné míře potřebu technických i netechnických inovací v české ekonomice, ale zaměřuje se stejně jako inovační politiky vyspělých zemí zejména na inovace technické povahy, kde jsou možná v přípustné míře opatření státu na podporu inovačních aktivit podniků.

NIP vytváří podmínky pro dosažení stavu, kdy podniky a další organizace v ČR aktivně inovují své výrobky, technologie a služby i metody organizace a řízení, zabezpečují trvalý růst produktivity práce a konkurenceschopnost na mezinárodních trzích. To vše při vysoké úrovni zaměstnanosti.

Stát k tomu:

- vytváří příznivé rámcové podmínky právní a institucionální;
- pružně odstraňuje bariéry inovačních aktivit;
- aktivně se podílí na tvorbě nových nástrojů EU na podporu VaV a inovací a na tvorbě nových právních předpisů EU pro podporu VaV a inovací a rychle a adekvátně začleňuje tyto předpisy do právního řádu ČR;
- přímými i nepřímými nástroji v souladu s právními předpisy EU podporuje vybrané aktivity inovačních procesů a využívá k tomu prostředky veřejných rozpočtů ČR a rozpočtu EU.

Tato vize bude realizována prostřednictvím čtyř strategických cílů:

1. Posílit výzkum a vývoj jako zdroj inovací
2. Vytvořit funkční partnerství veřejného a soukromého sektoru
3. Zajistit lidské zdroje pro inovace
4. Zefektivnit výkon státní správy ve výzkumu, vývoji a inovacích

Opatření, která byla realizována v průběhu přípravy NIP jsou vzhledem ke kontextu ponechána (obdobně jako např. v dokumentech EU) a jsou označena jako realizovaná opatření.

Plnění cílů, úkolů, nástrojů a opatření NIP bude v roce 2007 vyhodnoceno a NIP bude aktualizována. Každoročně bude NIP hodnocena v rámci Analýzy stavu výzkumu a vývoje v ČR a jejich srovnání se zahraničím, předkládané vládě ČR.

Zhodnocení:

Koordinace procesů a dokumentů: Cílem Národní inovační strategie, schválené vládou 24. března 2004 na období 2005 – 2010, je vytvořit předpoklady a položit základy pro formulaci inovační politiky ČR. Zároveň je tento dokument reakcí na skutečnost, že se Česká republika usnesením vlády č. 282 ze dne 19. března 2003 oficiálně připojila k plnění Lisabonského procesu. Hlavním aktérem je Ministerstvo průmyslu a obchodu a agentura Czechinvest.

Koordinace účastníků: Pro oblast VaV byla schválena usnesením vlády ze dne 7.1.2004 č. 5 Národní politika výzkumu a vývoje ČR (NP VaV), která určité elementy na rozhraní s NIP obsahuje, zejména v kapitole II.4. Jak vyplývá z dalšího textu, jsou difference mezi NP VaV a NIP (a připravovanou SHR) poměrně značné a bude potřeba je vzájemně harmonizovat. MŠMT spolu s Radou pro výzkum a vývoj (dále jen „RVV“) vypracovalo rovněž dokument Přístup ČR k materiálu EU Investovat do výzkumu: Akční plán pro Evropu. Ministerstvo průmyslu a obchodu a jím řízená agentura Czechinvest vydaly některé dokumenty, které se inovacemi rovněž zabývají, případně k nim mají blízko. Platí to zejména o Koncepci inovací pro oblast průmyslu a podnikání na období 2005–2008 a Strategii agentury Czechinvest na období 2004–2008. Významným příspěvkem, orientujícím VaV do oblasti inovací, jsou některé programy podpory VaV, vyžadující úzkou spolupráci akademické a uživatelské sféry,

např. Národní program výzkumu (I a II), Výzkumná centra, vyhlášené a řízené MŠMT a programy MPO Konsorcium a Tandem.

Zúčastněné strany: Mezi důležité subjekty, které vytvářejí systém inovačního podnikání v ČR, patří zejména orgány státní správy (Ministerstvem průmyslu a obchodu, Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo místního rozvoje) a samosprávy, komory, banky, svazy, agentury, sdružení a nadace, pracoviště výzkumu a vývoje, zahraniční agentury a organizace, podnikatelské subjekty, zákazníci, klienti, spotřebitelská veřejnost.

4.2.1.4.1 Závěrem k inovační politice

Národní inovační politika ČR je dokumentem, který je stěžejním pro oblast inovací v ČR. Zaměřuje se především na posílení vědy a výzkumu jako zdroje inovací, snaží se prohloubit partnerství veřejného a soukromého sektoru ve vytváření podmínek pro horizontální mobilitu výzkumných pracovníků, vysokoškolských pedagogů, studentů a lidí z podnikatelské sféry mezi sektorem výzkumu a vysokých škol na straně jedné a podnikatelským sektorem na straně druhé. Dále v rámci zajištění lidských zdrojů je usilováno o zlepšení úrovně absolventů vysokých škol, vytvářením společných center (pracovišť) pro přípravu absolventů jak v průběhu studia, tak i po absolutoriu, zvyšováním znalosti absolventů o informačních a komunikačních technologiích (ICT) a postupné zlepšování jazykových znalostí. Aktivně vystupuje Úřad průmyslového vlastnictví, který pro zlepšení povědomí o nutnosti právní ochrany výsledků VaV pořádá celou řadu vzdělávacích a odborných akcí.

Slovo inovace jako takové společně s termíny spojenými s inovacemi jako je konkurenceschopnost, produktivita, soukromé vlastnictví atd. se vyskytují v dokumentu hojně.

Celkově lze říci, že dokument je psán velmi podrobně. Jsou zde detailně rozpracována jednotlivá opatření (gestor, termín, úspěšnost realizace, způsob hodnocení).

4.2.1.5 Politika rozvoje venkova

4.2.1.5.1 Národní strategický plán rozvoje venkova ČR na období 2007-2013

Na politické úrovni je základním dokumentem zabývajícím se problematikou venkova a jeho rozvojem Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky pro období 2007 – 2013 (NSPRV).

Tento dokument byl zvolen a podroben analýze především proto, že lesní hospodářství je, vedle zemědělství, zásadním prvkem ovlivňujícím tvář českého venkova, a tudíž že podporovat lesní hospodářství (i v souvislosti s inovacemi) není možné bez širších souvislostí.

NSPRV je politickým (strategickým) dokumentem rozvíjejícím „Strategické směry Společenství pro rozvoj venkova (programové období 2007 – 2013) – 2006/144/ES“ pro Českou republiku. Praktická realizace NSPRV je dále řešena prostřednictvím Programu rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013.

Jedná se o aktuální dokument, který výrazně reflektuje Lisabonskou strategii, a tudíž inovace a jejich podpora je jedním ze základních prvků dokumentu. Nejedná se však ještě zcela o systematické hodnocení inovací, převažujícím směrem je důraz na zajištění přenosu inovací, zavádění nových technologií, značek kvality a certifikace a dále propagaci výrobků a systematické poradenství pracovníků na všech úrovních. Přímě v souvislosti s LH je uvedeno,

že nezbytným předpokladem restrukturalizace je inovace výrob a modernizace lesnických technologií.

Cíle dokumentu jsou promítnuty do čtyř os, v souvislosti s lesním hospodářstvím a inovací je podstatná především Osa I. Ta je orientována na přenos znalostí a inovací v potravinovém řetězci, které ve spojení s efektivními investicemi do fyzického kapitálu a lidských zdrojů, mimo jiné i prostřednictvím poradenství, odborného vzdělávání a informačních akcí, přispějí ke zvyšování konkurenceschopnosti zemědělského a lesnického sektoru. Prioritní oblastí je modernizace zemědělských podniků a produkce kvalitních, konkurenceschopných zemědělských produktů. Dalšími oblastmi je zavádění inovací v zemědělské výrobě a zpracování potravin (důraz je kladen na podporu zlepšování kvality a přidávání hodnoty zemědělských a potravinářských produktů). Z analýz vyplývá potřeba zajištění a podpory pozemkových úprav. Potřeba modernizace platí i pro techniku používanou v lesnictví. Investice do lesů budou směřovat k technickému vybavení pro finalizaci a pro tržní zhodnocení produktů, dále ke zvyšování hospodářské hodnoty lesů a podpoře lesnické techniky a infrastruktury. Podpora využití biomasy jako obnovitelného zdroje pro materiálové a energetické využití přispěje k udržitelnému rozvoji.

Zhodnocení:

Koordinace procesů a dokumentů: Vládní dokument vypracovaný MZe. Vychází z hlavních strategických priorit EU pro 2007-13; reflektuje závěry summitů v Lisabonu a Göteborgu. Realizace tohoto strategického dokumentu bude prováděna prostřednictvím Programu rozvoje venkova ČR na období 2007-2013. NSPRV vychází ze Strategie hospodářského růstu ČR. NSPRV České republiky na období 2007 - 2013 je kompatibilní se základními národními strategickými dokumenty (zejména se Strategií regionálního rozvoje ČR, Strategií udržitelného rozvoje ČR, se Státní politikou životního prostředí ČR 2004 - 2010, Strategií ochrany biologické rozmanitosti ČR, Státním programem ochrany přírody a krajiny ČR a s Národním lesnickým programem). Strategické cíle vycházející z agrárních strategií a koncepcí ČR jsou plně v souladu s cíli NSPRV.

Koordinace účastníků: Koordinace mezi MZe, MŽP a MMR.

Zúčastněné strany: MMR, MZe, MŽP.

4.2.1.5.2 Závěrem k politice rozvoje venkova

NSPRV je pro sektor lesního hospodářství stěžejním dokumentem, neboť jako jediný analyzovaný dokument cíleně reflektuje potřebu zavádění inovací (především výrobků, technologií a marketingu) právě do odvětví lesního hospodářství. V návazném prováděcím dokumentu Program rozvoje venkova (PRV) je definován postup a podrobná (pod)opatření, na která je možno získat finanční prostředky z EAFRD, čímž se naplňují strategické směry Společenství pro rozvoj venkova.

4.2.1.6 Politika trvale udržitelného rozvoje pro sektor lesního hospodářství

Před rokem 1989 nebyly principy trvale udržitelného rozvoje v ČR nijak zohledňovány. V roce 1991 byl schválen první zákon o životním prostředí (17/1992 Sb.), který obsahuje mj. i definici trvale udržitelného rozvoje: „Rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů“.

90. léta byla ve znamení restrukturalizace průmyslu a omezení znečišťování ovzduší i vody. Narůstá podíl tříděného i recyklovaného odpadu. Přesto však energetická náročnost výroby v ČR zůstává vysoká, výrazně nad průměrem EU.

V roce 2005 byl schválen zákon o podpoře využívání obnovitelných zdrojů energie (180/2005 Sb.), který garantuje minimální výkupní ceny a umožňuje výrobcům z obnovitelných zdrojů uzavírat dlouhodobé smlouvy. Zákon byl velice kritizován, a to především zastánci jaderné energetiky a některými pravicovými politiky, přesto vstoupil v platnost.

Alternativním postupem, vhodným z hlediska trvale udržitelného rozvoje, není garance minimálních výkupních cen, ale započtení tzv. externalit do výrobních cen. Tyto externality by zvýšily výrobní ceny v těch elektrárnách, které výrazně narušují životní prostředí a převedly by tak náklady, které platí společnost, přímo na výrobce. Současný stav běžný v tržní ekonomice, kdy výrobce platí jen přímé náklady na výrobu elektřiny, odvozené z tržní ceny suroviny, není pro trvale udržitelný rozvoj žádoucí.

4.2.1.6.1 Strategie udržitelného rozvoje České republiky

Strategie udržitelného rozvoje České republiky (SUR) je základním politickým dokumentem, kterým se Česká republika připojila k všeobecně uznávanému charakteru ekonomicko-ekologicko-sociálního rozvoje.

Tento dokument byl zvolen a podroben analýze především proto, že SUR je základním politickým dokumentem, z něhož mají vycházet všechny podrobné politiky sektorové, politiku lesnickou a politiku rozvoje venkova nevyjímaje.

Princip udržitelnosti je pro lesní hospodářství nezbytný a ve smyslu trvale udržitelného hospodaření v lesích již také poměrně dlouhou dobu realizován.

SUR je strategický dokument, kde problematiku inovací je možno vztáhnout ke dvěma strategickým cílům, a to:

- rozvíjet a všestranně podporovat ekonomiku založenou na znalostech a dovednostech a zvyšovat konkurenceschopnost průmyslu, zemědělství a služeb
- zajistit stálý růst úrovně vzdělanosti ve společnosti, včetně vzdělanosti v kultuře, a tím zajišťovat konkurenceschopnost české společnosti.

Zhodnocení:

Koordinace procesů a dokumentů: SUR ČR je vládní, nadsektorový dokument, který navazuje na výsledky evropských summitů v Lisabonu, Göteborgu a Barceloně. Východiskem pro SUR je také Strategie udržitelného rozvoje Evropských společenství z roku 2001.

Koordinace účastníků: Vláda při schvalování dokumentu uložila všem členům vlády a vedoucím ostatních ústředních správních úřadů, aby při zpracování koncepčních dokumentů vycházeli ze Strategie. SUR by měla být důležitým východiskem pro strategické rozhodování v rámci jednotlivých resortů i pro meziresortní spolupráci a spolupráci se zájmovými skupinami.

Zúčastněné strany: Vláda doporučuje guvernérovi České národní banky a hejtmanům, aby při koncepční činnosti jimi řízených úřadů vycházeli ze Strategie.

4.2.1.6.2 Závěrem k politice trvale udržitelného rozvoje pro sektor LH

SUR je tvořen několika pilíři, problematika inovací se prolíná především pilířem ekonomickým (obecně ve smyslu posilování konkurenceschopnosti – včetně podpor inovací), pilířem Výzkum a vývoj, vzdělání (koncepční přístup k rozvoji VaV s reagováním na potřeby

společnosti a konkurenceschopnost) a částečně také pilířem environmentálním (podpora inovovaných ekologických technologií)

4.2.1.7 Politika využívání obnovitelných zdrojů ve vztahu k energetickému využití dříví

Hlavní příčinou vysoké energetické náročnosti ve srovnání s vyspělými zeměmi EU je výrazně nižší souhrnná hospodářská produktivita. Další příčinou je struktura primárních energetických zdrojů a konečné spotřeby s vyšším podílem tuhých paliv (na druhé straně však tato struktura snižuje dovozní závislost a omezuje růst pasivního salda obchodní bilance státu). Dalším důvodem vyšší energetické náročnosti je historická struktura průmyslové výroby, ve které je vysoký podíl energeticky náročných odvětví (hutní výroba, průmysl stavebních hmot apod.)

Podíl předpokládaného využití obnovitelných zdrojů energie je významný a tempa růstu výroby elektřiny a tepelné energie na jejich základě jsou mimořádně vysoká. Je proto nutné stanovit konkrétní strategii vycházející z průkazného ekonomického hodnocení a navrhnout případná další opatření a nástroje k prosazení předpokládaných trendů. Koncepce musí zahrnout i podmínky a aktivity v zemědělství, lesnictví, petrochemii a v dalších odvětvích, která vytvoří podmínky pro pěstování biomasy, produkci bioplynu, biopaliv apod.

Jako základní dokumenty pro analýzu zahrnutí inovací byly vybrány dokumenty:

- Státní energetická koncepce ČR,
- Zákon o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie.

4.2.1.7.1 Státní energetická koncepce

Základním dokumentem vyjadřující cíle v energetickém hospodářství v souladu s potřebami hospodářského a společenského rozvoje včetně ochrany životního prostředí je Státní energetická politika, která je otevřeným materiálem zpracovávaným ministerstvem průmyslu a obchodu s výhledem na 15 až 20 let.

Dokument je rozdělen do tří částí:

- vize, cíle, nástroje SEK,
- sumarizace aktuálně platných a nově uplatňovaných nástrojů SEK,
- komplexní energetický scénář SEK.

Schválený dokument je založen na shodných pilířích jako energetická politika Evropské unie, to znamená, že zdůrazňuje požadavky na zajištění:

- cílů ochrany životního prostředí a respektování zásad udržitelného rozvoje
- bezpečnosti dodávek energie,
- podpory konkurenční schopnosti ekonomiky.

Zhodnocení:

Koordinace procesů a dokumentů: SEK patří k základním součástem hospodářské politiky ČR. Je výrazem státní odpovědnosti za vytváření podmínek pro spolehlivé a dlouhodobě bezpečné dodávky energie a za vytváření podmínek pro její efektivní využití, neohrožující životní prostředí a budou v souladu se zásadami udržitelného rozvoje. Toto je naplňováno stanovením legislativního rámce a pravidel pro chod a rozvoj energetického hospodářství.

Koordinace účastníků: Naplňování priorit a cílů SEK bude vyhodnocovat Ministerstvo průmyslu a obchodu v tříletých intervalech. O výsledcích vyhodnocení bude informovat vládu ČR a v případě potřeby bude vládě předkládat návrhy na změnu Státní energetické koncepce.

Zúčastněné strany: MPO

4.2.1.7.2 Zákon o podpoře výroby a elektřiny z obnovitelných zdrojů energie

Účelem zákona je podpora využití obnovitelných zdrojů energie, tj. energie větru, energie slunečního záření, geotermální energie, energie vody, energie půdy, energie vzduchu, energie biomasy, energie skládkového plynu, energie kalového plynu a energie bioplynu. Dále je účelem zákona trvalé zvyšování podílu obnovitelných zdrojů na spotřebě primárních energetických zdrojů, šetrné využívání přírodních zdrojů a naplnění indikativního cíle podílu elektřiny z obnovitelných zdrojů na hrubé spotřebě elektřiny v České republice ve výši 8 % k roku 2010.

Podpora se vztahuje na výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů vyrobenou v zařízeních v České republice využívajících obnovitelné zdroje, a je stanovena odlišně podle druhu obnovitelného zdroje, velikosti instalovaného výkonu výroby i např. podle parametrů biomasy. Podpora se vztahuje i na výrobu elektřiny z důlního plynu z uzavřených dolů.

Zákon upravuje práva a povinnosti subjektů na trhu s elektřinou z obnovitelných zdrojů, podmínky podpory, výkupu a evidence výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů, stanovení výše cen za elektřinu z obnovitelných zdrojů samostatně pro jednotlivé druhy obnovitelných zdrojů a zelených bonusů, způsob pravidelného vyhodnocování podílu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů na hrubé spotřebě elektřiny za minulý kalendářní rok a propočet očekávaných dopadů podpory na celkovou cenu elektřiny pro konečné zákazníky v nadcházejícím kalendářním roce.

Zhodnocení:

Koordinace procesů a dokumentů: Zákon, který má ve svých patnácti paragrafech celkem patnáct odkazů na prováděcí právní předpisy, které nejsou součástí zákona, a které bude možno vytvářet na základě politické objednávky.

Koordinace účastníků: Zákon vznikl jako komplexní pozměňovací návrh a vycházel při tom z konsensu ministerstev průmyslu a obchodu, resp. životního prostředí.

Zúčastněné strany: -

4.2.1.7.3 Závěrem k politice obnovitelných zdrojů ve vztahu k energetickému využití dříví

Jak ukazuje dosavadní evropský vývoj, je legislativní podpora trhu jedním ze základních neinvestičních nástrojů rozvoje obnovitelné energetiky. Smyslem zákona na podporu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie je zajištění zvyšující se nezávislosti na postupně docházejících fosilních i jaderných energetických primárních zdrojích a omezování negativního vlivu současného energetického systému na zemskou biosféru. Zákonná formulace by měla zajistit minimálně takovou podporu obnovitelným energiím, jaká by byla adekvátní materiální i společenské podpoře věnované dříve fosilně jadernému systému. Pomocí zákona je třeba vytvořit základní průlom do celospolečenského klimatu akceptace těchto energií a postulovat takové ekonomické podmínky, které budou schopny zajistit rychlou a rozsáhlou instalaci všech typů obnovitelných energetických zdrojů. Substanciální normou pro to je stálá a do budoucna stanovitelná minimální výkupní cena pro každý zdroj. Současná předloha zákona, schválená Poslaneckou sněmovnou a Senátem Parlamentu České republiky tyto vlastnosti ale postrádá.

Zákon zajišťuje nezasloužený zisk velkým energetickým společnostem ze spalování biomasy v zařízeních, které nejsou decentrální, nevyžadují prakticky žádné investice a

přinášejí státu jako majoritnímu podílníku energetických koncernů nesystémové a nezasloužené mimodaňové příjmy. Centralizované využívání decentrálních zdrojů biomasy navíc klade nové a zbytečné požadavky na dopravu. Zákon preferuje především rychlé, snadné a nízkoinvestiční splnění prvního indikativního cíle roku 2010, ale nadto již nezaručuje reinvestici prostředků získaných od konečných spotřebitelů do rozvoje decentrální energetické struktury. Ze zahraničních zkušeností plyne, že majitel či provozovatel velikých energetických zdrojů nebude mít principiální zájem na strukturálně odlišné formě malých zdrojů. Tím nevytváří podmínky pro další rozvoj obnovitelné energetiky, což protirečí dikci zákonného záměru.

4.2.2 Mezinárodní srovnání

4.2.2.1 Lesnická politika

Lesnická politika, jako základní dokument byla, jako jediná, analyzována u všech partnerů, přičemž u sedmi z nich je základním dokumentem lesnické politiky Národní lesnický program. Všechny lesnické politiky jsou vypracovány na celonárodní úrovni. Tabulka 13 zobrazuje přehled lesnických politik ve vybraných zemích společně s všeobecnými informacemi o politikách.

Země	Název politiky	Schváleno	Geografická úroveň
Bulharsko	National Strategy for the Sustainable Development of Forest Sector in Bulgaria	2006	Národní
Finsko	Finland's National Forest Programme 2010	1999	Národní
Francie	National Forest Programme	2006	Národní
Chorvatsko	National Forest policy and Strategy	2003	Národní
Itálie	Guide Lines for forest sector planning	2005	Národní
Kypr	National Forest Programme of Cyprus	2000	Národní
Litva	Lithuanian Forest Policy and its implementation Strategy	2002	Národní
Norsko	Value-Added and biodiversity. New possibilities in the forest sector.	1998	Národní
Rakousko	Austrian Forest Programme	2005	Národní
Rumunsko	National Forest Programme	2005	Národní
Slovensko	National Forest Programme of the Slovak Republic	2007	Národní
Švédsko	Evaluation of the Forest Policy	2003	Národní
Švýcarsko	Swiss National Forest Programme	2005	Národní

Tabulka 13: Přehled lesnických politik vybraných zemí

V analyzovaných dokumentech lesnické politiky se problematika inovací ve velké většině zemí vyskytuje, ne však příliš často. Výjimkou jsou Francie, Švýcarsko a částečně Slovensko, kde je uvedené problematice věnován prostor větší – zde se vždy jedná o poměrně nové Národní lesnické programy a inovacím je přisuzován velký význam. Naopak v dokumentech Kyprském a překvapivě také Švédském se o inovacích nehovoří téměř vůbec (oba dokumenty jsou staršího).

4.2.2.2 Politiky související se sektorem lesního hospodářství

Do skupiny souvisejících politik byla partnery (9 zemí) vybrána poměrně široká škála politik – řešící dřevozpracující průmysl, technologické platformy a klastry atd. Politiky jsou vypracovány pro celostátní úroveň s výjimkou Itálie, kde byl analyzován dokument pro region Trento (pro Itálii je typická decentralizace i na úrovni politik). Problematika inovací je řešena ve všech případech a je jim ve většině případů věnována velká pozornost. Jinak tomu ale je v případě konkrétního vztahu inovace-lesní hospodářství, kdy tato problematika je v dokumentech řešena jen zřídka nebo vůbec (Francie – problematika dřevozpracujícího průmyslu a vztah k udržitelnosti – nejstarší z uvedených dokumentů, Norsko – jde o překvapivé zjištění, protože politika je zaměřena na lesní zdroje, Slovensko – zvolen obecný dokument o inovační politice). Přesto však je zavádění a podpora inovací ve sledovaných dokumentech poměrně častým a významným cílem. Malý význam je inovacím přisuzován v politikách Chorvatska a Norska, kde (viz výše) je také frekvence termínu inovace malá. Jako nevýznamné nejsou hodnoceny inovace v žádném z dokumentů. Z pohledu konkrétnosti jednotlivých politik ve vztahu k inovacím je vidět, že politiky jsou už poměrně specificky zaměřeny, pouze v norské se o inovacích pojednává velmi obecně. Z pohledu rozdělení politik podle chápání inovací jsou výsledky odpovídající rozdílnému zaměření jednotlivých politik.

4.2.2.3 Inovační politika

Inovační politika byla analyzována ve všech státech s výjimkou Rumunska. Jednotlivé politiky nesou termín inovace často přímo v názvu, některé se odkazují na Lisabonskou strategii. Všechny dokumenty jsou koncipovány pro celostátní úroveň. Jedná se o oblast s vůbec nejaktuálnějšími dokumenty, nejstarší je politika bulharská z roku 2004. Protože se jedná o inovační politiku, dá se předpokládat, že inovace budou jejím stěžejním tématem. Tento předpoklad se ukázal jako správný, termín inovace a podobné termíny jsou používány v politikách velmi často. Jiná je skutečnost týkající se vztahu inovací a lesního hospodářství – ve většině politik se daná problematika neřeší vůbec, výjimkou je pouze Francie. Poměrně překvapivé ovšem je, že ve stejném počtu dokumentů je o zavádění inovací pojednáváno obecně i specificky, a dále, že přestože se jedná o velmi aktuální dokumenty, nepřevažuje systematické pojetí inovačního procesu. Tradiční pojetí je pochopitelné u politik, které už v názvu nesou tento příznak (Finsko, Švýcarsko).

4.2.2.4 Politika rozvoje venkova

Politika rozvoje venkova nebyla analyzována pouze u Rumunska; zaměření dokumentu je (s výjimkou Itálie) na národní úroveň. U této politiky se výrazně projevuje vliv evropských fondů a délka programovacího období, neboť u osmi partnerských zemí souhlasí evropské programovací období s platností dokumentu. Jinak mají rozdílnou dobu platnosti pouze státy mimo EU a Finsko (to však jako jedna z mála zemí použilo k analýze skutečně politický dokument, ne programový operační program, který je v ostatních zemích za politiku vydáván). Inovace (jako termín) jsou řešeny ve všech dokumentech, z toho ve většině poměrně často, běžně jsou zmiňovány i příbuzné problémy (konkurenceschopnost ...). Inovace v lesním hospodářství jsou uváděny méně často, téměř u poloviny dokumentů vůbec. Přes výše uvedené je obecně zavádění a podpora inovací považován za významný cíl, pojednává se o nich však pouze na obecné úrovni. Analýza opět dokládá přirozenou konzervativnost venkovského sektoru, neboť inovace jsou převážně chápány tradičním způsobem.

4.2.2.5 Politika regionálního rozvoje

Vyhodnotit tuto politiku je velmi složité, neboť jak už z názvu vyplývá, jedná se o rozvoj jednotlivých regionů v rámci státu nebo i v rámci EU. Z tohoto pohledu jsou jednotlivé politiky velmi různorodé, u některých partnerů byla zvolena obecnější politika celostátní, u jiných praktická politika rozvoje konkrétního regionu. Analýza neproběhla u Rumunska, Chorvatska a Itálie. V praxi bývá problematika rozvoje venkova a regionálního rozvoje řešena často společně, v Norsku existuje dokonce jeden společný politický dokument (proto jsou údaje pro Norsko u obou politik stejné). K analýze této politiky však nebylo u jednotlivých partnerských států přistoupeno stejně jako v případě rozvoje venkova, jedinou výjimkou je Slovensko, kde jako politický dokument byl zvolen regionální operační program. Základní prvky teorie inovací jsou v politikách zmiňovány ve většině často nebo alespoň někdy (s výjimkou Norska). Inovace v souvislosti s lesním hospodářstvím jsou u regionálního rozvoje zmiňovány jen někdy. I přestože je inovacím přikládán poměrně velký význam, tak se o nich v řešených dokumentech, podobně jako u politiky rozvoje venkova, pojednává spíše jen na obecné úrovni.

4.2.2.6 Politika udržitelného rozvoje

Analýza politik nebyla provedena u třech partnerských zemí: u Itálie, Francie a pro Kypr (kde vhodný dokument neexistuje). Ve většině případů se jedná o „zastřešující“ politické dokumenty, pouze pro Bulharsko byl vybrán realizační operační program. Tomu odpovídá také to, že ve většině případů není platnost omezena nějakým rokem, ale jde o dlouhodobé koncepce. Naprostá shoda v jednotlivých zemích panuje v hodnocení integrace inovací, kdy ve všech politikách se o inovacích hovoří, avšak ne příliš často. Podobné je to také pro hodnocení inovací v lesním hospodářství, kdy navíc ve třech zemích není problematika zmíněna vůbec (Finsko, Norsko, Rakousko). Problematika inovací je ve většině případů jen jedním z mnoha cílů, jak dosáhnout trvalosti, což opět zcela odpovídá „zastřešujícímu“ charakteru této politiky. Mírným překvapením je zjištění, že nahlížení na inovace a inovační proces není v této politice vyhraněno.

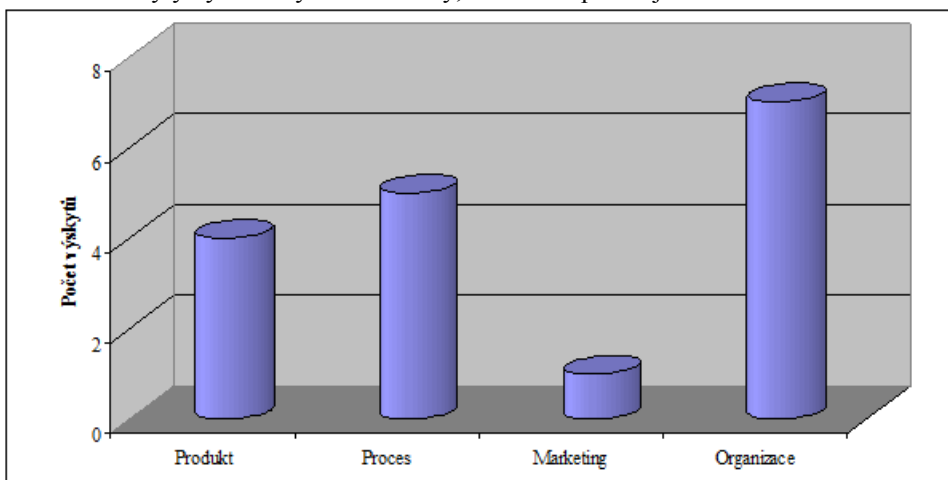
4.2.2.7 Politika obnovitelných zdrojů energie

Do analýzy byla zařazena pestrá škála dokumentů vztahujících se k energetickým politikám a koncepcím daného státu. Analyzovány nebyly pouze politiky Itálie a Rumunska. Platnost politik je v některých případech dlouhodobá (20-30 let), což je u energetických koncepcí logické. Inovace jsou řešeny ve všech dokumentech, ne však příliš často. Výjimku tvoří Kypr, kde se o inovacích nehovoří vůbec, což ale bude opět dáno specifickými podmínkami tohoto ostrova. Podobně je tomu i u inovací souvisejících s lesním hospodářstvím, kdy navíc tyto inovace nejsou zmíněny dokonce ve čtyřech politikách (Francie, Kypr, Rakousko, Švédsko), což je překvapující zjištění vzhledem k možnostem využití dřeva jako zdroj obnovitelné energie. Výše uvedenému také odpovídá zjištění, kde podle většiny politik nepředstavuje zavádění inovací významný cíl, výjimkou je pouze Švýcarsko, což ale odpovídá charakteristice tohoto státu (jako „zeleného“, ekologického Švýcarska). Zcela jednoznačně jsou v politikách charakterizovány inovace pouze (velmi) obecně, což ale může vycházet z dlouhodobějších koncepcí.

4.2.3 Hlavní výstupy - shrnutí politik

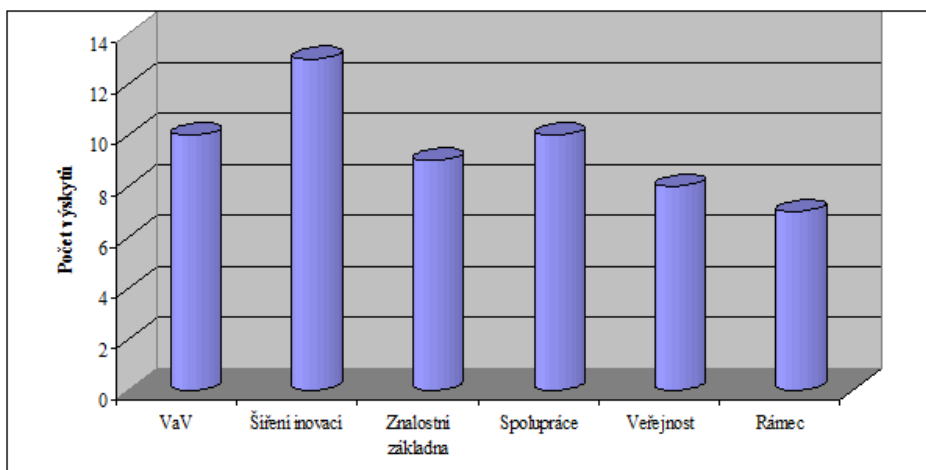
Obecně lze konstatovat, že národní dokumenty jsou na používání výrazu „inovace“ poměrně skoupé. Pokud by byl hodnocen pouze výskyt slova „inovace“, tak by výsledek zněl zcela jasně, a to, že jejich výskyt je pouze ojedinělý. Oproti tomu, dokumenty na evropské úrovni jsou plné „inovací“ a „inovačních procesů“.

Následující graf č. 3 ukazuje celkový přehled zahrnutí inovací ve výše jmenovaných dokumentech. Byly vynechány 2 dokumenty, které neodpovídají národní úrovni.

Graf 3: Celkový výskyt inovací dle klasifikace OECD (bez zahrnutí 2 dokumentů na evropské úrovni)

Z grafu č. 3 je možné vyčíst, že inovace produktu se, z celkové množiny analyzovaných dokumentů, vyskytuje ve čtyřech, inovace procesu v pěti, inovace marketingu v jednom a inovace organizace v osmi dokumentech. Je nutné podotknout, že dokument samozřejmě může obsahovat všechny kategorie inovací, čímž maximální možný výskyt inovací dosahuje hodnoty 48. V obou evropských dokumentech jsou zmíněny všechny typy inovací.

Graf 4: Celkový výskyt podpor inovací dle klasifikace OECD (bez zahrnutí 2 dokumentů na evropské úrovni)

Graf č. 4 ukazuje výskyt podpor inovací v analyzovaných dokumentech. Vzhledem k tomu, že jednotlivé podpory mají ještě další podkategorie, a že všech dokumentů lze dosáhnout maximálního počtu 240 podpor inovací, je jasné vidět, že podpora inovací v národních dokumentech je poměrně malá.

Co se týká vzájemné koordinace dokumentů, tak je možno konstatovat, že dokumenty obecně jsou vzájemně vhodně provázány a vhodně se doplňují. Ze specifického pohledu implementace a podpor inovací je však situace mnohem horší, to však přímo souvisí s prvním závěrem, že tato problematika není v mnoha dokumentech řešena vůbec.

Samostatně je potřeba se zmínit o vztahu NLP II a politice rozvoje venkova (v praxi reálně prezentována Programem rozvoje venkova 2007-2013). Jejich vzájemný vztah je potřeba vidět z toho pohledu, že oba vznikaly ve stejné době. Logické by bylo, aby „prováděcí“ PRV navazoval na požadavky lesnické politiky (NLP), tedy aby jasně formulované cíle byly realizovány následnými programovými dokumenty, zde Programem rozvoje venkova. V případě České republiky jsou však oba dokumenty natolik provázány, že schválený NLP se v některých pasážích přímo odvolává na části PRV 2007-2013. Např. v ekonomickém pilíři je přímo uvedeno: „Finančně podpořit oblast investic s cílem zvýšit ekonomickou hodnotu lesů a zavádění ekologicky šetrné lesní mechanizace (s využitím opatření I.1.2 Investice do lesů Programu rozvoje venkova).“, v oblasti podpory využívání lesní biomasy pro výrobu energií: „Využít možností podpor v dané oblasti, např. opatření programu rozvoje venkova zaměřená na technické vybavení provozoven.“, nebo v sociálním pilíři: „Zlepšit informovanost o programu Leader s cílem zapojit na venkově více lesnických subjektů do místních akčních skupin, do tvorby místních rozvojových strategií apod.“. Přílohou NLP je dokonce Orientační přehled finančních podpor pro období do roku 2013. Z tohoto pohledu je těžko mluvit o koordinaci těchto dokumentů, neboť jejich provázanost jde nad rámec pojmu koordinace. Principiálně je však tuto skutečnost možno hodnotit jako nevhodnou či nelogickou, protože (jak je uvedeno výše) by politický dokument měl být nadřazen dokumentu prováděcímu, a ne se o něj přímo opírat.

Z pohledu mezinárodního srovnání je možno konstatovat, že na úrovni analyzovaných zemí se v jednotlivých oblastech vyskytují politiky více či méně podporující implementaci inovací v lesním hospodářství. Nicméně dokumenty reprezentující zkoumané politiky v jednotlivých státech se často rozcházejí, a proto je velmi těžké porovnávat jednotlivé dokumenty mezi sebou. Další otázkou je samotná realizace politik a strategických dokumentů. Politiky vytvářejí základ pro zrod a stimulaci inovací, ale bez realizace se inovace nestane inovací, ale pouhou myšlenkou. Shrnutí významu inovací v jednotlivých politikách je zobrazeno v následující tabulce 14. Z přehledu je zřejmé, že v Evropě neexistuje unifikovaný model, a že tudíž každý stát se snaží vytvářet politiky podle svých regionálních potřeb.

Stát	Lesnická politika			Politika související s LH			Inovační politika			Politika rozvoje venkova			Politika regionálního rozvoje			Politika udržitelného rozvoje			Politika obnovitelných zdrojů		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C
Bulharsko																					
Finsko																					
Francie																					
Chorvatsko																					
Itálie																					
Kypr																					
Litva																					
Norsko																					
Rakousko																					
Rumunsko																					
Slovensko																					
Švédsko																					
Švýcarsko																					

Legenda:

A - jak často je v politice zmíněn termín inovace
 B - jako často jsou zmíněny inovace významné z pohledu lesního hospodářství
 C - stupeň specifikace (konkrétnosti ve vztahu k inovacím)

Tabulka 14: Implementace inovací ve vybraných politikách

HIGHLIGHTS

- Z analyzovaných politických dokumentů je možno vyvodit jednoduché závěry vztahující se k teorii popsané v předchozích kapitolách.
 - Z pohledu tří možných přístupů inovačních systémů NIS – RIS – SIS je možno konstatovat, že v České republice je využíván přístup Národního inovačního systému.
 - Existují všechny prvky tohoto systému včetně koordinace postupů a institucionálního zajištění.
 - Tato situace je však poměrně nepříznivá z pohledu odvětví lesního hospodářství. A to především z toho důvodu, že obecný národní inovační systém s tímto sektorem vůbec nepracuje (nespecifikuje jej).
 - Přestože sektorová politika lesního hospodářství existuje (představována např. Národním lesnickým programem) a o inovacích se zmiňuje, není možné tvrdit, že by byl v ČR sektorový inovační systém (lesního hospodářství) formálně zaveden. Jeho jednotlivé prvky je možno identifikovat a jsou funkční, schází však jejich vzájemná koordinovaná provázanost – ať už horizontální či vertikální.
 - Z tohoto pohledu je lesní hospodářství spíše začleněno do širšího systému – problematiky rozvoje venkova, tedy oblasti, která v sobě zahrnuje celou řadu dalších odvětví. Vytváří se tak specifický sektorový agregovaný IS, o kterém je možno hovořit jako o Sektorovém inovačním systému rozvoje venkova a dále je analyzována podpora lesního hospodářství (včetně implementace inovací do LH) v jeho rámci.
-

5. Podpora lesního hospodářství v rámci rozvoje venkova

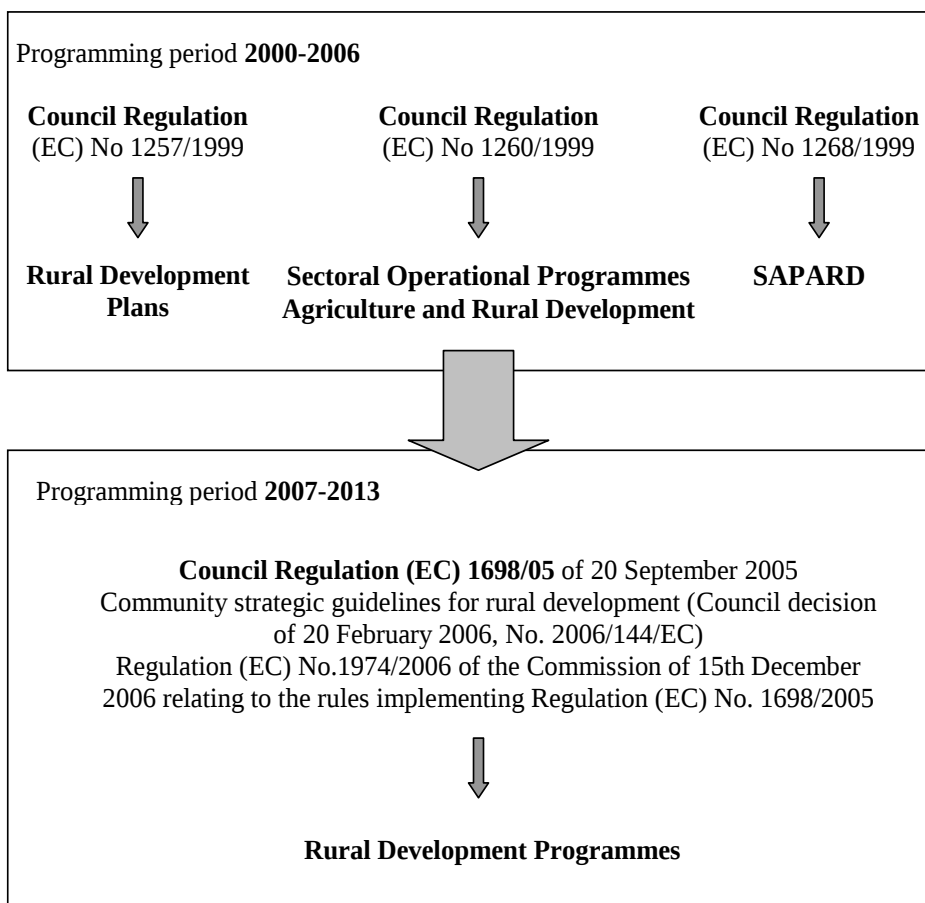
Jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách, mohou inovace nabývat nejrůznějších podob. Od podnikem nově zavedených výrobků či poskytnutých služeb, přes uplatnění nových technologií a marketingových metod, až po změnu institucionálního zajištění okolního prostředí i samotného sektoru lesního hospodářství.

Z pohledu vlastníka lesa jsou bezprostředně nejvýznamnější první z nich. Pro zavedení takových inovací je však nezbytné mít k dispozici dostatečné finanční zajištění. Jak ukázalo dotazníkové šetření mezi vlastníky lesů, byl nedostatek finančních prostředků hlavním důvodem, proč někteří z nich inovaci nezavedli. A naopak ti, kteří inovace implementovali, uváděli podpory z veřejných zdrojů jako nejvýznamnější pozitivní faktor, díky němuž inovaci zavedli.

Z pohledu institucionálního byl nejvýznamnější změnou posledního desetiletí bezpochyby vstup České republiky do Evropské unie. Díky tomu došlo k zásadním změnám, které podstatně ovlivnily celý sektor lesního hospodářství, legislativními úpravami počínaje a rozšíření trhů konče. Přičemž z titulu definice může být vše výše uvedené považováno za inovaci.

Skloubíme-li dva výše uvedené body, je jen logické, že další analýza se bude týkat veřejných podpor, které se sektoru lesního hospodářství otevřely vstupem České republiky do EU. Souhra, koordinace jednotlivých aktérů musí probíhat na úrovni horizontální i vertikální, ale také na úrovni časové. Z tohoto důvodu je nadále pojednáno o podporách nejen aktuálních, ale všech, které byly disponibilní od vstupu do EU. Česká republika se členem Evropské unie stala 1.5.2004; vstoupila tak v polovině programového období 2000-2006. V následující analýze jsou samostatně vyhodnocena obě programová období 2004-2006 a 2007-2013, tedy plánovací periody, ve kterých ČR mohla čerpat prostředky do lesního hospodářství. Proto, abychom zjistili, zda situace v ČR je typická i pro další členské státy, není analýza provedena pouze pro Česko, ale ve srovnání s některými dalšími zeměmi. Pro první období jde o porovnání České a Slovenské republiky, pro druhé období je porovnáváno šest členských států Evropské unie.

Časová koordinace je zobrazena na obrázku 6. Před vstupem do EU mohla ČR čerpat prostředky i z předvstupních evropských fondů. Pro sektor rozvoje venkova se jednalo o program SAPARD. Oproti původním návrhům však bylo ve výsledném dokumentu lesní hospodářství z podpory vyňato (na rozdíl od LH na Slovensku) z důvodu preference zemědělského sektoru, a proto zde tato problematika není dále řešena.

Obrázek 6: Implementace politiky rozvoje venkova ve dvou programových obdobích

5.1 Programovací období 2004-2006

V programovacím období 2000-2006 byla politika rozvoje venkova implementována pomocí tří různých přístupů a to v závislosti na statutu daného státu (členský stát x asociovaná země): Special pre-accession assistance for agriculture and rural development (SAPARD), Rural Development Plans (RDP) a Sectoral Operational Programmes (SOP) Agriculture and Rural Development (EC Directives No 1260/1999 a 1257/1999). Program SAPARD byl v rámci této periody využíván státy se statutem předvstupního státu (do roku 2004 také ČR a SR). V členských státech EU byla politika realizována buď na národní, nebo regionální úrovni prostřednictvím Programů rozvoje venkova (RDP) a Sektorových operačních programů zemědělství a rozvoj venkova (SOP). Hlavním finančním nástrojem politiky rozvoje venkova byl v tomto období Evropský zemědělský záruční a podpůrný fond (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund - EAGGF).

Česko a Slovensko jsou dva navzájem velmi blízké státy, ať z pohledu národnostního, geografického či jazykového. V nedávné minulosti měli společnou historii, neboť v letech 1918 – 1992 (s výjimkou období 2. sv. války) tvořili společný stát. Mají tedy dlouhou společnou minulost, což se týká také sektoru lesního hospodářství – z důvodu společného vzdělávání lesníků, podmínek i řízení celého sektoru. Společný zákon o lesích z roku 1977 platil dále i v samostatných státech, v ČR do roku 1996, v SR až do roku 2005. I velmi nedávná minulost je velmi podobná, oba státy vstoupily ke stejnému datu (1. květen 2004) do EU. Z tohoto důvodu také vyvstal předpoklad, že tyto uvedené faktory budou mít podobný vliv na rozhodování decision makers v lesním hospodářství obou států v kontextu vstupu do EU a následného využívání evropských fondů, včetně podpor inovací. Tento předpoklad je umocněn tím, že vstup do EU probíhal pod stejným časovým stresem v polovině programovacího období 2000-2006 a tedy s nutností splnit veškerá kritéria pro toto období stanovená.

Podpory z EAGGF se tak v tomto programovém období staly významným potenciálním zdrojem toku financí do sektoru lesního hospodářství. Dotační politiku bez zpětné vazby by bylo možno označit za plýtvání veřejnými prostředky, proto i EU stanovila jako nezbytnou součást dotační politiky její hodnocení, zde myšleno na úrovni evaluace celého programu. Pro účely hodnocení programů a projektů financovaných z evropských fondů proto Evropská komise sestavila pravidla s názvem Evaluation Methods for the European Union's External Assistance, Guidelines for Project and Programme evaluation (European Communities 2006), v nichž jsou stanoveny principy, které mají být aplikovány v konkrétních pokynech každého členského státu. Metody hodnocení jsou především zaměřeny na kvalitu projektů, jejich udržitelnost, na hodnocení soudržnosti různých fondů EU a na efektivnost konkrétních realizovaných akcí jak na národní tak i evropské úrovni. Některé aspekty, které mají podstatný vliv na politiku rozvoje venkova i politiku lesnickou, však předmětem těchto unijních hodnotících metod nejsou. Z tohoto důvodu byly provedeny mnohé vědecké studie zaměřené právě na tyto aspekty (Buttoud 2006), a to zejména na propagaci multifunkčnosti lesů, sociálně-ekonomický dopad lesního hospodářství na rozvoj venkova, nebo např. na administrativní zátěž evropských finančních nástrojů (Bisang a Zimmermann 2006, Ramniceanu a Ackrill 2007, Slee 2006, Scheeder a kol. 2002). Veřejné finanční podpory pro odvětví lesního hospodářství v České republice a na Slovensku analyzovali Šálka (2004, 2006), Šulek (2000, 2004), Kolenka a Pulkrab (2002), Šišák a Chytrý (2004) nebo Jarský (2007).

EAGGF obsahoval dvě sekce – garanční a podpůrnou, kdy z obou těchto složek bylo možno čerpat prostředky do venkovského sektoru. Ze záruční sekce se však lesnického sektoru v ČR týkalo pouze zalesňování zemědělských půd, tedy ne typická lesnická opatření. Z tohoto

důvodu jsou dále vyhodnoceny a porovnávány pouze podpory z podpůrné sekce EAGGF. Problematice zalesňování zemědělských půd a inovací v systému podpor v této oblasti je věnována samostatná kapitola v diskusní části.

5.1.1 Metodika

Cílem této kapitoly je popsat procesní stránku podpor z evropských fondů (zde chápanou jako inovaci pro celý lesnický sektor) včetně základní finanční i věcné analýzy. Pro nalezení podobností či rozdílů v realizaci národních operačních programů bylo využito kombinace čtyř metod.

1. Vyhodnocení podpory lesnictví ze zdrojů EU pro národní úroveň bylo provedeno na základě analýzy těchto dokumentů:
 - Treaty of accession of the Czech Republic, the Republic of Estonia, the Republic of Cyprus, the Republic of Latvia, the Republic of Lithuania, the Republic of Hungary, the Republic of Malta, the Republic of Poland, the Republic of Slovenia and the Slovak Republic
 - Council Regulation (EC) No 1257/1999 of 17 May 1999 on support for rural development from the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF) and amending and repealing certain Regulations
 - Council Regulation (EC) No 1260/1999 of 21 June 1999 laying down general provisions on the Structural Funds
 - Council Regulation (EC) No 1263/1999 of 21 June 1999 on the Financial Instrument for Fisheries Guidance
 - Commission Regulation (EC) No 445/2002 of 26 February 2002 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 1257/1999 on support for rural development from the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF)
 - Commission Regulation (EC) No 963/2003 of 4 June 2003 amending Regulation (EC) No 445/2002 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 1257/1999 on support for rural development from the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF)
 - Plán rozvoja vidieka Slovenskej republiky
 - Sektorový Operačný Program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka (SOP PVR)
 - Horizontální plán rozvoje venkova České republiky
 - Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (OPZ)
2. Základní popis lesnických opatření je založen na Národních zprávách vypracovaných na základě společných pravidel s využitím dostupné literatury. Hlavními analyzovanými dokumenty, které zprostředkovávaly finanční toky podle Nařízení 1257/1999, jsou OPZ a SOP PVR. V rámci analýzy byly hodnoceny následující indikátory: charakteristika lesnických opatření, finanční podpora, počet žádostí, výstupy a dopady. Metodický rámec je založen na principech hodnocení politického cyklu viz Taylor a kol. (2001), Forstner a kol. (2003), Buttoud (2006). Tento přístup byl použit také v národních zprávách při hodnocení lesnických opatření obou operačních programů (Pulkrab a kol. 2006, NLC 2007), které slouží jako jeden ze zdrojů dat pro tuto analýzu.
3. Třetí metodou využitou v analýze byl face-to-face rozhovor s osobami zainteresovanými v přípravě lesnických opatření zkoumaných operačních programů.
4. V obou státech bylo nezávisle na sobě provedeno anketní šetření mezi žadateli o podporu na lesnická opatření ze zkoumaných operačních programů. Jednalo se o rozsáhlá šetření, z nichž část zabývala identifikací vlivů, které měly významný dopad na realizaci lesnických opatření, je možno použít také pro srovnání situace v obou státech. Výsledky

jsou vyhodnoceny na základě názorů žadatelů o podporu zjištěných korespondenční metodou. V ČR byli osloveni dotazníkem všichni žadatelé o podporu z let 2004-2006, jejich data byla získána z Ministerstva zemědělství ČR s využitím databáze IS MSSF Central. V SR byl dotazník zaslán 87 žadatelům o nenávratný finanční příspěvek, kterým byl, podle údajů z PPA, schválen příspěvek.

5.1.2 Výsledky

Základní normou pro sledované období bylo **Nařízení Rady (ES) č. 1260/1999 o obecných ustanoveních o strukturálních fondech**, ve kterém Rada Evropské unie stanovila, které finanční nástroje mají sloužit k naplnění 3 základních cílů. Těmito cíli jsou:

”cíl 1” - povzbuzování rozvoje a strukturálních změn regionů, jejichž rozvoj zaostává,

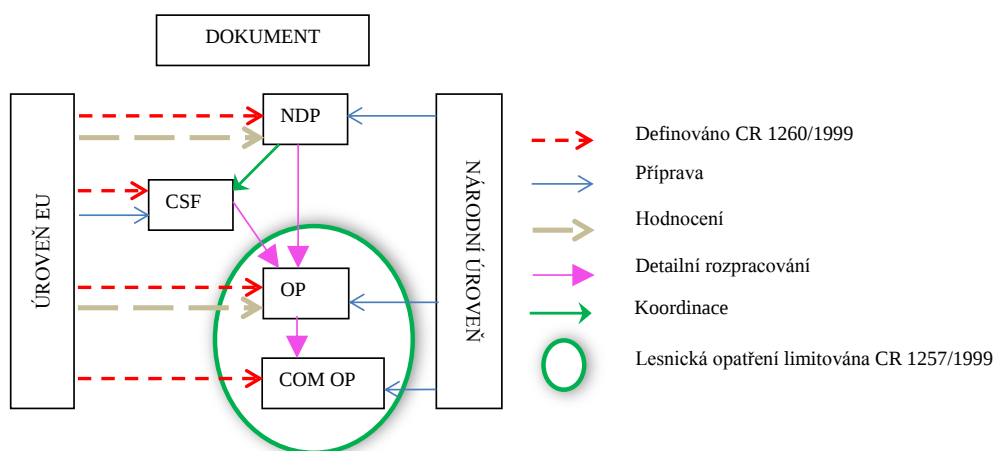
”cíl 2” - podpora hospodářské a společenské přeměny oblastí, jež čelí strukturálním obtížím,

”cíl 3” - podpora přizpůsobování a modernizace politik a systémů vzdělávání, školení a zaměstnanosti.

Pro programové období 2000-2006 se výrazem „strukturální fondy“ podle tohoto nařízení rozuměl Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF), Evropský sociální fond (ESF), Evropský zemědělský orientační a záruční fond (EAGGF) - orientační sekce a Finanční nástroj pro orientaci rybolovu (FIFG). Podle uvedeného nařízení Rady platí, že na realizaci cíle 1 přispívají ERDF, ESF, orientační sekce EAGGF a FIFG. Podle tohoto nařízení bylo 74 % z prostředků strukturálních fondů přiděleno cíli 1.

Regiony, na něž se vztahuje cíl 1, jsou ty regiony, jež odpovídají úrovni NUTS II, jejichž HDP na obyvatele měřený paritou kupní síly je menší než 75 % průměru Společenství. Z tohoto pohledu je nařízení platné pro území celého Slovenska a v ČR je vyňato pouze území regionu Praha. ČR i SR v uvedeném programovém období splňovaly také kritéria pro podporu z Fondu soudržnosti (CF).

Uvedené obecné Nařízení Rady 1260/1999 charakterizuje také procesní náležitosti a pravidla a definuje typy dokumentů, které je potřeba vypracovat. Vzájemné vztahy těchto dokumentů ukazuje obrázek 7.

Obrázek 7: Vzájemné vztahy základních dokumentů

Z obrázku 7 je vidět, že Nařízení definuje několik základních programových dokumentů. Jedním z nich je "Rámcová podpora Společenství" (CSF), což je dokument schválený Komisí v dohodě s dotyčným členským státem, který vyplývá z hodnocení plánu (Národní rozvojový plán NDP) předloženého členským státem, a obsahuje strategii a priority pro akci fondů a členského státu, jejich specifické cíle, příspěvek fondů a ostatní finanční prostředky. Tento dokument je rozdělen na priority a proveden prostřednictvím jednoho nebo více operačních programů (OP). Členským státem navrhované a předložené operační programy Komise zhodnotí a určí, zda jsou v souladu s cíli odpovídajícího rámce podpory Společenství a poté Komise v dohodě s dotyčným členským státem přijme rozhodnutí o příspěvku fondů. Do tří měsíců po rozhodnutí Komise, jímž schválila operační program, členský stát zašle Komisi komplement programu pro informaci (COM OP).

Z pohledu finančních alokací podle uvedeného nařízení platí, že NDP i CSF pro cíl 1 obsahují formu celkové tabulky financování, která shrne veřejné anebo jim rovnocenné a, kde to je vhodné, odhadované soukromé prostředky a přidělené strukturální prostředky Společenství, jež odpovídají každé z priorit navržených v plánu. Členské státy uvedou podrobnosti týkající se každého z fondů, včetně požadovaného objemu finančního příspěvku a stručného popisu plánovaných operačních programů se zvláštním zřetelem k jejich specifickým cílům a hlavním druhům plánovaných akcí. Stejně tak Operační program musí obsahovat priority programu, souhrnný popis opatření plánovaných pro provádění priorit a také finanční plán, jenž specifikuje předpokládaný příděl finančních prostředků od každého fondu na každou prioritu a každý rok a celkovou částku způsobilých veřejnoprávních a odhadnutých soukromých finančních prostředků, jež mají vztah k příspěvkům každého fondu.

Komplement programu obsahuje: opatření, jimiž se provedou odpovídající priority v operačním programu, definici druhů konečného příjemce opatření a finanční plán.

Obecná pravidla také uvádí horní limity pro příspěvek fondů, kde platí, že maximální podíl je 75 % z celkových přípustných nákladů a zpravidla nejméně 50 % způsobilých veřejných výdajů v případě opatření prováděných v regionech, na něž se vztahuje cíl 1. Tam, kde se tyto regiony nalézají v členském státě, na něhož se vztahuje Fond soudržnosti, může příspěvek Společenství ve výjimečných a řádně odůvodněných případech vzrůst až na maximální podíl 80 % z celkových přípustných nákladů. Navíc bylo stanoveno omezení tam, kde dotyčná pomoc s sebou nese financování investic, které přinášejí zisk. Maximální veřejná podpora mohla dosáhnout 50 % celkových nákladů, přičemž investice z evropských fondů do firem nesměla překročit 35 % z celkových přípustných nákladů v regionech, na něž se vztahuje cíl 1.

Z pohledu analyzovaného lesního hospodářství jsou uvedená obecná pravidla doplněna a omezena **nařízením rady (EC) č. 1257/1999 o podporování rozvoje venkova prostřednictvím Evropského orientačního a záručního fondu pro zemědělství (EAGGF)**. Podle tohoto nařízení se podpora pro rozvoj venkova, zaměřená na zemědělské činnosti a jejich přeměnu, mohla týkat celkem 11 bodů, z nichž však pouze jeden bod se týkal lesů, a to bod *trvale udržitelný rozvoj lesního hospodářství*. Byly zde stanoveny 3 cíle, na které mohla být podpora zaměřena: -trvalé udržitelné lesní hospodářství a rozvoj lesnictví, -zachování a zlepšení lesních zdrojů, -rozšíření zalesněných oblastí. Tyto cíle byly dále rozpracovány v následujících podopatřeních (odrážky):

1. zalesnění půdy (která není půdou zemědělskou), pokud bude výsadba přizpůsobena místním podmínkám a pokud bude tato akce slučitelná s požadavky na ochranu životního prostředí,
2. investice do lesů, určené k výraznému zvýšení jejich ekonomické, ekologické nebo sociální hodnoty,

3. investice ke zlepšení a racionalizaci sklizně, zpracování a odbytu výrobků lesního hospodářství; investice týkající se používání dřeva jako suroviny musí být omezeny jen na ty všechny pracovní operace, které předcházejí vlastnímu průmyslovému zpracování,
4. rozvoj nových odbytišť pro uplatnění a prodej výrobků lesního hospodářství,
5. zakládání asociací držitelů lesů, které vznikají s cílem pomáhat svým členům zlepšit trvale udržitelný a efektivní způsob hospodaření s lesy,
6. obnova produkčního potenciálu lesa, poškozeného přírodními katastrofami a požárem a zavádění vhodných preventivních nástrojů.

Všechna tato opatření byla určena k financování z podpůrné sekce EAGGF. Vedle těchto opatření mohlo být také podporováno zalesnění zemědělské půdy, ovšem ze záruční sekce EAGGF, tedy mimo strukturální fondy.

Přestože obecné nařízení 1260/1999 uvádí, že koneční příjemci jsou definováni až v Komplementu programu (programovém dodatku), je v nařízení 1257/1999 u podpory lesního hospodářství stanoveno, že tato podpora bude poskytnuta jen ve prospěch lesů a oblastí ve vlastnictví soukromých osob, nebo jejich sdružení, respektive obecních správ nebo jejich sdružení, s výjimkou opatření popisované v bodě šestém výše (obnova produkčního potenciálu). Lesy, které byly vyloučeny z podpory lesnictví, byly podrobněji charakterizovány v **Nařízení Komise 445/2002** a to tak, že vyloučeny byly lesy nebo jiné zalesněné plochy, které jsou ve vlastnictví státu, regionu nebo veřejného podniku; lesy a jiné zalesněné plochy náležející koruně; lesy ve vlastnictví právnických osob, jejichž kapitál drží nejméně z 50 % jeden ze subjektů uvedených dříve.

Z charakteristiky uvedených dokumentů a z obrázku 7 je zřejmé, že struktura uvedených dokumentů (a z nich plynoucích finančních toků) je po formální stránce charakteru Top-Down. Podpora pro lesní hospodářství je upravena nejen obecným nařízením, ale výrazně omezena nařízením specifickým. Těmito nařízeními jsou stanoveny konkrétní podpůrná opatření a také maximální procentní limity podpory z evropského fondu. ČR a SR vstoupily do EU v roce 2004, tedy v polovině evropského programového období, a neměly možnost prosazovat své potenciální potřeby při tvorbě zmíněných Nařízení Rady. Další analýza ukazuje, zda se v takto stanovených mantinelech obě země chovaly podobně či rozdílně.

Srovnání lesnických opatření

SOP PRV a OPZ měly podobnou strukturu, sestávaly z 2 resp. 3 priorit a 7 opatření. Konkrétní lesnická (pod)opatření jsou znázorněna v tabulce 15.

	ČR	SR
Priorita	1 – Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesnímu hospodářství	2 – Podpora trvalo udržitelného rozvoja vidieka
Opatření	1.3. Lesní hospodářství	2.1. Udržitelné hospodárenie v lesoch a rozvoj lesníctva
Podopatření	1.3.1 Obnova lesního potenciálu poškozeného přírodními kalamitami a požárem a zavádění příslušných ochranných preventivních opatření	2.1.1 Investície na zlepšenie a racionalizáciu pestovania a ochrany lesa, ťažby, prvotného spracovania a predaja surového dreva a nedrevnej produkcie (investície prinášajúce zisk)
	1.3.2 Investice do lesů	
	1.3.3 Sdružování majitelů lesa	2.1.2 Verejno-prospešné investície – neziskové investície
	1.3.4 Zalesňování zemědělsky nevyužívaných půd	

Tabulka 15: Porovnání lesnických podpor ČR a SR pro období 2004-2006

Podporovat lesní hospodářství je podle EC 1257/1999 možno obecně prostřednictvím 6 podopatření. Přehled o využití jednotlivých podopatření je v tabulce 16.

Podopatření podle Council Regulation (EC) 1257/1999	ČR	SK
1. zalesnění půdy	+ (non-profit)	-
2. investice do lesů	+ (profit)	+ (non-profit)
3. racionalizace sklizně, zpracování a odbytu výrobků	-	+ (profit)
4. rozvoj nových odbytišť	-	-
5. zakládání asociací	+ (profit)	-
6. obnova produkčního potenciálu lesa	+ (non-profit)	+ (non-profit)

Tabulka 16: Implementace podopatření podle EC 1257/1999

ČR postupovala striktně podle Nařízení 1257/1999 a stanovila ve svém operačním programu opatření uvedená v Nařízení (podopatření 1,2,5, a 6), byla tedy zvolena 4 z 6 možných. Ve SR byla navržena dvě podopatření, která nekorespondovala přímo s podopatřeními Nařízení, ale byla rozdělena (podle podílu spolufinancování) na ziskové (profit) a neziskové (non-profit) investice. Jedním z důvodů bylo to, že stejné dělení už bylo využito v předvstupním období v rámci programu SAPARD, kde lesnická opatření byla rozdělena na profit a non-profit. Mezi ziskové investice byly ve SR zařazeny podpory uvedené ve 3. podopatření Nařízení, kdežto mezi neziskové investice byly zařazeny aktivity spadající pod dvě podopatření Nařízení – podopatření číslo 2 a číslo 6.

Rozdělení podopatření na zisková a nezisková je nadále využíváno v celé analýze. Opodstatněno je to především z toho důvodu, že podopatření zařazená mezi profit making investments mohla být podpořena podle Nařízení 1260/1999 do maximální výše 50 % (35 % z EAGGF), kdežto opatření zařazená mezi non-profit investments mohla být podpořena až do výše 75 % (resp. 80 %) z EAGGF (s možností dofinancování z národních zdrojů až do výše 100 % nákladů).

Ziskové investice

Pokud se podíváme na ziskové investice, tak podopatření, která byla realizována byla: na **Slovensku** se jednalo o podopatření **2.1.1. – ziskové investice**: v rámci tohoto podopatření mohly být podpořeny tyto činnosti: investície na zdokonalenie a racionalizáciu zberu, spracovania a marketingu lesných produktov - obstaranie ekologicky vhodnej mechanizácie, strojov, zariadení, technológií na pestovanie a skladovanie lesného reprodukčného materiálu, atd.; výstavba, rekonštrukcia a modernizácia zariadení v lesných škôlkach a na manipulačno-expedičných skladoch; obstaranie zariadení na zisťovanie stavu lesa a zásob (inventarizáciu) dreva a vyhotovovanie lesných hospodárskych plánov; investície na zdokonalenie a racionalizáciu zberu, spracovania a marketingu lesných produktov – výstavba/dokončenie, rekonštrukcia a prestavba lesných ciest. Konečným príjemcem podpory mohli byť súkromí vlastníci lesů a/anebo jejich sdružení, uživatelé lesů a/anebo jejich sdružení, obce a/anebo jejich sdružení; vlastníci a/anebo uživatelé církevních lesů a/anebo soukromé podnikatelské subjekty (právnícké a fyzické) v lesnických službách, jejichž majetek ve vlastnictví státu je méně než 50%.

V **České republice** bylo relevantním *podopatření 1.3.2 – Investice do lesů*, v rámci tohoto podopatření mohly být podpořeny tyto činnosti: výstavba, rekonstrukce resp. modernizace lesní dopravní sítě; výstavba, rekonstrukce resp. modernizace zařízení upravující vodní režim (meliorace, retenční nádrže, apod.); podpora činností vedoucích k usměrňování návštěvnosti lesa činnosti (budování stezek pro turisty, včetně např. cyklostezek, objektů na nich pro zajištění bezpečnosti návštěvníků, např. mostky, zábradlí, stupně, zřizování parkovacích míst, odpočinkových stanovišť, přístřešků, lesních studánek, informačních tabulí apod.); pořízení strojů a zařízení na údržbu a opravy lesních cest, pěšin a stezek, na údržbu a čištění vodních ploch, vodotečí a meliorační sítě, a pořízení ekologických technologií užívaných v lesnictví. Příjemcem podpory mohl být vlastník lesa nebo nájemce lesa za podmínky, že lesní pozemky nejsou ve vlastnictví státu nebo kraje; dále subjekt založený s účastí obce, tj. akciová společnost, společnost s ručením omezeným nebo obecně prospěšná společnost, případně jiné obchodní společnosti, jejichž účastníkem jsou obce, a dále také sdružení s právní subjektivitou vlastníků nebo nájemců lesů vymezených výše.

Existuje značný rozdíl v definici příjemce ve zkoumaných zemích, zatímco ve SR příjemcem mohly být také soukromé subjekty poskytující služby a lesy ve vlastnictví státu až do maximální výše 50%, tak v ČR tyto investice nemohly sloužit k poskytování služeb pro ostatní vlastníky lesů.

Dalším relevantní podopatření v ČR mohlo být **1.3.3 – Sdružování majitelů lesa**: v rámci tohoto podopatření mohly být podpořeny výdaje na zařízení nezbytných kancelářských prostor a jejich vybavení pro činnost sdružení, včetně výpočetní techniky, na pořízení předmětů souvisejících s rozsahem poskytovaných činností, které bude sdružení pro své členy vykonávat minimálně v nejbližších pěti letech. Toto podopatření sice nepřináší zisk přímo, ale díky společnému obhospodařování se snižují náklady a takto uspořené prostředky mohou být použity na nové investice, ze kterých profit plyne. To je důvod, proč bylo toto podopatření zařazeno mezi zisková. Odpovídá to také skutečnosti, že podle CR 1257/1999 je podpora sdružování realizována do maximálního podílu 35 % celkových nákladů, tedy stejně jako jiné ziskové investice. Příjemcem podpory mohlo být sdružení s právní subjektivitou, které dosud neobdrželo podporu na založení sdružení a k datu podání žádosti sdružuje nejméně 10 vlastníků lesa, a minimální výměra sdružovaných lesních majetků je 150 ha. Účastníkem takového sdružení mohl být i subjekt založený s účastí obce (např. akciová společnost, společnost s ručením mezeným, obecně prospěšná společnost nebo jiná obchodní společnost).

Uznatelné náklady byly limitovány výší 300 000 € na příjemce a programové období. Na SR nebylo podopatření na podporu sdružování do operačního programu zařazeno.

Neziskové investice

Neziskové investice byly ve SR realizovány podopatřením **2.1.2 – Veřejně prospěšné investice**, v rámci tohoto podopatření mohly být podpořeny tyto činnosti: obnova produkčního potenciálu lesů poškozených přírodními pohromami a požáry (abiotickými činiteli) ako aj realizácia vhodných preventívnych opatrení – obnova lesných porastov, ochrana, ošetrovanie a výchova lesov; realizácia projektov ozdravných opatrení v lesoch poškozených imisiami; obnova lesných porastov, ochrana, ošetrovanie a výchova lesov poškozených biotickými škodcami a v horských oblastiach s cieľom zvýšiť ich biologickú diverzitu a znížiť riziko pôdnej erózie; v tých oblastiach, kde náklady prevyšujú príjmy z hospodárskej činnosti, alebo kde si to vyžaduje verejný záujem; výstavba/dokončenie, rekonštrukcia a prestavba lesných ciest.

Příjemcem podpory mohli být soukromí vlastníci lesů a/nebo jejich sdružení, uživatelé lesů a/nebo jejich sdružení, obce a/nebo jejich sdružení, vlastníci a/nebo uživatelé církevních lesů a státní organizace lesního hospodářství.

V ČR se jednalo o podopatření **1.3.1 – Obnova lesního potenciálu poškozeného přírodními kalamitami a požárem a zavádění příslušných ochranných preventivních opatření**, v rámci něhož mohly být podpořeny tyto činnosti: ochranná opatření pro zamezení resp. zmírnění škod způsobených kalamitami v lesích, mimořádná opatření při kalamitách způsobených biotickými i abiotickými činiteli, tj. zejména hmyzími škůdci (např. pilatky, kůrovci, obaleči, pídalky apod.), dřevokaznými houbami (sypavka apod.), klimatickými faktory a dalšími faktory (nelze uplatnit na běžnou ochranu a prevenci) při velkoplošných aplikacích; rekonstrukce poškozených lesních porostů; obnova lesa po kalamitních těžbách; provádění preventivních protipovodňových opatření na drobných vodních tocích a v jejich povodích a protierozní opatření; odstraňování škod způsobených povodněmi na drobných vodních tocích a v jejich povodích, likvidace erozních rýh, nátrží a strží. Příjemcem podpory mohl být vlastník lesa nebo nájemce lesa (právnícké osoby a soukromé fyzické osoby podnikající i nepodnikající), vlastník veřejných lesů, sdružení s právní subjektivitou vlastníků nebo nájemců lesů.

V ČR bylo možno u neziskových investic podle pravidel uhradit žadateli až 100 % uznatelných nákladů, kdežto ve SR byla vždy vyžadována spoluúčast příjemce podpory, byť pouze ve výši 5 %. V rámci tohoto podopatření mohly podporu čerpat i státní subjekty.

Dalším podopatřením v této kategorii bylo **1.3.4 – Zalesňování zemědělsky nevyužívaných půd**, v rámci tohoto podopatření mohlo být podpořeno zalesnění zemědělsky nevyužívaných zemědělských půd a péče o mladé lesní kultury do zajištění lesního porostu. Příjemcem podpory mohl dle pravidel být vlastník pozemku (včetně obce a subjektů založených s účastí obce), pokud pozemky nejsou ve vlastnictví státu nebo kraje a dále sdružení s právní subjektivitou vlastníků nebo nájemců pozemků. Výše podpory byla stanovena sazbou na hektar. Podobně jako u předchozího titulu byly náklady (na technickou jednotku) hrazeny plně 100 %, přičemž podíl státního rozpočtu byl 25 %. Podpora na jeden projekt byla stanovena v rozmezí 600 až 300tis.€, což byla i celková max. podpora pro jednoho příjemce za celé programové období.

Porovnání finančních podpor

Ve zkoumaných programových dokumentech byl vždy uveden finanční plán podpor pro jednotlivá opatření. Jedná se o plánované alokace finančních prostředků, přičemž reálné vyplacení žádostí se řídí pravidlem $n+2$ („automatic decommitment“), tedy potřebou proplatit uznané žádosti nejpozději do 2 let následujících od jejich podání, zde tedy maximálně do konce roku 2008 (Article 31.2 of Regulation 1260/1999: The Commission shall automatically decommit any part of a commitment which has not been settled by the payment on account or for which it has not received an acceptable payment application, as defined in Article 32(3), by the end of the second year following the year of commitment). Pro porovnání jsou finanční alokace uvedeny v eurech (běžné ceny roku 2004), přestože kurzy národních měn se v následujících letech výrazně měnily. Alokované finanční prostředky na jednotlivé roky jsou zobrazeny v tabulce 17.

Stát	Rok	Celkové náklady (mil €)	Veřejné zdroje celkem (mil €)	EAGGF (mil €)	národní zdroje (mil €)	Vlastní (soukromé zdroje) (mil €)	rozloha lesů (mil ha)	Celkové náklady na ha (€)	Veřejná podpora na ha (€)	Podpora z EAGGF na ha (€)
SR	2004	4,24	3,08	2,33	0,74	1,17	1,931	2,199	1,594	1,209
	2005	5,75	4,16	3,15	1,01	1,59	1,932	2,977	2,153	1,633
	2006	7,30	5,27	4,00	1,27	2,03	1,932	3,777	2,728	2,068
	Celkem	17,29	12,51	9,48	3,02	4,79				
ČR	2004	4,77	2,88	2,11	0,77	1,88	2,646	1,803	1,089	0,798
	2005	6,68	4,13	3,02	1,11	2,55	2,647	2,523	1,560	1,141
	2006	8,67	5,36	3,92	1,44	3,31	2,649	3,273	2,023	1,480
	Celkem	20,12	12,37	9,06	3,31	7,74				

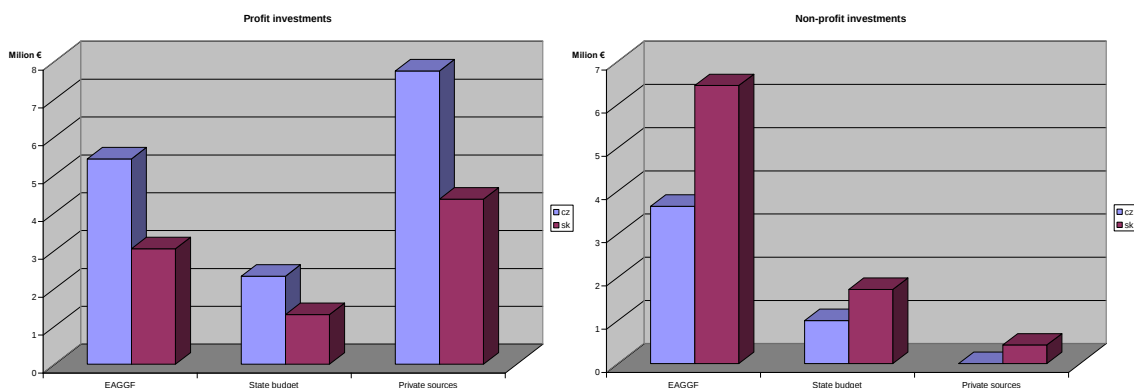
Tabulka 17: Alokované prostředky na opatření pro lesní hospodářství

Ve velké většině případů je podpora z veřejných zdrojů vázána na spolupodílení se žadatele na celkových nákladech. Celkové náklady projektů jsou tak součtem vlastních nákladů žadatele a podpor z veřejných zdrojů. Dále platí, že podpora z evropských fondů (zde EAGGF) je vázána na alespoň minimální spolufinancování z národních zdrojů. Z tabulky 17 je velmi dobře vidět, jaký význam hraje vlastní finanční spoluúčast žadatele, která byla ve většině případů nezbytná pro poskytnutí podpory z veřejných prostředků. Pokud porovnáme celkové alokované prostředky, je výše v ČR o 3 mil € vyšší než ve SR, což odpovídá právě cca 3 mil €, o které jsou v ČR vyšší vlastní prostředky žadatele. Po přepočtu celkové alokace na jeden hektar lesní půdy je však výše podpory o 12 % vyšší na SR (SR: 8,6 €/ha, ČR: 7,6 €/ha). Celková veřejná podpora je v obou státech v absolutních částkách srovnatelná, po přepočtu na hektar lesní půdy se však výrazně zvyšuje podpora na SR – je o 25 % vyšší než v ČR (SR: 6,2 €/ha, ČR: 4,7 €/ha). Jedná se sice pouze o údaje orientační, neboť na hektary je ve skutečnosti možno přepočítat pouze finanční prostředky alokované na některá podopatření (ochranná opatření), nicméně pro porovnání toho, jaké celkové prostředky byly v jednotlivých státech na lesnická opatření alokovány, je to údaj zajímavý. Z tabulky 17 je také patrné, že už při plánování alokace byla logicky postupně navyšována suma finančních prostředků, kdy pro rok 2004 bylo alokováno cca 24 %, pro rok 2005 cca 33 % a pro rok 2006 cca 43 % z prostředků na celé programové období, kdy odchylky u obou zemí byly jen nepatrné (kolem 1 %). Alokaci finančních prostředků podle jednotlivých podopatření objasňuje tabulka 18. Jak bylo uvedeno výše, je možno i česká podopatření zjednodušeně pro potřeby srovnání rozdělit do dvou skupin na investice přinášející zisk a investice neziskové.

	podopatření (€ 2004 - 2006)	Veřejné zdroje	Z toho příspěvek:		Soukromé zdroje	Celkem
			EU	stát		
ČR	1.3.1.	3 325 470	2 660 376	665 094	-	3 325 470
	1.3.4.	1 306 980	980 235	326 745	-	1 306 980
	Neziskové inv. celkem	4 632 450	3 640 611	991 839	-	4 632 450
	1.3.2.	7 682 803	5 377 962	2 304 841	7 682 803	15 365 606
	1.3.3.	59 559	41 691	17 868	59 559	119 118
	Ziskové inv. celkem	7 742 362	5 419 653	2 322 709	7 742 362	15 484 724
SR	Neziskové 2.1.2	8 150 834	6 434 868	1 715 966	428 991	8 579 825
	Ziskové 2.1.1	4 356 135	3 049 295	1 306 840	4 356 136	8 712 271

Tabulka 18: Alokované prostředky na jednotlivá podopatření

Nejzásadnější rozdíl je v preferencích vztahujících se k využití podpory typu ziskové či neziskové investice. Zde je zcela zřejmé výraznější zaměření slovenského programu na neziskové (65 % z veřejné podpory) a naopak českého na ziskové investice (63 %). Tato situace je do jisté míry ovlivněna také vlastnickou strukturou lesů. Zatímco v ČR je 60 % lesů ve vlastnictví státu, na SR je více než 50% lesů v soukromém vlastnictví. Graf 5 zobrazuje vzájemné porovnání finančních prostředků alokovaných pro jednotlivé zdroje zvlášť pro investice ziskové a neziskové.

Graf 5: Alokace finančních prostředků na investice ziskové a neziskové

U ziskových investic byl v obou státech největší podíl z předpokládaných alokovaných prostředků alokován na vlastní (indikativní) zdroje žadatele, u neziskových investic byl naopak předpokládán podíl vlastních prostředků žadatele jen malý, v ČR dokonce nulový, neboť neziskové investice mohly být až ze 100 % hrazeny z veřejných prostředků.

Alokované prostředky jsou však jen plánem a maximální hranicí podpory. Reálná situace je zobrazena v tabulce 19.

	(Pod)opatření	Alokace veřejné podpory	Požadováno / alokace	Schváleno / alokace
ČR	1.3.2.	7 682 803	107,65%	86,95%
	1.3.3.	59 558	0,00%	0,00%
	ziskové invest. Σ	7 742 361	106,82%	86,29%
	1.3.1.	3 325 470	131,61%	91,31%
	1.3.4.	1 306 980	20,69%	18,48%
	neziskové invest. Σ	4 632 451	100,32%	70,76%
	1.3.	12 374 812	104,38%	80,47%
SR	2.1.1.	4 356 135	125,82%	91,03%
	2.1.2.	8 150 834	238,45%	99,89%
	2.1.	12 506 969	199,22%	96,80%

Tabulka 19: Alokace versus realita

Pozn: výše schválených prostředků byla vyhodnocována vždy jen v národních měnách, pro porovnání byl proveden přepočít na EUR (v ČR podle kurzu 28,616 CZK/EUR použitý při Interim evaluaci programu, na SR kurz 38 SKK/EUR)

Z tabulky 19 je zřejmé, že v obou státech byla požadovaná výše finančních prostředků vyšší než alokace veřejných prostředků, avšak v ČR pouze mírně, kdežto na SR téměř dvojnásobně. Společným prvkem je, že na neziskové investice bylo vždy požadováno výrazně více, než kolik prostředků bylo alokováno (především v SR je převis poptávky velmi výrazný). Započítáme-li však v ČR mezi neziskové investice i zalesňování zemědělsky nevyužívaných půd, kde bylo požadováno pouze 20 % alokovaných prostředků, pak se požadavek a alokace vyrovnají. Poměrně vhodně byla stanovena alokace pro investice ziskové s výjimkou podpory sdružování v ČR, která zůstala zcela nevyužita.

Při porovnání stavu mezi ČR a SR týkajícího se skutečně vyplacených prostředků žadatelům o podporu se jako poměrně významným problémem limitujícím toto porovnání jeví změna kurzu národních měn vůči euru ve sledovaném období. V ČR posílil kurz koruny vůči euru mezi lety 2004-2008 o cca 22 %, kdy nejvyšší nárůst byl mezi lety 2006-2008 (o 12 %). Ve SR byla situace podobná s tím rozdílem, že od 1.1.2008 vstoupila SR do Eurozóny a pro přepočít kurzu mezi SKK a Euro byla (zákonem č. 659/2007 Sb., O zavedení meny euro) stanovena hodnota 30,126 SKK/Euro. Protože se ve výše uvedené tabulce 19 jedná o reálně proplacené prostředky žadatelům, není možno použít stálý kurz koruny/Euro tak, jak byl použit při srovnání alokovaných prostředků. Pokud by se použil kurz použitý při plánování alokace finančních prostředků, byly by údaje velmi zkresleny, neboť proplácení bylo prováděno v národních měnách, ne v eurech a navíc všechny žádosti byly propláceny ex post, tedy až po provedení prací, tzn., že projekt realizovaný např. v roce 2006 mohl být (s dodržením pravidla n+2) skutečně proplacen až v roce 2007 či 2008. Stejně tak pro porovnání situace v ČR a SR není možno použít průměrné roční směnné kurzy, neboť v rámci operačních programů vždy probíhal proces certifikace a v jeho rámci se skupinám projektů přiřazoval kurz EUR podle měsíce, kdy byl projekt zaúčtován na ministerstvu financí. Zde je potřeba vzít v úvahu skutečnost, že proces certifikace proplacených prostředků žadatelům, na základě kterého teprve docházelo k převedení prostředků z EAGGF na národní státy, probíhal až jako následný krok po proplacení podpory žadatelům z národních zdrojů. Toto zdržení mohlo mít v některých letech sledovaného období za následek, že celkové proplacené prostředky žadatelům v národních měnách neodpovídaly prostředkům v tom daném roce certifikovaným. V ČR tato situace nastala v letech 2007 a 2008, kdy část prostředků reálně

proplacených v jednotlivých letech byla certifikována až v roce následujícím. Při použití uvedených měsíčních kurzů je možno provést i porovnání mezi státy a stanovit skutečné množství certifikovaných finančních prostředků z veřejných zdrojů. Podrobnosti ukazují tabulka 20.

Stát	podopatření	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Celkem	Podíl z plánované alokace
ČR	1.3.1.	0	58 203	835 422	778 640	1 312 408	61 959	3 046 631	91,62%
	1.3.2.	0	554 871	1 445 609	3 348 854	1 337 935	204 246	6 891 515	89,70%
	1.3.3.	0	0	0	0	0	0	0	0,00%
	1.3.4.	0	5 299	122 983	45 674	26 304	4 319	204 580	15,65%
	Celkem	0	618 373	2 404 014	4 173 169	2 676 647	270 524	10 142 726	81,96%
	Podíl z celkových certifikovaných prostředků	0,00%	6,10%	23,70%	41,14%	26,39%	2,67%	100,00%	
SR	2.1.1.	0	762413	4266987	2264437	723812	0	8017649	95,42%
	2.1.2.	0	261540	3036335	3504376	1753064	0	8555315	99,71%
	Celkem	0	1023954	7303322	5768813	2476875	0	16572964	97,59%
	Podíl z celkových certifikovaných prostředků	0,00%	6,18%	44,07%	34,81%	14,95%	0,00%	100,00%	

Tabulka 20: Certifikované finanční prostředky v €

Žádosti

Zájem o jednotlivá podopatření je možno vysledovat podle počtu podaných žádostí. Podrobnosti pro jednotlivá podopatření jsou zobrazeny v tabulce 21.

	pod- opatření	Počet registrova- ných žádostí	Plánovaný počet podpořených projektů	Počet schválených žádostí	Podíl z plánované- ho počtu	Podíl z podaných žádostí	Požadova- ná suma na žádost	Schválená suma na jednu žádost
ČR	1.3.1	58	100	43	43,00%	74,14%	75 460	70 615
	1.3.2	133	200	109	54,50%	81,95%	62 183	61 289
	1.3.3	0	10	0	0,00%	-	-	-
	1.3.4	24	-	19	-	79,17%	11 268	12 713
	Celkem	215	-	171	-	79,53%	60 081	58 237
SR	2.1.1	56	x	44	x	78,57%	97 869	90 125
	2.1.2	180	x	96	x	53,33%	107 976	84 808
	Celkem	236	x	140	x	59,32%	105 577	86 479

Tabulka 21: Schválené žádosti

Z tohoto přehledu je zřejmé, že v ČR byl největší zájem o podporu projektů v rámci podopatření Investice do lesů, ve SR výrazně převažovaly žádosti v rámci podopatření Veřejně-prospěšné investice. Celkově bylo na SR podáno cca o 10 % žádostí více než ČR. Z tabulky je také zřejmé, že v ČR nikdo neprojevil zájem o podporu sdružování (1.3.3.). Výše uvedená tabulka 21 také ukazuje skutečné množství schválených žádostí (podpořených realizovaných projektů). Z tohoto pohledu vypadá situace v ČR výrazně lépe, neboť v průměru bylo schváleno téměř 80 % podaných žádostí oproti cca 59 % na SR. V ČR byla také úspěšnost žádostí mezi podopatřeními poměrně vyrovnaná, na SR byly výrazně úspěšnější žadatelé v rámci podopatření týkající se ziskových investic. Nicméně ani poměrně velká úspěšnost žadatelů v ČR nenaplnila očekávání stanovená při tvorbě operačního programu, kdy předpokládaný počet podpořených projektů byl oproti realitě téměř dvojnásobný. Ve slovenském operačním programu nebyly cílové hodnoty (např. Počet podpořených projektů) stanoven. V průměru bylo na jednu žádost v ČR požadováno cca 60 tis. €, na SR 105 tis. €. Při zohlednění skutečně schválených žádostí je rozdíl menší, jedna žádost byly v průměru podpořena částkou 58 tis € v ČR resp. 86 tis € v SR. Při plánování alokací byl v ČR stanoven limit celkových dotačních prostředků připadajících na jednoho žadatele za programové období. Tato skutečnost byla velmi významná především u neziskových investic, kde podporu mohly obdržet i státní subjekty. Jednalo se sice o poměrně vysokou částku, vezmeme-li však v úvahu, že nejvýznamnější státní subjekt (Lesy ČR, s.p.) obhospodařuje více než polovinu českých lesů, bylo toto omezení velmi signifikantní a výrazně omezilo počet podaných žádostí uvedeným státním podnikem, a tudíž i celkový počet podaných žádostí.

Dalším důvodem, proč bylo v ČR podáno menší množství žádostí, je také skutečnost, že lesní hospodářství nebylo, na úkor podpory zemědělství, podporováno v rámci předvstupního programu SAPARD. Na rozdíl od slovenských lesníků tak jejich čeští kolegové neměli možnost se seznámit a připravit na způsob administrace evropských podpor.

Podpora sdružování vlastníků lesů byla v rámci operačních programů poskytována pouze v ČR. Nicméně prakticky se projevil nulový zájem o toto podopatření. Pro tuto skutečnost existovaly dva hlavní důvody. Prvním bylo vlastní zaměření podpory na sdružení s právní subjektivitou, které dosud neobdrželo podporu na založení sdružení a k datu podání žádosti sdružuje nejméně 10 vlastníků lesa a minimální výměra sdružovaných lesních majetků je 150 ha. Nečekanou překážkou se zde neukázal limit 10 spoluvlastníků či velikost majetku, ale požadavek na právní subjektivitu takového sdružení (Jarský 2007). Jak se ukázalo, naprostá většina sdružení vlastníků lesů v ČR měla formu sdružení bez právní subjektivity a nesplňovala tedy základní pravidlo pro možnost podání žádosti. Druhým důvodem byla skutečnost, že v ČR byla podpora sdružování vlastníků lesů tradičně prováděna z národních zdrojů, kde tato podpora byla sdruženími pravidelně využívána.

Výstupy a dopady

Zásadním rozhodnutím na národních úrovních, které mělo za následek výše popsané výsledky, bylo to, jaké principy byly uplatňovány při realizaci podpory z evropských fondů. V ČR se jeví jako preferované principy: striktní přidržování se obsahu nařízení EU, opatrnost, odpovědnost žadatele, efektivnost, nenarušovat tržní prostředí. Uplatnění těchto principů byl hlavní důvod, proč byla v ČR výrazná orientace na ziskové investice, tedy např. proč některá opatření, která mohla být potenciálně zařazena mezi investice neziskové (a tedy podpořena větším podílem), byla zařazena mezi investice ziskové. Zařazením mezi ziskové se výrazně zvyšuje zodpovědnost žadatele, protože se musí podílet na spolufinancování minimálně 50 %; zařazení do této skupiny bylo často také z důvodu předběžné opatrnosti, neboť se tím výrazně

snižovalo riziko, že by při kontrole z EU byly některé skutečnosti vyhodnoceny jako nevhodné k podpoře v rámci neziskových investic (s následným rizikem vrácení finančních prostředků). Princip efektivnosti byl uplatňován v tom smyslu, aby byl podpořen co největší počet žadatelů (ne maximálně podpořit např. prvních několik v řadě). Princip nenarušovat tržní prostředí se, vedle skutečnosti, že nebylo využito podopatření 3 evropského Nařízení, projevoval také při rozhodnutí nepodporovat nákup technologií, které by byly dále využívány podnikatelskými subjekty v rámci služeb pro jiné vlastníky lesa.

Na SR bylo základním principem maximální využití disponibilních prostředků, s co nejnižším zatížením žadatele, což se promítlo do výrazné preference neziskových investic, kam byly zařazeny i aktivity, které v ČR byly typicky ziskovými.

Názorná ukázka aplikace uvedených principů je představena na porovnání využití ziskových podopatření u jednotlivých států:

Jak je uvedeno výše v popisu jednotlivých činností, které bylo možno podpořit, je u klasických ziskových investic možno provést (po určitém zjednodušení a seskupení vybraných položek) porovnání i podle konkrétního zaměření jednotlivých podpořených projektů. Tabulka 22 zobrazuje podíly jednotlivých typů ziskových investic z celkového počtu podpořených projektů v jednotlivých státech.

Typ investice	ČR	SR
Nákup strojů a zařízení	64,22%	90,27%
Výstavba a rekonstrukce lesních cest	22,94%	3,54%
Investice od lesních školek a manipulačních skladů	-	6,19%
Úprava vodního režimu	11,93%	-
Podpora rekreace	0,92%	-

Tabulka 22: Podíly jednotlivých podpořených projektů u ziskových investic

Tabulka ukazuje, že na SR byla naprostá většina projektů zaměřena na nákup strojů a zařízení (více než 90 % projektů), v ČR tvoří tento podíl cca 2/3 všech projektů. Je však třeba zdůraznit, že některé typy cest (realizované např. jako protipožární) byly na SR zařazeny mezi neziskové investice, stejně jako podpora úpravy vodního režimu. Z tohoto pohledu je pro porovnání relevantní především kategorie Nákup strojů a zařízení, podrobnosti týkající se jednotlivých typů strojů a zařízení jsou zobrazeny v tabulce 23.

Účel strojů a zařízení	ČR	SR
Přiblížování dřeva	47,14%	16,67%
Odvoz dřeva	10,00%	30,39%
Těžba dřeva	18,57%	12,75%
Ostatní	24,29%	40,20%

Tabulka 23: Nákup strojů a zařízení - podíly jednotlivých typů strojů

Pomineme-li položku ostatní (kam byly umístěny neporovnatelné typy strojů a zařízení, v SR např. terénní automobily či výpočetní technika), pak zajímavým zjištěním je, že zatímco v ČR byla většina podpořených nákupů strojů zaměřena do oblasti přiblížování dřeva (především nákupu různých typů traktorů), tak ve SR byla většina projektů zaměřena až na následnou

činnost – odvoz dřeva. Hlavním důvodem pro tuto skutečnost je, že v ČR nemohly být podpořeny projekty, kde by pořízené stroje mohly sloužit v rámci služeb pro jiné vlastníky lesa, naopak na SR toto omezení do pravidel pro poskytování podpor zahrnuto nebylo.

Anketní šetření mezi žadateli o podporu z OP

Návratnost rozeslaných dotazníků byla 43 % v ČR a 55 % v SR, tedy v obou případech poměrně vysoká a srovnatelná. Jednou ze zkoumaných otázek byla, zda žadatelé vypracovávali žádosti samostatně či za pomoci druhé osoby. V ČR byl podíl žadatelů, kteří vypracovali žádosti alespoň částečně samostatně téměř 70 %, v SR dokonce 73 % (33 % zcela samostatně), přičemž pouze 30 resp. 27 % žádostí bylo pro žadatele vypracováno jiným subjektem - nejčastěji jako placená zakázka. To je poměrně překvapivé zjištění, vezmeme-li v úvahu, že největší problém, se kterým se žadatelé setkali, byla administrativní náročnost celé procesu. V ČR se k problematice administrativní náročnosti mohli respondenti vyjádřit na číselné škále od 1 (nejmenší) až 5 (největší administrativní náročnost), přičemž průměrná známka byla 4,1! Nejmenší problémy s vypracováním žádosti uváděli obecní vlastníci lesů a dále žadatelé o podporu z podopatření I.3.1. Jako nejsložitější byly hodnoceny žádosti o zalesňování. V SR byla použita škála od 1 do 7 ovšem s opačným významem (1 – nejproblematictější, 7 – nejméně problematický), kdy výsledným průměrem byla hodnota 2,1. Z porovnání je zřejmé, že administrativní náročnost byla velmi vysoká v obou státech bez rozdílu. Z tohoto pohledu je zajímavá právě výše uveden skutečnost, že jen necelá třetina respondentů využila pro vypracování žádostí externí dodavatelskou firmu. Vedle administrativní náročnosti se respondenti setkali ještě s dalšími problematickými oblastmi. V tabulce 24 jsou uvedeny náměty, jak by respondenti chtěli některé problematické situace řešit.

Zvýšení efektivity (prostřednictvím):
Zjednodušení administrativního procesu
Zvýšení efektivity kontrol
Zkrácení doby vyplácení
Více pracovníků s lesnickým vzděláním na příslušných úřadech
Uvádět seznam firem, které vypracovávají projekty a reference o jejich činnosti
Možnost žádat o podporu před ukončením realizace projektu

Tabulka 24: Jak zlepšit proces poskytování podpor

Zefektivnit celý proces související s žádostmi nelze, podle respondentů, realizovat bez zjednodušení celého administrativního procesu, který byl pro žadatele významným limitujícím faktorem. Uvedené připomínky žadatelů byly, do jisté míry, využity při tvorbě následného programového dokumentu pro oblast rozvoj venkova, tj. v Programu rozvoje venkova na období 2007-2013.

5.1.3 Závěry – What is behind?

Okolnosti, které měly podstatný vliv na realizaci lesnických opatření a implementaci evropských Nařízení na národních úrovních, jsou (na základě výše provedené analýzy) tyto:

[1] Omezené prostředky pro sektor LH na úkor podpory zemědělství

První z úrovní je význam postavení sektoru lesního hospodářství ve státě. V ČR i SR je sektor LH zařazen pod oblast zemědělství a je také reálně spravován Ministerstvem zemědělství příslušného státu. V rámci těchto ministerstev je LH pouze jednou z mnoha sekcí, a přestože v obou státech zaujímají lesy podstatnou část rozlohy země, není tento sektor z politického hlediska významný, především ve srovnání se zemědělstvím, kde existují podstatně silnější zájmové skupiny. Pro naši analýzu je toto důvodem, proč byla pro opatření Lesní hospodářství alokována poměrně malá část plánovaného rozpočtu zkoumaných Operačních programů. Konkrétně podíl lesnických podopatření z celé sumy alokované pro zkoumané operační programy by 4,94 % v ČR a 4,89 % v SR, jedná se tedy o zcela totožnou situaci. Jednalo se o čistě politické rozhodnutí na národních úrovních, které výrazně preferovalo rozvoj zemědělství před ostatními sektory. Do této oblasti patří v ČR také skutečnost, že lesní hospodářství nebylo, na úkor podpory zemědělství, podporováno v rámci předvstupního programu SAPARD, přestože v původním návrhu tato možnost existovala.

[2] Omezení vyplývající z národní legislativy a národních podpor

Další úroveň byla právní situace v daném státě. Podpora z evropských fondů je vždy poskytována na základě „principu dobrovolnosti“. Myslí se tím, že podpořit je možno pouze to, co v daném státě není povinností ze zákona, zde např. ze Zákona o lesích. Podle evropského nařízení je například možno podporovat vypracování lesních hospodářských plánů, v ČR je však vypracování LHP povinností ze zákona a tudíž nemůže být z evropských fondů podpořeno. Podobná je také situace u melioračních aktivit. Dalším obecným principem je možnost podpořit jednu aktivitu pouze z jednoho zdroje. V ČR mají dlouhou tradici národní podpory pěstebních opatření, jejichž přidělování je v kompetenci krajských úřadů. A protože navíc z politického hlediska bylo nevhodné tyto kompetence krajům odnímat, nebyla podpora pěstebních opatření zařazena mezi podpory z EAGGF, ale ponechána na národní úrovni.

[3] Kompetence při výběru podporovaných činností

Třetí úroveň bylo rozhodnutí o výběru vhodných podporovaných opatření. Rozhodování o zaměření podpor bylo na národních úrovních prováděno formálně principem bottom-up, kdy příslušnými úředníky lesnické sekce ministerstva zemědělství byli osloveni všechny významné subjekty působící v lesním hospodářství s výzvou k podávání návrhů na priority, které by měly být podle jejich názoru podporovány z evropských fondů. Z těchto priorit vzešel první návrh (tzv. nultá varianta), který byl dále upravován už zcela v rámci kompetence úředníků ministerstva.

[4] Konfrontace s Nařízením komise 1257/1999

Podporovat lesní hospodářství je podle 1257/1999 možno prostřednictvím 6 podopatření.

V ČR byla zvolena 4 z nich. Opatření 3. (investice ke zlepšení a racionalizaci sklizně...) nebylo využito z principiálních důvodů, neboť bylo úředníky MZe, a také částí odborné veřejnosti, chápáno jako podpora pouze vybraných soukromých vlastníků a tudíž odporující konkurenčnímu prostředí. Opatření 4. (Rozvoj nových odbytíšť...) nebylo využito, protože úředníkům MZe nebyl zcela jasný význam tohoto bodu. Podobný názor, jako na opatření 3. byl v ČR na opatření 5. (Podpora sdružování), které však nakonec bylo zařazeno na

doporučení Komise proto, aby se zvýšilo povědomí o potřebě a významu sdružování vlastníků.

[5] Principy uplatňované při vyjednávání a výběru formy podpory

Zásadním rozhodnutím na národních úrovních bylo, jaké principy budou uplatňovány při realizaci podpory z evropských fondů. Jedná se o politické rozhodnutí, které je však velmi ovlivněno osobními charakterovými vlastnostmi zodpovědných úředníků MZe. V ČR byly jako základní principy uplatňovány tyto: opatrnost, odpovědnost žadatele, efektivnost, nenarušovat tržní prostředí. Uplatnění těchto principů byl důvod, proč některá opatření, která mohla být potenciálně zařazena mezi nezisková, byla zařazena mezi investice ziskové: zařazením mezi ziskové se výrazně zvyšuje zodpovědnost žadatele, protože se musí podílet na spolufinancování minimálně 50 %; zařazení do této skupiny bylo často také z důvodu předběžné opatrnosti, neboť se tím výrazně snižovalo riziko, že by při kontrole z EU byly některé skutečnosti vyhodnoceny jako nevhodné k podpoře v rámci neziskových investic (s následným rizikem vrácení finančních prostředků). Princip efektivnosti byl uplatňován v tom smyslu, aby byl podpořen co největší počet žadatelů (ne maximálně podpořit např. prvních několik v řadě). Princip nenarušovat tržní prostředí se vedle skutečnosti popsané v bodě 4 projevoval také při rozhodnutí nepodporovat nákup technologií, které by byly dále využívány podnikatelskými subjekty v rámci služeb pro jiné vlastníky lesa.

[6] Mezinárodní spolupráce

Skutečnost, že oba státy mohly poprvé čerpat prostředky z evropských fondů jako řádní členové EU, vybízí ke vzájemné kooperaci v této oblasti. Přestože byla prováděna vzájemná pravidelná výměna informací mezi zodpovědnými úředníky buď přímo nebo v rámci seminářů bilaterálních či v rámci Visegradské skupiny, nepřerostla tato vzájemná informovanost byt' jen do omezeného společného postupu při vyjednávání s orgány EU. Každý ze států se striktně držel svých preferencí.

Shrnutí je zobrazeno v tabulce 25.

Bod	Situace ČR/SR
[1]	Podobná
[2]	Podobná
[3]	Stejná
[4]	Rozdílná
[5]	Rozdílná
[6]	Stejná

Tabulka 25: Porovnání situace ČR/SR

Z uvedeného přehledu je patrné, že přestože ve většině bodů je situace v obou státech podobná či stejná, existují dva body, díky nimž bylo Nařízení 1257/1999 implementováno rozdílně a tedy s různými dopady na vlastníky a uživatele lesů.

HIGHLIGHTS

- Přestože národní pravidla v členských státech jsou založena na stejném Nařízení, jsou reálné operační programy aplikovány v některých opatřeních rozdílně; v rámci stejných (pod)opatření jsou podporovány rozdílné aktivity. Tato skutečnost je zásadní pro uplatňování diferencovaného přístupu rozvoje venkova podle národních specifík konkrétního státu.
 - Větší část podpor ve SR byla zaměřena na neziskové investice, v ČR na investice ziskové, což by mohlo znamenat, že podpora v ČR byla zaměřena na podporu konkurenceschopnosti lesnického sektoru, zatímco na SR na ochranná opatření a ochranu a zlepšení životního prostředí. Nicméně tento předpoklad není zcela správný, vychází pouze z toho, že podle Nařízení jsou ziskové investice považovány za podporu konkurenceschopnosti a neziskové jako aktivity zaměřené na ochranu životního prostředí. Rozhodnutí o využití konkrétní formy podpory na národní úrovni však reálně vycházelo ze zcela jiných principů, než rozdělení na podpory konkurenceschopnosti či životního prostředí, zásadní bylo vždy hodnocení finančního podílu žadatele, ne konkrétní aktivity.
 - Celkový počet podaných žádostí o podporu nebyl velký, což bylo (mimo jiné) způsobeno velkou administrativní náročností procesu podávání žádostí v obou státech.
 - Myšlenky a struktura podpor z EAGGF reflektuje národní priority. Existují rozdíly, kterých sice není mnoho, jsou však natolik signifikantní, že neumožňují přijmout tvrzení o podobném využívání podpor z evropských fondů. Tyto skutečnosti je možno shrnout do následujících 3 bodů:
 - významnou roli zde sehrálo uplatňování jiných principů při volbě podporovaných opatření či forem podpory v rámci opatření.
 - přes formální otevřenost, byl celý proces v rukou velmi omezeného počtu zodpovědných úředníků jak na národní, tak evropské úrovni.
 - přes vzájemnou výměnu informací mezi ČR a SR nebylo při vyjednávání o lesnických opatřeních s kompetentními orgány EU využito společného postupu těchto dvou nebo dalších nových členských států EU, což by jistě přineslo efekt v rozšíření možností využívání podpor.
-

5.2 Programové období 2007-2013

Evropská unie disponuje stovkami hospodářských politik. Z hlediska problematiky fondů EU jsou v současnosti stěžejní následující hospodářské politiky EU: Regionální politika, Společná zemědělská politika, Společná rybářská politika.

Regionální politika EU

Hlavním principem regionální politiky EU je především zvýšení podílu ekonomických aktivit ve znevýhodněných regionech. Za znevýhodněné regiony lze považovat ty regiony, jejichž HDP je za poslední tříleté období nižší než 75 % průměru EU. Výdaje regionální politiky EU jsou alokovány do dvou strukturálních fondů (peníze mohou být utraceny v kterémkoliv regionu, jenž splní daná kritéria) - **Evropský fond regionálního rozvoje** (European Regional Development Fund, ERDF), který je zaměřen např. na vytváření nových pracovních míst, lokální rozvojové projekty; **Evropský sociální fond** (European Social Fund, ESF), který je zaměřen např. na podporu zaměstnanosti a systému vzdělávání. V roce 2006 došlo k reformě regionální politiky EU (*Cohesion policy in Support of Growth and Jobs: Community Strategic Guidelines, 2007 – 2013*). Tato reforma se týkala především finančního rámce prostředků, kterými budou fondy v rámci regionální politiky disponovat v rozpočtovém období 2007 – 2013. Průměrná částka, kterou fondy v letech 2007 – 2013 disponují, činí 44 mld. Eur ročně.

Společná zemědělská politika

Společná zemědělská politika (SZP) představuje sadu politik zaměřených na zvyšování zemědělských příjmů v EU (Baldwin a Wyplosz 2008). Zemědělské a lesnické plochy pokrývají převážnou část území EU a principem společné zemědělské politiky je navzájem sloučit zájmy tak, aby si vzájemně neodporovaly (zemědělství vs. zájmy ochrany přírody). Dalším úkolem společné zemědělské politiky je rozvoj venkova, ochrana vod a biologické rozmanitosti. Hlavním finančním nástrojem společné zemědělské politiky byl do roku 2007 Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund, EAGGF), který se zaměřoval např. na intervence ve vnitřním trhu EU a náhrady při vývozu do třetích zemí. Po více než 40 let fungování tohoto fondu byl nahrazen v roce 2007 následujícími finančními nástroji pro období 2007 – 2013: **Evropský zemědělský záruční fond** (European Agricultural Guarantee Fund, EAGF), který financuje přímé platby zemědělcům a opatření k regulaci zemědělských trhů; **Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova** (European Agricultural Fund for Rural Development, EAFRD), který je zaměřen na zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství, lesnictví, životního prostředí a kvality života ve venkovských oblastech (Tomšík 2009).

Společná rybářská politika

Cílem společné rybářské politiky je zajištění trvale udržitelného rozvoje evropského rybolovu a akvakultury (Vilamová 2005). K zajištění této politiky sloužil do roku 2007 tzv. Finanční nástroj na podporu rybolovu (The Financial Instrument for Fisheries Guidance – FIFG). Pro období 2007 – 2013 byl zřízen nový finanční nástroj **Evropský rybářský fond** (European Fisheries Fund, EFF), který je zaměřen na rozvoj chovu ryb, ochranu přímořských oblastí a výrobu a obchod s rybími výrobky. Na rozdíl od fondu, který zajišťoval společnou rybářskou politiku EU do roku 2007, nemá tento fond strukturální charakter.

Politika soudržnosti

Zvláštní postavení má **Kohezní fond** (Cohesion Fund, Fond soudržnosti, CF), který se potenciálně může prolínat všemi zmíněnými politikami (především regionální). Kohezní fond není strukturálním fondem, neboť jsou z něj financovány individuální projekty, např. z oblasti dopravy nebo životního prostředí.

Z tohoto přehledu je zřejmé, že lesní hospodářství, jako součást venkovského prostoru, i po roce 2007 spadá pod společnou zemědělskou politiku, realizovanou již ovšem nově vytvořeným fondem zaměřeným samostatně na problematiku rozvoje venkova. Zda díky tomu došlo ke změně struktury financování lesnického sektoru je obsahem této kapitoly. Z důvodu toho, že programové období stále probíhá, je kapitola zaměřena především na věcnou a procesní stránku, ne stránku finanční (z pohledu skutečně proplacených prostředků). Tak jako bylo v předchozí kapitole provedeno porovnání mezi Českou republikou a Slovenskem, je i v této kapitole analýza provedena pomocí mezinárodního srovnání, tentokrát rozšířeno na 6 států (Sarvašová a kol. 2010).

Základní dokumenty, jimiž je stávající programové období 2007-2013 upraveno, byly znázorněny na obrázku 6. Politika rozvoje venkova je realizována prostřednictvím **Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005** o podpoře rozvoje venkova prostřednictvím Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Toto nařízení ustanovuje všeobecná pravidla, která upravují podporu Společenstva pro rozvoj venkova financovanou EAFRD. Vymezuje cíle, ke kterým má politika rozvoje venkova přispívat, priority a opatření na rozvoj venkova, strategický kontext pro politiku rozvoje venkova. Politika rozvoje venkova má přispět k dosažení třech základních cílů:

- a) zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesního hospodářství podporováním restrukturalizace, rozvoje a **inovací**;
- b) zlepšení životního prostředí a venkova;
- c) zlepšení kvality života ve venkovských oblastech a podpora diverzifikace hospodářské činnosti.

Členské státy a regiony mají povinnost rozdělit svoje finanční prostředky určené na rozvoj venkova mezi všechny tři cíle z důvodu pomoci zabezpečit rovnoměrný přístup k politice. Ustanovené cíle se realizují prostřednictvím čtyř os:

- 1.Osa: Zlepšení konkurenceschopnosti odvětví zemědělství a lesního hospodářství
- 2.Osa: Zlepšení životního prostředí a venkova
- 3.Osa: Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace venkovského hospodářství
- 4.Osa: LEADER.

5.2.1 Metodika

Cílem této kapitoly je porovnat situaci ve vybraných státech z pohledu potenciálního využívání prostředků z EAFRD.

Metodicky byly porovnány Programy rozvoje venkova 2007-2013 (PVR) následujících států (regionů):

- Bulharsko
- Česká republika
- Itálie (regiony Toskánsko a Benátsko)
- Německo (spolkové země Severní Porýní – Vestfálsko a Sasko)
- Rakousko
- Slovensko

Všechny PRV uvedených států jsou k dispozici na oficiálních vládních webových stránkách příslušných států nebo regionů. Dále k analýze bylo využito relevantních údajů z národních zpráv vypracovaných v rámci projektu COST E51, dostupných na www.boku.ac.at/coste51/.

Z toho důvodu, že definice termínů jsou v jednotlivých programech jen částečně porovnatelné (existují rozdíly v definicích, např. příjemců podpory, typu vlastnictví, projektu), byla vytvořena jednoduchá hodnotící kritéria, a to následující:

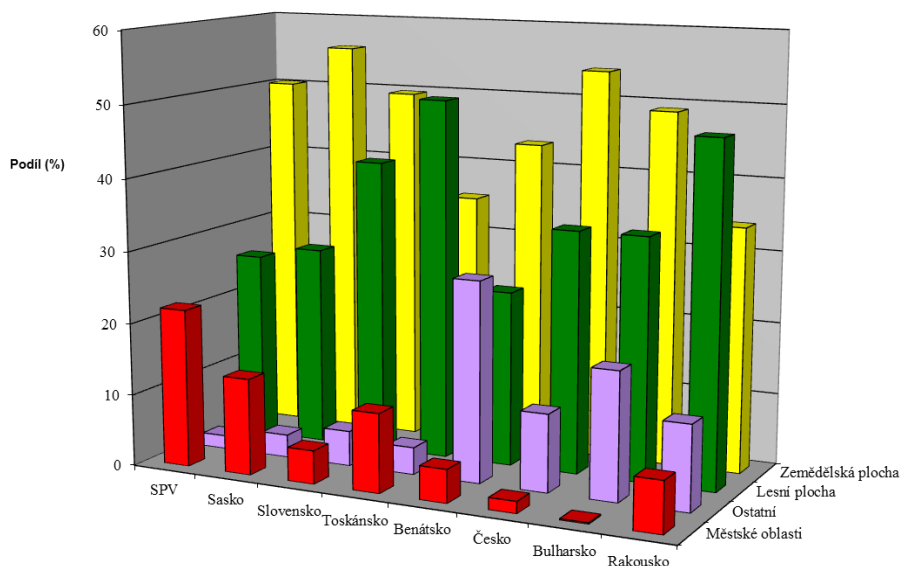
- Rozdělení využití ploch (Land use)
- Zalesněná plocha v ha
- Implementace lesnických opatření
- Interpretace opatření pomocí realizovaných podpůrných aktivit.

5.2.2 Výsledky

Základní charakteristiky vybraných států

Základní charakteristika jednotlivých regionů je zobrazena v grafu 6.

Venkovský charakter regionu je dán výskytem a podílem agrárních a lesních ekosystémů.

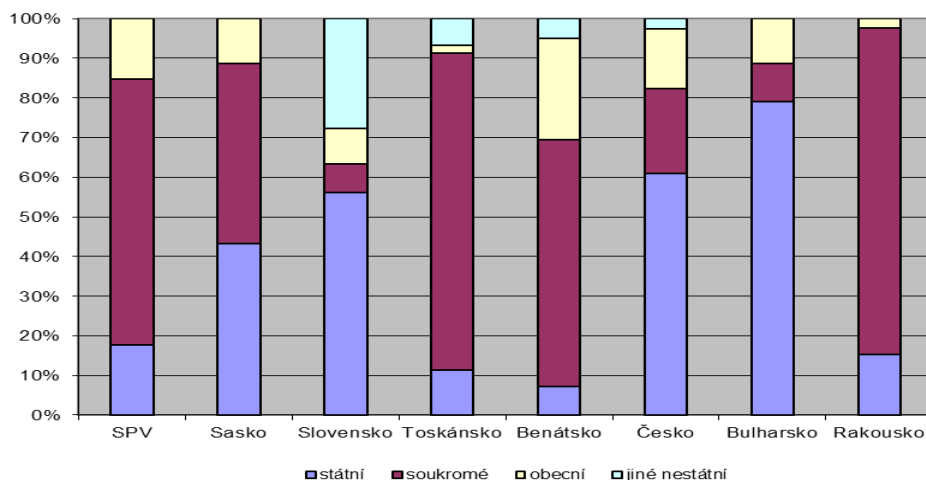
Graf 6: Podíly jednotlivých kategorií land use

Nejvyšší podíl lesních ploch má z analyzovaných zemí Toskánsko s 50.1% lesnatostí následováno Rakouskem (47.2%), a Slovenskem (40.9%). Ve druhé skupině jsou regiony, jejichž lesnatost se pohybuje mezi 24.3% (Benátsko) a 33.6% (Bulharsko a Česko). Podobně nevyrovnané jsou také podíly ploch zemědělských.

Z tohoto pohledu byla do analýzy vybrána poměrně pestrá škála regionů, což je dokresleno i následujícím grafem 7, který zobrazuje vlastnickou strukturu. I zde jsou patrné velké rozdíly, například podíl státních lesů se nachází v rozmezí od 7,3 % (Benátsko) až po 78,1 % (Bulharsko), zatímco nejvyšší podíl soukromých lesů má Rakousko s 82,4 %.

EU, vedle zachování udržitelného obhospodařování a multifunkční úlohy lesů, zdůrazňuje roli PRV při zvyšování a rozšiřování ekonomické hodnoty zejména nestátního lesnického sektoru (nařízení Rady 1698/2005). Zhruba 60% lesů v EU je v soukromých rukou. Podrobnější informace o tomto typu vlastnictví sice ze všech zkoumaných států nejsou k dispozici, nicméně je možno tvrdit, že drobné vlastnictví lesů je mnohem běžnější než velké soukromé lesní majetky. V Bulharsku je průměrná velikost soukromých majetků 1,4 ha, v Sasku 2 ha, na Slovensku 2,8 ha, v České republice 2,9 ha. Větší průměrné rozlohy jsou naopak

v Rakousku s cca 19 ha. Přesto však jsou lesy drobných vlastníků a produkty z nich plynoucí významné pro celou ekonomiku (The EU Forest Action Plan 2007-2011).

Graf 7: Vlastnická struktura lesů

Pouze nestátní vlastníci lesů jsou způsobilými příjemci v rámci všech opatření PRV. Pro podporu podniků státních lesů jsou používány různé přístupy. V některých zemích mohou být státní lesy podporovány pouze z osy II, v jiných státech jsou cílovou skupinou i v opatřeních osy I. Srovnání podpory z PRV pro státní a nestátní vlastníky lesů bude možné až při hodnocení ex post (po skončení programového období a pravidla n+3).

Opatření Nařízení 1698/2005

Pro programové období 2007-2013 bylo, na základě Nařízení 1698/2005, pro dosažení cílů evropské politiky rozvoje venkova, vytvořeno více než 40 opatření. V rámci Os I a II existuje 13 opatření, jejichž cíle se přímo vztahují na lesní hospodářství – viz tabulka 26.

CMEF kód	OSA I
111	odborné vzdělávání, informační akce, včetně šíření vědeckých poznatků a inovačních postupů pro osoby činné v zemědělství, potravinářství a lesnictví
114	využívání poradenských služeb zemědělci a držiteli lesů
115	zřizování řídicích, pomocných a poradenských služeb pro zemědělství a poradenských služeb pro lesnictví
122	zvyšování hospodářské hodnoty lesů
123	přidání hodnoty zemědělským a lesnickým produktům
124	spolupráce při vývoji nových produktů, postupů a technologií v zemědělství, potravinářství a lesnictví
125	zdokonalení a rozvoj infrastruktury související s rozvojem a přizpůsobováním zemědělství a lesnictví
	OSA II
221	první zalesnění zemědělské půdy
223	první zalesnění nezemědělské půdy
224	platby v rámci NATURA 2000
225	lesnicko-environmentálních platby
226	obnova lesnického potenciálu a zavádění preventivních opatření
227	podpora neproduktivních investic

Tabulka 26: Opatření PRV relevantní pro LH pro období 2007-2013

Obecně jsou tato opatření zaměřena na podporu udržitelného lesního hospodaření a multifunkčního využívání lesů. Doplnkově mohou být podporovány také aktivity související s lesním hospodářstvím prostřednictvím Osy III, a to ty, které přispívají k diverzifikaci ekonomiky venkova (např. opatření 323 ochrana „dědictví venkova“).

Využívání těchto opatření jednotlivými analyzovanými státy je zobrazeno v následující tabulce 27.

Stát/region	Opatření (kód CMEF)													
	111	114	115	122	123	124	125	221	223	224	225	226	227	323
Bulharsko				☺	☺				☺	od 2009		☺		
Česká republika	*	☺	☺	☺	☺		☺	☺		☺	☺	☺	☺	
Slovensko	*	☺		☺	☺					☺	☺	☺		
Rakousko	☺			☺	☺	☺	☺	☺		☺	☺	☺		☺
Německo:														
NRW	☺	☺	☺		☺		☺			☺			☺	
Sasko							☺	☺	☺				☺	
Itálie:														
Toskánsko	☺	☺		☺	☺	☺	☺	☺	☺			☺	☺	
Benátsko	☺	☺		☺	☺	☺	☺	☺			☺	☺	☺	☺

Vysvětlivky:

	Opatření se nebude realizovat
	Opatření se bude realizovat
	Lesníci mohou být cílovou skupinou podpory, ale ne žadatelem
	Opatření se bude realizovat, ale vlastníci, či obhospodařovatelé lesa budou vyloučení

Tabulka 27: Lesnická opatření v rámci PRV vybraných států či regionů

Jak vyplývá z tabulky 27, neexistuje žádné lesnické opatření, které by bylo uplatňováno v rámci všech analyzovaných PRV.

Pro následující analýzu podporovaných opatření v lesním hospodářství, byla zkoumána všechna opatření, která jsou zaměřena na vlastníky lesů jako příjemců nebo hlavní cílovou skupinu, nebo kde lesnické aspekty převažují. Těmito opatřeními jsou: 122, 123, 125, 221, 222, 223, 224, 225, 226 a 227.

Analýza ukázala, že existují některé aktivity, které byly podporovány už i v předchozím programovacím období. Jedná se o tradiční lesnické aktivity, jako jsou opatření 122, 123, 221, 226, 227 (pěstební aktivity, výstavba lesních cest, ochrana před požáry, společenské funkce lesů). Nicméně v aktuálním programovém období je na zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví (osu I) kladen výrazně větší důraz. Na osu I byl vyčleněn výrazně větší podíl prostředků, než je stanoveno nařízením Rady 1698/2005 (podle kterého finanční příspěvek Společenství na osu I musí zabírat nejméně 10% z celkového příspěvku z EAFRD). Opatření podporující odborné vzdělávání (111), investice ke zlepšení hospodářské hodnoty lesů (122), přidávání hodnoty lesnickým produktům (123) a na rozvoj lesnické infrastruktury (125) existovaly také v posledním období, ale jsou v programovém období 2007-2013 prioritní. Evropskou unií byla stanovena řada nových opatření, které byly do programů rozvoje venkova země v naší analýze převzaty jen částečně. Například opatření spolupráce při vývoji nových produktů (124) bylo zařazen do rakouských a italských programů rozvoje venkova, opatření o poradenských službách (114, 115) bylo, jako inovativní nástroj pro zlepšení celkové výkonnosti lesnických podniků, využito jako součást národních programů rozvoje venkova ve většině zemí.

V rámci osy II - zlepšování životního prostředí a venkova, je (z pohledu lesního hospodářství) důraz kladen na opatření první zalesnění zemědělské půdy (221) a obnova lesního potenciálu (226). Také nová opatření jako platby v rámci Natura 2000 (224) a podpora neproduktivních investic (227) jsou zahrnuty ve většině analyzovaných PRV.

Finanční rámec – alokace

Součástí PRV jsou také finanční plány. Tyto plány poskytují přehled o rozvojových prioritách. Podíl alokovaných finančních prostředků na opatření v lesním hospodářství podle indikativních rozpočtů jsou uvedeny v tabulce 28. Opatření 111 (odborné vzdělávání) a 323 (ochrana a obnova dědictví venkova) jsou vyloučeny, protože u těchto není možno stanovit podíl směřující do sektoru LH.

Stát/region	Lesnatost (%)	Plocha lesů (ha)	Rozpočet 2007-2013 (mil. €)	Lesnická část	
				mil. €	%
Bulharsko ¹	37	4 070 000	4 278,4	335,0	7,83
Česká republika ²	34	2 647 416	4 605,3	261,6	5,67
Slovensko ³	41	2 006 939	3 400,7	231,3	6,80
Rakousko ⁴	47	3 960 000	10 707,0	417,1	3,90
Německo SPV	26	887 550	1 268,5	149,5	11,78
	28	511 578	2 233,1	76,2	3,41
Itálie Toskánsko	50	1 151 539	1 333,1	238,1	17,86
	24	446 856	1 489,8	170,9	11,47

Pozn: ¹ lesnická část bez opatření 224

² lesnická část bez opatření 114

³ lesnická část bez opatření 114 and 123

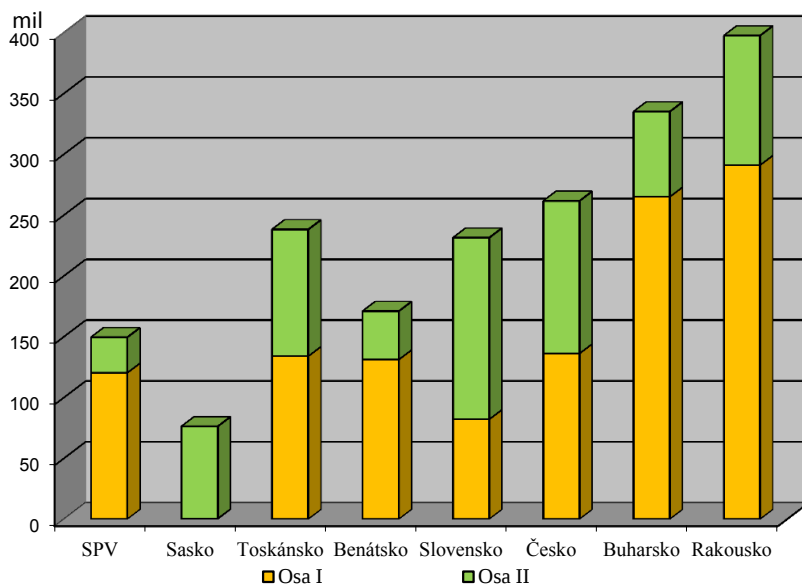
⁴ lesnická část obsahuje část rozpočtu opatření 114, 123 a 224

Tabulka 28: Prostředky alokované pro lesnická opatření PRV 2007-2013

Opatření 114 představuje v České republice a na Slovensku výši 24,7 resp. 24,5 mil. €. Očekává se, že lesnickému sektoru připadne asi čtvrtinu této částky, což je však jen hrubý odhad, a proto tyto částky nejsou v tabulce 28 zahrnuty.

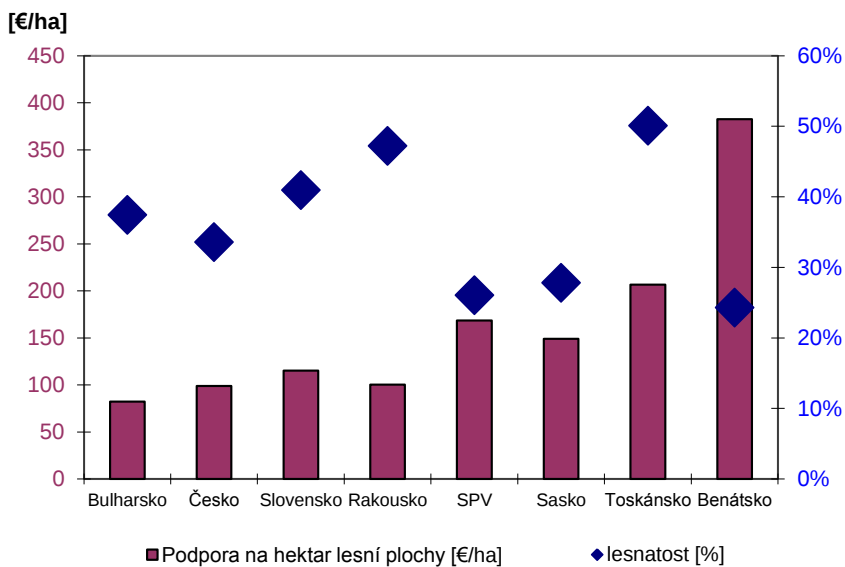
Graf 8 ukazuje předpokládané výdaje ve vybraných státech a regionech. Většina analyzovaných PRV vyčlenily více prostředků na opatření v ose I. Údaje však mohou být mírně nadhodnoceny, protože u opatření, která jsou společná pro LH i zemědělský sektor, bude pravděpodobně většina prostředků vynaložena na podporu zemědělské činnosti.

Pouze Slovensko a Sasko má většinu financí alokovánu v ose II (v celkové výši - součet EU, národních a soukromých zdrojů). Ale i zde jsou rozdíly v konkrétním množství prostředků vyčleněných na konkrétní opatření. Například Slovensko má nejvyšší výdaje alokovány na opatření 226 (Obnova lesnického potenciálu a zavádění preventivních opatření), zatímco Sasko v oblasti veřejných výdajů na opatření 227 (neproduktivní investice). V České republice je většina financí alokována v ose I. Pokud ale vyřadíme soukromé spolufinancování, pak (z pohledu veřejných výdajů) je nejvíce finančních prostředků směřováno také do osy II.

Graf 8: Rozdělení alokace finančních prostředků do os

Absolutní objem finančních prostředků plynoucích do odvětví lesního hospodářství je jen základní informací. Pro srovnání je zajímavější podíl eura na hektar lesní půdy (viz graf 9).

Graf 9: Podpora na jeden hektar lesa

Je zde určitá korelace (korelační koeficient 0,417) mezi lesnatostí a podíl peněz vyčleněných pro lesní hospodářství na jeden hektar lesa. Například u německých a italských regionů je alokované množství peněz přepočteno v €/ha vyšší než v ostatních zemích naší analýzy. Bulharsko, Česká republika, Slovensko a Rakousko patří k zemím s vysokou lesnatostí, ale alokované prostředky (cca 100 €/ha) jsou nižší než v jiných oblastech. Ve skupině zemí s lesnatostí pod 30% jsou velké rozdíly, německé regiony alokují podpory kolem 150 €/ha, Benátsko 350 €/ha.

Kromě výše uvedeného vztahu byla zkoumána hypotéza, zda existuje korelace mezi lesnatostí a podílem prostředků přidělených na lesní hospodářství z celého rozpočtu PRV. Korelační koeficient tohoto vztahu je jen 0,158, ale zajímavé je, že popsaná korelace je mnohem větší, pokud vezmeme v úvahu pouze nové členy EU (0,634). Přidáme-li k zemím v tomto regionu i Sasko (jako stát bývalé NDR), pak korelačního koeficientu je 0,907.

Výše finančních prostředků získaných pro PRV závisí především na vyjednávacích schopnostech jednotlivých národních (nebo regionálních) zástupců při jednání s Evropskou komisí, ale výše přidělená pro lesní hospodářství závisí především na prioritách v národních politikách rozvoje venkova.

Národní preference – rozdílné využívání možností

Přestože jsou jednotlivá opatření definována v evropském nařízení, a tedy společná pro všechny členské státy, je další analýza zaměřena na vyhodnocení toho, zda jednotlivé zkoumané státy v rámci stejných opatření skutečně podporovaly i stejné aktivity. Na příkladech jsou vyhodnocena nejvýznamnější lesnická opatření.

Opatření 122 - zvyšování hospodářské hodnoty lesů

Podle Nařízení 1698/2005 může být v rámci tohoto opatření poskytnutá podpora na:

- Zvýšení nebo rozšíření hospodářské hodnoty,
- Zvýšení diverzifikace výroby,
- Otevření nových tržních možností,
- Zabezpečení trvale udržitelného a multifunkčního obhospodařování lesů.

V **benátském** PRV 2007-2013 je v rámci tohoto opatření podporována výstavba anebo rekonstrukce lesních cest a dále přeměna resp. zlepšení lesních porostů za účelem produkce a také investice do pil.

Podle **bulharského** PRV 2007-2013 je možné podpořit pěstební aktivity, jako probírky, prořezávky, ale i pořízení těžebních zařízení (motorových pil, harvestorů a vyvážecích souprav).

V rámci našeho (**českého**) PRV 2007-2013 se podporuje především nákup strojů (na výstavbu a rekonstrukci lesních cest, obnovu a výchovu lesa, hrazení bystřín, retenčních nádrží), ale i výstavba zařízení pro turistiku a primární zpracování dřeva ekologickými technologiemi.

Rakouský PRV podporuje, v rámci opatření 122, mnoho různých aktivit, od pěstebních, přes investice do technického vybavení až po podporu produkce biomasy. Hlavním cílem je mobilizace dřeva nebo biomasy, a to zejména u malých soukromých lesních majetků. Odborné vzdělávání, které by mělo dále podpořit účinnost mobilizační aktivity, je také součástí tohoto opatření. Rozpočet na toto opatření je podstatný, což odráží prioritu národní lesnické politiky a to zvýšit těžbu za účelem pokrytí potřeb národního průmyslu.

Podobně podle PRV **SR** 2007-2013 je možno pořídit zařízení pro pěstování lesního reprodukčního materiálu, obnovu lesa, výchovu, těžbu, nakládání, manipulaci apod., ale i speciálních strojů na opravu lesních cest. Podpořen může být i nákup výpočetní techniky a programů a rekonstrukce např. expedičně-manipulačních skladů.

Z těchto uvedených příkladů je zřejmé, že opatření 122 je vnímáno velmi široce, tj. dotovány mohou být opatření jak jednoduchá (probírky, prořezávky, prosvětlování porostů), tak velmi drahá (nákup harvestorů, vyvážecích souprav a další lesnické techniky).

Opatření 123 - přidání hodnoty zemědělským a lesnickým produktům

Podle Nařízení 1698/2005 může být v rámci tohoto opatření poskytnutá podpora na:

- modernizací a zlepšením efektivity zpracování marketingu existujících produktů,
- podporou vývoje nových produktů, procesů a technologií pro obnovitelnou energii,
- zavedením nových technologií a inovací
- otevřením nových trhů s důrazem na kvalitu,
- zvýšením environmentální ochrany, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a hygieny a welfare zvířat.

Oprávněnými náklady mohou být investice do výstavby, na nákup, anebo rekonstrukci dlouhodobého hmotného majetku, pořízení anebo pronájem nových strojů a zařízení a náklady vynaložené na patenty a licence.

V **benátském** PRV 2007-2013 je možné podpořit investice do nových strojů a zařízení pro těžbu dřeva, kdy žadatel musí být certifikován podle PEFC anebo FSC.

V **Bulharsku** jsou činnosti v rámci tohoto opatření zaměřeny na posílení průmyslového zpracování dřeva. Způsobilé jsou např. náklady do místních pil nebo technologie pro výrobu palivového dříví nebo pelet. Na rozdíl od jiných evropských zemí existují v Bulharsku pouze dvě pily vyrábějící dřevo pro export.

V **České republice** jsou podporována opatření na nákup a zlepšení technologií pro zpracování odpadní biomasy pro energetické účely, výstavba nebo úprava zařízení pro zpracování lesních produktů a nákup softwaru a licencí. Žadatelem musí být lesní podnikatelé s méně než 10 zaměstnanci nebo podniky s obrátem pod 2 mil. €.

Rakousko podporuje řadu opatření pro společné marketingové systémy (např. společný trh dřívím), moderní logistiku a další zpracování dřeva.

Podle PRV 2007-2013 **Severní Porýní - Vestfálsko** je možné podpořit zlepšení zpracování a obchodu s dřevem a dřevními produkty (oprávněné náklady jsou na technologie, včetně zpracování a plánování), a rozvoj nových produktů, technik a technologií v souvislosti s lesními produkty.

Slovenský PRV 2007-2013 v rámci tohoto opatření podporuje např. pořízení technologií na prvotní zpracování surového dřeva.

Tyto příklady ukazují, že i opatření 123 je v jednotlivých zemích realizováno různými způsoby. V některých případech je podpora zaměřena na marketingové příležitosti, v ostatních případech na zlepšení technického vybavení.

Opatření 226 - obnova lesnického potenciálu a zavádění preventivních opatření

Podle Nařízení 1698/2005 se v rámci tohoto opatření podpora poskytuje na obnovu lesnického potenciálu v lesích poškozených přírodními katastrofami a požáry a na zavedení

příslušných preventivních opatření proti požárům (pouze pro lesy se středním a vysokým rizikem vzniku požáru).

V **Bulharsku** se aktivity v rámci tohoto opatření zaměřují především na ochranu lesů, např. proti hmyzím kalamitám a protipožární ochranu. Hlavními preventivními opatřeními jsou nákup zařízení pro protipožární sklady, zavádění a zlepšování vodního režimu, a také zřízení protipožárních pásů a přeměnu jehličnatých porostů na smíšené.

V **České republice** podpora v rámci opatření 226 umožní snížit rozsah škod způsobených přírodními kalamitami a požárem. Dále je podpora poskytována na rekonstrukci poškozených lesních porostů, obnovu lesa po nahodilé těžbě, preventivní protipovodňová opatření na drobných vodních tocích a v jejich povodích, protierozní opatření a na odstraňování škod způsobených povodněmi, sanace erozních rýh a stabilizace strží.

V **Rakousku** je podpora zaměřena na obnovu horských ochranných lesů. Opatření zahrnují jak péstební tak technická opatření, jako jsou stavby lesní cest a preventivní opatření proti přírodním rizikům (laviny).

Ve **slovenském PRV** jsou v souladu s cíli Nařízení podporovány následující aktivity: nápravná opatření v lesích poškozených biotickými, abiotickými a antropogenními škodlivými faktory, obnova lesních porostů a ochrana lesů, výstavba a rekonstrukce lesních cest v rámci protipožární ochrany, výstavba, rekonstrukce, opravy a údržba protipožárních nádrží, budování protipožárních průseků, jejich údržba a čištění.

Opatření 227 - podpora neproduktivních investic

Podle EU je v rámci opatření 227 možno podpořit investice, které jsou nevyhnutelné na dosažení lesnicko-environmentálních závazků anebo jiných environmentálních cílů, anebo zvýší komfort veřejnosti v souvislosti s lesním prostředím.

Mezi klíčové aktivity opatření 227 v **České republice** patří aktivity k posílení rekreační funkce lesa. Zdůrazněny jsou kroky směřující k regulaci počtu návštěvníků lesa a na zajištění jejich bezpečnosti. Jedná se o výstavbu, rekonstrukci a modernizaci cest sloužících jako turistické stezky až do šířky dvou metrů, cyklistické stezky a objekty pro zajištění bezpečnosti návštěvníků (např. lávky, zábradlí, parkovací místa, relaxační místa, přístřešky, lesní fontány, informační tabule apod.).

V obou **italských** regionech se v rámci opatření 227 podporují investice do zlepšení turistické atraktivity lesních oblastí, jako je budování informačních prvků, pěšin a stezek pro chodce, ale i botanických zahrad.

Ve všech německých státech jsou v rámci toto opatření podporovány podobné aktivity. Hlavní důraz je kladen na podporu péstební činnosti, jako je prosvětlování a probírky, a na přeměnu jehličnatých porostů na smíšené nebo listnaté. V některých spolkových státech jsou podporována opatření na ochranu přírody s vysokými náklady (např. vznik přírodní rezervace). V **Severním Porýní-Vestfálsku** jsou hlavní aktivitou péstební činnosti (například prořezávky, probírky a prosvětlení porostu) a podpora poskytnutá na transformaci monokultur na smíšené porosty a obnova po přírodních katastrofách. Jak bylo uvedeno výše, jsou tyto činnosti v jiných zemích většinou podporovány v rámci opatření 122 nebo 123.

Opatření 227 je velmi zajímavé především z toho pohledu, že dokresluje, jak rozdílně může být na národních úrovních chápán pojem neproduktivní investice v lesích. Nejběžnější formou je podpora pro zvýšení cestovního ruchu v lesních oblastech (investice do cyklistických cest a dalších turistických zařízení), ale jsou zde i činnosti, které jsou "na hranicích" mezi osami I a II, nebo jsou vhodnější pro opatření 226.

5.2.3 Závěry

Venkovské oblasti v Evropě se vyznačují značnou rozmanitostí sociálně-ekonomické situace a přírodního a kulturního potenciálu. Státy se značně liší i ve struktuře Land Use, ovšem analýza neprokázala žádný zjevný vztahy mezi prostým dělením hlavních kategorií využití půdy a realizovanou politikou rozvoje venkova. Zdá se, že rozdíly v politikách je třeba vysvětlit spíše rozdílnými sociálními či politickými faktory.

Analýza ukazuje, jak se jednotlivé státy liší v prioritách a cílech svých národních nebo regionálních programů rozvoje venkova. Tyto priority se projevují ve výši indikativních rozpočtů pro konkrétní opatření. Například Slovensko má jasné priority v obnově lesního potenciálu, zatímco SPV preferuje lesnicko-environmentální aktivity.

Priority se však neprojevují pouze v rozpočtech jednotlivých opatření, ale také rozdílným výkladem cílů opatření. Stejně aktivity jsou často podporovány různými opatřeními. Například u opatření 122, které se podle Nařízení zaměřuje na zvyšování hospodářské hodnoty lesů, byly identifikovány velmi rozdílné přístupy. V mnoha zemích je tímto opatřením podporován nákup těžebních (a souvisejících) technologií nebo pěstební činnost. V Německu jsou však stejné pěstební činnosti podporovány v rámci opatření 227 (neproduktivní investice). Z toho je možno usuzovat na významný rozdíl v cílech politiky rozvoje venkova, protože opatření 122 má za cíl zlepšit konkurenceschopnost lesnického sektoru, zatímco opatření 227 se zaměřuje na zlepšení krajiny a životního prostředí. V německém případě se zdá, že lesy nejsou chápány z hospodářského hlediska, ale spíše jako přírodní zdroj s environmentálními cíli. Naše země (ČR) podporuje v rámci opatření 227 především aktivity v oblasti cestovního ruchu, tedy, ve srovnání s ostatními zeměmi, jde o podporu zcela odlišnou.

To znamená, že vnitrostátní implementační instituce (především ministerstva zemědělství nebo podobné) mají větší reálný dopad než evropské orgány. To by mohlo být na jedné straně vnímáno jako žádoucí, a to za předpokladu, že národní politici znají národní situaci nejlépe; mohou na vnitrostátní situaci působit rychleji a cílenějším způsobem, než instituce evropské. Na druhé straně, může národní politika reprezentace snadněji podléhat tlaku silných národních zájmových skupin. Jedním z příkladů může být podpora státních lesů: v některých zemích (např. v Německu) jsou státní lesy striktně vyloučeny z podpory EU, v některých mohou být dotovány v rámci osy II (Česká republika), a některé z nich dokonce v rámci osy I (např. na Slovensku státní lesní podniky mohou být podporovány v oblasti vzdělávání a poradenství v rámci opatření 111 a 114).

Vertikální koordinace politiky rozvoje venkova: uvedené příklady potvrzují, že členské státy mají při využívání finančních prostředků pro rozvoj venkova velkou volnost. Evropská rada ve svých předpisech o rozvoji venkova pouze definuje politický a ekonomický rámec, který upravuje prosazování politiky rozvoje venkova v členských státech. Rámec je tedy stejný, ovšem v analyzovaných PRV jsou jednotlivá opatření často využívány rozdílnými způsoby, nebo se v některých zemích používají více než v jiných. Národní/regionální instituce, jako hlavní aktéři v průběhu přípravy a realizace fáze PRV, mají silný vliv na stanovení priorit a cílů politiky rozvoje venkova.

Horizontální koordinace: politika rozvoje venkova je silně koordinována s ostatními oblastmi evropských politik. Reflektuje například Lisabonskou strategii i Evropskou strategii udržitelného rozvoje. Dohromady tak podporují konkurenceschopnost, inovace a diverzifikaci odvětví, a současně i zohledňují ochranu životního prostředí a kvalitu života ve venkovských oblastech. Explicitní vztah s ostatními politikami je vyjádřen přímo v jednotlivých PRV. Například PRV by měl být v souladu s politikou lesnickou (reprezentovanou Národními lesnickými programy), politikou udržitelného rozvoje (Národní strategie udržitelného rozvoje) a politikou regionálního rozvoje (PRV by se neměly překrývat s regionálními operačními programy). Jedním z konkrétních příkladů horizontální koordinaci může být využití přístupu Leader v rámci PRV. Jsme však také svědky toho, jak silné vnitrostátní nebo regionální odvětvové zájmy mohou ovlivňovat politický proces implementace, a proto je možno předpokládat, že tyto sektorové skupiny mohou koordinaci mezi politikami brzdit.

Časová koordinace: nové nařízení EU o rozvoji venkova je procesně výrazně jednodušší než nařízení pro období 2000-2006. Zjednodušení politiky rozvoje venkova (jedno Nařízení, jednotný systém financování) vyplývají ze zkušeností předchozího programového období. Požadavky, které vyvstaly z předchozího období, jsou nově zařazeny do opatření aktuálního programového období.

5.3 Porovnání programových období z pohledu inovací

Ve zkráceném programovém 2004-2006 se z pohledu podpory zavádění inovací původně jeví jako významné podopatření 1.3.3 (podpora sdružování), které mělo motivovat vlastníky lesů k zakládání nových sdružení (což samo o sobě je významnou inovací). Protože však na toto podopatření nebyla podána žádná žádost, jediným, z pohledu inovací relevantním podopatřením, zůstaly investice do lesů (1.3.2) a to především v části d – pořízení strojů a zařízení.

Co se týká inovací v programovacím období 2007-2013, je situace velmi podobné výše popsané obecné charakteristice PRV. Politika rozvoje venkova EU zdůrazňuje podporu inovací v lesnickém sektoru, ale reálná situace opět závisí především na národní politické reprezentaci. Zlepšení konkurenceschopnosti se zdá být v některých členských státech vysoce prioritní oblastí (převážně u nových členských států EU), neboť je velmi zdůrazněno v národních politikách. Bulharsko, Česká republika a Slovensko například ve svých politických dokumentech podtrhují důležitost konkurenceschopnosti a inovací v kontextu posílení jejich postavení v celoevropské ekonomice. Inovační aspekty (nové technologie, znalosti, procesy a výrobky) jsou tedy obecně v PRV zahrnuty. Reálně tak existují určité malé možnosti pro podporu inovací v rámci osy II, ale velké v rámci osy I. Zejména opatření 122 a 123 jsou z tohoto pohledu velmi důležitá. Opatření 122, které je zaměřeno na nákup různých lesnických strojů, je realizováno ve všech zemích, a pro podnikatele v LH tedy mohou být významným motivačním faktorem pro zavádění inovací. Ovšem reálná podpora je v některých zemích (např. Česká republika a Slovensko) omezena principem „de minimis“, což znamená, že je stanovena pro opatření maximální částka na každého žadatele a období, což významně omezuje možné investice. Z pohledu inovací potenciálně významné opatření 123 (diverzifikace lesních produktů a služeb) je v analyzovaných zemích / regionech využíváno velmi rozdílně.

V ose II jsou zahrnuta tradiční lesnická opatření. V takovýchto opatřeních není pro inovační aktivity mnoho prostoru. Opatření 224 a částečně 225 jsou, jako taková, nová pro celý lesnicko-zemědělský sektor, ale důležitá zejména jsou pro zlepšení životního prostředí a venkova (tedy ze sociálního hlediska), ne pro soukromé vlastníky lesů samotné. Pomáhají financovat pozitivní externality - ochranu lesních oblastí sítě Natura 2000, ale pro majitele lesů se nejedná o podnikatelské příležitosti jako takové, těmi mohou být pouze zprostředkovaně, kdy ochrana přírody a krajiny současně přinese nové turisty.

Některé další inovační příležitosti existují v rámci opatření 227 (neproduktivní investice), i když nejsou výslovně orientována na diverzifikaci příjmů sektoru lesního hospodářství. Budování nových cyklostezek a dalších prvků infrastruktury cestovního ruchu může být z pohledu rozvoje venkova velmi důležité. Zvýšení atraktivity cestovního ruchu může přinést nové inovační příležitosti pro venkovské podnikatele. Opatření 227 je však realizováno pouze ve třech ze zkoumaných zemí/regionů.

Následující tabulka č. 29 uvádí srovnání jednotlivých titulů vypsanych k podpoře rozvoje venkova, sektoru LH v programovém období 2004-2006 a programovém období 2007-2013 v ČR.

PRV	Inovace	Předchozí zařazení	Inovace
Investice do lesů	V	1.3 Lesní hospodářství (OP)	V
Využívání poradenských služeb	P	Opatření je nové	-
Odborné vzdělávání a informační činnost	P	2.2 Odborné vzdělávání (OP)	P
Platby v rámci Natura 2000 v lesích	N (P)	Opatření je nové	-
Lesnicko-environmentální platby	N (P)	Opatření je nové	-
Obnova lesního potenciálu po kalamitách a podpora společenských funkcí lesů	N, P	1.3 Lesní hospodářství (OP)	N, P
Zalesňování zemědělské půdy	P	Lesnictví (HRDP)	P

Tabulka 29: Srovnání podpory LH v ČR v jednotlivých programovacích obdobích

Z pohledu podpory zavádění inovací jsou opatření hodnocena jako: významná – V, potenciálně významná – P a nevýznamná – N. V obou programových obdobích je možno za významné považovat investice do lesů, jako nevýznamné jsou hodnoceny platby související s ochranou lesa, biodiverzity apod.

5.4 Interim evaluace PRV pro období 2007-2013

Protože v současné době je programové období 2007-2013 stále aktivní a s respektováním pravidla $n+3$ budou některé akce proplaceny až v roce 2016, nebyla (na rozdíl od programového období 2004-2006) provedena úplná analýza finančních toků lesnických opatření PRV 2007-2013. Proto, aby předložená práce byla úplnější a informovala i o reálném využívání stávajících podpor z PRV, bylo provedeno částečné interim hodnocení lesnických opatření tohoto programu (Špičková a Jarský 2013). Základní zjištění této analýzy jsou prezentovány níže.

5.4.1 Metodika

Na základě studia materiálů byla provedena analýza jednotlivých dotačních titulů: alokace peněžních prostředků pro daný dotační titul v letech 2007 – 2013, způsobilé výdaje k financování z fondů EU, míra poskytované dotace (%) a okruh oprávněných žadatelů o dotaci. Následně byla provedena identifikace evaluačních ukazatelů vstupu, výstupu, výsledku a cílů. Další krok představuje komparace využívání dotací u různých typů vlastníků lesa (lesy státní, městské a obecní, církevní, lesní družstva a soukromé). Interim hodnocení je provedeno pro období 2007-2010. V práci byla použita data z veřejně přístupných zdrojů, která jsou zveřejňována na serverech SZIF a OPŽP. V případě, že nebylo možné jasně identifikovat typ vlastníka lesa dle názvu subjektu, byl použit internetový systém Administrativní registr ekonomických subjektů (ARES).

5.4.2 Výsledky

V této fázi byly analyzovány dotační tituly (podopatření), které se přímo vztahují k lesnickému sektoru: I.1.2.1 Lesnická technika, I.1.2.2 Technické vybavení provozoven, I.1.2.3 Lesnická infrastruktura, II.2.1.1 První zalesnění zemědělské půdy, II.2.2.1 Zachování hospodářského souboru lesního porostu z předchozího produkčního cyklu, II.2.3.1 Zlepšování druhové skladby lesních porostů, II.2.4.1 Obnova lesního potenciálu po kalamitách a zavádění preventivních opatření, II.2.4.2 Neproduktivní investice v lesích. Existují i opatření, která se lesního hospodářství týkají nepřímo, avšak analýzou přehledů schválených projektů v letech 2007 -2010 u těchto dotačních titulů bylo zjištěno, že lesnické subjekty dotační tituly vztahující se k odbornému vzdělávání, informační činnosti a využívání poradenských služeb nevyužívají, stejně jako dotační tituly v rámci diverzifikace hospodářství venkova. Vzhledem k této skutečnosti nejsou nepřímé dotační tituly zařazeny do evaluace. Alokace jednotlivých dotačních titulů v období 2007 – 2013, jejich poměr k celkové alokaci programu a čerpání přidělené alokace v období 2007 – 2010 je zobrazena v tabulce 30.

Dotační titul	Alokace 2007 - 2013	Schválené žádosti 2007 - 2010	Plnění alokací 2007 - 2010
Lesnická technika	643 184 801	515 212 941	80%
Technické vybavení provozoven	643 184 801	130 534 891	20%
Lesnická infrastruktura	857 579 710	977 859 969	114%
První zalesnění zemědělské půdy	1 524 257 450	199 044 200	13%
Zachování hospodářského souboru lesního porostu z předchozího produkčního cyklu	305 962 250	1 759 402	1%
Zlepšování druhové skladby lesních porostů	330 899 850	0	0%
Obnova lesního potenciálu po kalamitách a zavádění preventivních opatření	892 443 625	442 102 735	50%
Neproduktivní investice v lesích	79 562 375	62 491 718	79%

Tabulka 30: Výsledky plnění alokací v období 2007 – 2010 (Kč)

Z hlediska čerpání dotace dle jednotlivých dotačních titulů v období 2007 – 2010 je třeba vycházet ze schválených (závazkových) finančních prostředků. Jedná se o žádosti o dotace, které úspěšně prošly schvalovací administrativou, a s žadatelem byla podepsána dohoda o poskytnutí dotace. Porovnávat skutečně vyplacené žádosti o dotace by nebylo směřodonné, neboť žádosti mohou být vyplaceny s časovým odstupem i po roce 2010 (Pravidlo n+3). Z deseti dotačních titulů nebyla dosud schválena dotace u Zlepšování druhové skladby lesních porostů, neboť příjem žádostí o dotaci byl započat teprve v roce 2009 a do konce roku 2010 nebyl ukončen schvalovací proces podaných žádostí. Podobná situace nastala u Zachování hospodářského souboru lesního porostu z předchozího produkčního cyklu, u kterého byl započat příjem žádostí v roce 2008, ale schváleno bylo pouze 1 % přidělené alokace. Třetím dotačním titulem vyznačujícím se nízkou mírou schválené dotace je První zalesnění zemědělské půdy, v němž je dosud schváleno pouze 13 % alokované částky, následuje Technické vybavení provozoven se schválenými 20 % alokované částky. U dotačních titulů, které se vyznačují výrazně nízkou mírou schválených finančních prostředků, dochází k realokaci na podopatření, u kterých poptávka po dotacích převyšuje přidělenou alokaci. Tato situace nastala u titulu Lesnická infrastruktura, na který byla již do konce roku 2010 schválena dotace ve výši 114 % původní alokace. K realokaci finančních prostředků dojde pravděpodobně i u dotačních titulů Lesnická technika a Neproduktivní investice, u nichž bylo do konce roku 2010 schváleno již 80 % alokace. U titulu Obnova lesního potenciálu po kalamitách a zavádění preventivních opatření v lesích (schváleno 50 % alokace), nelze s přesností určit, zda bude alokace vyčerpána, neboť jde o dotační titul zaměřený převážně na činnosti související s lesními kalamitami, jejichž vznik nelze předpovědět. Pokud bude alokace zaměřena na realizace preventivních opatření v lesích a na drobných vodních tocích, může být do konce programového období vyčerpána.

Plnění stanovených cílů jednotlivých dotačních titulů do konce roku 2010 je zobrazení v tabulce 31.

Dotační titul	Jednotka	Cíle 2007-2013	Plnění cílů 2007-2010	Plnění cílů 2007-2010
Lesnická technika	počet podpořených podniků	490	462	94%
Technické vybavení provozoven	počet podpořených podniků	315	38	12%
Lesnická infrastruktura	počet podpořených projektů	392	176	45%
První zalesnění zemědělské půdy	počet žadatelů o dotaci	3 550	769	22%
	zalesněná plocha (ha)	9 000	1 577	18%
Zachování hospodářského souboru lesního porostu z předchozího produkčního cyklu	počet podpořených podniků	450	11	2%
	plocha lesa v Natura 2000 (ha)	37 000	1 327	4%
Zlepšování druhové skladby lesních porostů	počet podpořených podniků	1 550	0	0%
	podpořená plocha lesa	40 000	0	0%
Obnova lesního potenciálu po kalamitách a zavádění preventivních opatření	počet projektů	600	165	28%
	podpořená plocha lesa	290	3 320	1145%
Neproduktivní investice v lesích	počet podpořených vlastníků lesa	130	30	23%

Tabulka 31: Výsledky plnění cílů v období 2007 – 2010

Pouze jeden cíl je v rámci lesnických opatření v roce 2010 splněn, a to podpořená plocha (ha) v rámci dotačního titulu Obnova lesního potenciálu po kalamitách a zavádění preventivních opatření v lesích. Cíl byl překročen více než desetinásobně. Tento fakt lze vysvětlit vznikem rozsáhlé kalamitní situace v lesích způsobené v roce 2007 orkánem Kyrill, kdy v následujícím roce 2008 bylo podáno nejvíce žádostí o dotaci na umělou obnovu holin vzniklých v důsledku kalamitní těžby. Obdobná situace se opakovala v roce 2009, kdy byly podávány žádosti o umělou obnovu na holinách po kalamitní těžbě způsobené vichřicemi Emma a Ivan v roce 2008. V období 2007 – 2010 byla provedena opatření po kalamitách (odstranění poškozených porostů, příprava ploch, umělá obnova) na celkové ploše 3 320 ha. Naopak cíl „počet projektů“ je u tohoto dotačního titulu plněn do roku 2010 pouze na 28 %, neboť převažovaly velké projekty, které zahrnovaly rozsáhlé kalamitní plochy určené k umělé obnově. Další dotační titul, jehož cíl je naplněn, je počet podpořených podniků u dotačního titulu Lesnická technika. Zatímco v počátku programového období byl podporován neomezený nákup těžší techniky (harvestory, odvozní soupravy), v roce 2010 byl převážně podpořen nákup univerzálních kolových traktorů, motorových pil s příslušenstvím a křovinořezů. Naopak nízkou mírou plnění stanovených cílů se vyznačují dotační tituly v rámci opatření zaměřených na udržitelné využívání lesní půdy, a to jak u cílů počtu podpořených podniků (žadatelů), tak podpořené plochy (ha).

Vyhodnocení čerpání prostředků podle vlastnické struktury je zobrazeno v tabulce 32.

Dotační titul	Vlastník lesa				
	Státní	Obecní	Církevní	Družstva	Soukromé vl.
Lesnická technika	-	163 428 792	-	-	351 784 149
Technické vybavení provozoven	-	-	-	-	130 534 891
Lesnická infrastruktura	-	539 780 316	-	-	438 079 653
Zlepšování druhové skladby lesních porostů	-	-	-	-	1 759 402
Zlepšování druhové skladby lesních porostů	-	-	-	-	-
Obnova lesního potenciálu po kalamitách a zavádění preventivních opatření	317 259 849	51 149 112		3 988 365	69 705 409
Neproduktivní investice v lesích	26 736 160	28 441 397	1 870 562	340 292	6 322 000

Tabulka 32: Čerpání prostředků 2007-2010 podle vlastnické struktury

Z analýzy byl vyloučen dotační titul První zalesnění zemědělské půdy, a to vzhledem k tomu, že se nejedná o projektové opatření, u kterých nejsou z úrovně SZIF zveřejňovány seznamy schválených žádostí o dotaci. Z tohoto důvodu nelze provést přesnou komparaci z hlediska typu vlastníka pozemku. Z výsledků komparace vyplývá, že největší množství dotace bylo schváleno soukromým vlastníkům lesa. To je dáno především skutečností, že soukromí vlastníci lesa jsou zahrnuti v okruhu oprávněných příjemců dotace ve všech dotačních titulech. Největší zájem ze strany soukromých vlastníků lesa byl o opatření Investice v lesích.

Druhým vlastníkem lesa s nejvyšší částkou schválené dotace jsou státní lesy. Ty jsou vyloučeny z okruhu oprávněných příjemců dotace celkem u pěti dotačních titulů, a to u všech tří dotačních titulů v rámci opatření Investice v lesích a u dvou dotačních titulů vztahujících se k opatření zaměřených na udržitelné využívání lesní půdy (Zachování hospodářského souboru lesního porostu z předchozího produkčního cyklu a Zlepšování druhové skladby lesních porostů). V PRV jsou státní lesy oprávněny žádat pouze o dotaci na Obnovu lesního potenciálu po kalamitách, Zavádění preventivních opatření a Neproduktivní investice v lesích. Na obnovu lesního potenciálu po kalamitních těžbách v důsledku orkánu Kyrill a vichřic Emma a Ivan bylo ze strany státních lesů vynaloženo nejvíce prostředků ze všech typů vlastníků lesa, celkem 220 mil. Kč. Vzhledem ke skutečnosti, že státní lesy jsou ve většině případů také správci drobných vodních toků, dotace ve výši 97 mil. Kč byla vynaložena na realizaci preventivních opatření na drobných vodních tocích. Třetím největším žadatelem o dotaci jsou městské a obecní lesy, které jsou zahrnuty v okruhu oprávněných příjemců dotace u stejných dotačních titulů jako lesy ve vlastnictví státu a také u dotačních titulů Lesnická technika a Lesnická infrastruktura. Nejvyšší schválenou dotací ze všech typů vlastníků lesa disponují městské a obecní lesy u Neproduktivní investice v lesích, celkem 28 mil. Kč. V letech 2009 – 2010 byl tento vlastník lesa bodově zvýhodněn, neboť prioritou bylo podpořit převážně projekty realizované v příměstských lesích nebo lesích se zvýšenou rekreační funkcí. Téměř zanedbatelnými žadateli o dotaci z hlediska schválených dotací jsou lesní družstva a církevní lesy. Jejich potenciál v oblasti dotací je omezen především nízkou výměrou jejich majetků. I přesto byla lesním družstvům schválena dotace ve výši 4 mil. Kč na obnovu lesního potenciálu po kalamitách a neproduktivní investice v lesích. Lesům církevním byla v letech 2007 – 2010 schválena pouze jedna žádost o dotaci, a to v oblasti neproduktivních investic v lesích.

5.4.3 Závěr

V Programu rozvoje venkova bylo za období 2007 – 2010 v rámci osmi dotačních titulů vztahujících se k oblasti lesního hospodářství zaregistrováno celkem 4 681 žádostí o dotace v celkové výši 4,3 mld. Kč (z této částky bylo jako dotace schváleno 42 %). Z tohoto celkového objemu zaregistrovaných žádostí o dotaci bylo podáno celkem 2 776 žádostí v rámci tří dotačních titulů opatření Investice v do lesů, tedy 59 % všech zaregistrovaných žádostí. Z celkového množství schválených dotací bylo v období 2007 – 2010 nejvíce dotací schváleno soukromým vlastníkům lesa, a to 1 032 mil. Kč.

Součástí evaluace interim bylo zhodnocení efektivity jednotlivých dotačních titulů v oblasti lesního hospodářství. Již u tří dotačních titulů bylo dosaženo cíle do konce roku 2010. Jako dotační titul s nejvyšší efektivitou lze vyhodnotit podopatření Obnova lesního potenciálu po kalamitách. Splnění cíle do konce roku 2013 bude dosaženo u titulu Lesnická technika, Lesnická infrastruktura a Neproduktivní investice. Realizovaná opatření v rámci těchto dotačních titulů lze hodnotit jako efektivní, neboť nákupem nové, moderní techniky se zvýšil podíl používání ekologicky šetrnějších technologií při obhospodařování lesů, opravami lesních dopravní sítě se zlepšily podmínky přístupnosti území a odvozu dřeva z lesních porostů a podpořená opatření v návštěvnické infrastruktuře lesa přispěla ke zvýšení rekreační funkce lesa.

Poskytování dotací z fondů EU do oblasti lesního hospodářství lze celkově hodnotit jako opodstatněné, neboť naprostá většina realizovaných projektů by bez poskytnuté dotace nebyla vůbec realizována, jak dokládají výsledky rozhovorů s dotázanými žadateli o dotaci z řad různých vlastníků lesa a také závěry oficiálního průběžného hodnocení PRV (DHV 2010). Z analyzovaných informací je možno vytvořit následující doporučení:

Koncipovat operativní cíle dotačního titulu tak, aby byla snadno zjiitelná míra realizace, tj. např. plnění cíle v hektarech, km atd.

U dotačních titulů, které v programovém období 2007 – 2013 vykazují nízkou míru čerpání zvážít jejich přítomnost v dalším programovém období, popř. upravit podmínky poskytnutí dotace tak, aby byly pro žadatele o dotaci přijatelné a méně administrativně náročné. Zejména pro vlastníky lesu malých výměr je složitá administrace dotace značně znevýhodňující faktor. Tato situace by mohla být vyřešena zavedením systému např. zjednodušeného řízení administrace dotace nebo poradenské činnosti, která by drobným vlastníkům lesa s administrací dotace pomohla. Zároveň se nabízí možnost přehodnocení předimenzované alokace tam, kde je nízké čerpání dotace a alokovat větší množství financí tam, kde je přetlak žádostí o dotaci.

Vzhledem k většímu čerpání dotací v rámci PRV, OSA I - Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví zvážít pro další programové období vyšší alokaci pro tuto osu, neboť i přes vyšší alokaci OSY II - Zlepšování životního prostředí a krajiny zde nebudou prostředky vyčerpány.

Rozšířit okruh monitorovaných dat, a to zejména pokud se týká průměrných nákladů na opatření, popř. jednotku v rámci opatření (např. u nákupu lesnické techniky). Zároveň by bylo účelné zahrnout do rámce monitorovaných dat také úroveň čerpání dotací u různých typů vlastníků lesa (u soukromých vlastníků vyčlenit zvlášť skupinu vlastníků lesa do cca 5 ha z důvodu přijetí vhodných opatření pro lepší administrativní přístupnost dotací).

5.5 Podpora lesního hospodářství – další evropské zdroje

Analýza programů rozvoje venkova 2007-2013 ve vybraných evropských zemích prokázala, že v rámci OSY II jsou v některých státech podporovány aktivity, které (vedle opatření na financování Natura 2000 v lesích) bezprostředně souvisejí s ochranou přírody a krajiny. V České republice takovéto aktivity nejsou financovány v rámci společné zemědělské politiky formou podpory rozvoje venkova, ale v rámci podpory regionálního rozvoje z Evropského fondu regionálního rozvoje. Tyto podpory jsou na národní úrovni realizovány prostřednictvím Operačního programu Životní prostředí (OPŽP), konkrétně oblast podpory 6: Zlepšování stavu přírody a krajiny. V rámci této oblasti je možno, v souvislosti s podporou lesního hospodářství, čerpat dotace v rámci podopatření 6.2 Podpora biodiverzity a 6.3 Obnova krajinných struktur.

Jak bylo uvedeno výše, mohou finanční prostředky směřované do ochrany přírody a krajiny mít i multiplikační působení v tom smyslu, že se mohou stát i faktorem pozitivně působícím na rozvoj cestovního ruchu v dané lokalitě, a pozitivně tím podpořit i rozvoj venkova (včetně sektoru LH). Z pohledu zavádění inovací se i potenciální smluvní ochrana přírody může pro vlastníky lesů stát významným prvkem v diverzifikaci svých příjmů. Z tohoto důvodu jsou na tomto místě pro úplnost krátce zhodnoceny i podpory související s ochranou přírody a krajiny. Protože v rámci OPŽP nejsou samostatně evidovány aktivity související s lesním hospodářstvím či vlastnictvím lesa, bylo z metodického hlediska potřeba zkontrolovat každou žádost, aby se uváděné výše finančních prostředků skutečně týkaly pouze sektoru LH.

V rámci titulu Podpora biodiverzity byly v letech 2007-2010 schváleny dotační prostředky ve výši 1346 mil Kč (38 % alokace) a u titulu Obnova krajinných struktur 836 mil Kč (34 % alokace). Z tohoto důvodu lze předpokládat, že do konce roku 2013 dojde k vyčerpání přidělené alokace. Z pohledu splnění cíle počtu schválených projektů lze konstatovat, že tento cíl byl velmi podhodnocen, neboť už v roce 2010 byl splněn na 255 %. Z vlastnického pohledu výrazně převažují podpory státním lesům (633 mil Kč), kde byly schváleny projekty revitalizací lesních porostů, rekultivací poškozených ploch po těžbě dřeva, na zlepšení druhové a věkové skladby lesních porostů, na podporu biodiverzity v lesích, na obnovu lesa v imisních oblastech. Velké projekty v celkové výši 205 mil. se týkaly stabilizace lesů v národních parcích. Obecním lesům byla schválena dotace 42 mil Kč (z toho 32 mil v rámci obnovy krajinných struktur).

6. Příklady vybraných inovativních přístupů

V této kapitole je *diskutováno* několik příkladů a doporučení – inovativních postupů – v rozdílných oblastech souvisejících s institucionálním systémem lesního hospodářství. Příklady jsou zaměřeny na změny ve financování lesního hospodářství (podpory i újmy), uplatnění inovativního postupu v likvidaci invazních rostlin a také v „rehabilitaci“ sdružování v lesním hospodářství.

6.1 Stanovení nákladů podle souboru lesních typů

Česká republika je z pohledu geografického i klimatického poměrně pestrým státem. To se logicky odráží také ve vlastním hospodaření s lesy – ať už z pohledu výnosů, tak nákladů. Veřejné podpory, jako významný aktér pro zavádění inovací, jsou obecně poskytovány na uhrazení prokázaných nákladů podporovaných projektů, nebo jsou stanoveny pevnou sazbou na jednotku. Pevná sazba je však velmi hrubým kritériem, nerespektující pestrost podmínek, ovšem i prokázané náklady mohou být mnohdy nevhodným kritériem – jak z hlediska možného předražování jednotlivých úkonů, tak i z hlediska následných kontrol. Z administrativního hlediska by tak mohlo být výhodnější používat místo prokázaných nákladů některou z univerzálnějších charakteristik. Jednou z možností je využití unifikovaných nákladů odvozených podle souborů lesních typů (SLT). Pro vyhodnocení nákladů je možno použít dvě metodiky – Plíva (2000) a Pulkrab a kol. (2011).

Hospodářská úprava lesů je, stejně jako lesnická typologie, v České republice tradičním odvětvím. Základní jednotkou diferenciací růstových podmínek je lesní typ. Lesní typ definoval Zlatník (1956): Lesní typ je soubor přirozených a změněných biocenóz a jejich vývojových stádií včetně prostředí, tedy biogeocenóz vývojově k sobě patřících. Je to jednotka s úzkým ekologickým rozpětím pro růst dřevin, jejich produkci a obnovu a v důsledku toho i pro žádoucí druhovou a prostorovou skladbu lesů a podobnost hospodářských opatření (ÚHÚL – Metodika typologie lesů http://www.uhul.cz/lestypol/metodika_tl.php). Vyšší jednotkou typologickou je soubor lesních typů, který spojuje lesní typy podle ekologické příbuznosti vyjádřené hospodářsky významnými vlastnostmi stanoviště. Metodický postup typologie lesů při hospodářské úpravě lesů je zaměřen na sledování projevů pěti základních skupin ekologických faktorů, k nimž patří: světlo, teplo, voda (atmosférická a i půdní), chemické (půdní) faktory a mechanické (vnější) faktory. K těmto ekologickým faktorům přistupují ještě hospodářsky významné vlastnosti stanoviště – reliéf terénu (zejména sklonitost) a textura půdy (zejména obsah skeletu a jeho zvrstvení). V ČR je vyčleněno 168 souborů lesních typů.

Kardinálním typologickým podkladem je práce K. Plívy „Trvale udržitelné obhospodařování lesů podle souborů lesních typů“ (Plíva 2000), jejímž cílem bylo vypracovat metodický postup využití souborů lesních typů pro diferenciaci obhospodařování lesa podle koncepce trvale udržitelného hospodaření a jeho efektivity. Termín „intenzita hospodaření“ původně spojovaný jen s produkcí dřeva a možnostmi racionalizace a intenzifikace, popř. se vklady práce a prostředků, má v duchu koncepce trvale udržitelného a přírodu sledujícího hospodaření poněkud širší pojetí. Vyjadřuje ekonomicko-ekologickou a současně efektivní formu hospodaření, zohledňuje vedle hodnoty potenciální produkce i ekologické účinky porostů, které intenzitu hospodaření ovlivňují a víceméně omezují. Ponechává větší prostor přírodě a přirozenému vývoji tam, kde umělé zásahy jsou nadbytečné.

Intenzita hospodaření podle souborů lesních typů je znázorněna v ekologické síti typologického systému, kde se uvádějí i stupně produkčního potenciálu (PP) a ekologického potenciálu (EP), viz tabulka 33.

Kód	Typ	Charakteristika
A	velmi intenzivní forma hospodaření	PP vysoko převyšuje EP
B	intenzivní forma hospodaření	PP (značně) převyšuje EP
C	standardní forma hospodaření	PP jen mírně převyšuje EP
D	omezená intenzita hospodaření	EP převyšuje PP
E	péče o ochranné lesy	EP vysoko převyšuje PP

Tabulka 33: Diferenciace intenzit hospodaření

Intenzita hospodaření (IH) je přímo odvislá od hodnoty potenciální produkce (produkční funkce lesa) a ekologické funkce lesa a přihlíží k rentabilitě hospodaření. Intenzita hospodaření se zde nevztahuje k současnému stavu a skladbě porostů, ale k předpokladům daným hodnotou potenciální produkce cílové skladby a vlastnostmi stanoviště. Ekologické funkce označujeme jako ekologický potenciál (EP) a produkční funkci vyjádřenou hodnotou potenciální produkce jako produkční potenciál (PP). Jelikož oba potenciály působí ve vztahu k intenzitě hospodaření (IH) opačným směrem, je porovnáním jejich úrovní stanovena odpovídající IH pro typologickou jednotku, v našem případě pro soubor lesních typů (SLT).

Do ekologického potenciálu (EP) jsou podle závažnosti zahrnuty funkce infiltrační, protierozní, desukční, srážkotvorná (klimatická) a na určitých lokalitách uváděných v charakteristice SLT ještě funkce vodoochranné, mezoklimatické, půdoochranné a (leso) ochranné – sebezáchovné funkce lesního ekosystému v extrémních podmínkách. Není sem zahrnuta skupina funkcí společenských (rekreační, zdravotně léčebná, ochrany přírody, provozu myslivosti, vodohospodářská a další).

Intenzita hospodaření je tedy definována jako rozdíl produkčního potenciálu a ekologického potenciálu. U stanovení intenzity hospodaření (MI) byla od sebe odečtena dvě bezrozměrná čísla. U EP byla vytvořena škála o 6 bodech podle významu ekologických funkcí (systém hodnocení převzat z práce Plíva 2000), u PP se vychází z celkového průměrného přírůstu hodnotového, kdy na základě jeho výše byla také vytvořena škála o 6 bodech. Je třeba zdůraznit, že ve všech variantách intenzity hospodaření je striktně zdůrazněno zajištění ekologických funkcí. Rostoucí intenzita hospodaření (od nejhorší označené jako E až po nejlepší označenou jako A) znamená to, že v rámci daných ekologických limitů můžeme maximalizovat produkční potenciál vyššími vklady práce, protože pokud jsou vyšší náklady vynakládány ekonomicky racionálně, můžeme očekávat jejich vyšší zhodnocení. To také např. znamená, že na chudších či chudých stanovištích budeme hospodařit s nižšími vstupy (nižší intenzitou), zatímco na bohatých stanovištích s intenzitou mnohem vyšší.

Na základě výše uvedeného postupu byla navržena optimální hospodářská opatření pěstební činnosti pro všechny soubory lesních typů v České republice (Pulkrab a kol. 2011).

V duchu výše uvedených přístupů byla optimální hospodářská opatření členěna podle souborů lesních typů, intenzity hospodaření, cílového hospodářství a podílu melioračních a zpevňujících dřevin. Hospodářská opatření zahrnují zalesňování, ochranu mladých lesních porostů (ochranu proti zvěři a buření) a prořezávky porostů. Pro stanovené rozsahu jednotlivých pěstebních činností (obnova lesa až prořezávky) bylo mimo praktických zkušeností a uvedené práce K. Plívy využito:

- pro stanovení - počtu sadebního materiálu, základních hospodářských opatření, stanovení počtu melioračních a zpevňujících dřevin, plošného rozsahu výchovných zásahů v porostech do 40 let věku, naplnění požadavku na zalesnění a zajištění pozemek, přehledu SLT - byly podklady čerpány ze zákona č. 289/1995 Sb., o lesích

v platném znění a souvisejících vyhlášek MZe (vyhláška č. 82/1996 Sb., o genetické klasifikaci, obnově lesa zalesňování atd.; vyhláška č. 83/1996 Sb., o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů; vyhláška č. 84/1996 Sb., o lesním hospodářském plánování, vyhláška č. 139/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o přenosu semen a sazenic včetně podrobnosti o obnově lesních porostů).

- Pro stanovení kvality reprodukčního materiálu byl použit zákon č. 149/2003 Sb., o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin ve znění zákona 387/2005 Sb., v platném znění a související vyhlášky MZe (vyhláška č. 29/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 149/2003 Sb., a vyhláška č. 44/2010 Sb., kterou se mění vyhláška č. 29/2004 Sb.).
- Informace o SLT spadající do jednotlivých HS, cílové skladbě, počtech sadebního materiálu, předpokládané výše nezdaru zalesnění, přípravě půdy, technologie výsadby, první výchovné zásahy, produkčních a ekologických funkcí lesa atd. byly čerpány z Plíva (1991).
- Požadovaný sadební materiál, počty sazenic, technologie zalesňování a výchova byly dále porovnávány s Plíva (1981).
- Péče o kultury, nezdar zalesnění, rozčleňování porostů, výchova porostů ale i sadební materiál, počet sazenic, prostorová úprava, technologie zalesnění byly porovnány s Plíva a Žlábek (1989).
- Vliv výchovných sečí na prostředí a produkci porostů byl čerpán z Chroust (1997).

Vzhledem k tomu, že jednotlivé ekonomické veličiny přichází v různém čase hodnocení projektu, byly všechny efekty převedeny na jednu časovou hladinu, a to k počátečnímu roku. Délka hodnoceného období byla zvolena 15 let a diskontní míra 3 %.

Pro výpočet současné hodnoty byly použity standardní postupy, a to:

- pro převod efektu, který přichází jednorázově, byl použit model [1]:

$$K_0 = \frac{K_t}{(1+k)^t} \quad [1]$$

- pro efekty, které přichází každoročně ve stejné výši po určitou limitovanou periodu, byl použit model [2]:

$$K_0 = \frac{1}{k} * \frac{(1+k)^t - 1}{(1+k)^t} \quad [2]$$

kde K_0 – současná hodnota vstupu (efektu)

K_t – konečná hodnota

t – počet roků

k – roční úroková míra

6.1.1 *Analýza dotací na zalesnění zemědělské půdy*

V této kapitole je jako inovativní postup doporučeno využití výše uvedené metodiky pro analýzu dotací na zalesnění zemědělské půdy poskytované v letech 2007-2013 v rámci podpory z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova – EAFRD (Jarský a Pulkrab, 2013).

Důvody pro zalesnění zemědělské půdy

V ČR je v současnosti zhruba 350 000 ha neevidovaných opuštěných ploch spadajících do zemědělského půdního fondu, které nejsou trvale využívány k intenzivnímu zemědělskému hospodaření a jsou tedy potenciálně vhodné k převodu pro jiný způsob využití, např. pro zalesnění (Podrázský 2006). Zalesňování nelesních a zemědělských půd sleduje dva hlavní cíle – ekologický cíl a ekonomický cíl. Zatímco analýz vztahujících se k ekonomickým důvodům není mnoho, je ekologickým důvodům věnována velká pozornost, ať už se jedná o důvody pedologické, vodohospodářské, klimatické či důvody související s ochranou přírody (biodiverzity). Bylo publikováno velké množství prací hodnotících změny v půdě po provedení zalesnění (Chrastný a kol 2012, Wall a Heiskanen 2003, Podrázský a Procházka 2009) a hodnotící význam zalesnění pro snižování erozních rizik (Porto a kol. 2009). Zalesňování se v posledních letech stává významné také z pohledu uchovávání uhlíku -carbon sequestration (podrobněji Winsten a kol. 2011, Morris a kol. 2007, Smith a kol. 2008, Schiffman a Johnson 1989, Garten 2002, Richter a kol. 1999, Stavins 1999, Plantinga a kol. 1999). Význam zalesňování z geografického pohledu analyzovali Arora a Montenegro (2011). Význam zalesňování zemědělských půd pro ochranu přírody není tak zřejmý jako je situace v ostatních sektorech (Reino a kol. 2010). Na jedné straně Stoate a kol. (2009) nebo Cremene a kol. (2005) tvrdí, že zalesňování má negativní dopad na biodiverzitu, na druhé straně byly pozorovány pozitivní signifikantní změny v druhové pestrosti i abundance už po pěti letech po zalesnění (Buscardo a kol. 2009). Jak shrnuje Hlaváč a kol. (2006), současná dotační politika vyvolává rychlý nárůst zájmu o zalesňování zemědělské půdy. Mezi hlavní cíle podpory (deklarované jako veřejný zájem) patří snížení nadprodukce zemědělských plodin, zlepšení sociálních a ekonomických podmínek venkovského prostoru, diverzifikace aktivit zemědělského sektoru, posílení biodiverzity a zvýšení ekologické stability krajiny. Často nastává situace, kdy na jedné lokalitě existuje souběh několika protichůdných veřejných zájmů, každý z nich upravený jiným zákonem (např. zalesnění erozně ohrožených pozemků může být v rozporu s optimální organizací zemědělského půdního fondu, zalesnění orné půdy v zájmu posílení biodiverzity oblasti může být v rozporu s ochranou cenných bonit půdy apod.). V praxi se zájem o zalesnění soustředí na plochy produkčně nevýznamné (zamokřené pozemky, louky zasahující do lesních komplexů, atd.) tedy na plochy, které jsou často předmětem ochrany přírody. Je nutno politicky jednoznačně definovat uplatňování jednotlivých veřejných zájmů včetně stanovení jejich limitů. Zalesnění nevyužitých zemědělských půd je možno řešit dvěma způsoby, jednak přirozenou sukcesí a jednak umělým zalesněním. Zastánci prvního přístupu vychází z přesvědčení, že spontánní vývoj lesa na nelesních pozemcích odpovídá environmentálním aspektům posilování přírodního potenciálu krajiny, jde však o proces neúměrně dlouhodobý (Křižová a Ujházy, 1997). Gellrich a kol. (2007) analyzovali ekonomické důvody, proč lidé opouštějí farmaření a ponechávají zemědělské půdy samovolnému zalesnění. Druhý přístup řízeného zalesňování více odpovídá současným požadavkům na rozvoj venkovských oblastí Evropy, jsou s ním však spojeny výrazně vyšší náklady.

Podpora zalesňování

Podle OECD (2009) je podpora zalesňování zemědělských půd realizována v mnoha členských státech. V roce 1992 zavedla Evropská unie Lesnický program (Council Regulation No.2080/92), později zahrnutý v rámci Nařízení o rozvoji venkova (No.1257/1999) a konečně

pro roky 2007-2013 upravený v následujícím Nařízení o rozvoji venkova (No.1698/2005), které upravuje podporu pěstebních nákladů na zalesňování. Platby podporující zalesňování zemědělské půdy jsou realizovány také v jiných státech OECD, jako např. v Mexiku, Japonsku a Spojených státech. Opatření První zalednění zemědělské půdy (OECD 2011) bylo vybráno k podpoře z EAFRD ve 20 z 27 členů EU a opatření První zalednění nezemědělské půdy ve 12 z 27 států. Vzájemným vztahem zalesňování – podpora z veřejných zdrojů se zabývá jen nemnoho prací. Význam podpory pro zalesňování v UK zmiňuje Angus a kol. (2009). Chováním příjemců dotace po ukončení podpory v rámci ekosystémových služeb souvisejících s přeměnou landuse se zabýval Chen a kol. (2009). Heuristický přístup aplikovali Moons a Rousseau (2007), kteří analyzovali současně uplatňované (dotační a obchodní politiku) i alternativní politické nástroje související se zalesňováním. Tassone a kol. (2004) se zabývali optimální dobou obmýti a to z pohledu jak soukromého tak společenského. Skutečnost, že změna typu kultur byla a dosud je finančně dotovaná, vzbudila zájem pracovníků v politické, administrativní i podnikatelské sféře na jedné a samotných majitelů pozemků na druhé straně. Dosavadní analýzy hodnotily podpory zalesňování pouze z pohledu jejich významu pro samotné provedení změny využití území, nehodnotily však, zda by tato podpora měla být diverzifikována podle nějakých kritérií.

Cílem tohoto příkladu inovativního přístupu je poukázat na vhodnost/nevhodnost diverzifikovat podporu zalesňování z evropských fondů podle náročnosti hospodářských podmínek a z toho vyplývající nákladovosti pěstební činnosti lesního hospodářství

Podpora zalesňování (podle EC 1698/2005) se poskytuje v programovém období 2007-2013 z EAFRD prostřednictvím národních operačních programů, v ČR jde o Program rozvoje venkova 2007-2013 (RDP), a na národní legislativní úrovni je problematika dále ještě upravena Nařízením vlády č. 239/2007 Sb. Podle něho je podpora zaměřena na založení lesního porostu výsadbou v souladu s projektem zalesnění a následné pečování o takto vzniklý lesní porost. Existují zde tři formy podpory:

- a) na založení lesního porostu (dotace na „zalesnění“),
- b) na péči o lesní porost po dobu 5 let počínaje rokem následujícím po roce zalesnění (dotace na „péči“),
- c) náhrada za ukončení zemědělské výroby na zalesněném zemědělském pozemku, a to po dobu 15 let počínaje rokem následujícím po roce zalesnění („náhrada“).

Pro komparaci s náklady byly použity tyto EAFRD předepsané sazby dotace na zalesňování zemědělské půdy:

- a) Výše dotace na zalesnění:
 - 1. listnatými dřevinami činí 2 590 €/ha; v LFA 2 961 €/ha,
 - 2. jehličnatými dřevinami činí 1 954 €/ha; v LFA 2 233 €/ha.
- b) Výše dotace na péči činí 437 €/ha za kalendářní rok.
- c) Výše náhrady u pozemku, který byl před jeho zalesněním v LPIS evidován s kulturou
 - 1. orná půda, chmelnice, vinice, ovocný sad, školka, zelinářská zahrada činí pro žadatele, který nebyl v době zalesnění zemědělským podnikatelem, nebo travní porost činí 149 €/ha za kalendářní rok (kat 1),
 - 2. orná půda, chmelnice, vinice, ovocný sad, školka nebo zelinářská zahrada činí pro žadatele, který byl v době zalesnění zemědělským podnikatelem, 294 €/ha za kalendářní rok (kat 2).

Na základě blízkosti typologických charakteristik, cílového hospodaření (SM – smrkové, BO – borové, DB – dubové, BK – bukové) a intenzit hospodaření bylo 168 SLT pro usnadnění analýzy sdruženo do 43 skupin. Do těchto uvedených skupin byly (vzhledem ke značnému rozsahu nutných kalkulací produkčního efektu) zařazeny všechny SLT, jejichž výměra je větší

než 1 % celkové výměry lesů České republiky. Pro tyto skupiny byly vypočítány náklady podle cílového hospodaření a intenzity hospodaření. Dotace byly vypočítány podle podílu listnatých a jehličnatých dřevin pro danou skupinu. Podrobnosti zobrazuje tabulka 34.

Skupina	CH	IH	Přímé náklady	Podpora – norm.		Podpora - LFA	
				Kat 1	Kat 2	Kat 1	Kat 2
1	SM	A	11496	5893	7624	6195	7926
2	SM	A	11420	5893	7624	6195	7926
3	SM	B	10176	5893	7624	6195	7926
4	SM	B	9939	5893	7624	6195	7926
5	SM	C	9372	5893	7624	6195	7926
6	SM	C	9524	5893	7624	6195	7926
7	SM	C	8353	5893	7624	6195	7926
8	SM	C	9175	5829	7560	6122	7853
9	SM	C	8857	5829	7560	6122	7853
10	SM	D	8905	5925	7656	6231	7962
11	SM	D	6974	5925	7656	6231	7962
12	SM	D	9086	5797	7528	6086	7817
13	SM	D	8195	5797	7528	6086	7817
14	SM	E	7797	5925	7656	6231	7962
15	SM	E	6908	5925	7656	6231	7962
16	SM	E	7113	5797	7528	6086	7817
17	SM	E	7316	5797	7528	6086	7817
18	BO	B	7776	5893	7624	6195	7926
19	BO	C	7195	5893	7624	6195	7926
20	BO	C	7751	5893	7624	6195	7926
21	BO	C	8559	5797	7528	6086	7817
22	BO	C	5913	5797	7528	6086	7817
23	BO	C	6357	5797	7528	6086	7817
24	BO	D	7637	5925	7656	6231	7962
25	BO	D	6437	5925	7656	6231	7962
26	BO	D	5211	5925	7656	6231	7962
27	BO	D	6966	5861	7592	6159	7890
28	BO	D	6495	5861	7592	6159	7890
29	BO	D	5579	5861	7592	6159	7890
30	BO	D	7109	5797	7528	6086	7817
31	BO	D	4415	5797	7528	6086	7817
32	BO	D	5573	5797	7528	6086	7817
33	BO	E	3676	5797	7528	6086	7817
34	DB	A+B	10530	5893	7624	6195	7926
35	DB	A+B	8687	6370	8101	6741	8472
36	DB	C	9543	6370	8101	6741	8472
37	DB	C	7581	6370	8101	6741	8472
38	DB	D	7449	6370	8101	6741	8472
39	BK	A+B	9223	6370	8101	6741	8472
40	BK	A+B	8573	6370	8101	6741	8472
41	BK	C	10671	6370	8101	6741	8472
42	BK	C	8179	6370	8101	6741	8472
43	BK	D+E	8083	6370	8101	6741	8472

Tabulka 34: Výše přímých nákladů a dotací v €

Z tabulky 34 je patrné, že u 19 (44 %) skupin je současná hodnota nákladů na činnosti související se zalesněním zemědělské půdy vyšší než každá z možností současné hodnoty podpory, přičemž u nejnákladnější varianty (skupina 1) jsou náklady téměř 1,5 krát větší než dotace v LFA pro podnikatele na orné půdě a téměř dvojnásobné oproti základní variantě dotace. U 4 skupin (9 % případů) jsou náklady větší než podpora s výjimkou dotace pro podnikatele na orné půdě, u 14 případech (33 % skupin) jsou náklady vyšší na ostatních půdách a nižší než pro podnikatele na orné půdě (v normální variantě i variantě LFA). V jednom případě (2 %) jsou náklady vyšší pouze než základní variant podpory. V 5 případech (12 % skupin) jsou podpory ve všech variantách vyšší než náklady. Jedná se vždy o případy cílového hospodářství borové, tedy obecně nejméně nákladové, a to v intenzitách hospodaření D a E, tedy v těch s převažujícím EP nad PP. Z pohledu intenzit hospodaření platí, že u dvou nejvyšších kategorií (A a B) jsou náklady vždy větší než disponibilní podpora a to bez ohledu na cílové hospodaření, což (s drobnými výjimkami) platí také pro standardní formu hospodaření (C).

Protože se jedná o ekonomickou kalkulaci, jsou údaje vždy citlivé na použité vstupní hodnoty. Z tohoto důvodu je třeba provést komentář ke dvěma technickým záležitostem.

První z nich je výše úrokové sazby. Největším problémem ekonomických kalkulací, které vyžadují zahrnutí vlivu času, je výběr výše úrokové míry. Z teoretického hlediska je stanovení výše úrokové míry otázka velmi složitá, zahrnuje mnoho tendencí (často i protichůdných) a v podstatě není možno jí stanovit objektivně a jednoznačně. Podle Price (1997) je diskontování stále velmi kontroverzním tématem, které velmi ovlivňuje analýzy investičních alternativ v lesním hospodářství. Ovando a kol. (2010) odhadují aktuální výši diskontní sazby mezi 1 % a 10 %, se střední hodnotou 4 %. McCarthy a kol. (2003) využívali při analýze zalesňování v Irsku diskontní sazbu ve výši 5 %, což byla také hodnota použitá k posouzení návrhů vládní politiky. Faktor času je zřejmě nejdiskutovanějším problémem po celou historii existence matematických výpočtů a modelů oceňování lesa jako přírodního zdroje a bohatství. Hospodářské výsledky přírodních procesů jsou neoddělitelně spjaty s vývojem ekonomiky a společenskými procesy. V naší analýze nehodnotíme celý životní cyklus lesních porostů, ale úsek života porostu do jeho věku cca 15 let. Z toho důvodu byla použita úroková míra 3 %, kolem které v současné době oscilují úrokové míry středně dlouhých projektů v rámci našeho národního hospodářství. V naší analýze se zabýváme porovnáním současné hodnoty nákladů na zalesnění zemědělské půdy a současné hodnoty dotací z EAFRD na zalesnění. Přesto se však nejedná o klasický výpočet čisté současné hodnoty (NPV) z pohledu společenského, neboť zde nejsou vypočítány všechny užítky plynoucí ze zalesnění zemědělské půdy, které se vztahují k jevům uvedeným v důvodech pro zalesňování, ale jako užitek je (z pohledu vlastníka zalesňovaného pozemku) chápána poskytnutá dotace. Existují práce, které se zabývají také porovnáním nákladů a užitků, ovšem, jak uvádí např. Moons a kol. (2008) je výše hodnoty celkových užitků spíše konzervativní (ve smyslu nízká), protože hodnoty mnoha ekologických funkcí nemohou být započítány z důvodu nedostatku dat. Komplexní analýza řešeného problému by vyžadovala provést vyhodnocení nejen ekonomické, ale ekologicko-ekonomické (společenské) efektivnosti. To by ovšem znamenalo zahrnout do analyzovaných efektů také přínos či ztrátu mimoprodukčních funkcí lesní, resp. zemědělské půdy. I když je dosud nanejvýše složité identifikovat a vyjadřovat hodnoty netržních funkcí přírodních zdrojů v peněžní formě - která je vlastní trhu a tržním vztahům - dochází k těmto pokusům stále intenzivněji na celém světě. Uvedeným postupům se vyčítá tzv. „peněžní redukcionismus“, „utilitární antropocentrický“ přístup. Ale i když jsou výsledky takových hodnocení do značné míry subjektivní, protože je nelze objektivizovat reálným trhem, jsou stále více daná hodnocení rozvíjena a využívána. Při analýze citlivosti výsledků na výši úrokové sazby bylo porovnáváno následujících 5 kategorií (na základě možných kombinací):

Kategorie I: Současná hodnota nákladů je vyšší než současná hodnota podpory pro všechny typy a kategorie (tj. náklady zalesňování jsou vždy vyšší než dotace)

Kategorie II: Současná hodnota nákladů je vyšší než současná hodnota podpory – kromě podpory pro podnikatele na LFA (tj. dotace pouze pro podnikatele na LFA jsou vyšší než náklady)

Kategorie III: Současná hodnota nákladů je vyšší než současná hodnota podpory pouze pro podnikatele – kat 2 (tj. dotace pro podnikatele – kat2– je vyšší než náklady)

Kategorie IV: Současná hodnota nákladů je vyšší než současná hodnota podpory pouze v případě základní formy podpory (tj. dotace jsou vždy vyšší než náklady s výjimkou podpory zalesňování na ostatních půdách pro nepodnikatele)

Kategorie V: Současná hodnota nákladů je nižší než současná hodnota podpory pro všechny typy a kategorie (tj. dotace jsou vždy vyšší než náklady).

Podrobnosti zobrazuje tabulka 35, z níž je patrné, že při mírné změně úrokové míry o plus 1 nebo minus 1 procento, se podíl obou krajních hodnot nemění, současná hodnota nákladů je větší než současná hodnota podpory ve 44 procentech případů, opak platí u 12 procent skupin. Rozdíly se projevují u středních kategorií, kdy se vzrůstající úrokovou sazbou roste podíl kategorie B a klesá podíl kategorií C a D. Teprve pokud se změní diskontní sazba o 2 % je vidět změna u kategorie A, kdy s klesající úrokovou sazbou roste podíl této kategorie až téměř k 50 procentnímu podílu při použití 1% úrokové sazby.

Kategorie	Diskontní sazba					Bez kompenzací		
	Souhrnná podpora					1%	3%	5%
I	49%	44%	44%	44%	40%	98%	98%	98%
II	9%	5%	9%	16%	14%	0%	0%	0%
III	30%	37%	33%	28%	33%	0%	0%	0%
IV	0%	2%	2%	0%	2%	0%	0%	0%
V	12%	12%	12%	12%	12%	2%	2%	2%

Tabulka 35: Podíl kategorií v závislosti na diskontní sazbě

Na tomto místě je také vhodné okomentovat problém nákladů příležitosti (opportunity cost). Tyto náklady by v úplné analýze měly být teoreticky započítány. Předložené výpočty opportunity cost však nezahrnují. Jde zejména o praktické důvody, kdy tyto náklady není možné v požadované struktuře (podle bonity daného stanoviště a unifikace podle zemědělské kultury) v ČR stanovit. Metodicky by se sice dalo předpokládat, že Unii stanovené kompenzace jsou právě stanoveny na pokrytí těchto nákladů (tedy tyto kompenzace použít současně i jako jednu skupinu nákladovou – byla by zde však otázka, po jak dlouhou dobu by měly být započítávány, zda také pouze na cca 15 let, celé sledované období či jiný časový úsek), je však třeba vzít v úvahu to, že výše kompenzací jsou výsledkem politického vyjednávání, ne ekonomické kalkulace, a jsou navíc stanoveny unifikovaně pro celou EU a tedy pro strukturu našich kalkulací nevhodné. Kompenzace nemůže v praxi získat každý (např. v ČR žádný státní subjekt), ale pouze ten kdo ještě v nedávné době (2 roky před zalesněním) na dané lokalitě hospodařil. Naše kalkulace zahrnují maximální možné využití evropských podpor – to nám umožnila právě stanovená 2 letá lhůta, kdy už žadatel o podporu na zalesnění hospodařit na lokalitě nemusel (a neexistují tedy aktuální opportunity costs), ale stále má nárok na získání kompenzací. Druhá část tabulky 35 ukazuje situaci, kdy kompenzace nejsou do kalkulace započítány. Zde je vidět jasný význam kompenzací, kdy bez

nich by pouze v jedné případě byla podpora vyšší než náklady (bez ohledu na výši úrokové sazby).

Protože Česká republika není členem Eurozóny, je druhým prvkem, který může ovlivnit výsledek analýzy kurz koruny vůči euru (viz diskuse v rámci kapitoly 7.1.2). Ve výpočtech byl použit kurz 24,75 CZK/€ (platný pro den počátku analýzy 20.4.2012). Během období reálného využívání podpor na zalesňování zemědělských půd z EAFRD došlo k velkému kolísání kurzu s krajními hodnotami 23,221 ze 14.7.2008 a 28,972 CZK/€ ze 16.2.2009. Protože se, v souvislosti s aktuálními problémy eurozóny, nepředpokládá, že by se ČR v blízké budoucnosti stala jejím členem, bude i nadále mít kolísání kurzu velký význam. Reálně je však řešen opačný problém, neboť všechny náklady jsou realizovány vždy v národních měnách, podpora z EAFRD je však stanovena univerzálně v eurech. Aby se zabránilo nejasnostem v přepočtu dotace z euro na koruny, je vždy ministerstvem zemědělství stanoven převodní kurz pro konkrétní kalendářní rok (např. 25,505 CZK/€ pro rok 2012).

Zemědělství je hlavním land use v rámci Evropy (Audsley a kol. 2006) i v České republice a tudíž budoucí využití půdy v Evropě je z velké části funkcí činností souvisejících se zemědělským sektorem. Přestože o podporu mohou žádat pouze vlastníci zemědělského pozemku, patří podle Šindelář a Frýdl (2006) zalesňování zemědělských půd k aktivitám lesního hospodářství, a ne k aktivitám zemědělského sektoru. V České republice však není příliš běžným jevem současné vlastnictví zemědělské půdy a lesa. Žadatelem o podporu však logicky může být pouze vlastník původního zemědělského pozemku, tedy osoba, která většinou nemá žádné lesnické vzdělání, a tedy nemá ani příliš velkou představu o nákladech na zalesnění svého pozemku a k zalesnění je motivována pouze výší možné dotace z evropských fondů. Tyto nedostatečné informace a také velká administrativní náročnost žádostí (Jarský 2009) související se zalesňováním zemědělských půd se odráží v zatím nepříliš velkém zájmu o dotace. Podle oficiálních statistik (MZe 2011) bylo v rámci RDP 2007-2013 ke konci roku 2010 celkem podpořeno 731 žadatelů, kteří podali od roku 2007 celkem 800 žádostí a kteří k tomuto datu zalesnili zemědělskou půdu o výměře 1 577 ha, což je však pouze 17,5 % plnění cíle programu (plánem programu je zalesnit 9000 hektarů). Podpora zalesňování zemědělské i nezemědělské půdy má v ČR dlouholetou tradici, vždy však byla podporována pouze formou dotace, do roku 2003 pouze z národních zdrojů, v dalších letech z fondů EU. Existují však i alternativní ekonomické nástroje. Například Rousseau a Moons (2008) tvrdí, že alternativou k fixním dotacím mohou být aukce. Zavádět takovou alternativu by však v podmínkách ČR bylo poměrně náročné a vezmeme-li v úvahu nedostatečný zájem i o disponibilní dotace, lze předpokládat, že ani aukce by se nesetkaly s velkým ohlasem.

Cílem předložené analýzy bylo prokázat, zda paušálně stanovená podpora na zalesňování zemědělských půd z EAFRD je dostatečná pro pokrytí nákladů souvisejících s takovým zalesněním v široké škále různých pěstebních podmínek na příkladu České republiky. Byla stanovena hypotéza, že výše dotace na zalesnění je diverzifikována podle nákladovosti pěstební činnosti. Je možno konstatovat, že tato hypotéza byla potvrzena pouze částečně. Důvodem je, že výše dotace, tak jak je předepsána v oficiálních dokumentech, je sice diverzifikována podle oblastí – existují rozdílné sazby pro normální lokality a pro lokality v less favoured areas (LFA), jedná se však o členění velmi hrubé, které nezohledňuje hospodářské podmínky pro lesní hospodářství. Pozitivní je, že existují samostatné sazby pro zalesňování pomocí jehličnatých a listnatých dřevin; tyto rozdíly však nejsou odrazem rozdílných nákladů při jejich využívání, ale spíše snahou lesnické politiky zvýšit podíl listnatých dřevin v lesích. Analýza prokázala, že náklady jsou pro jednotlivé oblasti velmi rozdílné, a že v mnoha případech není dotace na zalesnění zemědělské půdy dostatečně vysoká, aby tyto náklady pokryla. V několika případech, vždy v souvislosti s borovým

hospodařením, však je dotace výrazně vyšší než související náklady a může být pro vlastníka výraznou motivací (inovací!) pro změnu kultury. Je však třeba zdůraznit, že analýza byla provedena z pohledu vlastníka (žadatele o podporu) a vztažena vždy k počátku, tedy k době, kdy se má vlastník rozhodnout, zda projekt zalesnění uskutečnit – šlo tedy vždy o výpočet současné hodnoty, kdy projekt nebyl kalkulován na celou potenciální dobu obmýtlí, ale na dobu výrazně kratší, která lépe zohledňuje ekonomické motivy subjektů v lesním hospodářství. Pokud bychom chtěli analýzu rozšířit o celospolečenský pohled, nejen pohled vlastníka, bylo by nutné provést také výpočet společenských užitek plynoucích ze zalesnění zemědělské půdy, kdy oceňování společenské sociálně-ekonomické významnosti funkcí přírodních zdrojů je zásadní úlohou pro vyjadřování společenské sociálně-ekonomické efektivity využívání netržních funkcí přírodních zdrojů. Společenská efektivity je podstatným kritériem pro rozhodování o využití přírodních zdrojů. Problematika alokace deficitních zdrojů (tedy i podpor) je v současné době velmi aktuální pro rozhodování o záměně využívání přírodních zdrojů v krajině a ve společnosti (např. mezi způsoby využívání krajiny – zemědělství, lesnictví, vodní hospodářství, infrastruktura, sídla, apod.). Pro dané posuzování nestačí pouze poměrování tržních funkcí částí krajiny procházejících a oceňovaných prostřednictvím trhu, ale i poměrování netržních funkcí částí krajiny, oceňovaných mimo tržní prostředí, či s využitím kvazi-tržních vztahů. K takové úplné analýze společenské efektivity zalesňování zemědělských půd však v ČR není dostatek dat. Přesto je však možno, na základě prací řady autorů, kteří se problematice hodnocení mimoprodukčních funkcí lesních zdrojů věnují (např. Merlo a Croitoru 2005, Šišák a Pulkrab 2008), konstatovat, že ekologické efekty lesních porostů jsou podstatně vyšší, než přínosy zemědělsky obhospodařované půdy, a to ve většině charakteristik popsanych v úvodu. Výjimkou je pouze pohled ochrany přírody, kdy je každý projekt zalesnění zemědělské půdy potřeba posuzovat individuálně. V případě, kdy by zalesněním mohlo dojít k likvidaci objektu zájmu ochrany přírody, musí mít kompetentní státní orgány pravomoc takové situaci zabránit a zalesnění nepovolit přímo, nebo alespoň zajistit, aby takové zalesnění nemohlo být podpořeno z veřejných zdrojů. K individuálnímu přístupu v rámci ochrany přírody nabádají i výsledky naší analýzy, neboť (jak je uvedeno výše) se na lokalitách s nízkými intenzitami hospodaření vlastníků vyplácí provést zalesnění. Tyto lokality však právě často bývají předmětem ochrany přírody.

Z porovnání současné hodnoty nákladů na zalesnění s výší uvažované podpory je možno odvodit některá doporučení. Přestože aktuální evropská politika rozvoje venkova má tendenci k unifikaci nástrojů (zde stanovení konkrétní sazby dotace), bylo by vhodné podporu zalesňování zemědělských i dalších nelesních půd výrazněji diverzifikovat. Nabízí se možnost diverzifikace přímo na evropské úrovni a to podle nákladových kritérií tak, aby podpora pokryla nezbytné náklady, což by však vyžadovalo poměrně komplikovanou polickou shodu jednotlivých regionů (protože náklady se liší nejen v jednotlivých státech, ale jak bylo ukázáno v analýze také v rámci jednoho regionu). Druhou, vhodnější, možností je provést diverzifikaci na národní úrovni; v rámci vyjednávání by došlo ke shodě pouze na výši alokované částky z evropského fondu na národní stát či region (tak jako u mnoha jiných lesnických podpůrných opatření) bez stanovení sazeb; stanovení sazeb či jiné formy podpory by bylo zcela v kompetenci národní administrativy, která může daleko efektivněji diverzifikovat podporu, např. podle předložených nákladů vyplývajících z lesnické typologie a dalších, v analýze popsanych, souvislostí. Obecně by však popsaná metodika kalkulace nákladů na změnu kultury zalesněním mohla být využitelná nejen v ČR, ale přenositelná i do dalších států střední (a částečně i východní a západní) Evropy. V tomto regionu má udržitelné lesní hospodářství velkou (společnou) tradici, je využíváno podobných postupů a informací (včetně typologických).

6.1.2 Problematika hrazení újem

Problematikou újem (pod tímto výrazem budou dále myšleny různé formy újem, škod a hrazení zvýšených nákladů) se v české legislativě výslovně zabývají dva zákony obecně (zákon 289/1995 Sb., o lesích a zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny) a řada prováděcích vyhlášek k uvedeným zákonům specificky. Do řešení problematiky také spadají i jiné než přímé formy („odškodnění“) a to především některé typy finančních podpor.

A) Zákon o lesích

Do textu je, pro přehlednost, vloženo i několik základních, všeobecně známých, informací, na které se odkazují paragrafy související s újmami.

Kategorizace lesů

Paragrafy 6-8 člení lesy v ČR do tří kategorií – ochranné, zvláštního určení a hospodářské.

Přičemž platí, že výslovně ze zákona jsou mezi lesy zvláštního určení řazeny pouze ty, které se nacházejí a) v pásmech hygienické ochrany vodních zdrojů I. stupně, b) v ochranných pásmech zdrojů přírodních léčivých a stolních minerálních vod, c) na území národních parků a národních přírodních rezervací. V jiných případech o zařazení do kategorie lesů ochranných a dalších osmi typů lesů zvláštního určení (§8 odst2) rozhoduje orgán státní správy lesů na návrh vlastníka nebo z vlastního podnětu.

Na základě toho zákon v základních povinnostech (§11 odst3) uvádí, že vlastník lesa má právo na náhradu újmy vzniklé v důsledku omezení hospodaření v lese vůči orgánu státní správy, který o tomto omezení rozhodl. Orgán státní správy může uložit úhradu této náhrady osobám, v jejichž zájmu o tomto omezení rozhodl.

Podrobněji řešeno v §36 Hospodaření v lesích ochranných a v lesích zvláštního určení.

(1) Ve prospěch účelového hospodaření v lesích ochranných a v lesích zvláštního určení lze přijmout opatření odchylná od některých ustanovení tohoto zákona, zejména pokud jde o velikost nebo přiřazování holých sečí. Tato opatření mohou být navržena v plánu nebo v osnově nebo je stanoví rozhodnutím orgán státní správy lesů na návrh vlastníka lesa nebo z vlastního podnětu.

(2) Vlastníci lesů ochranných jsou povinni hospodařit v nich tak, aby byly zajištěny především jejich ochranné funkce.

(3) Vlastníci lesů zvláštního určení jsou povinni strpět omezení při hospodaření v nich. Vlastníkům těchto lesů náleží náhrada zvýšených nákladů, pokud jim z omezeného způsobu hospodaření v nich vzniknou. Náhrada nenáleží v případech, kdy byly lesy vyhlášeny za lesy zvláštního určení podle § 8 odst. 2 písm. g) (uznané obory a samostatné bažantnice), a v případech, kdy je úhrada zvýšených nákladů poskytována podle zvláštních předpisů.

(4) Vlastník lesa uvedeného v odstavcích 2 a 3 je povinen zajistit opatření uložená orgánem státní správy lesů ke splnění účelu sledovaného jejich vyhlášením. Za provedená opatření přísluší vlastníku lesa náhrada zvýšených nákladů.

(5) Orgán státní správy lesů rozhodne na návrh vlastníka lesa o tom, kdo a v jaké výši uhradí vlastníku lesa zvýšené náklady spojené s omezením hospodaření podle odstavců 3 a 4.

(6) Ministerstvo stanoví právním předpisem podrobnosti o poskytování náhrad zvýšených nákladů podle odstavců 3 a 4. => podrobnosti Vyhláška MZe 80/1996.

Státní správa: Krajský úřad rozhoduje a) o zařazení lesů do kategorie lesů ochranných nebo lesů zvláštního určení s výjimkou vojenských lesů; g) o uložení opatření odchylných od ustanovení tohoto zákona v zájmu účelového hospodaření v lesích ochranných a v lesích zvláštního určení; h) o výši náhrady a subjektu povinném k poskytnutí této náhrady

vlastníkovi lesa z důvodu omezení při hospodaření v lesích ochranných nebo v lesích zvláštního určení. Ministerstvo rozhoduje c) o zařazení lesů do kategorie lesů ochranných nebo lesů zvláštního určení ve vojenských lesích.

Náhrady za poškozování lesa (§21)

Tato část se týká především soukromoprávních záležitostí, veřejné správy jen omezeně (jen např., kdyby stát byl investorem), nicméně z pohledu vlastníka je jedno, kdo mu újmu způsobil. Je to pasáž, která se do jisté míry týká i imisního zatížení. Podrobnosti:

(1) Právnícké a fyzické osoby, které při své činnosti používají nebo produkují látky poškozující les a les ohroží nebo poškodí, jsou povinny provádět opatření k zabránění nebo zmírnění jejich škodlivých následků.

(2) Dojde-li v návaznosti na provádění výstavby k přerušení souvislosti ucelených lesních částí, lesních cest nebo jiných objektů a zařízení sloužících hospodaření v lese, je ten, kdo je způsobil, povinen osobě, které tím vznikla újma, nahradit i zvýšené provozní náklady, které jí tím vznikly.

(3) Za lesní porost smýcený v souvislosti s prováděním výstavby je investor povinen zaplatit to, čeho by vlastník lesa při řádném hospodaření dosáhl, kdyby nedošlo k předčasnému smýcení lesního porostu, a to po odečtení částky, kterou případně získal za dříví z likvidovaného lesního porostu.

(4) Ministerstvo v dohodě s Ministerstvem financí stanoví právním předpisem způsob výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích.

Bezpečnost osob a majetku (§22)

Situace podobná jako v předchozím paragrafu, ovšem s tím, že v důsledku zajištění bezpečnosti může dojít i ke změnám v hospodaření a tudíž i následné újmě z toho plynoucí. Podrobnosti:

(1) Vlastníci nemovitostí nebo investoři staveb a zařízení jsou povinni provést na svůj náklad nezbytně nutná opatření, kterými jsou nebo budou jejich pozemky, stavby a zařízení zabezpečeny před škodami způsobenými zejména sesuvem půdy, padáním kamenů, pádem stromů nebo jejich částí, přesahem větví a kořenů, zastíněním a lavinami z pozemků určených k plnění funkcí lesa; tato opatření jsou oprávněni provést i na pozemcích určených k plnění funkcí lesa. Rozsah a způsob zabezpečovacích opatření stanoví orgán státní správy lesů, pokud není podle zvláštních předpisů příslušný jiný orgán státní správy. Vlastník pozemků určených k plnění funkcí lesa je povinen provedení opatření strpět.

(2) Vyžaduje-li zajištění bezpečnosti osob a majetku kromě opatření uvedených v odstavci 1 i změnu ve způsobu hospodaření v lese nebo omezení ve využívání pozemků určených k plnění funkcí lesa, rozhodne orgán státní správy lesů o dalších opatřeních a určí, kdo ponese náklady s tím spojené a kdo nahradí vlastníku lesa případnou újmu.

Lesní hospodářské plány (§24)

Problematika zvýšených nákladů související se MSD je řešena v tomto paragrafu odstavce 2.

(2) Plány obsahují ustanovení závazná a doporučující. Závaznými ustanoveními plánu jsou maximální celková výše těžeb a minimální podíl melioračních a zpevňujících dřevin při obnově porostu. Vlastník lesa má právo na částečnou úhradu zvýšených nákladů na výsadbu minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin vůči státu. Pravidla podpory výsadby těchto dřevin upraví ministerstvo právním předpisem => podrobnosti Vyhláška MZe 80/1996.

Lesní doprava (§34)

Podobně jako v bodech výše jde o soukromoprávní záležitosti, do kterých vstupuje veřejná správa pouze v případě nedohody zúčastněných stran na výši náhrady. Podrobnosti:

(3) Nelze-li účelu dosáhnout jinak, je vlastník lesa nebo osoba provádějící činnost v zájmu vlastníka lesa oprávněn v odůvodněných případech na nezbytnou dobu, v nezbytném rozsahu, ve vhodné době a za náhradu užívat cizí pozemky k lesní dopravě. Tím není dotčena jeho odpovědnost za způsobenou škodu podle zvláštních předpisů.

(4) Dobu, rozsah a trvání užívání cizích pozemků k lesní dopravě a výši náhrady je vlastník lesa, nebo osoba provádějící činnost v zájmu vlastníka lesa, povinen předem dohodnout s vlastníkem, popřípadě nájemcem dotčených pozemků. Nedojde-li k dohodě, rozhodne o podmínkách lesní dopravy po cizích pozemcích a o výši náhrady orgán státní správy lesů.

Meliorace a hrazení bystřin v lesích (§35)

Jedná se o kombinaci soukromoprávních a veřejnoprávních vztahů, v případě, že o melioracích je rozhodnuto ve veřejném zájmu, tak jsou ve vyhlášce řešeny i újmy. Podrobnosti:

(1) Meliorace a hrazení bystřin v lesích jsou biologická a technická opatření zaměřená na ochranu půdy a péči o vodohospodářské poměry. Provádění meliorací a hrazení bystřin v lesích je povinností vlastníka lesa, pokud orgán státní správy lesů, popřípadě orgán státní správy vodního hospodářství nerozhodne o tom, že jde o opatření ve veřejném zájmu. Pokud jsou tato opatření prováděna z rozhodnutí orgánu státní správy lesů ve veřejném zájmu, hradí náklady s tím spojené stát; vlastník lesa je povinen provedení takových opatření strpět.

(2) Orgán státní správy lesů může vlastníku lesa uložit provedení potřebných opatření nebo je nechat provést na jeho náklad, pokud potřeba provedení takových opatření vznikla v důsledku činnosti vlastníka lesa; vlastník lesa je povinen provedení takových opatření strpět.

(3) Preventivní činnost k předcházení nebezpečí lavin, vzniku svahových sesuvů a strží, povodňových vln a odstraňování následků živelních pohrom hradí stát, popřípadě fyzické a právnické osoby, které mají z těchto opatření prospěch. Tato opatření se provádějí na základě rozhodnutí orgánu státní správy lesů a vlastník, popřípadě uživatel pozemku je povinen jejich provedení strpět.

(4) Vlastník, popřípadě nájemce pozemku je povinen strpět, aby se jeho pozemku užilo v nezbytné míře k přípravě, budování a údržbě zařízení meliorací a hrazení bystřin v lesích a podílet se na realizaci nebo úhradě (financování) prací podle míry prospěchu, který má z jejich provedení. Vlastník, popřípadě nájemce pozemku má nárok na náhradu majetkové újmy vzniklé v důsledku omezeného výnosu nebo jiného užitku z dotčeného pozemku.

(5) Ministerstvo stanoví právním předpisem podrobnosti o melioracích a hrazení bystřin v lesích a o způsobu určení výše náhrady za opatření prováděná ve veřejném zájmu.

B) Zákon o ochraně přírody a krajiny

Výslovně se problematikou újem zabývá pouze jeden paragraf, jedná se však o paragraf stěžejní, v důsledku ještě významnější než znění zákona o lesích; v tomto kontextu – ochrana přírody jako veřejný zájem – je zákon o OPK nadřazen zákonu lesnímu.

Náhrada za ztížení zemědělského nebo lesního hospodaření (§58)

(1) Ochrana přírody a krajiny je veřejným zájmem. Každý je povinen při užívání přírody a krajiny strpět omezení vyplývající z tohoto zákona.

(2) Pokud vlastníku zemědělské půdy nebo lesního pozemku nebo rybníka s chovem ryb nebo vodní drůbeže, nebo nájemci, který tyto pozemky oprávněně užívá, vznikne nebo trvá v důsledku omezení vyplývajícího z části třetí až páté tohoto zákona včetně prováděcích právních předpisů nebo rozhodnutí vydaného na jejich základě anebo z omezení vyplývajícího z opatření v plánech systémů ekologické stability krajiny podle § 4 odst. 1 újma, má nárok na její finanční náhradu. Tento nárok trvá i v případě převodu nebo přechodu vlastnického práva nebo práva nájmu. Nájemce pozemku může nárok uplatnit v případě zachovaného nároku vlastníka pozemku. Finanční náhradu nelze poskytnout současně

vlastníkovi a nájemci téhož pozemku. Požádají-li o náhradu včas oba, poskytne se finanční náhrada pouze vlastníkovému pozemku. Nárok na finanční náhradu náleží vlastníku zemědělské půdy nebo lesního pozemku nebo rybníka s chovem ryb nebo vodní drůbeže nebo nájemci, který tyto pozemky oprávněně užívá, též v případě, že mu vznikne nebo trvá újma v důsledku omezení vyplývajícího z rozhodnutí, závazného stanoviska nebo souhlasu vydaného podle tohoto zákona.

(3) Finanční náhradu podle odstavce 2 poskytne z prostředků státního rozpočtu příslušný orgán ochrany přírody na základě písemného uplatnění nároku vlastníka zemědělské půdy nebo lesního pozemku nebo rybníka s chovem ryb nebo vodní drůbeže, nebo nájemce uvedeného v odstavci 2, jestliže je nárok na finanční náhradu a její výše prokázán doklady a podklady potřebnými pro posouzení nároku. Finanční náhradu nelze poskytnout současně vlastníkovému a nájemci téhož pozemku. Požádají-li o náhradu včas oba, poskytne se finanční náhrada pouze vlastníkovému pozemku. Nárok na finanční náhradu zaniká, pokud uplatnění nároku nebylo příslušnému orgánu ochrany přírody doručeno do 3 měsíců od skončení kalendářního roku, v němž újma vznikla nebo trvala.

(4) Příslušným orgánem ochrany přírody podle odstavce 3 jsou na území národních parků a jejich ochranných pásem správy národních parků, na území chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem správy chráněných krajinných oblastí a na ostatním území Ministerstvo životního prostředí přímo nebo prostřednictvím jím zřízené organizační složky státu.

(5) Pokud je vlastníku uvedenému v odstavci 2 nebo nájemci uvedenému v odstavci 2 poskytnut finanční příspěvek za omezení z důvodů ochrany přírody podle § 69 nebo náhrada podle zvláštního právního předpisu [např. podle zákona o lesích], náhrada podle odstavce 2 se o takto poskytnutou částku snižuje. Finanční náhradu nelze poskytnout současně vlastníkovému a nájemci téhož pozemku. Požádají-li o náhradu včas oba, poskytne se finanční náhrada pouze vlastníkovému pozemku.

(6) Ministerstvo životního prostředí společně s Ministerstvem zemědělství stanoví prováděcím právním předpisem podmínky poskytování finanční náhrady, vzor uplatnění nároku, jeho náležitosti a způsob určení výše náhrady v případech, kdy není stanoven zvláštním právním předpisem. Celková výše náhrady podle odstavce 2 nesmí přesáhnout částku, která je rozdílem mezi situací při uplatnění omezení podle odstavce 2 a situací, kdy by tato omezení nebyla uplatněna. Ve smlouvě podle § 39 nebo § 45c lze finanční náhradu upravit odchýlně; finanční náhrada však nemůže být vyšší, než umožňuje prováděcí právní předpis.

(7) Náhrada újmy podle odstavce 2 se neposkytne za omezení vyplývající z opatření uložených v důsledku nesplnění povinností stanovených tímto zákonem nebo jeho prováděcími předpisy.

C) Vyhlášky vztahující se k újmám

Existuje několik vyhlášek, které provádí zmíněné pasáže obou zákonů. Jsou vydány ministerstvem zemědělství a ministerstvem životního prostředí. Jedná se o následující dokumenty (chronologicky): Vyhláška MZe 80/1996 Sb. (+Směrnice MZe 790/97-5030), Vyhláška MZe 55/1999 Sb., Vyhláška MŽP a MZe 335/2006 Sb. Obecný postup při poskytování finančních prostředků na výkony a opatření, které stát hradí nebo kde stát rozhoduje o subjektu, který náklady nebo újmu uhradí, ve smyslu zákona o lesích upravuje Směrnice MZe Č.j. 41459/2002-5030.

Vyhláška MZe 80/1996 Sb. o pravidlech poskytování podpory na výsadbu minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin a o poskytování náhrad zvýšených nákladů.

Tato vyhláška provádí některé paragrafy zákona o lesích – viz výše 1. Kategorizace lesů a 4. Lesní hospodářské plány. Tato vyhláška stanoví podrobnosti o poskytování podpory na výsadbu minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin při obnově porostu, poskytování náhrad zvýšených nákladů vzniklých z omezeného způsobu hospodaření v lesích zvláštního určení (§ 8 lesního zákona), poskytování náhrad zvýšených nákladů vzniklých z plnění opatření uložených orgány státní správy lesů ve prospěch účelového hospodaření v lesích ochranných (§ 7 lesního zákona) nebo v lesích zvláštního určení. Podle vyhlášky orgán státní správy lesů poskytne vlastníku lesa podporu ve výši 5000 Kč na 1 ha lesního porostu vysazeného melioračními a zpevňujícími dřevinami. Definuje také zvýšené náklady vzniklé z omezeného způsobu hospodaření v lesích zvláštního určení, které jsou charakterizovány jako rozdíl mezi hospodárně vynaloženými náklady při omezeném způsobu hospodaření a náklady, které by byly vynaloženy při obvyklém hospodaření v lesích hospodářských, a dále zvýšené náklady vzniklé z plnění opatření uloženého orgánem státní správy lesů ve prospěch účelového hospodaření v lesích ochranných nebo v lesích zvláštního určení jsou rozdíl mezi hospodárně vynaloženými náklady na opatření uložené orgánem státní správy lesů a náklady, které by byly vynaloženy při obvyklém hospodaření v lesích hospodářských.

Vyhláška MZe 55/1999 Sb. o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích.

Tato vyhláška se týká především vybraných soukromoprávních problémů souvisejících s omezením plnění dřevoprodukční funkce lesa. Z veřejnoprávního hlediska mohou být použity pravděpodobně jen vybrané odstavce, např. škody z mimořádných a nákladově náročnějších opatření při hospodaření v lesích. Tato vyhláška stanoví způsob výpočtu výše újmy nebo škody, které vznikají na lesním pozemku, lesním porostu a z mimořádných a nákladově náročnějších opatření při hospodaření v lesích. Na tuto vyhlášku se však při výpočtech odkazuje i následující vyhláška 335/2006!

Vyhláška MŽP a MZe č. 335/2006 Sb., kterou se stanoví podmínky a způsob poskytování finanční náhrady za újmu vzniklou omezením lesního hospodaření, vzor a náležitosti uplatnění nároku. Toto je základní vyhláška pro újmy typu hrazení újem z titulu ochrany přírody a krajiny. Vyhláška řeší omezení lesního hospodaření, které vzniklo v důsledku: ponechání lesa nebo jeho části samovolnému vývoji, změny skladby dřevin lesního porostu, prodloužení obmýtlí, udržení nebo zavedení tvaru lesa nízkého, snížení zakmenění, dočasného omezení mýtních těžeb, ponechání jednotlivých stromů do jejich fyzického rozpadu, ponechání ležícího dříví po těžbě v porostu, mimořádného nebo nákladově náročnějšího opatření, omezení výše povolených těžeb při tvorbě lesního hospodářského plánu.

Z uvedeného přehledu je zřejmé, že problematice újem je na legislativní úrovni věnovaná značná pozornost, ovšem struktura těchto právních předpisů je poměrně nepřehledná, což však souvisí s obecným dělením kompetencí v sektoru lesního hospodářství mezi ministerstvo zemědělství a životního prostředí. Problém vzniká především při aplikaci vyhlášek, které se jednak na sebe vzájemně odkazují ($\Rightarrow$ nepřehlednosti), a dále především díky zvoleným hodnotícím kritériím při výpočtech jednotlivých typů újem. Zásadním nedostatkem je využití kritérií renty (r) a hodnota porostu (H_{lp}), u kterých není zcela zřejmý důvod jejich požití, a v některých případech chybějící zohlednění faktoru času (Šišák 2006). Podle kolektivu autorů provádějící analýzu v rámci projektu NAZV č. QJ1220313 „Diferenciace intenzit a postupů hospodaření ve vztahu k zajištění biodiverzity lesa a ekonomické životaschopnosti lesního hospodářství“ by uvedená kritéria neměla být používána pro hodnocení újem. Základním ukazatelem by měla být ekonomická efektivnost, která měla být hodnocena indikátorem čistý důchod, což je součet hrubého zisku a diferenciální renty. Pro zjednodušení je možno tento ukazatel nahradit termínem hrubý zisk lesní výroby.

Inovativně tedy doporučujeme aplikaci finálního ukazatele hodnocení efektivnosti, tj. hrubého zisku lesní výroby, který umožní nejen odůvodněný a správný teoreticko-metodický přístup hodnocení újem, ale proces výpočtu také značně zjednoduší. Základním metodickým podkladem je výše popsáný výpočet nákladů podle souborů lesních typů doplněný o koncepčně stejný postup hodnocení výnosů podle SLT (Pulkrab a kol. 2010). Hrubý zisk lesní výroby získaný tímto postupem by se stal základním univerzálním tabulkovým ukazatelem příslušných vyhlášek.

6.1.3 Možnost využití ekonomických kalkulací při likvidaci invazních dřevin

Je známo, že invazní druhy mohou mít velký vliv jak na původní druhy, společenstva nebo celé ekosystémy (Lodge 1993, Minchinton a kol. 2006, Vitousek a kol. 1996), tak současně představují výrazný ekonomický dopad (Pimentel a kol. 2000, Zhu a kol. 2006), přičemž tento dopad je závislý na intenzitě a vhodnosti managementových opatření. Mezi invazní rostliny se řadí také některé dřeviny. Z hlediska ochrany přírody a krajiny se z tohoto pohledu jeví jako významný druh borovice vejmutovka (*Pinus strobus* L.), která je v pískovcových oblastech území České republiky – např. v Národním parku České Švýcarsko (NPCŠ) – považována za dřevinu invazní. Nožička (1965) datuje první záznam o pěstování vejmutovky v České republice do roku 1784 a to právě z oblasti Labských pískovců (Českého Švýcarska). Původním záměrem bylo, jako u dalších introdukovaných dřevin, vylepšit druhové složení a produkci lesů a v dalším období také díky těmto výsadbám urychlit obnovu lesů silně poškozených škůdci a konečně také, z důvodu odolnosti vůči imisím SO₂, nahradit poškozené (smrkové) porosty. Teprve koncem 20. století však byla rozpoznána nevhodnost tohoto stavu pro lesní ekosystémy chráněných oblastí pískovcových skalních měst (Härtel a Hadincová 1998).

Pro vhodný výběr managementových opatření je nezbytné nejprve poznat prostorové šíření tohoto invazního druhu. Modelováním tohoto šíření se v oblasti NPCŠ zabýval především Wild a kol. (2013), kteří pro model použili tři základní typy dat: prostorové rozšíření zdrojových porostů plodných jedinců, klasifikaci stanovišť z hlediska vhodnosti pro uchycení invazního druhu a matematicky popsáný vztah mezi množstvím semen/zmlazení a jejich vzdáleností od zdroje. Kromě prostorového šíření je však také nezbytné znát dynamiku šíření v čase, to je pravděpodobnost přežití jedince do vyššího (věkového) stadia. Pro takové studie se v populační biologii nejčastěji používají tzv. projekční maticové modely (detailně např. Caswell 2006), které modelují růst populace na základě populačního vektoru (počty jedinců v jednotlivých věkových či velikostních třídách) a přechodová matice, která definuje pravděpodobnost přechodu jedné třídy v druhou (tedy například pravděpodobnost že určitý jedinec doroste v daném roce výšky následné velikostní třídy). Pro konstrukci matice lze částečně využít standardní lesnická data o růstu dřevin např. z národní inventarizace lesů (NIL). Pro nejmenší velikostní/věkové kategorie však vyžaduje dodatečné terénní šetření. Model růstu invazních populací borovice vejmutovky analyzovala Münzbergová a kol. (2013). V analýze bylo využito celkem 9 velikostních kategorií a pro ně vypočítána pravděpodobnost přechodu z jedné kategorie do druhé a to pro 3 typy stanovišť charakteristické pro dané území. Výsledkem této analýzy je doporučení, kdy (z hlediska pravděpodobnosti) a v jakých kategoriích realizovat opatření zaměřená na odstranění invazivní vejmutovky z dané lokality. Takto stanovená doporučení však nijak neodrážejí efektivnost managementových opatření z pohledu ekonomického. Inovativním postupem v tomto případě je zkombinovat ekonomické kalkulace s pravděpodobnostní maticí a doporučit tak nejefektivnější zásahy. Jelikož maticový model pro každý rok modelového období generuje počty jedinců v jednotlivých velikostních třídách, je možné vyčíslit náklady nutné na odstranění jedince buď podle počtu jedinců na plochu pro nižší velikostní kategorie,

nebo standardně podle dřevní hmoty pro větší kategorie. Klasický maticový model není prostorově explicitní a nelze z něj tedy odvodit náklady pro konkrétní plochu. Díky náhodné kombinaci přechodových matic a populačních vektorů z různých typů stanovišť však představuje jakýsi průměrný porost pro danou oblast a je z něj možné odvodit jak dynamiku růstu, tak vhodné strategie pro jeho potlačení, obecně platné pro celou zájmovou oblast. Alternativní možností je spojení maticového modelu růstu lokálních populací s prostorově explicitním modelem šíření prezentovaným výše (viz Wild a kol. 2013). Jelikož vstupní i výstupní parametry maticových modelů zůstávají stejné, je i v tomto případě možné na ně navázat ekonomické kalkulace a vyčíslit náklady pro konkrétní lokality/porosty.

Konkrétní výsledky budou závislé na stanovených cílech, to je dobře, v jaké by mělo být odstranění vejmutovky z NP dosaženo. Ekonomické kalkulace umožní výběr nejekonomičtějších technologií pro jednotlivé výškové kategorie (po jejich redukci odpovídající lesnické praxi). Pro vyhodnocení nákladů může být použito dvou zdrojů dat. Prvním je výše uvedená kalkulace nákladů podle SLT (upravená případně u velmi svažitých lokalit podle vhodného koeficientu), druhým pak kalkulace vycházející z výkonových norem používaných LČR, s.p. (Nouza a Nouzová 2003), doplněných o kalkulaci režijních nákladů. Kalkulace musí však být doplněna i o výnosy plynoucí z těžby vzrostlých jedinců, kdy pro jejich výpočet může být opět použita kalkulace modelová podle SLT (Pulkrab a kol. 2010) nebo reálných cen dosahovaných v daném regionu. Protože reálným cílem (na základě ekonomických kalkulací) nemůže být odstranění vejmutovky okamžitě, ale v určitém časovém horizontu, je potřeba i v tomto případě využít principu diskontování s výpočtem současné hodnoty, a to jak u nákladů, tak u výnosů (výpočet čisté současné hodnoty ČSH) podle výrazu [3],

$$\text{ČSH} = \text{SHP} - \text{SHN} = \sum_{t=1}^n \frac{P_t}{(1+i)^t} - \sum_{t=1}^n \frac{N_t}{(1+i)^t} \quad [3]$$

kde SH je současná hodnota, P – přínosy (zde výnosy), N – náklady, t – čas (konkrétní rok), n- celkový počet let (zde doba, do kdy chci provést přeměnu či likvidaci dřeviny – stanovený cíl), i-diskontní sazba.

V tomto případě jsou jako přínosy použity pouze výnosy plynoucí z prodeje dřeva, pro úplnou analýzu celospolečenské efektivity by bylo ideální kvantifikovat veškeré přínosy z realizace takového opatření plynoucí. Jak však bylo uvedeno výše, je takováto kompletní analýza velmi komplikovaná a veškerá data pro ni nejsou v tomto případě k dispozici.

6.2 Sdružování vlastníků lesů jako forma inovace (opět)

Sdružování vlastníků lesů je často považováno za jednu z možností, jak řešit problematiku hospodaření v lesích malých výměr. Sdružování jako fenomén se však nemusí týkat pouze drobných vlastníků, vznik různých forem asociací a sdružení může být zapříčiněn mnoha důvody (Sarvašová a kol. 2011). Jak je uvedeno níže, není problematika sdružování jevem novým, ale má své kořeny sahající několik století zpět.

6.2.1 Historie sdružování na území České republiky

Jak uvádí např. Pacovský (2006) neobsahoval Císařský patent č. 250/1852 r.l. žádné právní normy týkající se sdružování vlastníků lesů. Počátkem lesního práva, který se úpravou sdružování vlastníků po roce 1848 na našem území zabýval, byl císařský patent č. 130/1853 o vyvazení a výkupu služebností. Podle tohoto patentu se lesy měly odkupovat nikoliv do individuálního vlastnictví osob oprávněných k výkonu lesních služebností, nýbrž obcím a „veškerenstvu oprávněných“. Pro takovouto právní formu se používalo označení singularisté a pro lesy v jejich vlastnictví lesy singulární. V roce 1873 byl přijat zákon č. 70/1873 ř.z., který byl základem pro zřizování veškerých družstev, tedy i lesních. Právním základem pro další sdružování vlastníků pozemků byl zákon č. 92/1883 o scelování zemědělských pozemků, který byl ovšem proveden pouze pro území Moravy zákonem č. 30/1884 mor. Z.z., o scelování hospodářských pozemků, a pro území Slezska zákonem č. 12/1887 slez.z.z., o scelování zemědělských pozemků (tzv. komasační zákony). Scelovací a združstevňovací pokusy na základě těchto zákonů narážely na odpor drobných majitelů a nesetkaly se tak s výraznějším úspěchem. Zemský zákon pro království České z roku 1898, o dohledu nad lesy obecními, stanovuje obcím, jejichž majetek nepřesahuje 700 ha, povinnost zajištění hospodaření způsobilým lesním hospodářem z jiného většího majetku, nebo spojit se s jinými takovými obcemi. Zde tedy zákon ukládá utvoření účelových družstev povinných podřízením malých obecních lesů společné odborné správě. Pravděpodobně však podle tohoto zákona nedošlo ke zřízení žádného družstva.

Po vzniku Československa v roce 1918 byl přijat zákon č. 81/1920 Sb., o přidělu zabrané půdy a úpravě právních poměrů k ní, podle kterého bylo možné lesní půdu přidělit sdružením skládajícím se z malých zemědělců, veřejným svazům a jen výjimečně jednotlivcům. Singulární lesy tak mohly pouze dále existovat, nemohly ovšem být nově utvářeny ani zvětšovány.

Ve třicátých letech dvacátého století dochází na základě provádění pozemkové reformy k zakládání lesních družstev, především lesních družstev obcí, která byla zřizována za účelem společného nákupu lesních pozemků, či kvůli správě přidělů pocházejících z této pozemkové reformy, u nichž byla podmínka nedělitelnosti lesního majetku. Na základě pozemkové reformy bylo lesním družstvům obcí přiděleno 34300 ha lesních pozemků (stav z roku 1937). Ve velmi malém počtu v tomto období vznikají i lesní družstva složená výhradně z fyzických osob, která také získala pozemky na základě pozemkové reformy. Velmi podrobně analyzoval družstevnictví tohoto období Novotný (2002).

V době okupace bylo přijato vládní nařízení č. 178/1940 Sb., o odborné službě lesní, které ukládalo vlastníkům lesa do 575 ha bez vlastního lesního hospodáře být členy lesních společenstev. Tato forma sdružování byla však svázána zejména se snahou zajistit u všech vlastníků odbornou úroveň hospodaření v lese a upravit výši těžeb podle státních potřeb, ale nezakládala sdružení vlastníků lesa v pravém slova smyslu. V této době mj. také dochází ke konfiskaci majetku některých lesních družstev obcí (Vlašim, Vysoké Chvojno).

Po ukončení druhé světové války dochází ke vzniku nových lesních družstev, případně ke zvětšování výměry již stávajících, a to na základě přidělu dle dekretů prezidenta Beneše a zákonů č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy a č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě.

Zákonem č. 279/1949 Sb., o správě státního majetku národními výbory, a na základě vládního nařízení č. 90/1950 Sb., byly převzaty lesy v majetku obcí pod správu státních lesů. V této době to byla právě některá lesní družstva obcí, k nimž se některé obce se svým kmenovým majetkem připojují ve snaze zabránit předání svého lesního majetku státu. Avšak vládní nařízení č. 102 ze dne 4. 2. 1959 ukončuje na dlouhou dobu veškerou činnost těchto družstev. Historický vývoj zobrazuje tabulka 36.

Vlastnictví / hektary	1920	1937	1945	1949
Státní	83 800	367 200	440 000	1 721 300
Fondové	19 500	23 500	22 300	0
Obecní	233 400	319 400	318 300	410 300
Sdružení	42 000	42 200	42 500	27 900
Lesní družstva	5 000	6 100	3 700	3 500
Lesní družstva obcí	0	39 300	33 900	57 700
Církevní	187 500	187 200	170 000	0
Soukromé	1 797 600	1 383 900	1 352 200	258 500

Tabulka 36: Vývoj rozlohy sdružených forem majetku (MZe 2001)

6.2.2 Novodobá situace

Sdružování subjektů v lesním hospodářství má dlouholetou tradici, která byla, až na drobné výjimky, přerušena v letech 1948-1990. Po roce 1989 po společenských změnách dochází také v oblasti sdružování jednak k návratu k tradičnímu sdružování buď na úrovni stavovských organizací (Česká Jednota Lesnická) či vlastnických sdružení (např. družstva obcí), a jednak vznikala sdružení nová související s probíhajícím restitučním a privatizačním procesem.

Nová sdružení vznikla buď na základě vlastnictví, nebo na základě odvětví podnikání a jejich kombinace. Tato zvláštní skutečnost byla vyvolána specifickým průběhem privatizačního procesu, kdy na základě společenské poptávky bylo rozhodnuto, že privatizace (prodej) se v lesním hospodářství bude týkat pouze „technologií“, kdežto vlastní lesní pozemky se privatizovat nebudou, u nich proběhne pouze proces restituční (Kupčák 1998).

Mezi významná *stavovská sdružení*, jejichž členy mohou být jak lidé pracující v odvětví lesního hospodářství, tak vlastníci či uživatelé lesů, patří např. Česká jednota lesnická (založená v roce 1907), Česká lesnická společnost (zal. 1990), Národní lesnický komitét (zal. 1993), Sdružení taxačních kanceláří (zal. 1997), Česká komora odborných lesních hospodářů (zal. 2003). Smyslem existence (cílem) takovýchto sdružení je obecně rozvoj lesního hospodářství, partikulární cíle jsou specifické podle konkrétní organizace. Mají však také poměrně silnou pozici ovlivňující směřování lesnické politiky, mnohá z nich se jejího vytváření účastní.

Sdružení související s *podnikatelskou činností* v lesním hospodářství zahájily svou činnost po spuštění privatizačního procesu v lesním hospodářství a související restrukturalizaci státních lesů. Jsou to typická sdružení hájící podnikatelské zájmy určité skupiny podnikatelů.

Nejvýznamnějšími z nich jsou Česká asociace podnikatelů v lesním hospodářství (zal. 1995), Sdružení podnikatelů v lesním hospodářství při Agrární komoře ČR (zal. 2006) – vyčleněná z některých nespokojených členů ČAPLH (hlavně při vyjednávání zakázek s LČR, s.p.), Sdružení lesních školkařů (zal. 1995). Uvedená podnikatelská sdružení mají velmi silnou pozici na trhu se dřívím a jsou schopna výrazně ovlivňovat směřování lesnické politiky.

Sdružení související s *vlastnictvím lesa* jsou účelová sdružení vlastníků lesních pozemků. Sdružení existuje celá řada, mezi nejvýznamnější sdružení působící na celonárodní úrovni patří Sdružení vlastníků a správců lesních majetků ČR (zal. 2002) zastupující PEFC a především Sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů (SVOL). Cíle takovýchto sdružení jsou odvislé především od velikosti sdružovaného majetku a regionálního působení. U menších sdružení jsou cíle především ekonomické, se vzrůstající plochu sdruženého majetku přibývají na významu cíle (leso)politické.

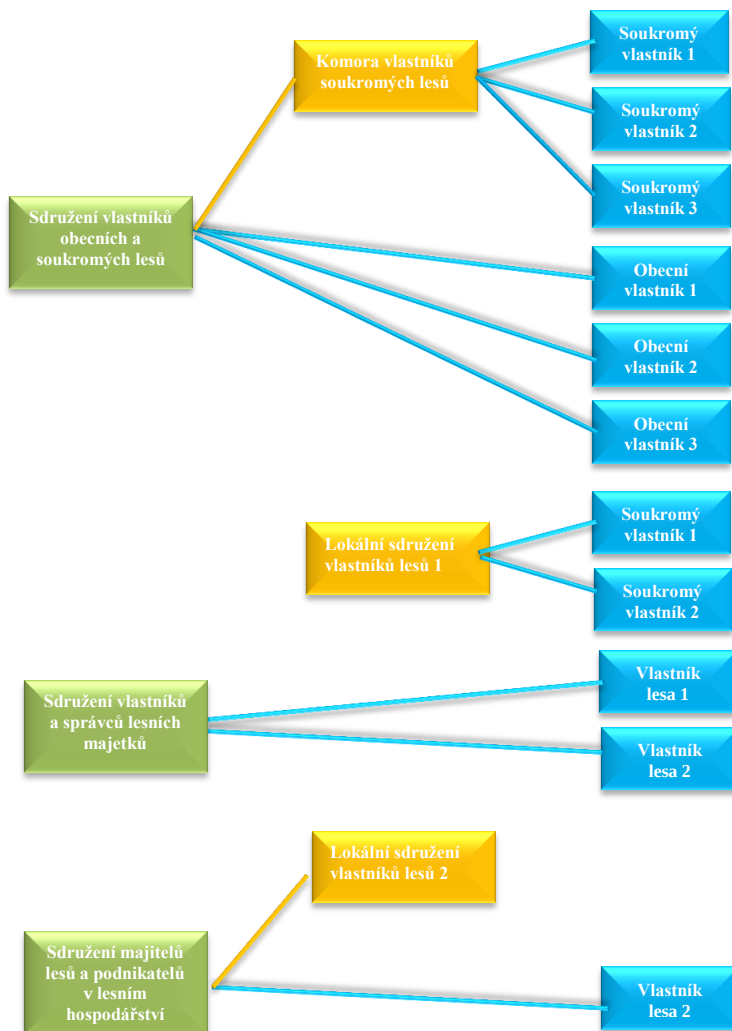
Sdružení zahrnující jak vlastníky, tak podnikatele v lesním hospodářství jsou zde uvedeny samostatně proto, že jejich členy mohou být jak vlastníci lesa, tak i podnikatelé nevlastníci lesní půdy. Nejvýznamnější na celonárodní úrovni je Sdružení majitelů lesa a podnikatelů v lesním hospodářství (zal. 1992). Do této skupiny však může patřit také celá řada regionálních sdružení podporujících např. spolupráci drobnějších vlastníků lesů a drobných podnikatelů v dřevozpracujícím průmyslu.

Vlastníci lesů mohou být členy všech uvedených kategorií (i najednou), a tak mohou svých zájmů dosahovat vícero cestami. Výše uvedený popis je horizontálním přehledem stavu. K tomuto pohledu je potřeba přidat i pohled vertikální (vyjma stavovských organizací obecně, i když i zde jsou výjimky) kdy nejnižší úroveň tvoří lokální sdružení (drobných) vlastníků lesů (jejichž existence je dána hlavně ekonomicky – možnost obdržet dotaci na správu sdruženého majetku; větší vyjednávací síla při prodeji dřeva) či drobných podnikatelů v lesním hospodářství (což často mohou být i vlastníci lesů), střední úroveň tvoří regionální sdružení (v ČR ne příliš významná) a nejvyšší úroveň tvoří sdružení působící na celonárodní úrovni. Běžnou skutečností je situace (především u vlastnických sdružení), kdy drobní vlastníci se sdruží do lokálního sdružení, a současně jsou členy (buď jako jednotlivci nebo právě to lokální sdružení) sdružení celonárodního. Z těchto popsanych důvodů je poměrně složité vytvořit jednoduché schéma struktury sdružování v ČR. Pokud se zaměříme zejména na vlastníky lesů, je situace méně složitá.

Z tohoto pohledu je tak možno v současnosti rozlišit dva typy asociací (sdružení). Tyto dva typy jsou charakterizovány pomocí důvodu vzniku sdružení:

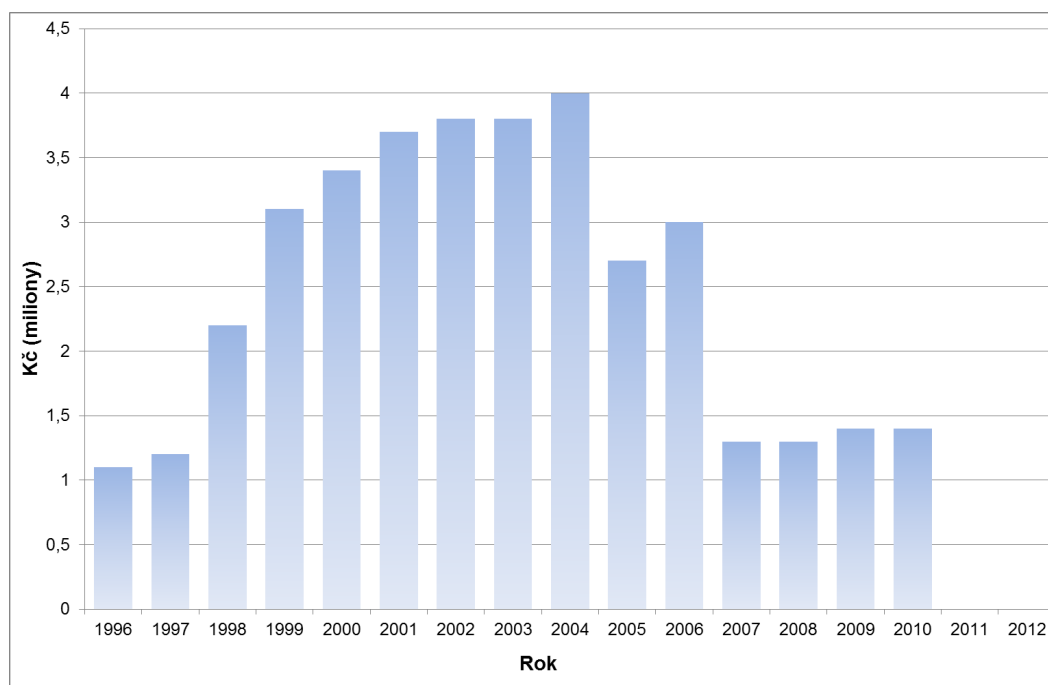
- Primárně ekonomické důvody – jedná se o typická sdružení drobných vlastníků lesů, kde cílem je snazší a efektivnější hospodaření na sdruženém majetku. Jedná se především o lokální sdružení.
- Primárně lesnicko-politické důvody (lobbing) – jedná se o několik velkých sdružení aktivních na národní úrovni s cílem prosazovat své zájmy do státní lesnické politiky.

Struktura lesnických sdružení je představena na následujícím obrázku 8.

Obrázek 8: Obecná struktura českých sdružení vlastníků lesů

Sdružování drobných vlastníků lesů je fenoménem, kterým se zabývají i dokumenty související se státní lesnickou politikou. Například NLP II je v ekonomickém pilíři, klíčové akci 5 uveden cíl Podpořit spolupráci vlastníků lesů, kde vedle zefektivnění systému státního a soukromého poradenství pro vlastníky lesů a zjednodušení podmínek procesu arondace (scelování) a směn lesních majetků, je uveden požadavek na podporu (legislativní, finanční a informační) sdružování vlastníků drobných lesů ke společnému hospodaření a společnému prodeji výrobků a služeb. V rámci této klíčové akce 5 byl proveden i poměrně rozsáhlý anketní průzkum o významu sdružování. Podpora sdružování je také deklarována v hlavě 7 zákona o lesích, kde v §46 je uvedeno, že stát podporuje hospodaření v lesích poskytováním služeb nebo finančních příspěvků, přičemž tyto finanční příspěvky mohou být poskytnuty také na podporu sdružování vlastníků lesů a podporu hospodaření ve sdružených lesích vlastníků malých výměr. Deklarování podpory je však jedna věc, reálná podpora věc jiná. Následující graf 10 zobrazuje skutečně realizovanou podporu sdružování vlastníků lesů v období 1996 – 2012.

Graf 10: Podpora sdružování drobných vlastníků lesů v ČR v letech 1996-2012
Zdroj: Jarský 2004, MZe 2007, MZe 2010, MZe 2013

V grafu 10 jsou zobrazena data od roku 1996, tedy od roku platnosti stávajícího zákona o lesích. Před rokem 1996 existovalo v rámci národních podpor lesnímu hospodářství specifické opatření pro podporu hospodaření v lesích pro vlastníky do 250 hektarů, ne samotná podpora sdružování. Z grafu je patrné, že po dobu prvních cca 10 let podpora měla vzrůstající tendenci. Zvrat nastal v roce 2005 s přechodem kompetencí v poskytování finančních příspěvků z ministerstva na krajské úřady. Tyto úřady nadále nebyly vázány celostátními doporučeními (formou pravidel jako součástí přílohy státního rozpočtu), ale mohly vydávat pravidla specifická pro svou oblast působnosti. Oproti roku 2004, kdy byly vyplaceny příspěvky MZe na podporu sdružování v 9 krajích, byly podpory v roce 2005 vyplaceny krajskými úřady příspěvky na sdružování pouze v 5 krajích. 4 krajské úřady, které příspěvky nerealizovaly, uvedly jako důvod (podrobněji Pacovský 2006) nedostatek finančních prostředků (3 případy) a dále, že tato oblast není prioritou (1 případ). Další propad podpory byl zaznamenán od roku 2007, kdy mnoho krajských úřadů uvedlo v účinnost nová pravidla poskytování podpor (většinou na víceleté období) a to v souvislosti s novým programovým obdobím EU. Od roku 2011 krajské úřady žádné podpory sdružování nerealizují. Výše uvedené podpory se vždy týkaly příspěvku na sdružené hospodaření (podle velikosti sdruženého majetku a podílu), nejednalo se o podporu vzniku sdružení nových. Taková možnost zde byla v rámci Operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (viz výše kapitola 6.1) v období 2004-2006, nicméně jak ukázala analýza, nebyla na související opatření podána žádná žádost. Tato skutečnost byla dána především omezením podpory pro formy sdružení s právní subjektivitou, kterými převážná většina českých sdružení nebyla. Do budoucna je tak nutno provést zásadní inovaci v právní formě ve smyslu

přechodu na některou z forem sdružení s právní subjektivitou. V programovém období 2007-2013 opatření přímo zaměřené na podporu sdružování nebylo realizováno.

Přes proklamace státní lesnické politiky je z výše uvedených údajů zřejmé, že reálná finanční podpora sdružování lesů v ČR není v současnosti prováděna. Zásadní se v této souvislosti pak jeví, nakolik je problematice sdružování věnována pozornost v odborné a vědecké literatuře jako formě informačního nástroje. Publikace související se sdružováním je možno rozdělit do dvou kategorií, první se zabývá sdružováním obecně, druhá pak podporou sdružování.

Také kategorii *sdružování obecně* je možno členit na dvě skupiny, a to na „ministerské“ publikace a ostatní publikace. Mezi ministerské publikace, tedy ty vypracované pro ministerstvo zemědělství jako propagační a informační a analytické nástroje podpory sdružování je možno zařadit publikace Matějčeka a Skoblík (1997) s názvem *Sdružování vlastníků lesů – proč a jak* a dále dvě metodiky Flora a kol (2003) pojednávající o modelu funkčního sdružení drobných vlastníků lesa a UHUL (2007) – metodika pro privátní poradce v lesnictví. Poznatky z uvedených metodik byly dále prezentovány odborné veřejnosti prostřednictvím článků v odborném časopise (Matějček 1997, Matějček a Skoblík 1998) nebo na seminářích (např. Flora 2003). Na odborné úrovni byla problematice sdružování věnována pozornost také na vybraných konferencích (Dudík a Kupčák 2007, Dudík a Kubátová 2008). Byly představeny také zkušenosti se sdružováním vlastníků lesů v Německu (Matějček 2010a, 2010b, Matějček a Lišková 2010). Pouze *podpoře* sdružování vlastníků lesů se nevěnuje žádná vědecká práce, tato problematika je řešena vždy jako součást celé problematiky podpor lesního hospodářství (Jarský 2004, Šišák a Chytrý 2004, Jarský 2005, 2007, Šišák 2007a, 2013).

Z uvedeného přehledu je zřejmé, že ani ve vědecké literatuře se příliš prostoru problematice sdružování nevěnuje. Velmi významnou úlohu tak v informovanosti sehrává druhá skupina sdružení, a to sdružení vzniklá primárně z lesopolitických důvodů, přičemž z vlastnického pohledu mezi nimi hraje zásadní roli SVOL. Ten pravidelně, nejen pro své členy, pořádá informační semináře na aktuální lesnicko-politická témata, přičemž mnohé takové informační akce jsou podporovány i finančně ministerstvem zemědělství nebo životního prostředí. Takto vynaložené prostředky jsou tak aktuálně jedinou formou finanční podpory sdružování v České republice.

6.2.3 Mezinárodní srovnání

Problematika sdružování není jen specifickým problémem České republiky, je řešena v celé řadě dalších států v Evropě i mimo ni. Porovnáním organizací působících v lesním hospodářství (včetně sdružení) v mnoha evropských státech se zabýval Carvalho Mendes a kol. (2006), institucionálním inovacím souvisejícím s asociacemi v LH v Rakousku, Bulharsku, Chorvatsku, Finsku, Litvě, Norsku, Portugalsku, Rumunsku, Srbsku a Slovensku se věnovala práce Carvalho Mendes a kol. (2011). Glück a kol. (2010) vyhodnotili formování zájmových sdružení v lesním hospodářství na Balkáně, specifickou situaci Srbska popisuje Nonic a kol. (2011), problematikou litevských sdružení se zabývá Mizaraite a Mizaras (2005a, 2005b). Problematika sdružování je řešena i mimo postkomunistické státy, situaci ve Švýcarsku analyzovali Seeland a kol. (2011), ve Spojených státech Kittredge (2005).

Srovnání českých asociací a sdružení se zahraničím se vyskytuje pouze v nemnoha publikacích (Sarvašová a kol. 2011, FAO 2012, Wiess a kol. 2012). Zajímavá je situace související se dvěma posledními publikacemi, které byly vypracovány v rámci projektu *Review Of The Forest Owner Organizations In Selected Eastern European Countries*, který byl financováno FAO Rome. Požadavek realizovat tento projekt však vzešel od čínské vlády, která hledala vhodné modely sdružování mezi státy střední a východní Evropy, které by

mohly být potenciálně přenosné do jejich regionu. FAO (2012) je obecným pojednáním, Weiss a kol. (2012) obsahuje best practices z jednotlivých zkoumaných států. Jako příklad úspěšného sdružení byl za Českou republiku vybrán SVOL. Zpráva popisuje pět lesních organizací (sdružení nebo družstev vlastníků lesů) z pěti zemí východní Evropy. Tyto organizace reprezentují různé typy sdružení ve sledovaném regionu, s rozdílnými cíli a přístupy v různých úrovních. Konkrétní organizace byly vybrány na základě jejich reprezentativnosti a specifčnosti (sdružení nebo družstva vlastníků lesů) a geografické polohy v celé východní Evropě (severní, střední a jižní). Bylo vybráno těchto pět organizací:

- Česká republika: Sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů (SVOL) - sdružení
- Maďarsko: Sdružení maďarských soukromých vlastníků lesů (MEGOSZ) - sdružení
- Slovensko: Sdružení obecních lesů (SOL) - sdružení
- Litva: Lesní družstvo “Aukštaitijos šilas” - družstvo
- Rumunsko: Asociace vlastníků lesů Marsani - družstvo

Podrobnosti o jednotlivých organizacích vlastníků lesů (FOO) zobrazuje tabulka 37.

	SVOL (ČR)	MEGOSZ (HU)	AMF (SK)	Aukštaitijos šilas (LT)	Marsani (RO)
Typ FOO	sdružení	sdružení	sdružení	družstvo	družstvo
Úroveň	Národní	Národní	Národní /lokální	lokální	lokální
Důvod vzniku	Podpora při restitučním/ privatizačním procesu	Podpora při restitučním/ privatizačním procesu	Podpora při restitučním/ privatizačním procesu	Spolupráce při hospodaření	Spolupráce při hospodaření/Řešení environmentálních problémů
Rok vzniku	1992	1994	1994	1998	2007
Počet členů (počátek/ dnes)	93/1010	27/1400	38/61	5/5	2500/4520
Plocha lesů (ha)	360 000	115 000	145 000	21 263	6 007.66
Region. org.	9	7	žádné	žádné	žádné
Financování	Členské příspěvky	Členské příspěvky; Vnější zdroje (projekty)	Členské příspěvky, dary, dotace	(no data)	Členské příspěvky
Zapojení vlády	žádné	žádné	žádné	žádné	částečné
Primární funkce	Reprezentovat zájmy členů	Reprezentovat zájmy členů	Reprezentovat zájmy členů	Zajištění služeb pro členy (příprava hospodářských plánů/poradenství)	Zajištění služeb pro členy (technická podpora/poradenství)

Další služby	Vzdělávání/společný obchod dřívím/společný nákup materiálu/lesn. plánování/etc.	Vzdělávání /mezinárodní zastupování	Vzdělávání / obchodní spolupráce	Vzdělávání /trh se dřevem/myslivost/ agro-turistické aktivity/etc.	Vzdělávání / lesn. plánování / monitorování nelegálních aktivit/plavení dřeva/etc.
Členství v mez. or.	CEPF FECOF ELO	CEPF	Nepřímý v CEPF	Nepřímý CEPF	-

Tabulka 37: Charakteristika vybraných FOO

FOO byly povětšinou zakládány ze zdola nahoru (bottom-up). Podpora lokálních (národních, vládních) autorit byla ve většině případů velmi omezená, především v počátcích. Společným prvkem je příznivá změna v uplatňované lesnické politice, kdy dochází k postupné změně od vládní politiky k politice se zapojením zájmových skupin (od government ke governance). Hlavním cílem sdružení vzniklých po restitučním procesu bylo zastupovat zájmy členů v procesu tvorby nové lesnické politiky. Výsledky tohoto zastupování měly v důsledku pozitivní dopad na všechny nestátní vlastníky lesů, nejen na členy zkoumaných sdružení. V pozdějších letech sdružení rozšířila svou činnost nabídkou dalších služeb pro své členy. Důležitým faktorem pro rozvoj FOO byl čas. Ve všech případech trvalo značnou dobu, než se sdružení stala vlivnými, viditelnými a silnými hráči v lesnicko-politické aréně, a podobně než se družstva stala vlastníky lesů uznávanou servisní organizací. Čas byl také nezbytný pro získání schopností, znalostí, zkušeností, partnerů a především potřebné důvěry. Ve většině případů byla také zdůrazňována klíčová úloha zainteresovaných a charismatických vůdců při rozvoji jednotlivých FOO.

Přestože zkoumané FOO jsou ve svých zemích silnými hráči, čelí nadále mnoha problémům, které musí řešit, chtějí-li se do budoucna dále rozvíjet.

Sdružování vlastníků lesů je specifickým fenoménem lesnické politiky. Stát se členem sdružení je z titulu definice považováno za inovaci. Především pro drobné vlastníky lesů může sdružené obhospodařování představovat velký potenciál, aktuálně existující nástroje podpory takového sdružování však nejsou příliš funkční. Samotné sdružení se samozřejmě ještě nepředstavuje efektivnější obhospodařování lesů, k tomu je nutné realizovat další aktivity, které jsou pro drobné vlastníky často inovacemi.

Nejde o žádné nové zjištění, je zde možno připomenout názor starý již více než 80 let (Frič 1929): „Lesní družstevnictví objevuje se jako občasná nákaza v dosti pravidelném období na pořadu jednání různých institucí a korporací, lesnickými otázkami se zabývajících. Řadu let odpočívají družstva v klidu zapomenutí. Náhle najde se objevitel, upozorní na nový problém lesních družstev, svolají se porady, jichž výsledkem je usnesení, že se něco musí stát, nestane se nic, a lesní družstva ozdobena novými rezolucemi a usneseními uloží se znovu k spánku“.

7. Závěr

V jednotlivých kapitolách práce byly popsány a analyzovány prvky inovačně-institucionálního systému v lesním hospodářství České republiky. Podle obecného principu má inovační systém poskytovat informace (zde vlastníkům lesů a dalším subjektům v LH fungujícím), podporovat spolupráci (s cílem omezovat konflikty) a také poskytovat podpory pro zavádění inovací. Z analýzy vyplývá, že všechny nezbytné prvky tohoto systému reálně existují, a svou základní funkci plní. Ve všech oblastech je ovšem možno nalézt skutečnosti, které je možno vylepšit, tak jak je uvedeno v závěrech jednotlivých kapitol.

Poskytování podpor: tato funkce systému je v ČR **naplňována** poměrně významně, ale **ne úplně**. Podpora lesního hospodářství má dlouhou tradici a v určité formě existovala i před společenskými změnami - podpora veřejně-prospěšných funkcí lesa, která pokračovala i po roce 1990 a byla doplněna podporou hospodaření pro drobné vlastníky. Změna nastala v letech 1996/1997, kdy se postupně naplňovala ustanovení zákona o lesích z roku 1995 týkající se podpor lesního hospodářství. Příspěvky podle zákona byly poskytovány příslušnými ministerstvy (MZe, MŽP, MO). Významná systémová změna nastala v roce 2005, kdy kompetence v poskytování významných příspěvků přešla z MZe na krajské úřady, což se projevilo v diverzifikaci příspěvků i přístupů k podporám lesního hospodářství. Téměř ve stejnou dobu (od roku 2004) se pro sektor lesního hospodářství otevřela nová možnost zisku podpor, a to díky vstupu ČR do EU a možnosti čerpat prostředky z evropských fondů. Jak bylo popsáno výše v analýze obou dosavadních programových období, je možno mnohé podpory (včetně národních/regionálních) chápat jako potenciální inovace a tedy jako podporu jejich implementace. Důvodem, proč je funkce poskytování podpor hodnocena jako „ne úplně“ naplnění cíle, je to, že podpora zavádění inovací není deklarována explicitně, ale že pouze může být chápána jako podpora inovací. To se projevuje poměrně zásadním nedostatkem, kterým je **neexistence hodnotících kritérií** pro posouzení významu podpor zavádění inovací. Budeme-li chtít efektivně naplnit tuto funkci inovačního systému, bude nutné v budoucích programových obdobích podporu implementace inovací výslovně deklarovat a stanovit ukazatele, kterými se bude tato podpora hodnotit. Analýza zavádění inovací vlastníky lesů v ČR ukázala, že podpory z veřejných výdajových programů byly pro inovátory zásadním pozitivním faktorem, který zavedení inovace ovlivnil. Z tohoto pohledu je možno funkci poskytování podpory označit za reálně významnou.

Funkce poskytování informací a řízení a podporování spolupráce jsou spolu poměrně výrazně provázány, je tudíž nesnadné je hodnotit samostatně. Z tohoto pohledu i výše popsaná funkce podporovat zavádění inovací je výrazně propojena s těmito dvěma dalšími, neboť existence podpor bez dostatečných informací o nich, je sama o sobě nedostatečná. Vyjdeme-li z názorů respondentů, pak se vyskytovaly oba názory související s dostatečnými informacemi o nových inovativních postupech. Část respondentů na jedné straně přiznává, že existence takových informací se pozitivně promítla do jejich zavádění, naopak ale neinovující respondenti tvrdí, že mají informací o nových možnostech nedostatek. I v tomto případě je tedy vyhodnocení **informační** funkce inovačního systému podobné jako u funkce podpůrné, tedy že tato **funkce je plněna částečně**. Institute kompetentní pro sektor lesního hospodářství – především ministerstvo zemědělství a krajské úřady – mají v popisu práce také informační kampaně a podporují poradenství a další vzdělávání v sektoru lesního hospodářství. Vlastní problematika inovací a jejich zavádění bývá však součástí informačního toku pouze zprostředkovaně, tedy pouze jako součást poskytované informace, ne jako informace primární. Pro efektivní informační tok je nezbytné získat partnery, kteří mohou získané informace přenášet na nižší úroveň. Je iluzorní předpokládat, že poskytované informace z centrálních zdrojů doputují až ke konkrétním vlastníkům lesů. Z tohoto důvodu je výše v textu akcentován význam různých forem asociací působících v lesním hospodářství. Nezastupitelná je z tohoto pohledu funkce

SVOL jako významného „zastřešujícího“ sdružení (ačkoliv se nejedná o typickou „umbrella“ organizaci, jaké jsou známé z několika evropských států), který se stal důležitým partnerem veřejné správy v otázkách souvisejících s lesním hospodářstvím. Jeho zástupci jsou pravidelně členy různých pracovních skupin souvisejících s tvorbou i implementací nástrojů lesnické politiky, včetně nástrojů informačních. Díky své široké členské základně a fungující vertikální struktuře je přenos informací na nižší úroveň zabezpečen, jsou organizovány semináře a tištěny informační materiály, které jsou dostupné i nečlenům sdružení. Stále však přetrvává problém s přenosem informací k „neaktivním“ vlastníkům lesů, tedy většinou k drobným vlastníkům s majetkem do 3 hektarů lesa, kteří tvoří největší podíl soukromých vlastníků s odhadovaným počtem cca 100 tisíc. SVOL je svými aktivitami důležitý i pro realizaci části třetí funkce inovačního systému – podporu spolupráce. Vznik jakéhokoliv sdružení je principiálně realizován právě z důvodu spolupráce, ať už při jednotlivých lesnických činnostech, společné realizaci výstupů nebo jiných aktivit. Spolupráce je obecně považována za nejvýznamnější prostředek realizace základní třetí funkce IS – managementu konfliktů, tedy řízení existujících a předcházení možným konfliktům. Odhlédneme-li od různých forem sdružení a asociací, tak tato funkce by měla být zajištěna dalšími prvky institucionálně-inovačního systému, především státními (veřejnými) institucemi a instituty. Základní roli by zde měly hrát administrativně-právní nástroje, včetně (leso)politických dokumentů. Ty se však přímo otázkou managementu konfliktů nezabývají, pouze zprostředkovaně řeší některé situace ex post. V odpovědích respondentů se velmi často zmiňují jako negativní faktor pro zavádění inovací ustanovení zákonů (lesního, o ochraně přírody a krajiny, o myslivosti, související se zaměstnaností), které jsou obecně považovány za velmi striktní a nedostatečně proinovační; velká většina pokusů o zásadnější inovace je uvedenými zákony brzděna. Významným důvodem tohoto stavu je výše popsaná striktní diverzifikace kompetencí, a to i přesto, že všechny významné dokumenty musí projít připomínkovým řízením jednotlivých sektorů a dalších dotčených účastníků. Multifunkčnost lesního hospodářství (a tedy pestrost funkcí lesů) je všeobecně přijímanou skutečností, reálně se však projevuje poměrně striktní diverzifikací podle stanovených významů jednotlivých funkcí (projevující se například v kategorizaci lesů v ČR s následným dělením kompetencí). Tento tradiční pohled by však měl být překonán, neboť všechny lesy jsou multifunkční. Provádění inovací v lesích ochranných a zvláštního určení je tak dnes složitější než u lesů hospodářských, a to i v případě, že se jedná o inovace související s jinou než dřevoprodukční funkcí. Z pohledu funkcí IS je tak možno konstatovat, že uvedené dělení kompetencí je spíše potenciálním zdrojem konfliktů, než skutečností, která by měla těmto situacím předcházet. Jedním z mála příkladů, kdy se systém snaží konfliktům vznikajícím v důsledku multifunkčnosti lesů předcházet, je využití finančních podpor pro podporu ochrany přírody a krajiny v lesích (např. platby v rámci NATURA 2000 v lesích apod.). Je však diskutabilní, zda je takové aktivity vhodné realizovat jako dotace (právně nenárokovatelné, vlastník lesa je v pozici žadatele). Inovativnějším (spravedlivějším) přístupem by bylo realizovat tyto aktivity jako služby, které si veřejný sektor (stát) kupuje od vlastníků lesů (žadatelem o službu je stát). V současnosti sice existuje institut hrazení újem vlastníky lesů (jde o řešení konfliktů ex post), ovšem, jak ukázala analýza, nejsou související vyhlášky co do věcné i formální (komplikovanost) stránky optimální. Z tohoto pohledu je možno konstatovat, že **funkce management konfliktů je plněna nedostatečně.**

Obecně je deklarováno, že pro úspěšné zavádění inovací je nezbytné, aby všechny funkce IS byly naplněny. Z tohoto pohledu je možno konstatovat, že inovačně-institucionální systém v lesním hospodářství České republiky plní své funkce pouze částečně. Nejvíce je plněna funkce podpory zavádění inovací a s výhradami je plněna i funkce informační. Zcela nedostatečně je plněna funkce řízení a předcházení konfliktům (související nejen se zaváděním inovací). Na teoretické úrovni se také předpokládá, že všechny funkce IS jsou

stejně významné. S tímto tvrzením je možno polemizovat, autor je přesvědčen, že funkce management konfliktů je dvěma dalším „nadřazená“, a že plnění této funkce je vůbec hlavním důvodem samotné existence moderního institucionálního systému lesního hospodářství v České republice.

Jiným úhlem pohledu je formalizovanost IS. Z výše uvedené analýzy je možno vysledovat, že inovační systém v LH ČR je (přes popsané nedostatky) zaveden. Nejedná se však o formální existenci systému, tedy takového, který by byl formálně institucionalizován. Funkce tohoto systému jsou plněny při realizaci jiných aktivit, ač v důsledku je možno je chápat jako IS. Otázkou zůstává, zda formální ustanovení IS by reálně znamenala změnu.

Jak bylo uvedeno už v úvodu práce, je sektor lesního hospodářství považován za jeden z nejkonzervativnějších vůbec. Moderní pohled udržitelného rozvoje však deklaruje, že žádný sektor není izolovaný. LH tak musí být chápáno minimálně jako významná součást venkovského prostoru. Deklarovaným veřejným zájmem je rozvoj venkova, potažmo tedy i rozvoj sektoru lesního hospodářství. Takový rozvoj je však těžko představitelný bez inovací nejrůznějšího charakteru, až v první řadě jde však o inovaci v myšlení, v přiznání si toho, že inovace jsou potřeba.

Nejen tradicionalistický skeptik by však dodal: „Je to skutečně potřeba? Vždyť to funguje!“.

Ano, ale mohlo by výrazně efektivněji.

Summary

The publication deals with innovations in forestry. It offers a systematic view of the matter. Generally, innovations are successfully implemented improvements. Nowadays, the views of innovation types differ, although professional sources promote a consensual approach saying that innovations are an institutional process, therefore not only the entrepreneur is responsible for innovativeness of the enterprise. That is the reason for innovations to be embodied in the system of institutions that can support them. The principal function of the innovation system is to produce and propagate innovations which are new for respective markets, and ensure their utilisation. Edquist and Johnson (1997) summarized the functions of the institutions in the innovation process and divided them into three categories: reducing uncertainty by providing information, conflict management and cooperation, granting financial and non-financial support. The publication intends to show and evaluate engagement of the innovation system in forestry, analyse selected items of the system, and demonstrate examples of further development. By methodology, the publication is subdivided into several parts. The introductory part summarizes basic information on innovations and the innovation system – viewed both from the general and forestry points. The analytical part investigates selected items of the system: forest owners and forest users – viewed from the integrating innovations in activities related to forest property (questionnaire research), institutional system – integrating the issue in political documents related to forestry, institutional support – evaluation of selected economic instruments influencing the forestry sector (program period 2004–2006 and 2007–2013). We discuss several alternatives of innovative approach (evaluation of costs by groups of forest habitat types; association phenomena). The analysis of the above-mentioned items showed that all necessary items of the innovation system do exist and fulfil its principal function. Possible improvements can be suggested throughout the field, though.

Support granting: this function of the system is fulfilled rather significantly in CR, but not exhaustively. Actually, the support of innovation implementation is not declared explicitly but is only understood as the support of innovations. Its fundamental shortcoming consists in the fact that no criteria exist for evaluation of the importance of innovations implementation support. If we are to efficiently accomplish this function of the innovation system, we would need to explicitly declare the implementation support in future program periods, and set the indicators used for the evaluation of the support. The analysis of innovations implementations by forest owners in CR shows that the support from public expense program was the essential and fundamental factor for the innovators, and influenced the implementation. Therefore, the function of providing the support might be declared definitely important.

The functions of providing information, and management and support of cooperation are rather tightly interconnected, therefore difficult to evaluate individually. Seen from this point, the above-mentioned function of support implementation support is also significantly related to the other two, as the support is inadequate without sufficient information. Respondents expressed both views related to sufficient information on new innovation processes. Some respondents admit they felt encouraged to implement innovations thanks to sufficient information, while the non-innovative respondents claim lack of information on new possibilities. Therefore, we evaluate the information function of the innovation system similarly to the support function – it is only partially fulfilled.

Cooperation is generally considered the most important instrument of the third function of the innovations system realisation – conflict management, i.e. management of the existing conflicts and preventing the imminent ones. Apart from various associations, this function should be performed by other institutional-innovation system items, especially state (public)

institutions and institutes. Administration-law instruments should play its fundamental role in this issue, together with forest-political documents. Nevertheless, they do not pursue the issue of practical conflict management – they deal with some situations only indirectly and ex-post. Respondents often mention a negative factor for implementation of innovations – legal acts are generally denounced as too strict and unsupportive. A strict diversification of competences might be one of the reasons of this inadequacy. Multifunctionality of forestry (i.e. variety of forest functions) is a widely acknowledged fact, but actually it provokes rather strict diversification by set significance of the individual function (e.g. categorisation of forests in CZ together with the competence splitting). Such a traditional view should be refused as all forests are multifunctional. Innovations implementation in protection forests and special forests are more complicated nowadays than in commercial forests, no matter whether the innovation concerns other than timber production function. In view of innovations system functions we might say that competence splitting is a potential source of conflict rather than its prevention. One of scarce examples of prevention of conflicts arising from the forests multifunctionality, is utilisation of financial support aimed to nature and landscape protection in forests support (e.g. payments in the framework of NATURA 2000 in forests). The question at issue is whether these activities should be carried out as subsidies (not legally enforceable; the forest owner is the applicant). More innovative (fair) would be to carry out these activities as services purchased by the public sector (state) from the forest owners. At present the forest owners are reimbursed for detriment (ex-post conflict management) but, as the analysis showed, the related regulations are not optimal (both factually as formally – too complicated). Therefore we can say that the conflict management function is insufficiently fulfilled.

Literatura

Angus, A., Burgess, P.J., Morris, J., Lingard, J. 2009: Agriculture and land use: Demand for and supply of agricultural commodities, characteristics of the farming and food industries, and implications for land use in the UK. *Land Use Policy* 26S, 230–242.

Arora, V.K., Montenegro, A. 2011: Small temperature benefits provided by realistic afforestation efforts. *Nature Geoscience* 4. 514–518. doi:10.1038/ngeo1182.

Audsley, E., Pearn, K.R., Simota, C., Cojocaru, G., Koutsidou, E., Rounsevell, M.D.A., Trnka, M., Alexandrov, V. 2006: What can scenario modelling tell us about future European scale agricultural land use, and what not? *Environmental Science & Policy* 9: 148–162.

Baldwin, R., Wyplosz, Ch. 2008: *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing.: 480 s.

Bauer A., Rametsteiner E. 2006: Policy Integration and Co-ordination: Theoretical, Methodical and Conceptual Aspects. In: Rametsteiner E. (ed.): *Proceedings of the 1st COST Action E51 Joint MC and WG Meeting*. Grosspetersdorf, 12.–14. October 2006. Vienna, University of Natural Resources and Applied Life Sciences: 31–49.

Bisang, K., Zimmermann, W. 2006: Key concepts and methods of programme evaluation and conclusions from forestry practice in Switzerland. *Forest Policy and Economics* 8, issue 5. 502–511.

Buscardo, E., Smith, G. F., Kelly, D. L., Freitas, H., Iremonger, S., Mitchell, F. J. G., O'Donoghue, S., McKee, A. 2009: The early effects of afforestation on biodiversity of grasslands in Ireland. *Biodivers Conserv* 17:1057–1072. DOI 10.1007/s10531-007-9275-2.

Buttoud, G. 2006: Forest policy evaluation in Europe: State of art. *Forest Policy and Economics* 8, issue 5. 499–501.

Carvalho Mendes, A., Stefanek, B., Feliciano, D., Mizaraite, D., Nonic, D., Kitchoukov, E., Nybakk, E., Duduman, G., Weiss, G., Nichiforel, L., Stoyanova, M., Mäkinen, P., Alves, R., Milijic, V., Sarvašová, Z. 2011: Institutional Innovation in European Private Forestry: the Emergence of Forest Owners' Organizations. In: Weiss, G., Pettenella, D., Ollonqvist, P., Slee, B. (Eds.), *Innovation in Forestry: Territorial and Value Chain Relationships*. CAB International, Oxfordshire. 68–86.

Carvalho Mendes, A., Størdal, S., Adamczyk, W., Bancu, D., Bouriaud, L., Feliciano, D., Gallagher, R., Kajanus, M., Mészáros, K., Schraml, U., Venzi, L. 2006: Forest owners' organizations across Europe: similarities and differences. In: Niskanen, A. (ed.) *Issues affecting enterprise development in the forest sector in Europe*. Joensuu: University of Joensuu, Faculty of Forestry. 84–104.

Caswell, H. 2006: *Matrix Population Models*. Second Edition. Sinauer Associates, Inc. 715 s.

Cremene, C., Groza, G., Rakosy, L., Schileiko, A.A., Baur, A., Erhardt, A., Baur, B. 2005: Alterations of steppe-like grasslands in Eastern Europe: a threat to regional biodiversity hotspots. *Conservation Biology* 19, 1606–1618.

DHV ČR, s.r.o., TIMA LIBEREC, s.r.o. 2010: *Průběžné hodnocení Programu rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013, Závěrečná zpráva*, Liberec. 296 s.

Dudík, R., Kubátová, D. 2008: *Lesnictví a vyšší územně samosprávné celky*. Sborník referátů ze semináře. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně. Bělá. 112 s.

Dudík, R., Kupčák, V. 2007: Ekonomické aspekty integrovaného lesního hospodářství (se zaměřením na hospodaření v lesích územně samosprávných celků). Sborník referátů ze semináře. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně. Brno. 125 s.

Edquist, C. 2001: Innovation policy – A Systemic Approach. In: Archibugi, D. & Lundvall, B.-Å. (eds.). The Globalizing Learning Economy. New York: Oxford University Press. 219-237.

Edquist, C., Johnson, B. 1997: Institutions and organisations in systems of innovation. In: C. Edquist (ed.) Systems of Innovation: Technologies, Institutions and Organizations. London. Pinter: 41-63.

Elands, B.H.M., Wiersum, K.F. 2001: Forestry and rural development in Europe: an exploration of socio-political discourses. Forest Policy and Economics 3: 5-16.

European Communities 2006: Evaluation Methods for the European Union's External Assistance, Guidelines for Project and Programme evaluation. Volume 3. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities. 46 s.

Fagerberg, J. 2002: A layman's guide to evolutionary economics. Paper presented at the conference "Industrial R&D and Innovation Policy Learning – Evolutionary Perspectives and New Methods for Impact Assessment", organized by Norges Forskningsråd (SAKI) at Leangkollen, 18-19th April 2002, Leangkollen, Asker. 50 s.

FAO 1998: FAO Guidelines: Integrated coastal area management and agriculture, forestry and fisheries. Natural Resources Management and Environment Department, Rome. <http://www.fao.org/docrep/w8440e/w8440e00.HTM>

FAO 2012: Review of forest owners' organizations in selected Eastern European countries, by G. Weiss, I. Gudurić and B. Wolfslehner. Forestry Policy and Institutions Working Paper No. 30. Rome. 57 s.

Flora, M. 2003: Možnosti právního řešení při sdružování vlastníků lesa malých výměr. In: Matějček J., Beránková J. (Eds.) Lesy a jejich příspěvek k rozvoji regionů České republiky. Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti. Jíloviště-Strnady, 42-46.

Flora, M., Kalousek, F., Novák, D. 2003: Zpracování modelu funkčního sdružení drobných vlastníků lesa – II. etapa. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně. Lesnická a dřevařská fakulta. Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky. 41 s.

Forstner, B., Grajewski, R., Mehl, P. 2003: Evaluation von Politikmaßnahmen zur Förderung der ländlichen Räume: Theorie und Praxis. Institut für Betriebswirtschaft, Agrarstruktur und ländliche Räume. Münster-Hiltrup Landwirtschaftsverlag. Braunschweig. 28 s.

Frič, J. 1929: Lesní družstevnictví. Lesnická práce 8. 227-237, 300-311, 331-343, 470-482, 514-522.

Garten, C.T. 2002: Soil carbon storage beneath recently established tree plantations in Tennessee and South Carolina, USA. Biomass Bioenergy 23, 93-102.

Gellrich, M., Baur, P., Koch, B., Zimmermann, N., E. 2007: Agricultural land abandonment and natural forest re-growth in the Swiss mountains: A spatially explicit economic analysis. Agriculture, Ecosystems and Environment 118, 93-108.

Giessen, L. 2009: Regional governance in rural development programmes – Which role for forestry? Folia Forestalia Polonica, series A, Vol. 51(1), 54-60.

Glück, P., Avdibegović, M., Čabaravdić, A., Nonić, D., Petrovic, N., Posavec, S., Stojanovska, M. 2010: The preconditions for the formation of private forest owners' interest associations in the western Balkan region. *Forest Policy and Economics* 12: 250–263.

Härtel, H., Hadincová, V. 1998: Invasion of White Pine (*Pinus strobus*) into the Vegetation of the Elbsandsteingebirge (Czech Republic/Germany). In: Synge H. et Akeroyd J., *Planta Europa Proceedings*, Uppsala. 251-255.

Hlaváč, V., Hofhanzl, A., Červenka, M., Beran, V. 2006: Zalesňování zemědělské půdy z pohledu ochrany přírody. In Neuhöferová, P. (ed.): Zalesňování zemědělských půd, výzva pro lesnický sektor. [Agricultural Land Afforestation, a Challenge for Forestry Sector]. Kostelec nad Černými lesy. 17.1.2006. ČZU v Praze a VULHM Jíloviště-Srnady, 43-46.

Chen, X., Lupi, F., He, G., Ouyang, Z., Liu, J. 2009: Factors affecting land reconversion plans following a payment for ecosystem service program. *Biological Conservation* 142, 1740–1747.

Chrastný, V., Komárek, M., Procházka, J., Pechar, L., Vaněk, A., Penížek, V., Farkaš, J. 2012: 50 years of different landscape management influencing retention of metals in soils. *Journal of Geochemical Exploration* 115, 59–68.

Chroust, L. 1997: Ekologie výchovy lesních porostů. Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, stanice Opočno. 277 s.

Jarský, V. 2002: Meaning of Innovation in Fulfilment of National Public Service in the Forest. In: *Environmental Economics, Policy and International Environmental Relations: Focus on Visegrad Group Countries*. Nakladatelství a vydavatelství litomyšlského semináře. Praha. 143-151.

Jarský, V. 2004: Příspěvky Ministerstva zemědělství. Zprávy lesnického výzkumu. 49/1-4. 34-39.

Jarský, V. 2005: Veřejné finance v lesním hospodářství . Česká zemědělská univerzita v Praze, Praha. 140 s.

Jarský, V. 2007: Výsledky věcného pokroku realizace Opatření 1.3. Lesní hospodářství Operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství. Zprávy lesnického výzkumu. 52/1. 26-35.

Jarský, V. 2009: Impeding factors for forestry support from operational programme rural development and multifunctional agriculture. In: *Forest, Wildlife and Wood Sciences for Society Development*. Czech University of Life Sciences in Prague, Faculty of Forestry and Wood Science. 199-207.

Jarský, V., Pulkrab, K. 2013: Analysis of EU support for managed succession of agricultural land in the Czech Republic. *Land Use Policy*. 36. 237-246.

Jarský, V., Pulkrab, K., Sloup, R., Šišák, L. 2007a: Integrace inovací a rozvojových politik v lesním hospodářství. Hodnocení zahrnutí inovací v lesním hospodářství na národní úrovni ČR. Praha, ČZU. 53 s.

Jarský, V., Pulkrab, K., Sloup, R., Šišák, L. 2007b: Integrace inovací a rozvojových politik v lesním hospodářství. Srovnání zahrnutí inovací a rozvojových politik v sektoru lesního hospodářství ve vybraných zemích EU a návrh k podpoře inovací v lesním hospodářství. Praha, ČZU. 35 s.

- Johnson, J.D. 2001: Success in innovation implementation. *Journal of Communication Management*, 5, 341-359.
- Kittredge, D.B. 2005: The cooperation of private forest owners on scales larger than one individual property: international examples and potential application in the United States. *Forest Policy and Economics* 7:671– 688.
- Knight, F. 1921: *Risk Uncertainty and Profit*; Houghton Mifflin, New York. 404 s.
- Kolenka, I., Pulkrab, K. 2002: The financing of non-market forest services. *Journal of Forest Science* 48(11). 508-511.
- Kruss, G. 2005: Working partnerships in higher education, industry and innovation financial or intellectual imperatives. Cape Town, HSRC: 253 s.
- Križová, E., Ujházy, K. 1997: Sukcesné série na opustených lúkách a pasienkoch. In: Križová, E., Kodrík, J. (eds.): *Les – Drevo – Životné prostredie 1997* (sekcia Ekológia lesa a jeho integrovaná ochrana). TU Zvolen. 121–129.
- Kubeczko, K., Rametsteiner, E. 2002: Innovation and Entrepreneurship. A new topic for forest related research? EFI INNOFORCE Discussion Paper I. Institute for Forest Sector Policy and Economics, University of Agricultural Sciences Vienna. P/2002-1. 30 s.
- Kupčák, V. 1998: Economic transformation of forestry and management of forest joint-stock companies in the Czech Republic. *The Finnish Journal of Business Economics*. 47/3. 375-381.
- Lodge, D.M. 1993: Biological invasions: lessons for ecology. *Trends Ecol Evol* 8. 133–137.
- Lundvall, B.Å. 2010: *National innovation systém: towards a theory of innovation and interactive learning*. Pinter. London. 390 s.
- Lundvall, B.Å., Johnson, B., Andersen, E.S., Dalum, B. 2002: National systems of production, innovation and competence building. *Research policy* 31 (2), 213-231.
- Malerba, F. 1999. Sectoral Systems of Innovation and Production. *Research Policy* 31: 247–264.
- Matějčíček, J. 1997: Sdružování vlastníků drobných lesů. *Lesnická práce* 76, 86-87, 126-127.
- Matějčíček, J. 2010a: Sdružování vlastníků lesa v Německu a předpokládané vývojové trendy. *Veřejná správa* 22. 18-22.
- Matějčíček, J. 2010b: Zkušenosti ze zahraničí - aktuální trendy sdružování vlastníků lesa při správě lesa v Německu. In: *Optimalizace právní formy hospodaření na obecním lesním majetku*. 1. vyd. Pelhřimov: Sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů v ČR. 45-56.
- Matějčíček, J., Lišková, B. 2010: Ekonomicko-právní a sociální aspekty současné situace malých lesních podniků v Německu a předpokládané vývojové trendy při jejich sdružování. *Zprávy lesnického výzkumu* 55/4. s 336-346.
- Matějčíček, J., Skoblík, J. 1997: Sdružování vlastníků lesů: Proč a jak. Praha, MZe ČR, 140 s.
- Matějčíček, J., Skoblík, J. 1998: Sdružování vlastníků lesů, proč a jak. *Lesnická práce* 77, 107.
- McCarthy, S., Matthews, A., Riordan, B. 2003: Determinants of private afforestation in the Republic of Ireland. *Land Use Policy* 20, 51–59.

- Merlo, M., Croitoru, L. (Ed.) 2005: Valuing Mediterranean Forests. Towards Total Economic Value. CABI Publishing Wallingford, UK. 406 s.
- Minchinton, T.E., Simpson, J.C., Bertness, M.D. 2006: Mechanisms of exclusion of native coastal marsh plants by an invasive grass. *Journal of Ecology* 94, 342–354.
- Mizaraite, D., Mizaras, S. 2005a: Empirically based grouping of private forest owners in Lithuania. *Baltic Forestry*, 11(1): 80–87.
- Mizaraite, D., Mizaras, S. 2005b: The formation of small-scale forestry in countries with economies in transition: observations from Lithuania. *Small-scale Forest Economies, Management and Policy*, 4: 437–450.
- Moons, E., Rousseau, S. 2007: Policy options for afforestation in Flanders. *Ecol Econ* 64: 194–203.
- Moons, E., Saveyn, B., Proost, S., Hermy, M. 2008: Optimal location of new forests in a suburban region. *Journal of Forest Economics* 14: 5–27
- Morris, S. J., Bohm, S., Haile-Mariam, S., Paul, E.A. 2007: Evaluation of carbon accrual in afforested agricultural soils. *Global Change Biology* 13, 1145–1156, doi: 10.1111/j.1365-2486.2007.01359.x.
- Moulaert, F., Sekia, F. 2000: Innovative regions, social regions? An alternative view of regional innovation. In: P. Delladetsimas, V. Hastaoglou, C. Hadjimichalis, M. Mantouvalou, and D. Vaiou (eds.) *Towards a radical cultural agenda for European Cities and Regions*, Athens-Thessaloniki, Kyriakidis Brothers Publishing. 337-363.
- MPO 2005: Národní inovační politika České republiky na léta 2005 - 2010, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Praha. 50 s.
- MPO 2010: Operační program Podnikání a inovace. Ministerstvo průmyslu a obchodu, Praha. 155 s.
- MŠMT 2008: Operační program Výzkum a vývoj pro inovace 2007-2013. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha. 164 s.
- Münzbergová, Z., Hadincová, V., Wild, J., Kindlmannová, J. 2013: Variability in the Contribution of Different Life Stages to Population Growth as a Key Factor in the Invasion Success of *Pinus strobus*. *PLoS ONE* 8(2). e56953. doi:10.1371/journal.pone.0056953
- MZe 1999: Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství 1998. Ministerstvo zemědělství ČR. Praha. 138 s.
- MZe 2001: Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství 2000. Ministerstvo zemědělství ČR. Praha. 126 s.
- MZe 2007: Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství 2006. Ministerstvo zemědělství ČR. Praha. 128 s.
- MZe 2010: Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství 2009. Ministerstvo zemědělství ČR. Praha. 114 s.
- MZe 2011: Výroční zpráva o implementaci Programu rozvoje venkova ČR 2007 - 2013 za rok 2010. Ministry of Agriculture of the Czech Republic (MZe). Prague. 78-81.
- MZe 2013: Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství 2012. Ministerstvo zemědělství ČR. Praha. 135 s.

Nelson, R.R., Winter, S.G. 1997: An evolutionary theory of economic change. In N. J. Foss (Ed.), *Resources, Firms and strategies: A Reader in the Resource-Based Perspective*. Oxford: Oxford University Press. 82-102.

NLC 2007: Analýza sektorového operačního programu Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka 2004-2006 pre lesné hospodárstvo. Národné lesnícké centrum. Zvolen. 133 s.

Nonic, D., Bliss, J.C., Milijic, V., Petrovic, N., Avdibegovic, M., Mataruga, M. 2011: Challenges of Organizing Private Forest Owners in Serbia. *Small-scale forestry* (10)4:435-455

North, D.C. 1991: Institutions. *Journal of Economic Perspectives* 5: 97-112.

Nouza, J., Nouzová, J. 2003: Výkonové normy v lesním hospodářství, LČR, s.p. 141 s.

Novotný, G. 2002: Lesní družstva a družstevnictví v českých zemích. In: *Osudy zemědělského družstevnictví ve 20. století. Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 15.-16. května 2002 věnovaný Lubomíru Slezákovi k 70. narozeninám / Uherské Hradiště: Slovácké muzeum v Uherském Hradišti*, s. 149-162.

Nožička, J. 1965: Introdukce borovice vejmutovky do Českých zemí do roku 1938. *Pr. Výzk. Úst. Lesn.* 31, 41-67.

OECD 2005: *Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data*, 3rd Edition, Organisation for Economic Co-operation and Development. Paris. 162 s.

OECD 2009: *Agricultural Policies in OECD Countries: Monitoring and Evaluation 2009*, Paris, France. 281 s.

OECD 2011: *Evaluation of Agricultural Policy Reforms in the European Union*. OECD Publishing. 184 s. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264112124-en>.

Ovando, P., Campos, P., Calama, R., Montero G. 2010: Landowner net benefit from Stone pine (*Pinus pinea* L.) afforestation of dry-land cereal fields in Valladolid, Spain. *Journal of Forest Economics* 16: 83-100.

Pacovský, M. 2006: Sdružování vlastníků lesů malých výměr. Bakalářská práce. KERLH. FLD. Česká zemědělská univerzita v Praze. Praha. 43 s.

Pimentel, D., Lach, L., Zuniga, R., Morrison, D. 2000: Environmental and economics costs of nonindigenous species in the United States. *Bioscience* 50, 53-65.

Plantinga, A., Mauldin, T., Miller, D. 1999: An econometric analysis of the costs of sequestering carbon in forests. *Am J Agric Econ* 81:812-824.

Plíva, K. 1981: Diferencované způsoby hospodaření v lesích ČSR. Účelová neperiodická publikace. Vydalo ministerstvo lesního a vodního hospodářství ČSR ve státním zemědělském nakladatelství v Praze. 214 s.

Plíva, K. 1991: Funkčně integrované lesní hospodářství, část 2. „Funkce lesa v lesním plánování“ a část 3. „Modely hospodářských opatření podle přírodních podmínek a funkce lesa“. ÚHÚL Brandýs nad Labem. 97 s.

Plíva, K. 2000: Trvale udržitelné obhospodařování lesů podle souborů lesních typů. Brandýs nad Labem: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů. 170 s.

Plíva, K., Žlábek, I. 1989: Provozní systémy v lesním plánování. Účelová neperiodická publikace, Vydalo ministerstvo lesního a vodního hospodářství a dřevozpracujícího průmyslu ČR ve státním zemědělském nakladatelství v Praze. 208 s.

Podrázský, V. 2006: Předmluva. In Neuhöferová, P. (ed.): Zalesňování zemědělských půd, výzva pro lesnický sektor. [Agricultural Land Afforestation, a Challenge for Forestry Sector]. Kostelec nad Černými lesy. 17.1.2006. ČZU v Praze a VULHM Jíloviště-Srnady. 7.

Podrázský, V., Procházka, J. 2009: Afforestation of agricultural lands in the region of the Czech–Moravian Highland and restoration of the surface humus layer. Zprávy lesnického výzkumu - Reports of Forestry Research. Issue 2. 79–84.

Porto, P., Walling, D.E., Callegari, G. 2009: Investigating the effects of afforestation on soil erosion and sediment mobilisation in two small catchments in Southern Italy. Catena 7: 181–188.

Price, C. 1997: Twenty-five years of forestry cost–benefit analysis in Britain. Forestry 70 (3), 171–189.

Pudivítrová, L., Jarský, V. 2011: Inovační aktivity v lesním hospodářství České republiky. Zprávy lesnického výzkumu. 56/4. 320 – 328.

Pulkrab, K., Sloup, M., Šišák, L., Bukáček, J. 2011: Optimální hospodářská opatření a přímé náklady pěstební činnosti podle souborů lesních typů. Certifikovaná metodika. Ústav pro hospodářskou úpravu lesů. Brandýs nad Labem. 23 s. +CD.

Pulkrab, K., Šišák, L., Zeman, M., Sloup, M., Bukáček, J., Sloup, R., Jarský, V., Paduchová, M. 2010: Modely efektivnosti hospodaření organizačních jednotek LČR. Výzkumné projekty Grantové služby LČR. Lesy České republiky, s.p. Hradec Králové. 57 s.

Pulkrab, K., Šišák, L., Podrázský, V., Jarský, V., Bukáček, J. 2006: Odborná analýza opatření 1.3 Lesní hospodářství Operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství. CZU Praha. 54 s.

Rametsteiner, E., Weiss, G. 2006: Innovation and innovation policy in forestry: Linking innovation process with systems models, Forest Policy and Economics 8: 691–703.

Rametsteiner, E., Weiss, G., Kubeczko, K. 2005: Innovation and Entrepreneurship in Forestry in Central Europe, Leiden. European Forest Institute. 250 s.

Ramniceanu, I., Ackrill, R. 2007: EU rural development policy in the new member states: Promoting multifunctionality?. Journal of Rural Studies 23 (4). 416–429.

Reino, L., Porto, M., Morgado, R., Carvalho, F., Mira, A., Beja P. 2010: Does afforestation increase bird nest predation risk in surrounding farmland? Forest Ecology and Management 260: 1359–1366.

Richter, D.D., Markewitz, D., Trumbore, S.E., Wells, C.G. 1999: Rapid accumulation and turnover of soil carbon in a re-establishing forest. Nature 400. 56–58.

Rousseau, S., Moons, E. 2008: The potential of auctioning contracts for conservation policy. Eur J Forest Res 127:183–194. DOI 10.1007/s10342-007-0196-0.

Sarvašová, Z., Drăgoi, M., Jarský, V., Pöllumäe, P., Šálka, J., Mizaraite, D., Nichiforel, L., Nonić, D., Nedeljković, J., Glavonjić, P., Stojanovska, M., Stojanovski, V. 2011: Cooperation between non-state forest owners. In: Innovation and Sustainability in Forestry in

Central and Eastern Europe: Challenges and Perspectives (SUSI-CEE). EFI CEEC. Vienna. 24 s.

Sarvašová, Z., Jarský, V., Setzer, F., Weiss, G. 2010: Support for Innovation in Forestry in Rural Development Programmes of Six European Countries. EUR 24163 - COST Action E51 - Policy integration and Coordination: the Case of Innovation and Forest Sector in Europe. Publications Office of the European Union. Luxembourg. 87-106.

Seeland, K., Godat, J., Hansmann, R. 2011: Regional forest organizations and their innovation impact on forestry and regional development in central Switzerland. *Forest Policy and Economics* 13:353–360.

Scheeder, T., Moog, M., Borchert, H. 2002: Bureaucratic financial burdens on privately owned forest companies. Results of a case study in three German federal states. *Forest Policy and Economics* 4 (1). 21-31.

Schiffman, P.M., Johnson, W.C. 1989: Phytomass and detrital carbon storage during forest regrowth in the southern United States Piedmont. *Can J For Res* 18. 69-78.

Schumpeter, J.A. 1934: *The Theory of Economic Development*, Cambridge, MA: Harvard University Press. 255 s.

Slee, B. 2006: The socio-economic evaluation of the impact of forestry on rural development: A regional level analysis. *Forest Policy and Economics* 8 (5). 542-554.

Smith, P., Martino, D., Cai, Z., Gwary, D., Janzen, H., Kumar, P., McCarl, B., Ogle, S., O'Mara, F., Rice, Ch., Scholes, B., Sirotenko, O., Howden, M., McAllister, T., Pan, G., Romanenkov, V., Schneider, U., Towprayoon, S., Wattenbach, M., Smith, J. 2008: Greenhouse gas mitigation in agriculture. *Phil. Trans. R. Soc. B* 363, 789–813. doi:10.1098/rstb.2007.2184.

Sotte, F. 2003: *An Evolutionary Approach to Rural Development. Some Lessons for Policymaker*. Conference of the Slovenian Associations of Agricultural Economist. Ljubljana. 22 s.

Stavins, R. 1999: The cost of carbon sequestration: a revealed preference approach. *Am Econ Rev* 89(4): 994–1009.

Stoate, C., Báldi, A., Beja, P., Boatman, N.D., Herzon, I., van Doorn, A., de Snoo, G.R., Rakosy, L., Ramwell, C. 2009: Ecological impacts of early 21st century agricultural change in Europe – A review. *Journal of Environmental Management* 91: 22–46.

Sutton, J. 1998: *Technology and Market Structure*, Cambridge, MA: MIT Press. 524 s.

Šálka, J. 2004: Hodnotenie štátnych zásahov na príklade finančnej podpory v lesnom hospodárstve SR, Vedecké štúdie 4/2004/B, TU vo Zvolene, 71 s.

Šálka, J. 2006: Analýza verejnej politiky v lešnictve. TU vo Zvolene. VŠ 4/2006/A. 64 s.

Šindelář, J., Frýdl, J. 2006: Hlavní směry a cíle aktivit spojených se zalesňováním nelesních půd v České republice. In Neuhöferová, P. (ed.): *Zalesňování zemědělských půd, výzva pro lesnický sektor*. [Agricultural Land Afforestation, a Challenge for Forestry Sector]. Kostelec nad Černými lesy. 17.1.2006. ČZU v Praze a VULHM Jíloviště-Srnady. 33-38.

Šišák, L. 2006: Vyjádření k metodice způsobu určení výše náhrad. ČZU v Praze. Praha. 6s.

Šišák, L. 2007a: Analýza financování lesního hospodářství z veřejných zdrojů. Zprávy lesnického výzkumu. 52/3. 265-271.

Šišák, L. 2007b: Potenciál inovací v lesním hospodářství versus tradice a právní prostředí v České republice. In Jarský, V. (ed.) Stav a perspektivy inovací v lesním hospodářství. Sborník referátů ze semináře s mezinárodní účastí. Praha 25.9.2007. 28-33.

Šišák, L. 2013: Financing of forestry from public sources in the Czech Republic. *Journal of Forest Science* 59/1. 22-27.

Šišák, L., Chytrý, M. 2004: Analysis of forestry financing in the Czech Republic in the period of transition to market economy. *Journal of Forest Science*. 50. 2. 78-85.

Šišák, L., Jarský, V. 2002: Actual innovation and entrepreneurship behaviour in forestry in the Czech Republic. Report on results of forest holdings. [on-line]. Prague, Czech University of Agriculture: 63 s. [cit. 14. března 2011]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.efi-innoforce.org/>.

Šišák, L., Pulkrab, K. 2008: Hodnocení společenské sociálně-ekonomické významnosti funkcí lesa. FLD ČZU v Praze. 133 s.

Špičková, V., Jarský, V. 2013: Zhodnocení možností a efektivity financování lesního hospodářství z fondů EU. Zprávy lesnického výzkumu. 58/2. 176-185.

Šulek, R. 2000: Program európskej komisie pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka v rámci predvstupovej pomoci – Sapard, in: Tvorba a meranie hodnoty lesa 2000, TU, Zvolen, 109-118.

Šulek, R. 2004: Finančná podpora inovácií v LH SR, in: Podpora podnikania a inovácií v lesníctve, Technická univerzita Zvolen, 41-46.

TC AV ČR 2007: Inovace a jejich management, sborník k volitelnému kurzu, Technologické centrum AV ČR, prezentováno 14.2.2007. Praha. <http://www.tc.cz/cs/akce/inovace-a-jejich-management-i>

Tassone, V.C., Wesseler, J., Nesci, F.S. 2004: Diverging incentives for afforestation from carbon sequestration: an economic analysis of the EU afforestation program in the south of Italy. *Forest Policy and Economics* 6, 567–578.

Taylor, S., Bachtler, J. and Polverari, L. 2001: Structural Fund evaluation as a programme management tool: comparative assesment and reflections on Germany, *Informationen zur Raumentwicklung*, Heft 4/5. 341 – 357.

Tomšík, K. 2009: Vývoj a perspektivy evropského venkova. Wolters Kluwer ČR, a.s., Praha. 208 s.

UHUL 2007: Sdružování vlastníků lesů. Pracovní metodika pro privátní poradce v lesnictví. Ústav pro hospodářskou úpravu lesů. Brandýs nad Labem. 35 s.

Vilamová, Š. 2005: Čerpáme finanční zdroje Evropské unie, praktický průvodce. GRADA Publishing, a.s., Praha. 200 s.

Vitousek, A.P.M., Antonio, C.M.D., Loope, L.L., Westbrooks, R. 1996: Biological invasions as global environmental change. *American Scientist* 468–478.

Wall, A., Heiskanen, J. 2003: Water-retention characteristics and related physical properties of soil on afforested agricultural land in Finland. *Forest Ecology and Management* 186: 21–32.

Weiss, G., Dragoi, M., Jarský, V., Mizaraite, D., Sarvašová, Z., Schiberna, E., Gudurić, I. 2012: Success cases and good practices in forest owners' organizations in Eastern European countries. FAO, Rome. 38 s.

Wild, J., Hadincová, V., Münzbergová, Z., Härtel, H. 2013: Model prostorového šíření borovice vejmutovky (*Pinus strobus* L.) na území Národního parku České Švýcarsko. In Seiler, U., Wild, J. (Hrsg.): Historische Waldentwicklung in der Sächsisch-Böhmischen Schweiz / Historický vývoj lesa v Českosaském Švýcarsku, Schriftenreihe Fernerkundung und angewandte Geoinformatik, Band 10, Rhombos Verlag, Berlin. 257-278.

Winsten J., Walker, S., Brown, S., Grimland, S. 2011: Estimating carbon supply curves from afforestation of agricultural land in the Northeastern U.S. *Mitig Adapt Strateg Glob Change* 16:925–942. DOI 10.1007/s11027-011-9303-0.

Zhu, B., Fitzgerald, D.G., Mayer, C.M., Rudstam, L.G., Mills, E.L. 2006: Alteration of Ecosystem Function by Zebra Mussels in Oneida Lake: Impacts on Submerged Macrophytes. *Ecosystems* 9, 1017–1028.

Zlatník, A. 1956: Nástin lesnické typologie na geobiocenologickém základě a rozlišení československých lesů podle skupin lesních typů. Pěstění lesů III. Státní zemědělské nakladatelství. Praha. 317-401.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Podíl typů vlastnictví (%)	17
Tabulka 2: Rozloha lesů respondentů	17
Tabulka 3: Porovnání podílu inovujících respondentů	18
Tabulka 4: Porovnání typů zavedených inovací	18
Tabulka 5: Porovnání dopadu zavedených inovací	18
Tabulka 6: Pozitivní faktory pro inovátory, podíl odpovědí	20
Tabulka 7: Negativní faktory pro neinovující, podíl odpovědí	20
Tabulka 8: Porovnání pozitivních a negativních vlivů	21
Tabulka 9: Podnět k zavedení inovací	22
Tabulka 10: Názory na rozvoj lesního hospodářství v České republice (podíl odpovědí)	22
Tabulka 11: Hodnocení integrace inovací ve vybraném dokumentu - formulář	28
Tabulka 12: Přehled hodnocených politik mezinárodního srovnání	29
Tabulka 13: Přehled lesnických politik vybraných zemí	46
Tabulka 14: Implementace inovací ve vybraných politikách	51
Tabulka 15: Porovnání lesnických podpor ČR a SR pro období 2004-2006	60
Tabulka 16: Implementace podopatření podle EC 1257/1999	60
Tabulka 17: Alokované prostředky na opatření pro lesní hospodářství	63
Tabulka 18: Alokované prostředky na jednotlivá podopatření	64
Tabulka 19: Alokace versus realita	65
Tabulka 20: Certifikované finanční prostředky v €	66
Tabulka 21: Schválené žádosti	66
Tabulka 22: Podíly jednotlivých podpořených projektů u ziskových investic	68
Tabulka 23: Nákup strojů a zařízení - podíly jednotlivých typů strojů	68
Tabulka 24: Jak zlepšit proces poskytování podpor	69
Tabulka 25: Porovnání situace ČR/SR	71
Tabulka 26: Opatření PRV relevantní pro LH pro období 2007-2013	77
Tabulka 27: Lesnická opatření v rámci PRV vybraných států či regionů	78
Tabulka 28: Prostředky alokované pro lesnická opatření PRV 2007-2013	79
Tabulka 29: Srovnání podpory LH v ČR v jednotlivých programovacích obdobích	87
Tabulka 30: Výsledky plnění alokací v období 2007 – 2010 (Kč)	89
Tabulka 31: Výsledky plnění cílů v období 2007 – 2010	89
Tabulka 32: Čerpání prostředků 2007-2010 podle vlastnické struktury	90
Tabulka 33: Diferenciace intenzit hospodaření	95
Tabulka 34: Výše přímých nákladů a dotací v €	99
Tabulka 35: Podíl kategorií v závislosti na diskontní sazbě	101
Tabulka 36: Vývoj rozlohy sdružených forem majetku (MZe 2001)	112
Tabulka 37: Charakteristika vybraných FOO	118

Seznam obrázků

Obrázek 1: Typy inovací	7
Obrázek 2: Funkce plnění IS z důvodu podpory inovačních aktivit	8
Obrázek 3: Základní součásti systému	9
Obrázek 4: Integrovaný rozvoj venkova - Různé úrovně koordinace.....	13
Obrázek 5: Sektorový inovační systém LH.....	15
Obrázek 6: Implementace politiky rozvoje venkova ve dvou programových obdobích.....	54
Obrázek 7: Vzájemné vztahy základních dokumentů.....	57
Obrázek 8: Obecná struktura českých sdružení vlastníků lesů	114

Seznam grafů

Graf 1: Porovnání názorů na rozvoj LH za 5 let podle zavedení inovace.....	23
Graf 2: Porovnání názorů na rozvoj LH za 30 let podle zavedení inovace.....	24
Graf 3: Celkový výskyt inovací dle klasifikace OECD	49
Graf 4: Celkový výskyt podpor inovací dle klasifikace OECD	49
Graf 5: Alokace finančních prostředků na investice ziskové a neziskové	64
Graf 6: Podíly jednotlivých kategorií land use.....	75
Graf 7: Vlastnická struktura lesů.....	76
Graf 8: Rozdělení alokace finančních prostředků do os	80
Graf 9: Podpora na jeden hektar lesa	80
Graf 10: Podpora sdružování drobných vlastníků lesů v ČR v letech 1996-2012	115

Název	Inovace v lesním hospodářství – systémový pohled
Autor	Vilém Jarský
Vydavatel	Powerprint, Praha
Vytiskl	Powerprint s.r.o., Brandejsovo nám. 1219/1, 165 00 Praha 6 – Suchdol
Náklad	300 výtisků
Počet stran	136
Vydání	první
Rok vydání	2014
E-Shop	http://www.knizky24.cz/
ISBN	978-80-87415-98-6